

प्रारंभिक शिक्षणमां डिप्लोमा (डी.ओ.एड.)

अभ्यास- ५०२ प्राथमिक विद्यालयोमां शैक्षणिक प्रक्रिया

विभाग- ४
अधिगम आंकलन

राष्ट्रीय मुक्त विद्यालयी शिक्षा संस्थान
ओ- २४-२५, इन्स्टिट्युशनल अेरीया, सेक्टर- ६२, नोईडा
गौतमबुध्ध नगर, युपी- २०१३०६.
वेबसाईट: www.nios.ac.in

વિભાગ- ૪

અધિગમ આંકલન

એકમ ૧૩ આંકલન અને મૂલ્યાંકનના આધાર

એકમ ૧૪ મૂલ્યાંકનના ઉપકરણ તેમજ યુક્તિઓ

એકમ ૧૫ મૂલ્યાંકનના પરિણામોનો ઉપયોગ કરીને શિક્ષણને વધારે સારું
બનાવવું.

એકમ ૧૬ અધિગમ અને આંકલન

વિભાગ પરિચય

વિદ્યાર્થીના રૂપમાં તમે બ્લોક -૫ જ્ઞાનપ્રાપ્તિ અનુમાનનું અધ્યયન કરીશું. આ બ્લોકમાં જ્ઞાનપ્રાપ્તિ અનુમાનમાં સંબંધિત ચાર ભાગ છે. પ્રત્યેક ભાગ ખંડો તેમજ ઉપખંડોમાં વિભાજિત છે. બ્લોક-૧ માં તમે પહેલા જ જ્ઞાનપ્રાપ્તિ તેમજ શિક્ષણ પ્રક્રિયા તેમજ તેના સંબંધિત ભિન્ન પગલાઓનું અધ્યયન તેમજ શિક્ષણના પ્રબંધનના વિષયમાં બ્લોક-૩માં તમે વર્ગખંડમાં જ્ઞાનપ્રાપ્તિના ભિન્ન ઉભરતા મુદ્દાઓ જેમકે અંકીકૃત જ્ઞાનપ્રાપ્તિ, વંચિત વર્ગની શિક્ષણ અને સૂચના તેમજ સંર આઘોગિક પ્રેમનું કમ્પ્યુટરના પ્રાપ્તિના પ્રયોગના વિષયમાં અધ્યાયન કરી ચૂક્યા છે.

એકમ-૧૩: આ ભાગના અધ્યાયનથી તમે જ્ઞાનપ્રાપ્તિના અનુમાનની પ્રક્રિયાઓથી જોડાયેલા ભિન્ન પ્રક્રિયાની જાણકારી હાંસિલ કરી શકો. અનુમાન એક નવી અવધારણા હોઈ શકે છે. પરંતુ તમે ભિન્ન શબ્દો જેમાવ મૂલ્યાંકન, માપન, પરીક્ષા વગેરે જુદી-જુદી રીતો પરીચીત છે. યુનિટ ટેસ્ટ, અરધવાર્ક પરીક્ષા તેમનું વાર્ષિક પરીક્ષા વગેરે વિદ્યાર્થીની ઉપલબ્ધિ / પ્રગતિ ઓળખવા માટે પ્રયોગ કરવામાં આવે છે. પરંતુ આ પ્રક્રિયામાં સતતતી તેમજ વ્યાપકતાનો અભાવ છે. તેથી સતત તેમજ વ્યાપક મૂલ્યાંકન તથા તેના માટે ગુણાત્મક એવા પરિણામતા બંને પ્રકારના આંકડા આવશ્યક છે.

એકમ-૧૪: આ ભાગ દ્વારા તમે જ્ઞાન-પ્રાપ્તિ તેમજ અનુમાનના સંબંધ વિષયમાં જાણકારી હાંસિલ કરી શકશો. જ્ઞાન પ્રાપ્તિ તેમજ અનુમાનથી સંબંધિત ત્રણ પગલા છે. એક અનુમાન માટે અધિગમ બીજા અધિગમનું અનુમાન, તેમજ ત્રીજું અનુમાનની જેમ જ્ઞાનપ્રાપ્તિ આ અનુમાન માટે યોજનાના નિર્માણ માટે કૌશલ્યોના વિકસિત કરી શકે.

એકમ-૧૫: આ ભાગના અધ્યાયનથી તમે અનુમાનને પરિણામોનું અભિલેખન તેમજ પ્રતિવેદનની આવશ્યકતા તેમજ પ્રક્રિયાને સમજમાં સક્ષમ થઈ શકશો. અનુમાનના પરિણામોનું ઓળખમાં સહાયતા પ્રદાન કરે છે. આ ભાગ આ યોગ્ય બનાવી શકશે કે વિદ્યાર્થીના જ્ઞાન-પ્રાપ્તિમાં વૃદ્ધિ અનુમાન કે અભિલેખનના વિશ્લેષણ પર આધારિત ફલોઅપ કાર્યક્રમોની યોજના કઈ રીતે બનાવી શકાશે.

એકમ-૧૬: આ પાઠમાં અધ્યથી તમે ઉપલબ્ધિ પરીક્ષણોના નિર્માણ તેમજ ઉપયોગના કૌશલ્યોનો હાંસિલ કરી શકશો. આ ભાગથી ભિન્ન પ્રકારના પરીક્ષણ પણ જેવા વિસ્તૃત ઉત્તરીય પદ, પ્રતિબંધિત ઉત્તરીય પદ, બહુવિકલ્પીય પદ તેમજ મુક્ત પદ પર જાણકારી હાંસિલ કરી શકશો. વિદ્યાર્થીઓની ઉપલબ્ધિ / પ્રગતિની ઓળખ માટે ભિન્ન ગુણાત્મક ઉપકરણ તેમજ પ્રવૃત્તિઓ જેમકે પ્રેક્ષણ / અવલોકન ચેકલિસ્ટ, રેટિંગ સ્કેલ, દફતર, સાક્ષાત્કાર આવુ તો પ્રયોગ કરી શકાય છે.

વિષયવસ્તુ

ક્રમ	પાઠનું નામ	પૃષ્ઠ સંખ્યા
એકમ ૧૩	આંકલન અને મૂલ્યાંકનના આધાર	૧
એકમ ૧૪	મુલ્યાંકનના ઉપકરણ તેમજ યુક્તિઓ	૨૪
એકમ ૧૫	મુલ્યાંકનના પરિણામોનો ઉપયોગ કરીને શિક્ષણને વધારે સારું બનાવવું.	૬૦
એકમ ૧૬	અધિગમ અને આંકલન	૮૭

પાઠ-૧૩ આકલન તથા મૂલ્યાંકનના આધાર

સંરચના

૧૩.૦ પ્રસ્તાવના

૧૩.૧ શિક્ષણ ઉદ્દેશ્ય

૧૩.૨ વિદ્યાર્થીઓની પ્રગત્તિનું મૂલ્યાંકન

૧૩.૨.૧ માપન, આકારણી તથા મૂલ્યાંકન

૧૩.૩.૨ સર્જનાત્મક અને સંકલનાત્મક આકલન

૧૩.૩ મૂલ્યાંકનની પ્રક્રિયા

૧૩.૩.૧ પ્રત્યાશિત અધિગમ પરિણામ, ધોરણ પ્રક્રિયાઓની મૂલ્યાંકન

૧૩.૩.૨ સર્જનાત્મક અને સંકલનાત્મક મૂલ્યાંકન

૧૩.૪ સતત તથા વ્યાપક મૂલ્યાંકન (સી.સી.ઈ)

૧૩.૪.૧ અવધારણાં પ્રક્રિયા તથા આવશ્યકતા

૧૩.૪.૨ સતત એ વ્યાપક મૂલ્યાંકન હેતુ માત્રાત્મક એ ગુણાત્મક આંકડોના ઉપયોગ

૧૩.૫ સારાંશ

૧૩.૬ સંદર્ભ ગ્રંથ / કેટલાક ઉપયોગી પુસ્તક

૧૩.૭ અંત્ય એકમ અભ્યાસ

૧૩.૦ પ્રસ્તાવના

પાઠ્યજ્ઞાના બ્લોકમાં આપને શિક્ષણની પ્રક્રિયા, બાળકોના શિક્ષણને વધારવા માટે જે પાઠ યોજનાઓની વિભિન્ન વિધિઓએ પદ્ધતિઓને પરિચિત કરવામાં આવ્યા છે. તમારી જેમ એક યોગ્ય શિક્ષક શીલાએ ઉપયુક્ત વિધિઓને લઈ, મોટી મહેનતની પોતાના પાઠની યોજના બનાવી તથા તેના ધોરણમાં શિક્ષણનો રીતે વધારવા ને વાચવાને અંતમાં શીલાએ શું કરવું જોઈએ ? આ વિદ્યાર્થીઓને આપણે દ્વારા શિક્ષણને આયોજિત કરી ગઈ હર ક્રિયામાં ભાગ લે છે. એક પ્રકરણમાં વાંચવાને અંતમાં શીલાનો શું કરવું જોઈએ. કયા આપ આગળના પ્રકરણ વાંચવામાં શરૂ કરવા દેવા જોઈએ આ સુનિશ્ચિત કરવા જોઈએ જો અવધારણાઓ વાંચવાને પ્રત્યેક બાળકોની સમજમાં આવી

નોંધ

આકલન તથા મૂલ્યાંકનના આધારે

ગઈ છે તથા આ સમસ્યાઓને સમાધાનમાં પ્રયોગ કરવાના વાસ્તવિક જીવનની પરિસ્થિતિઓ સહિત યોગ્ય થઈ ગયું છે? કોને સુનિશ્ચિત કરી શકાય છે. જો વાંચવા રહી તો સહી દિશામાં જા રહી છું? ક્યાં બાળકોને અધિગમ સંબંધી કોઈ સમસ્યાઓન આવી. શિક્ષણએ અધિગમને પરિણામોની કુશલતાની સંબંધિત કોઈ પ્રક્રિયા ઉઠાવા. શીલાને આ ઉત્તર જાણવાની તથા આગળ પ્રકરણ / પાઠમાં વાંચવાને પહેલા આવશ્યક પગલાં ઉઠવાની આવશ્યકતા છે. બાદમાં આ પ્રશ્નોની ઉત્તરોને સંબંધિત આંકડા તે કેવી રીતે એકત્ર કરી શકે છે?

આ બાળકોની સમજને પારખવા માટે આ પ્રશ્ન કરી શકે છે. ધોરણના અંદર તથા બહાર બાળકોની ક્રિયાઓની જાણવાની અવલોકન કરી શકે છે. જે આપણે પ્રાપ્ત જ્ઞાનને બાળકો વાસ્તવિક જીવનની પરિસ્થિતિઓમાં કોને પ્રયોગ કરવા રહે છે. અન્ય શિક્ષકો આ અભિભાવકોમાં આ પ્રદર્શનના બાદમાં પૂછી શકાય છે. આ બાળકોને વાંચવા અવધારણાઓને અધિગમમાં સંબંધિત સ્તરના સંપૂર્ણ ચિત્રણ અન્ય વિધિઓને પ્રયોગ કરવા કરી શકાય છે. સંક્ષિપ્તમાં દરેક વિદ્યાર્થીને પ્રદર્શનના આકલન અને મૂલ્યાંકન કરવી શકે છે. શીલા વિદ્યાર્થીઓને અધિગમને એક કોઈ પક્ષોના આકલન કરી શકે છે જો લાગે કે આગળનું કાર્ય કરીને લેવા મહત્વપૂર્ણ છે. આ વિદ્યાર્થીઓને અભિગમનો સભી સંજમ પક્ષોના આકલન કરી શકતી છે. (વ્યાપક આકલન મૂલ્યાંકન) તથા એક રીપોર્ટ તૈયાર કરી શકે છે. જો પ્રત્યેક બાળકોને બધા પક્ષોનાં કથન હોય તે નિર્ધારણ અભ્યાસોના પ્રાપ્ત કરી ગયા છે. કોઈ જો અભિભાવક, મુખ્ય અધ્યાપક, વિદ્યાલય પ્રબંધનને સદસ્ય અને નિરીક્ષક બાળકોને પ્રદર્શનના પૂર્ણ ચિત્રણ કરી શકે. આ આપણા દેખાયું હશે કે વિદ્યાલય સ્તર પર બાળકોના અધિગમ પ્રગતિની તપાસ લે પાઠ પરીક્ષણ, અર્ધ વાર્ષિક તથા વાર્ષિક પરીક્ષાઓના આયોજન કરી જાય છે તથા બાળકોને પ્રદર્શનના અંક અને ગ્રેડ થાય છે. આ પ્રક્રિયામાં સમગ્રતાની કમી છે. કારણ કે બાળકોને પૂર્ણ વિકાસની તપાસ કરવાની સંભાવના બહુત કમ છે. લેકિન જે રાષ્ટ્રીય શિક્ષા નીતિ (૧૯૮૬) તથા રાષ્ટ્રીય પાઠ્યક્રમની રૂપરેખા (૨૦૦૫) દ્વારા કરી દેવા લાગ્યા છે. સતત આ વ્યાપક મૂલ્યાંકન પર અધિક ધ્યાન દેવું જોઈએ. આ પાઠમાં આપણે અધિગમના આકલનની સંબંધિત વિભિન્ન અવધારણાઓની વાત જાણવા તથા કોઈ પ્રકાર શિક્ષણનો બેહતર બનાવવા આ શિક્ષકની વિધિઓને બદલે લેવા ઉપયોગ કરી જોઈએ. બાળકોને અધિગમને પ્રોત્સાહન મળે. આ પાઠને પૂરા કરીને આપણે લગભગ ૧૦ અધ્યયન પિરિયડ વાંચવાની આવશ્યકતા છે.

૧૩.૧ શિક્ષણ ઉદ્દેશ્ય

- આ એકમને પૂરો વાંચ્યા પછી આપ આ યોગ્ય થઈ જશો
- માપન, મૂલ્યાંકન આ મૂલ્યાંકનની અવધારણાઓનું વર્ણન કરી શકશો.
 - માપન આ મૂલ્યાંકનમાં સમાનતાઓને વિભિન્ન રીતે ઓળખી શકશો.
 - મૂલ્યાંકનને વાંચિત અધિગમ પરિણામ આ ધોરણમાં વાંચવાને પ્રક્રિયાને સાથ જોડી શકીશું.
 - બાળકોના શિક્ષણને વધારવા દેવા લેવા રચનાત્મક આ સંકલનાત્મક બે પ્રકારના મૂલ્યાંકનના પ્રયોગ કરીને શકીશું.

નોંધ

- સતત આ વ્યાપક મૂલ્યાંકનના અર્થ, આવશ્યકતા આ વિધિના વર્ણન કરી મેળવીશું.
- સતત આ વ્યાપક મૂલ્યાંકનને પરિણામોનો આપની શિક્ષણ વિધિઓમાં સુધાર લેવા પ્રયોગ કરવા જોઈએ.

૧૩.૨ વિદ્યાર્થીઓની પ્રગતિનું મૂલ્યાંકન

આ કુદરતી વાત છે કે દરેક એક વિદ્યાર્થીને અંદર કોઈ યોગ્યતાઓ આ કૌશલીની ક્ષમતા હોય છે. જે પોષણ સાવધાનીપૂર્વક હોવા જોઈએ. એક શિક્ષક હોવાના નાતે આપણે દાયિત્વ દરેક વિદ્યાર્થીઓને એમની યોગ્યતા અનુસાર બેહતરીન નિષ્પાદન કરીને સહાયતા કરે છે. શિક્ષણ અધિગમ પ્રક્રિયામાં જાણવા મહત્વપૂર્ણ છે કે બાળકોને શીખવાડે છે. શીખવાના જો તથા સમયની સાથે અધિગમની પ્રગતિ સંતોષજનક કે બાદ, બીજા કારણ પણ છે. કેવલ શિક્ષકને નહીં, અભિભાવક તથા શૈક્ષિક પ્રબંધક જ્યાં રૂચી જાણવામાં છે કે બાળકોની વિભિન્ન વિષયોને સહ પાઠ્યચર્યા ક્ષેત્રોમાં ક્યા ઉપલબ્ધિ છે. આ જાણકારી જાણો છો. આ એક માર્ગ તો છે કે બાળકોની ઉપલબ્ધિના મૂલ્યાંકન, જો વિષય વાંચવા જઈ રહે છે તેમાં પરીક્ષણો તથા પરીક્ષાઓ છે તથા એમના નિષ્પાદનને અંક /ગ્રેડ દેવા જોઈએ. એક શિક્ષક તરીકે આપ ભલી ભાતિ પરિચિત છો.

જો આપ વાસ્તવમાં બાળકોને સારુ શીખવવાની સહાયતા કરવા માગતા હોય તો તમારે આ સમજાવની આવશ્યકતા છે કે બાળકો દ્વારા પ્રાપ્ત કરવા ગયા અંક અને ગ્રેડ વાસ્તવમાં એમનો અધિગમ પ્રગતિની વિશેમાં શું બતાવે છે. અંકો અને ગ્રેડવિશે વિચારતા તમારા મગજમાં કેટલીય પ્રકારના પ્રશ્ન ઊઠે છે જેમ કે

- ક્યા વિભિન્ન વિષયોમાં મેળવી ગયેલા અંક અને ગ્રેડ બાળકોને વાસ્તવીક નિષ્પાદનને દર્શાવે છે.
- કાય અધિગમ શૈલી આ બાળકોને શીખવેની વિધિની કોઈ બતાવે છે.
- ક્યા બાળકોને અધિગમની વચ્ચે આવે તે કઠીનયોમાં કોઈ સંકેત આપે છે.
- ક્યા બાળકોને અધિગમની મજબૂત આ કમજો ક્ષેત્રોમાં કોઈ સૂચના પ્રદાન કરે છે.
- ક્યા અધિગમની માત્રા આ ગતિની બાર કોઈ બતાવે છે.
- ક્યા બધા વિષય વસ્તુઓમાં અધિગમમાં બધા પક્ષો / ક્ષેત્રો તથા સહ શૈક્ષિક ક્ષમતાઓને અંક અને ગ્રેડ દેવામાં આવે છે.
- શું શિક્ષણમાં સારી રીતે મૂલ્યાંકન કરવાનું કોઈ બીજો વિકલ્પ અને અન્ય રીત છે.

આપણી ઉપર દેવામાં આવેલ પ્રશ્નોને ઉત્તર શોધવાના પ્રયત્ન કરીએ, તો સંભવ છે કે આપણે અંકો અને ગ્રેડો જેનામાં બધા ભત્તીભાંતિ પરિચિત છે કે સીમાઓના અહેસાસ હોય છે. વિદ્યાર્થીને અધિગમની પ્રકૃતિની પ્રતિ આશ્વાસિત હોય છે અન્ય બહુત માર્ગ છે. આ વિધિઓને સમજીને આપણે માપન, મૂલ્યાંકન આ આકલનની અવધારણાઓ સ્પષ્ટ રૂપમાં સમજીને હોવી જોઈએ.

નોંધ

આકલન તથા મૂલ્યાંકનના આધારે

૧૩.૨.૧ માપન, આકારણે અને મૂલ્યાંકન

માપન : આણે દૈનિક જીવન તથા કક્ષા પરિસ્થિતિમાં આપણે માપની પર્યાપ્ત જાણકારી છે આ આપણા પ્રશ્ન પૂછી શકે છે. સૌમિતની ઉંમર શું છે ? સીમા કેટલી લાંબી છે ? રહીમનું વજન કેટલું છે ? ધોરણનું ક્ષેત્રફળ કેટલું છે ? તમારી પેનનું કેટલું મૂલ્ય છે ? તમારા વિસ્તારમાં આજનું તાપમાન કેટલું છે ? આ સિવાય ઉપરના પ્રશ્નોમાં આપણે આયુષ્ય, ઉંચાઈ, ક્ષેત્રફળ, મૂલ્ય આ કોઈ માત્રામાં વ્યક્તિ હોવા જોઈએ. ઉદાહરણ માટે સૌમિતની આયુષ્ય ૧૫ વર્ષ છે. સીમાની ઉંચાઈ ૧.૮ મીટર છે. રહીમનું વજન ૩૫ કિલોગ્રામ છે. ૩૫ કિલોગ્રામની યોગ્ય અર્થ છે.

જો આ ભૌતિક વસ્તુને માપી શકાય છે તો બે પક્ષોને યાદ રાખવા પડે છે. (જો રહીમના વજન) એક અંક (૩૫) તથા વજન માપવાની એક પાઠ (કિલોગ્રામ) કયા આ વજનમાં એકની દ્વારા બતાવે શકે છે ? આ નહીં કર શકે... કથન જો 'વજન ૩૫ છે' તો વજન કિલોગ્રામ છે. કોઈ અરંથ નહીં નિકળે. સીધા શબ્દોમાં કોઈ પક્ષની માત્રા અને ગુણવત્તામાં માપના વિશેષ ગુણ (આયુષ્ય, વજન, ઉંચાઈ, લંબાઈ સમય) ને માપીને પાઠમાં વ્યક્ત કરી શકીએ છીએ. (જો આયુષ્યને લેવા વર્ષ, વજન ને લેવા ગ્રામ અને કિલોગ્રામ, લંબાઈ અને ઉંચાઈને મીટર, સમયને લેવા કલાક, મિનિટ, સેકન્ડ વગેરે) બીજા શબ્દમાં માપીને કોઈ વસ્તુ અને પ્રક્રિયાને વિશેષ પક્ષ યા ગુણની ખાસ માત્રા અને ગુણવત્તાનું વર્ણન છે.

કોઈ વસ્તુ અને પ્રક્રિયાની કોઈ પક્ષના માપની આ માત્રાત્મક વર્ણન હોય છે.

ક્રિયા- કલાપ - ૧

જેટલી વસ્તુઓની તમે યાદી બનાવી શકો છો. તે બનાવેલ દરેક વસ્તુને આગળ આ માપવાનું યંત્ર તથા પાઠનું નામ લખો. એક ઉદાહરણ આપવામાં આવ્યું છે.

ક્રમાંક	વસ્તુના નામ	સંભવ માપન યંત્ર	માપનનો એકમ
૧.	ચોખાનું વજન	ત્રાજવા	કિલોગ્રામ
૨.			
૩.			
૪.			

સામાન્ય રીતે કોઈ માનક યંત્ર અને માપણીના પ્રયોગ કોઈ વસ્તુને કોઈ પક્ષની માત્રા જાણવા લેવા જોઈએ. જો આપણી ધોરણની લંબાઈ માપે છે. તો આપણે ધોરણની લંબાઈ માપે છે. આપણે મીટરની માપણીની આવશ્યકતા હોય તથા પરિણામ, કોઈ ૪ મીટર વ્યક્ત કરી શકે છે. એક મીટરની લંબાઈ એક નિશ્ચિત માત્રામાં પૂરી સંસારમાં એક છે. આ એક સ્ટુડન્ટ માપ (આ પાઠ) લંબાઈ માપવાને લેવા છે. આ પ્રક્રિયામાં આપણે કેવલ સૂચના એકત્ર કરી રહે છે. આ વિશેષતા (જો કોઈ કમરની લંબાઈ)ને એક સ્ટુડન્ટ માપણીની એક પાઠમાં (જો કોઈ સ્ટુડન્ટ મીટર માપણી) એક સમય અવધિની વચ્ચે લાભ (આ નુકસાન) ની કોઈ પ્રગતિની તુલનાની જોઈ શકે છે. બે વર્ષોમાં વધી ઉંચાઈ, આ

નોંધ

વજનમાં નીચે બે કલાકમાં કારની ગતિમાં વધારવાની તુલનાઓના ઉદાહરણ છે. જેનો આગળ આવવાવાળા અવસરોને માપની આવશ્યકતા છે. સ્થૂળ પક્ષોમાં માપને લેવા, તુલનાઓને બે અંકોને અનુપાતમાં વ્યક્ત કરી શકાય છે. (કોઈ વાર આ કેટલો ભાગ) જો આ બે વસ્તુઓને એક હી પક્ષની તુલના કરવાને લેવા માપે છે. તો એક પક્ષના માપનને જો ૧૨ મીટર લંબાઈ ૬ મીટર લંબાઈ બે ગણી છે. આ વિપરીત ૬ મીટર લંબાઈ ૧૨ મીટર લંબાઈમાં અડધી છે. ઉપર બધા ઉદાહરણમાં સ્થૂળ વસ્તુ અને પ્રક્રિયા જો દેખાય, અડી અને મહસૂસ કરી શકાય જેને આસાનીની માત્રા માપી શકે છે. માપનને સંબંધિત છે. બાદ હમ માનવોને વિશિષ્ટ ગુણ જો સફાઈ, વ્યક્તિત્વ, મનોવૃત્તિ, ઈમાનદારી વગેરેના માપન કેવી રીતે કરી શકાય છે. માનવીના કોઈ ગુણોનનું માપન કરવા માટે કઈ વિધિ વિકસિત કરવામાં આવી છે. એક શિક્ષક આ એક અભિભાવક આ નાતે હમ હંમેશા જાણવા માગે છે. કે અમારે બાળકોને કેટલા અનુભવ (જ્ઞાન, સમજ વગેરે) વિદ્યાલયની એક ધોરણમાં કહી શકાય છે. પાછળ છ મહીનોમાં ગ્રહણ કરી છે. બીજા શબ્દોમાં આ શિક્ષણમાં વૃદ્ધિ જો અધિગમ ઉપલબ્ધિ આ ફક્ત ઉપલબ્ધિ કહે છે શોધવા રાખે છે. એક સમય અવધિમાં શિક્ષણમાં વૃદ્ધિને કેવી રીતે માપી શકાય છે.

વિદ્યાલયમાં વાંચવાવાળા બાળકોને અધિગમની ઉપલબ્ધિના માપને લેવા આ શિક્ષક અકસર પ્રશ્નોને ઉત્તર મૌખિક અને લેખિતમાં લે વ્યવસ્થિત તરીકે બનાઈ માસિક અર્ધ વાર્ષિક આ વાર્ષિક પ્રશ્ન પત્રનો ટેસ્ટનું પરીક્ષણ કરે છે. ઉપલબ્ધિની માત્રાને માપવા લેવા જો ટેસ્ટ વિકસિત ક્યાં જાય છે. ઉપલબ્ધિ પરીક્ષણ કહી જાય છે. એક વિદ્યાર્થીને દ્વારા દેવા ઉત્તરોની જાણકારી કશી અને દરેક આપેલા પ્રશ્નને ઉત્તરનો અંક દેવા, આ અંકોને જોડ કરી એક વિદ્યાર્થીને એક વિષયમાં પ્રાપ્ત કરી ગયા છે. વિદ્યાર્થીની ઉપલબ્ધિના માપન મળે છે. ઉદાહરણને માની લો કે ધોરણ વી.આઈ.આઈ.ના એક વિદ્યાર્થીને જ્ઞાનને એક ટેસ્ટમાં ૧૦૦ માંથી ૪૦ અને અર્ધ વાર્ષિક પરીક્ષામાં મેળવે છે. આ ઉપલબ્ધિ (જો એને શીખવે છે.) માત્રા ૧૦૦ ની માપણી પર ૦ છે. બીજા શબ્દમાં માટેને પૂરા વર્ષમાં વાંચવા ગઈ વિજ્ઞાનની અવધારણાઓની ટેસ્ટના દ્વારા માપ જાણી અને અધિગમ આ વાર્ષિક પરીક્ષામાં આ વિષયમાં ૮૦ ગુણ આવે છે.તો કહી શકાય છે તે વિજ્ઞાનમાં ઉપલબ્ધિમાં સુધાર હોય છે.

આગળ જતાં પહેલાં નીચેના પ્રશ્નોના ઉત્તર આપો:

E-૧ : આગળ સુમન પ્રતિશતમાં એક ઉપલબ્ધિ પરીક્ષ આપે છે. તથા તેના ૨૫ માંથી ૧૫ અંક આવે છે. અને ફરી એક મહીના બાદ પરીક્ષા આપે છે. શું તેના વધારે અંક આવવાની સંભાવના છે? કેમ?

આ પ્રકારમાં કહી શકાય છે કે શિક્ષામાં માપન, ભૌતિક વસ્તુઓના માપનની ભાંતિ વાંછિત પક્ષને માત્રાત્મક રૂપમાં વ્યક્ત કરીને પ્રક્રિયા છે. બાદમાં ભૌતિક માપનોની તુલનામાં તરહ.

ગુણોની તુલના અનુપાત્રોમાં નથી કરી શકાતી. ઉપર આ ઉદાહરણમાં એક આ નહીં કહી શકાય છે. વાર્ષિક પરીક્ષામાં વિજ્ઞાનમાં ઉપલબ્ધિ આ અર્ધ વાર્ષિક પરીક્ષામાં ઉપલબ્ધિ બે ગણી છે. આ પ્રકારના બે વિદ્યાર્થી ધોરણ વી.માં વાંચવા છે. ગણિતમાં ૫૦ તથા ૭૫ અંક એક પરીક્ષામાં પ્રાપ્ત કરે છે. તો આ કહે ખોટી હોય કે ઉપલબ્ધિમાં આ વિષયમાં ઉપલબ્ધિને ૨/૩ છે. આ કેવળ કહી શકાય કે ગણિતમાં ઉપલબ્ધિ સારી છે.

નોંધ

આકલન તથા મુલ્યાંકનના આધારે

આગળ, આ એક વિદ્યાર્થી કોઈ વિષયમાં ઓછામાં ઓછા ૦ અને વધુમાં વધુ ૧૦૦ ગુણ લે છે. તો આ નહીં માની શકાય છે જો આ ૦ ગુણ પાળી તો આ વિષયમાં કશું નહીં તથા જો આ ૧૦૦ ગુણ પણ બધા કોઈ હોય છે. આ કેવળ નિષ્કર્ષ પર પહોંચી શકે છે કે પહેલા અવસર પર ઉપલબ્ધિ ખરાબ છે તથા બીજા અવસર પર બહુ સારી છે. અંકો પર આધારિત આ વિદ્યાર્થીઓને નિષ્પાદનમાં ગુણાત્મક ટિપ્પણી દેવામાં આવે છે. જો ખરાબ, ઐસિત, સારા વગેરે જો હંમેશા સહી નહીં હોય. આ ધોરણ વી.આઈ.આઈ.આઈ.ઈ ના એક બાળક ભાષામાં ૭૫ અંક લેવા છે. તો આ અંક એ નહીં વાત કે બાળકો પાઠ્ય પુસ્તકોના સિવાય અને પુસ્તક વાંચવા પસંદ કરવા છે કે નહીં, ભાષાની ધોરણમાં બેહતર પ્રક્રિયા દેવામાં આવે છે. કે નહીં, ભાષાની જુડી ગતિવિધિઓમાં સક્રિય લાભ લે છે. નહીં તથા બાળકોને અને વિશેષતાઓ, આ વિશેષતાઓમાં અધિગમની સૂચક છે. તો કેવળ કથનોના કહેવામાં આવે છે. અને અંકો નહીં. વિજ્ઞાનમાં ઉપલબ્ધિના ઉદાહરણને ધ્યાનમાં રાખીને નીચે ઉત્તર આપો.

E-૨ : વિજ્ઞાનમાં જાબાના પ્રાપ્ત અંકોને આ સિવાયના વિજ્ઞાનમાં પ્રગતિની નિર્ધારણમાં ત્રણ સૂચક બતાવો.

નિર્ધારણ : જ્યારે તમે તમારા માટે ટ્રેસ ખરીદવા જાવો છો ત્યારે સામાન્ય રીતે આપ શું કરો છો ? આ કોઈ ટ્રેસનું પરીક્ષણ કરે છે. તથા આ વિભિન્ન પક્ષોમાં આકાર, રંગ, બ્રાન્ડ, મૂલ્ય, અવધિ તથા આપણી આવશ્યકતાઓને અનુકૂળની તુલના કરે છે. આ ચયન કરે છે જો આપણી આવશ્યકતાઓને અનુસાર છે. આ પ્રકારની વિદ્યાલયોમાં કોઈ વિષયમાં બાળકો નિષ્પાદનના માપન કરે છે. માની લો કે પર્યાવરણ અધ્યયનની એક વિશેષ પાઠ આ એક પાઠ્યક્રમમાં બાદ, આપણે એક ટેસ્ટમાં દે શકે છે તથા ગુણોમાં નિષ્પાદનના માપણી કરી શકે છે. આ બાળકોમાં કોઈ પરિયોજના આ કાર્ય દે શકે છે. ધોરણ અને આ બહાર પર્યાવરણ અધ્યયનમાં જુડી અવધારણાઓની સમજમાં જુડી ક્રિયાઓના અવલોકન કરી શકે છે. અધિગમના નિર્ધારણ આ પર્યાવરણ અધ્યયનમાં નિષ્પાદન, આ પ્રકારમાં પર્યાવરણ અધ્યયનનો સંબંધિત અવધારણાઓના અધિગમ જુડ બધા સંભવ આંકડો આ પ્રમાણોના સંકલનમાં સંબંધિત છે. આ આંકડે માનાત્મક અને સંખ્યાત્મક જો અંક અને સ્કોર અને ગુણાત્મક આંકડા અને અવધારણાઓ શીખને તેમાં રૂચી, શીખી ગયેલ અવધારણાઓ પર સહક્રિયાઓની ક્ષમતા, વિષયમાં સંબંધિત ગતિવિધિઓમાં સમ્મિલિત હોવું તથા બાળકોના અન્ય લક્ષણ જો કે અવધારણાઓના અધિગમના સંભવ પરિણામ હોઈ શકે છે. આપણે બહુ સારી રીતે દેખી શકીએ છીએ કે નિર્ધારણ માપણ પર જોઈ છે. જો કે સાંખ્યકીય આંકડા એકત્ર કરીને તક સીમિત છે. સાંખ્યકીય સ્કોરમાં સમ્મિલિત કરીને આ સિવાય નિર્ધારણ અધિગમના ગુણાત્મક પક્ષને સંબંધિત આંકડો પર આધારિત છે. અધિગમના નિર્ધારણમાં સંબંધિત સૂચના અને આંકડા વિભિન્ન સ્તરોના અલગ-અલગ પ્રકારમાં ક્ષેત્ર આ પ્રક્રિયાઓ એકત્ર કરી શકે છે. જો ઉપલબ્ધિ પરીક્ષા ધોરણ તથા અન્ય ક્રિયાઓમાં વિદ્યાર્થીઓની ભાગીદારી, આ પરિયોજનાના કાર્યમાં નિષ્પાદન તથા અન્ય કાર્ય તથા આ વિભિન્ન પરિસ્થિતિઓ જો વિદ્યાર્થી આપણા અધિગમ નિષ્પાદન દેખી શકે છે. આ ધ્યાનમાં રાખવાનું છે કે એક ટેસ્ટનો પ્રયોગ કરી આ એક સ્ત્રોતને લઈ ગણી આંકડા પૂરી રીતે અધિગમના નિર્ધારણ કરીને સહાયત કરી શકે છે કે નહીં તથા આ વિસ્તાર પર ચર્ચામાં આ પાઠના ભાગ -૧૩.૫ માં કહેવાયેલું છે.

શિક્ષણના નિર્ધારણ હંમેશા નિશ્ચિત ઉદ્દેશ્ય અથવા ઉદ્દેશ્યોની સાથે કરી જાય છે. વિદ્યાલય શિક્ષામાં બધા પ્રકારના નિર્ધારણના ઉદ્દેશ્ય બાળકોનું શિક્ષણ સુધારી શકાય છે. દરેક શિક્ષણના એક

નોંધ

વિશિષ્ટ મુદ્દાના સમજીને લેવા હોય છે. જો સામન શિક્ષકના ધોરણમાં વાંચવાની વચ્ચે કરી પડે છે. જો કોઈ ધોરણ ખરાના સ્તર પર માતૃભાષામાં થોડી થોડી હોય સ્પેલીંગની ખી બે - ત્રણ ડિજિટના અંક જોડવામાં પ્રાપ્તની સંબંધિત જાણીની વિભિન્ન પ્રકારના ફૂલોના ભાગોની ખોટી અવલોકન વિશિષ્ટ અધિગમ સમસ્યાઓને સહી સ્તર પર શોધવાના એક શિક્ષક વિદ્યાર્થીઓના નિર્ધારણ વિશિષ્ટ સમસ્યાઓ પર માત્રાત્મક આ ગુણાત્મક સૂચના એકત્ર કરીને પ્રક્રિયા છે. જો આ આધારિત અધિગમની બહેતર લેવા આગળ પગલાં ઊઠી જાય છે.

મૂલ્યાંકન : આપણે બધા આપણા જીવનના કોઈ મુદ્દાઓ પર મૂલ્યાંકન કરી નિર્ણય લઈએ છીએ. આપણે આવ્યા છે. સાબુ ખરીદવા જો સાધારણ મુદ્દાના ઉદાહરણ લો. બજારમાં ઉપલબ્ધ સાબુના કોઈ ચુનાવ શકે છે. આપણે બધા સારા છે. આ કોઈ પ્રશ્ન પૂછાવ જો કે શું આ પ્રયોગથી નમર છે શું આ તવ્યામાં મેલ દૂર કરવા માટે પર્યાપ્ત ઉપાય છે. ક્યાં આપણી તવ્યા પર કોઈ પ્રક્રિયા નહી કરે. ક્યા આપણી ખુશ્બુ સારી છે. ક્યા આ મૂલ્યમાં આરામ કરી શકે છે. તથા અને કોઈ પ્રકારના પ્રશ્નો આ બધા પ્રશ્નો પર સૂચના પ્રાપ્ત કરીને બાદ, આ આપણે આ ઉપયુક્તાના નિર્ણય લે છે. આ કહે શકે છે આ કહી શકાય છે કે શું મારે દરેક પ્રકાર ઉપયુક્ત છે. આ ખુશ્બુ સારી છે તો મેં ખરીદીના સામર્થ્ય નહી વગેર. આપણે ઉપયોગિતાને ધ્યાનમાં રાખીને સાબુના નિર્ણય લે છે. આ નિર્ણય વસ્તુના એકત્ર કરી સૂચના આધાર પર લે છે. આ જો સાબુ આપણે ખરીદીને જો રહે છે. આ મૂલ્યાંકન કરીને લેવા છે.

આ પ્રકારે જો તમે બાળકોના અધિગમની પ્રગતિની તપાસ કરવા જઈ રહ્યા છો તો બાળકોના અધિગમનો સંબંધિત બધા પક્ષોના ધ્યાન રાખીને આવશ્યકતા છે. બાળકોના શિક્ષણ સંબંધિત દરેક પ્રકારની સંભવ સૂચના, માત્રાત્મક અને ગુણાત્મક બે, ભલીભાતિ એકત્રિત કરી છે .તથા સાધનોની આ વિશેષણ કરી છે. આ પહેલાના બાળકોના અધિગમ સ્તર / પ્રગતિના કોઈ નિર્ણય લઈ શકાય છે.

ઉપર લખેલી ચર્ચા પર આધારિત મૂલ્યાંકનની અવધારણાની સંક્ષિપ્તમાં નીચે બોક્સ ૧૩.૧ માં દેખાયેલું છે.

માત્રાત્મક સૂચના તથા / અને ગુણાત્મક સૂચના + મૂલ્ય નિર્ણય = મૂલ્યાંકન
પરીક્ષણો દ્વારા એકત્રિત (અવલોકન, વ્યવહારના વિશ્લેષણ, પોર્ટ ફોલિઓ, પરિયોજના કાર્ય વગેરે દ્વારા એકત્રિત)

બોક્સ - ૧૩.૧ મૂલ્યાંકનની અવધારણાઓ :

આ ધોરણ અધિગમના સંદર્ભમાં નિર્ધારણ આ મૂલ્યાંકન કોઈ પ્રકારના સમાન તથા ભિન્ન છે ?

- મુલ્યાંકનનો અર્થ છે વિભિન્ન યંત્રોના પ્રયોગ કરી વિભિન્ન સ્ત્રોતોના આંકડા આ પ્રમાણ એકત્રિત કરીને, જો મૂલ્યાંકન નો અર્થ છે. એકત્રિત આંકડોમાં પ્રતિપાદન, વિશ્લેષણ આ ચિંતન દ્વારા કોઈ અર્થ નીકળે છે.
- મુલ્યાંકન બાળકોને નિષ્પાદન પર પુનર્નિવેશન દેવામાં આવે છેજો આ મજબૂત પક્ષો તથા સુધારના ક્ષેત્રોમાં બતાવવામાં આવે છે તથા અધિગમના બહેતર ઊઠવાના પગલાંની વાતમાં

નોંધ

આકલન તથા મૂલ્યાંકનના આધારે

અંતદષ્ટિ પ્રદાન કરી જાય છે. મૂલ્યાંકન, એકત્રિત પ્રમાણો પર આધારિત આ બતાવે છે કે ગુણવત્તાના માપ ક્યાં જોઈ શકાય છે તથા માપ પહોંચવાની સફળતા અને અસફળતાના સ્તર ક્યા રહે છે.

- બંને પ્રક્રિયાઓમાં નિર્દેશન નિર્ણય સાવધાની લેવા જાય છે. બાળકોના નિષ્પાદન અધિગમના પ્રતિ વ્યવહારોના તથા એક સમય અવધિમાં સમજીને પરિણામોના પરીક્ષણ પર આધારિત આ કારણની વજરથી બે શબ્દોનો કોઈવાર એક રીતે પ્રયોગ કરી શકાય છે. આ પાઠ્યમાં આપણે આ બે શબ્દોના પ્રયોગ એક બીજાના સ્થાન પર કરીએ છીએ. આ બાળકોને અધિગમના પ્રબોધન તથા સરળીકરણ પર અધિક ધ્યાન કેન્દ્રિત કરે છે. ઉપરની ચર્ચા પર આધારિત આ આપણા, નિર્ધારણ અને મૂલ્યાંકનની અવધારણાઓના સાર નીચે રૂપમાં આપેલ છે. જો કોઠા નંબર ૧૩.૨ માં આપેલ છે.

માપન આ પ્રક્રિયા જેના દ્વારા કોઈ વસ્તુ અને પ્રતિભાસ અથવા ઘટનાની વિશેષતાઓ અને આયામોની માત્રા પ્રદાન કરી જાય છે. મૂલ્યાંકન આ પ્રક્રિયા જો દ્વારા કોઈ પદાર્થ અને લક્ષ્ય સંબંધિત કોઈ સૂચના પ્રાપ્ત કરી જાય છે.

મૂલ્યાંકનના અભિપ્રાય છે. કોઈ ઘટનામાં વારમાં એક વિશિષ્ટ સમય અવધિમાં આ વારમાં એકત્રિત માત્રાત્મક અને ગુણાત્મક સૂચનાઓને આધાર પર મૂલ્યાંકન કરવું

કોઠા નંબર ૧૩.૨ માપણ, નિર્ધારણ આ મૂલ્યાંકનના પ્રચલિત અર્થ

આ અવધારણાઓ વિષયમાં આપણી સમજને મજબૂત કરવા નીચેની ક્રિયા કરો.

ક્રિયા-કલાપ - ૨

ધોરણ પાંચમાં લઈ પર્યાવરણ અધ્યયનમાં અધિગમના મૂલ્યાંકન હેતુ તમે કઈ કઈ સૂચના એકત્ર કરશો એક યાદી બનાવો.

૧૩.૩ મૂલ્યાંકનની પ્રક્રિયા

શિક્ષણ એક ઉદ્દેશ્યપૂર્ણ પ્રક્રિયા છે. આ વિદ્યાલયમાં પાઠ્યક્રમમાં સમ્મિલિત દરેક વિષયમાં વિશિષ્ટ અધિગમ ઉદ્દેશ્ય હોય છે. એ આશા કરી શકાય કે દરેક વિષયના અધ્યયનને પશ્ચાત વિદ્યાર્થી વિશિષ્ટ ક્ષમતાઓ / વ્યવહારોના નિષ્પાદન કરે છે. આ સંદર્ભમાં નિષ્પાદન, નિર્દેશના એક અંગ બની જાય છે. કારણ કે આ નિર્ધારિત કરે છે કે શિક્ષાના ઉદ્દેશ્યોની પૂર્તિ થાય છે કે નહીં નિર્ધારણ ગ્રેડ, નોકરી, પદ, નિર્દેશોની આવશ્યકતાઓ એ પાઠ્યક્રમના વારમાં નિર્ણયોની પ્રભાવિત કરે છે. નિર્ધારણ આ કઠીન પ્રશ્નોને ઊઠવાને લેવા પ્રેરિત કરે છે. આપણે શું વિચારી છે કે આ વાંચવા રહે છે અને તે વાંચી રહે છે. ક્યા બાળકોના શીખે છે. અને શીખવાડે છે. ક્યા વિષય વાંચવા લેવા અને અન્ય બેહતર વિધિ છે. જો બેહતર અધિગમ મેળવી. આ પ્રશ્નોના ઉત્તરોની ખોજમાં આપણે અધિગમના ઉદ્દેશ્યો, ધોરણ પ્રક્રિયાઓ આ નિર્ધારણમાં સંબંધ દેખીને મેળવી. આવો આપણે શોધીએ.

૧૩.૩.૧ પ્રત્યાશિત અધિગમ પરિણામ, વર્ગખંડ પ્રક્રિયાઓ તથા મુલ્યાંકન

હંમેશા ધોરણમાં સંપાદન નિશ્ચિત પાઠ્યચર્યા ક્ષેત્રો પર આધારિત હોય છે. આ પાઠ્ય ચર્યા ક્ષેત્ર વિશિષ્ટ અને વિષયોમાં કોઈ વિષયવસ્તુ ક્ષેત્ર હોય છે. દરેક પાઠ વિષય વસ્તુને પ્રાપ્ત થાય છે કે શીર્ષક, વિષયમાં સમાયેલ અવધારણાઓને વાંચવા પછી, વિદ્યાર્થી જો ઉદ્દેશ્યોમાં કથિત છે તો નિષ્પાદન અને પ્રદર્શન અપેક્ષિત તરીકે કરી મેળવી શકે. આ અધિગમ ઉદ્દેશ્યોનો અપેક્ષિત અધિગમ પરિણામ કહી જાય છે. આ કોના સુનિશ્ચિત કરી શકે છે. આ પાઠમાં કાર્યક્રમના અંતમાં આ ઉદ્દેશ્યોની પ્રાપ્તિ હોય છે. આ માટે આપણે અપેક્ષિત અધિગમ પરિણામોના નિર્ધારણ કરીને આવશ્યકતા છે. નિર્ધારણના કાર્ય આસાન તથા અધિગ ઠીક બનાવીને લેવા અપેક્ષિત અધિગમ પરિણામોને વિશિષ્ટ, માપ યોગ્ય ઉપલબ્ધિ યોગ્ય, વાસ્તવિક આ સમય (સ્માર્ટ) હોવું જોઈએ. ઉદાહરણે લઈ જો આપણે ભૂગોળના શિક્ષણનો એક ઉદ્દેશ્ય નીચે રાખી શકાય પ્રકરણને પૂરું થઈ જાય ત્યારે ધોરણ ખરાના વિદ્યાર્થી મહત્વપૂર્ણ સ્થાનોમાં દિલ્લી, મુંબઈ, ચેન્નઈ થા કોલકત્તા, ભારતના માનચિત્ર પર તક મેળવીશું. આ જો ઉદ્દેશ્યને રાખી લેવા માટે વિશિષ્ટ છે કોઈક આ બતાવે છે કે બાળકો કયા અને શું કરે અધિગમ કાર્ય દ્વારા આ માપને જોઈ શકે. આ બાળકોની વાસ્તવિક છે કે બાળકોના માનચિત્ર પર સ્થાન દેખી શકાય છે. તથા આ મસયબદ્ધથી બાળકોના આ પ્રકરણ પૂરું થઈ જાય પછી તે કરીને આવશ્યકતાઓ છે. આ અપેક્ષિત અધિગમ ઉદ્દેશ્યોના ઉદાહરણ હોઈ શકે છે. વિભિન્ન ધોરણમાં વિભિન્ન પાઠ્યક્રિયા ક્ષેત્રોમાં અંતર્ગત પ્રાપ્ત જાણીને ક્ષમતાઓ. આવો આપણે ધોરણ ખરાના વિદ્યાર્થીઓને લઈ પાઠ્ય પુસ્તક દેખીને તથા શોધીએ કે દરેક પાઠ / પ્રકરણમાં અપેક્ષિત અધિગમ પરિણામ કયા છે કોઈ ઉદાહરણ કોષ્ટક ૧૩.૧ માં આપવામાં આવેલ છે.

કોષ્ટક ૧૩.૧ ધોરણ ખરાની ગણિની ચોપડીમાં અપેક્ષિત અધિગમ પરિણામ

પ્રકરણ - અપેક્ષિત શિક્ષણ પરિણામ

ભિન્ન - સામાન્ય ભિન્નોનો ન્યૂનતમ સ્તર સુધી ઓછું કરે છે.

પ્રતિશત - આપવામાં આવેલ એક અને માપના પ્રતિશત નીકળે છે.

અધિગમ ઉદ્દેશ્યોના આધાર પર શિક્ષણ અધિગમ સામગ્રી આ ક્રિયાઓ રૂપાંતરિત કરી જાય છે તથા આ અનુસાર ધોરણમાં સંપાદનની આયોજિત કરી જાય છે. જો સંપાદન સમાપ્ત થઈ જાય છે. જો આ નિર્ધારિત ક્રિયા જાય છે કે અપેક્ષિત અધિગમ પરિણામોની કેટલી સીમા બાળકોને ઉપલબ્ધ છે. આ પ્રકારને પૂરી ધોરણ પ્રક્રિયાને ત્રણ મુખ્ય ઘટક / ચરણ હોય છે. જો ચિત્ર ૧૩.૧ માં બતાવવામાં આવે છે.

- (i) અપેક્ષિત અધિગમ પરિણામોના નિર્ણય લેવા
- (ii) ધોરણ સંપાદનની યોજના બનાવી આયોજન કરીને
- (iii) શિક્ષણમાં બાળકોની પ્રગતિનું નિષ્પાદન કરવું.

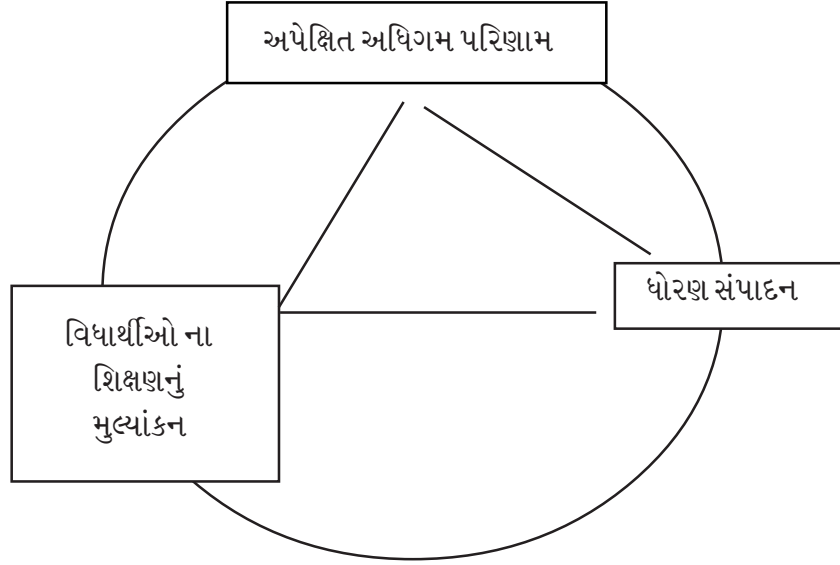

નોંધ

નોંધ

આકલન તથા મુલ્યાંકનના આધારે

ધોરણ પ્રક્રિયા

આ ધોરણ પ્રક્રિયાના ત્રણ અંગ તાર્કિક આ પ્રાકૃતિક લાગે છે. વાસ્તવિકમાં ધોરણ પ્રક્રિયા એવી સરળ તથા સીધી રેખામાં નહીં ચાલે. કોઈવાર યોજના બનાવે સિવાય તથા અધિગમ ઉદ્દેશ્યોના માર્ગદર્શનમાં શિક્ષણ કરે આપણે કોઈ એક ઉદ્દેશ્યોની પ્રાપ્તિ કરી કઠીનાઈનો સામનો કરવો પડી શકે છે. બાળકોના કોઈ સમૂહમાં નીચે સ્તરના કારણ આપણે આ પ્રાપ્તિ કરવા કઠીન લાગી શકે છે. આ પરિસ્થિતિમાં આપણે અધિગમ ઉદ્દેશ્યના રૂપાંતર કરી પડે છે. આ પ્રકારમાં, ધોરણમાં કોઈ એક પ્રકરણના સંપાદનના પછી બાળકોના નિષ્પાદન, ધોરણ સંપાદનમાં કોઈ અનાપેક્ષિત કમી સામનો નહીં લે શકે ત્યાં અપેક્ષિત અધિગમ પરિણામોના વારમાં બતાવી શકે છે કે જો રૂપાંતર કરવાની આવશ્યકતાઓ છે. આ પ્રકારની ધોરણ સંપાદનની ત્રણ ઘટકો એક બીજાને પ્રભાવિત કરી છે તથા પરિણામ સ્વરૂપ બાકી બે પ્રભાવિત હોય છે. આ ચિત્ર ૧૩.૧ માં આપવામાં આવેલ તીરોને જો પ્રભાવની દિશા બતાવામાં આવે છે અને દિશાહીન રાખવામાં આવે છે.

આપણે કહી શકીએ કે અધિગમ પરિણામોના નિર્ધારણના પરિણામ નીચે પ્રશ્નોના ઉત્તર દેવામાં આવેલ છે.

- બાળકોના શિક્ષણની માત્રા તથા ગતિ શું છે ?
- આ બધા કથિત શિક્ષણ પરિણામ બાળકોને માટે ઉપર્યુક્ત છે ?
- ધોરણ સંપાદનનો કોઈ પક્ષોમાં અને સુધારની આવશ્યકતાઓ છે ?
- બાળકોનું મજબૂત અને કમજોર ક્ષેત્ર કયું છે જેને વધારે દેખભાળની આવશ્યકતા છે ?

- આપણે આપણા પ્રયાસોના પ્રભાવનું મૂલ્યાંકન સુધારી બાળકોને અધિગમની નિર્ધારણ સુધારી હેતુ શું કરે છે.

આપણે આ વિચારવાનું રહે છે કે આકલન / મૂલ્યાંકન તો એક પાઠ / પ્રકરણના અંતમાં હોય છે. શૈક્ષણિક સત્રના અંતમાં. આ વિપરીત તો વિદ્યાલય સત્રની વચ્ચે કોઈ કરી શકાય છે. જો શિક્ષક તપસા કરીને ધોરણમાં આ શિક્ષણ અધિગમની ક્રિયાઓ બાળકોના અધિગમમાં આગળ વધાવાના લઈ શુકળતાપૂર્વક કાર્ય કરી રહે છે. આ નહીં કથિત અધિગમ પ્રણામો, ધોરણ સંપાદન આ અધિગમ પરિણામોના નિર્ધારણની વચ્ચે સંબંધ સમજીને નીચેની ક્રિયા કરો.

ક્રિયા-કલાપ -૩

આપણી રૂચી અનુસાર પ્રારંભિક સ્તર કોઈ વિષયમાં એક પાઠ પ્રકરણ ચલાવીને કરો તથા નીચે પ્રારૂપ ભરી જો આપણી આવશ્યકતા પડી શકે છે.

- પાઠ / પ્રકરણ હેતુ અપેક્ષિત અધિગમ પરિણામ બનાવવા.
- ધોરણ સંપાદનના લેવા પ્રક્રિયાઓ / વિધિઓના જાણ દેવા
- આ જાણ દેવા માટે નિર્ધારણ કોઈ સમય હોય. (આ પાઠ / પ્રકરણમાં સંપાદનની વચ્ચે, પાઠ પ્રકરણના અંતમાં અને વર્ષના અંતમાં)
- મૂલ્યાંકન હેતુ સંભવ યંત્ર તથા તકનીકોની જાણ (આપના શિક્ષણ અનુભવમાં)

ધોરણ..... વિષય.....

પાઠ / પ્રકરણના નામ

અપેક્ષિત શિક્ષણ પરિણામ	પ્રક્રિયા / વિધિઓ ધોરણ સંપાદન હેતુ	મૂલ્યાંકનનો સમય	મૂલ્યાંકન હેતુ સંભવ યંત્ર આ તકનીક (મૌખિક / લેખિત / પ્રાયોગિક / અવલોકન

નોંધ

આકલન તથા મુલ્યાંકનના આધારે

૧૩.૩.૨ સર્જનાત્મક અને સંકલનાત્મક મુલ્યાંકન

અનેક ઉદ્દેશ્યો પર આધારિત, મુલ્યાંકન ઘણા પ્રકારે થઈ શકે છે જેમ કે :

- ઔપચારિક (જો વાર્ષિક અને પાઠ પરીક્ષણ) અને અનૌપચારિક અનૌપચારિક વાર્તાલાપ અને બાળકોની ગતિવિધિઓના અનૌપચારિક અવલોકન)
- વસ્તુનિષ્ઠ (નિશ્ચિત પહેલા આપવામાં આવેલ પરિણામો પર કેન્દ્રિત) અને વ્યક્તિનિષ્ઠ (વ્યક્તિના બદલાવ, આવશ્યકતાઓ તથા ઉપલબ્ધિઓ પર કેન્દ્રિત)
- પ્રતિમાન / માનક સંદર્ભિત (નામ રેફરસડ) બાળકોને નિષ્પાદનને કોઈ સમૂહને માનક આ માપદંડની સાથે તુલના કરીને) યા વર્ગ સંદર્ભિત (કરાય ટેરિયા રેફરસેડ) (બાળકો દ્વારા નિષ્પાદનના વાંછિત નિષ્પાદનની સાથે તુલના કરવા) જો કે પહલે ચર્ચાની ચૂકી દેડે અધિગમના નિષ્પાદન અધિગમ પ્રક્રિયાના એક અટૂટૂટ અંગ છે. આ સર્જનાત્મક આ સંકલનાત્મક વર્ગોમાં શકે છે. આવો આ બે વર્ગોને સમજો.

સર્જનાત્મક નિર્ધારણ

સર્જનાત્મક નિર્ધારણ શિક્ષકો દ્વારા અધિગમ પ્રક્રિયાઓ વચ્ચે આપેલી ઔપચારિક આ અનૌપચારિક મુલ્યાંકન વિધિઓની એક શ્રુંખલા છે જેના ઉદ્દેશ્ય શિક્ષક મુલ્યાંકન ક્રિયાઓને બેહતર બનાવવા બાળકોની ઉપલબ્ધિ સુધારવા. આ નિરંતર ચાલી રહીને પ્રક્રિયા છે. જો ઉપયોગ શીખીને બાળકોની પ્રગતિના વગર ડર તથા બળ પ્રદાન કરીને પર્યાવરણમાં લાગે નજર રાખીને કરે છે. આ એક શિક્ષક અને બાળકો બંને માટે ગુણાત્મક પુનર્નિવેશન હોય છે. (અંકોની જગ્યા) જો કેન્દ્ર વિષય વસ્તુના વિસ્તાર તથા નિષ્પાદન હોય છે. આ નિર્ધારણ સ્વય વિદ્યાર્થીઓ અને સહપાઠિઓ ના સમૂહને (સહપાઠિઓ દ્વારા મૂલ્યાંકન) પણ સમ્મિલત કરે શકે છે.

સર્જનાત્મક મુલ્યાંકન શિક્ષકને નીચે આપેલા પ્રકારની સહાયતા કરે છે.

- આ પુનર્નિવેશન પ્રદાન કરે છે. (મુલ્યાંકનના પરિણામનું જ્ઞાન) વિદ્યાર્થીઓ, આ અભિભાવકો તથા અન્ય શિક્ષકોને, આપણે આ અધિગમની પ્રક્રિયાને વધારવા તથા સહારો આપવા સહી દિશામાં લઈ જવા પ્રેરિત કરવા પડે છે.
- આવવાળી શિક્ષણ અધિગમ ક્રિયાઓ આ અનુભવોના રૂપાંતરીત કરવા આ નિર્ધારણને પુનર્નિવેશન દ્વારા આપણે આપણી ધોરણના અધિકતર બાળકોના નિષ્પાદન વાંછિત સ્તરની નીચે છે તો આપણે શિક્ષણ અધિગમ વિધિ તથા પદ્ધતિના બાળકોની દેખાવ આવશ્યકતાઓને અનુસાર રૂપાંતરિત કરી શકે છે.
- સમૂહ અને વ્યક્તિની ખામીઓને શોધવા આ ઉપચાર કરે છે. ઉદાહરણ લેવા માટે, આપણે કોઈ વિદ્યાર્થીઓને અવધારણા મસજમાં ના આવે તો આપણે વાંચવાની છે. આપણે અમેની કોઈ આધિક વાંચવા અને આ નિષ્પાદન સુધારની સહી સમયની કોઈ અને પગલાં ઉઠવા. ઉપચારત્મક ક્રિયાઓ કરીને આ કોઈ કમજોર ક્ષેત્રોની શોધીને કરી શકે છે. આપણે પાછળ રહીને બાળકોને માટે કોઈ સહાયતા પ્રદાન કરીને સામગ્રી તૈયાર કરી શકીએ છીએ.

નોંધ

- બાળકોની ક્ષમતાઓને શોધવાની તથા એમની યોગ્યતાઓને આગળ વધાવા માટે : સર્જનાત્મક મુલ્યાંકન માટે પ્રાપ્ત પુનર્નિવેશન કોઈ બાળકોને મજબૂત પક્ષ અને સર્જનાત્મક ક્ષમતાઓ સામે લઈ શકે છે. એક શિક્ષક હોય તે માટે, આપણે પોષણ દેવા માટે અનુભવ હોવા તથા વિશેષતાઓને પોષણ દેવાનું અવસર પ્રાપ્ત હોય છે.

સર્જનાત્મક મુલ્યાંકનથી પ્રાપ્ત પુનર્નિવેશન બાળકોની સહાયતા કરે છે.

- આપણે આપણી મુલ્યાંકનની પ્રગતિની તપાસમાં તથા સ્વયં અધિગમની સહાયતા કરવી.
- આ ધ્યાન ગ્રેડ પ્રાપ્તિ માટે દૂર મુલ્યાંકન પ્રક્રિયાઓમાં લાગે છે. સ્વયંની કુશળતા વધારવા હેતુ.
- આ વાત માટે જાગૃત કરતા હોય છે કોન શીખવે છે. મોટાભાગના મામલામાં બાળકો બીજા પર આશ્રિત હોય છે કે જો શીખવા માટે લગાતાર માર્ગદર્શન કરવા પડે છે. જો આપણે શીખવાની ક્ષમતાના જ્ઞાન માટે નહીં પણ સર્જનાત્મક મુલ્યાંકન માટે માધ્યમમાં નિયમિત મળી જાય. પુનર્નિવેશન આ આપણી પ્રક્રિયાના પ્રતિ જાગરક કરે છે. આ આપણી અધિગમ પ્રક્રિયા આપણે નિષ્પાદનને સુધારવા હેતુને બદલે ઉત્સાહિત કરે છે.
- આ બાહરી પ્રેરણા માટે નકારાત્મક પ્રભાવ માટે આ પાયો છે કે એકવાર વિદ્યાર્થીઓ આપણે શીખવેના તરીકે આ આપણી પ્રક્રિયાઓને રૂપાંતરિત કરીને ક્ષમતાઓની જાગૃતા જાય છે તો આ અધિગમ બેહતર હોય છે. આપણી મુલ્યાંકન પ્રક્રિયાની આંતરિક પ્રેરણાના કામ કરે છે. તથા આ ક્રિયાઓ કોઈ પ્રેરક પર નિર્ભર નહીં રહે જો પરીક્ષા માટે વાંચવા અને સ્વર્ણપદક મેળવવા વાંચવું વગેરે.
- આ નિષ્પાદનમાં મહત્વપૂર્ણ સુધાર હેતુ જો આ આત્મ - સમ્માન વધે, સ્વયં અધ્યયન હેતુ આંતરિક પ્રેરણાના વિકાસ હોય તથા આ પ્રકાર શિક્ષકના કાર્ય - ભાર કરી જાય છે.

આ મુલ્યાંકનના ઉદ્દેશ્ય છે કે વિદ્યાર્થીના અધિગમની ગુણવત્તામાં સુધાર કરી જાય છે. તથા આ મુલ્યાંકન અને ગ્રેડીંગ હેતુ નહીં હોવો જોઈએ. આ પાઠ્ય ચર્ચા રૂપાંતરણ હોય શકે છે. જો કોઈ વિશિષ્ટ કાર્યક્રમ વિદ્યાર્થીઓના અધિગમ પરિણામોને લેવા ઉપર્યુક્ત નહીં હોય. આ શિક્ષકના કાર્યક્રમ ઉદ્દેશ્યા પર નિર્ધારિત કરવા તથા અભ્યાસ કરવા માટે લાગવ કર નિર્દેશનની ગુણવત્તા સુધારીને પ્રયોગ કરી જાય છે. તથા કાર્યક્રમ પર એક કોર્સનો કયાં પ્રભાવ છે તે જાણવા માટે.

સર્જનાત્મક મુલ્યાંકનની વિશેષતાઓના સંક્ષિપ્ત સાર તથા વિદ્યાર્થીઓ શિક્ષકોને નિષ્પાદનને સુધારીને જો ભૂમિકા નિભાવે છે. કોઠા નં. ૧૩.૩ માં આપવામાં આવેલ છે.

સર્જનાત્મક નિર્ધારણ

- બાળકોને પૂર્વ જ્ઞાન અને અનુભવનો ઉપયોગ આગળ વધારવા માટે રૂપરેખા તૈયાર કરીને આપી શકાય છે.
- અનૌપચારિક આધાર પર નિયમિત પિરિયડોમાં (Interval) કરવામાં આવે છે.

નોંધ

આકલન તથા મુલ્યાંકનના આધારે

- નિદાનાત્મક અને ઉપચારત્મક છે.
- પ્રભાવશાળી પુનર્બળ સુનિશ્ચિત કરે છે.
- બાળકોને તેમના પોતાના શિક્ષણમાં સક્રિય ભાગીદારી હેતુ આધાર પ્રદાન કરે છે.
- શિક્ષકોને પુનર્બળ પ્રદાન કરતા છે. જો બાળકોની ઉભરતી આવશ્યકતાઓને અનુસાર આપણે ધોરણ સંપાદનને અનુકૂળ બનાવે છે જે યોગ્ય હોય.
- વિદ્યાર્થીઓમાં આંતરિક પ્રેરણા તથા આત્મ સમ્માન વધારે હોય છે. જો બંનેના અધિગમ નિષ્પાદન પર મહત્વપૂર્ણ પ્રભાવ પાડે છે.
- બાળકોને સ્વયં નિર્ધારિત કરવાની તથા સમજીને કેવો સુધાર કરવો પડે તે આવશ્યકતા ઓળખે છે.
- વિભિન્ન અધિગમ શૈલીઓને સમ્મિતિત કરે છે આ નિર્ણય લેવા માટે કેવી રીતે અને ક્યારે વાંચવાનું.
- બાળકોને સમજીને ઉત્સાહિત કરે છે તથા કાર્ય સંબંધિત નિર્ણય લેવા કયા માનક રાખે છે.
- પુનર્બળ મળીને પછી બાળકના આ કાર્ય સુધારવાના અવસર પ્રદાન કરે છે.
- બાળકોને આ સહપાઠીઓના સમૂહના બળ પ્રદાન કરીને સહાયતા કરે છે પણ (સ્ત્રોત : સતત આ વ્યાપક મૂલ્યાંકન : શિક્ષકો માટે મૈનયૂજી સી.બી. એસ. ઈ. ૨૦૧૦

કોઠો : ૧૩.૩ સર્જનાત્મક મુલ્યાંકનની વિશેષતાઓ :

સંકલનાત્મક મુલ્યાંકન

- સંકલનાત્મક મુલ્યાંકનના અભિપ્રાય : શિક્ષણનું આ મુલ્યાંકન છે જે એક વિશિષ્ટ સમય પર બાળકોના વિકાસને જોડે છે અથવા સાર આપે છે. આ બાળકોના અધિગમની કોઈ એક સમય પર આકલન (તથા ગ્રેડિંગ આ રેકિંગ) ની પ્રક્રિયા છે. પરીક્ષણ પ્રક્રિયાઓ જો કોર્સના અંતમાં એક અવધિના અંતમાં આ વાર્ષિક પરીક્ષાનો સંકલનાત્મક આકલનના ઉદાહરણ છે તથા આ પ્રયોગ કરવા માટે પરીક્ષણોનો સંકલનાત્મક પરીક્ષણ કહે છે. જો સર્જનાત્મક પરીક્ષણ સીમિત ઉદ્દેશ્યો અને વિષય વસ્તુ પર આધારિત હોય છે. સંકલનાત્મક પરીક્ષણ દેવા માટે પૂરી વિષય વસ્તુ તથા અપેક્ષિત અધિગમ પરિણામોને બ્રહ્માંડમાં જઈ શકે છે. આ નિર્ધારણને સમય વિદ્યાર્થીઓની ઉપલબ્ધિને પૂર્ણ ચિત્રણ પ્રદાન કરે છે. શિક્ષણ અધિગમ પરિસ્થિતિમાં સંકલનાત્મક નિર્ધારણ અવસર કોર્સમાં અંતમાં દેવા જાય છે જો જાણવા માટે વિદ્યાર્થીઓને પૂરા કોર્સમાં ક્યાં શીખે છે તથા નિર્ધારિત કરવા માટે શૈક્ષિક માનકો અડીયા છે કે નહીં.

આ આયોજન ઔપચારિક તરીકે આ જાણી શકાય છે તથા કિવઝ, નિબંધ, ટેસ્ટ અને પરિયોજનાના રૂપમાં હોઈ શકે છે. સંકલનાત્મક આકલનને લક્ષણ કોઠા - ૧૩.૪ માં દેવામાં આવેલ છે.

નોંધ

સંકલનાત્મક નિર્ધારણ :

- અધિગમ નિષ્પાદનના આ નિર્ધારણ કોર્સના અંતમાં આ કોર્સના પાઠના અંતમાં જાણી શકાય.
- આ વિદ્યાર્થીઓ દ્વારા કોર્સના અંતમાં આ શૈક્ષિક વર્ષના અંતમાં જાય છે. જો આ શીખવા છે તો કુલ યોગ જોઈ શકાય છે.
- નિર્ધારણના સૌથી પારંત્રિક વિધિઓને પ્રયોગ વિદ્યાર્થીઓને કાર્યનું મૂલ્યાંકન હેતુ કરી શકાય છે.
- આ પરિણામોનો પ્રયોગ વિદ્યાર્થીઓની રેકિંગ અને ગ્રેડિંગ કરવામાં આવે છે. જો આવશ્યકતા મોટા સ્તર પર શૈક્ષિક દેખાવ તથા ઉપલબ્ધિના સંદર્ભમાં વિદ્યાલયોને અંદર તથા અંત ! વિદ્યાલયની તુલાના કરવામાં આવે છે.

સ્ત્રોત : સતત આ વ્યાપક મૂલ્યાંકન : શિક્ષકોને માટે મેનયૂલ. સી.બી. એમ. ઈ. ૨૦૧૦)

કોઠો : ૧૩.૪ સંકલનાત્મક મૂલ્યાંકન લક્ષણ સર્જનાત્મક આ સંકલનાત્મક નિર્ધારણના અંતર નીચે આપેલ છે. તાલિકામાં આપેલ છે.

સર્જનાત્મક નિર્ધારણ	સંકલનાત્મક નિર્ધારણ
એ જાણવા માટે કરાય છે કે બાળકો શું શીખ્યા અને તેમને શું શીખવાનું બાકી છે.	એક નિર્ધારિત કોર્સમાં બાળકોની કુલ નિષ્પાદન જાણવામાં આવે છે.
શિક્ષક પોતાની શિક્ષણ વિધ્યોને નિર્ધારણ કરી શકે છે અને એમા ફેરફાર કરી શૈક્ષણિક વર્ષ દરમ્યાન બાળકોને એમના પાઠ સમજવામાં મદદ કરી શકે છે.	જો બાળકોનું નિષ્પાદન સારું ના હોય તો શિક્ષક પોતાના આગલા શૈક્ષણિક સત્ર હેતુ એમની શિક્ષણ વિધિમાં ફેરફાર કરી શકે છે.
આમા ગ્રેડનું વધારે મહત્વ નથી હોતું.	આમાં ગ્રેડ વિદ્યાર્થીની રાજ્ય સ્તરની પરીક્ષાની તૈયારી માટેની આધાર બને છે. તથા તેમને એમનો પૂર્ણ પોતાનો નિષ્પાદનની ખબર પડે છે.
શિક્ષણ અભિગમ પ્રક્રિયા દરમ્યાન ઘણી વાર કરી શકાય છે.	કોર્સના છેલ્લા ભાગમાં કરવામાં આવે છે.

નોંધ

આકલન તથા મૂલ્યાંકનના આધારે

ઓછું ઔપચારિક, વર્ગ શિક્ષક દ્વારા વિદ્યાલય (શાળા) સ્તર પર કરી શકાય છે.	વધુ ઔપચારિક, શાળા સ્તર પર લેવાય જીલ્લા અથવા રાજ્યના અધિકારીઓ ના નિર્દેશ અનુસાર કરવામાં આવે છે.
બાળકોની આવશ્યકતા અનુસાર લાંબુ થઈ શકે છે.	લાંબુ નથી બધા જ બાળકો માટે એક જ પરીક્ષા હોય છે. આયોજનની વ્યવસ્થા તથા ટેસ્ટના પ્રશ્નોને સમજણ એક જ જેવી અપનાવાય છે.
પ્રક્રિયા દ્વારા નિર્ધારિત છે.	પરિણામ દ્વારા નિર્ધારિત છે.

સાર મા, સર્જનાત્મક અને સંકલનાત્મક આંકલનો ને હંમેશા અધિગમ કે સંદર્ભમાં અધિગમના માટે આકલન અને અધિગમનું આકલન કહેવામાં આવે છે.

અધિગમ કા આકલન હંમેશા પ્રકૃતિમાં સંકલનાત્મક હોય છે. તથા વર્ગ, કોરસ, સેમેસ્ટર અથવા શૈક્ષિક વર્ષના અંતમાં હોય છે. તથા અધિગમના પરિણામ જાણવાના હેતુ કરવામાં આવે છે. તથા આ પરિણામોનો રીપોર્ટ વિદ્યાર્થીઓ, અભિવ્યાપક તથા પ્રશાસન અધિકારીઓને આપવામાં આવે છે.

અધિગમ હેતુ મૂલ્યાંકન, હંમેશા પ્રકૃતિમાં રચનાત્મક હોય છે. તથા શિક્ષકોને એમના વિદ્યાર્થીઓની પ્રગતિને મોનિટર કરવાની સ્વતંત્રતા (તથા એમના શિક્ષણ બાળકોને અનુસાર કરવા) દેવામાં આવી છે. આ બાળકોને પણ એમની પ્રગતિની જાણ કરવામાં સહાયતા કરે છે. જ્યારે એમને તેમના સહપાઠિયો શિક્ષકથી પુનર્બલન પ્રાપ્ત થાય છે એમને એ દરમિયાન તથા એમની સોચને વધારે સારી કરવાનો અવસર મળે છે. પરંતુ આ યદા રાખવાનું છે કે સર્જનાત્મક નિર્ધારણ સંકલનાત્મક નિર્ધારણ પૂર્ણ બનાવે છે તથા જ્ઞાન-પ્રાપ્તિની પ્રક્રિયામાં દરેક પ્રકારનાં મૂલ્યાંકનનું પોતાનું મહત્વ છે.

E-૩ એક કારણ આવો કે સંકલનાત્મક નિર્ધારણમાં અંકોનું મહત્વ છે તથા સર્જનાત્મક મૂલ્યાંકનમાં નથી કેમ ?

૧૩.૪ સતત તેમજ વ્યાપક મૂલ્યાંકન (સી.સી.ઈ)

મૂલ્યાંકન ફક્ત બાળકોની પ્રગતિ તેમજ ઉપલબ્ધિ જ નથી માપતું પરંતુ શિક્ષણ પ્રાપ્તિ સામગ્રી તેમજ પ્રવૃત્તિઓ જેકે પાઠ-ચર્ચાના સંપાદનમાં પ્રયોગ કરવામાં આવે તેમના પ્રભાવને પણ તપાસે છે. આ પાઠ ચર્ચાનું એક અભિન્ન ઘટક છે જે આ ઉદ્દેશ્યના સાથે જ પ્રભાવશાળી નિષ્પાદન છે તથા શિક્ષણ પ્રક્રિયામાં સુધારો હોય તેથી આ વિદ્યાર્થી એક જ નહી પરંતુ શિક્ષક માટે મહત્વપૂર્ણ છે.

કેટલીકવાર આપણે મૂલ્યાંકન કે નિર્ધારણને આ રીતે દેખીય છીએ કે કંઈક એવું છે જે શિક્ષક દ્વારા વિદ્યાર્થી માટે જ્ઞાનપ્રાપ્તિના અંતિમ ચરણમાં આયોજીત કરવામાં આવે છે. જ્યારે મૂલ્યાંકનના

નોંધ

શિક્ષણને અભ્યાસમાં અંતરૂપમાં જોવામાં આવે છે તો શિક્ષક તેમજ વિદ્યાર્થી બંને આ શિક્ષણ પડવાની પ્રક્રિયાથી બહાર રાખશો જેમકે નિર્ધારણ કેટલાક સાચું કાર્ય નથી તથા પાઠ ચર્ચાથી એને કઈ સંબંધ નથી. આગળ આ વિચાર વિદ્યાર્થીઓમાં ઉત્સુકતા તેમજ તનાવ ઉત્પન્ન કરે છે. બીજી બાજુ જ્યારે મૂલ્યાંકનને શિક્ષણ પ્રાપ્તિનો એક અતૂટ અંગ સમજવામાં આવે છે તો આ એક નિરંતર ચાલવાવાળી પ્રક્રિયા બની જાય છે. શીખવાની દરેક પરિસ્થિતિ મૂલ્યાંકનની પરિસ્થિતિ પણ હોય છે જ્યારે પરિસ્થિતિ મૂલ્યાંકનની પરિસ્થિતિ પણ હોય છે. જ્યારે આને શિક્ષણ પ્રાપ્તિની ક્રિયામાં સામેલ કરવામાં આવે તો શિક્ષાર્થી ટેસ્ટ કે પરીક્ષાથી ડરતા નથી. પરંતુ તેનાથી વિદ્યાર્થીઓના બળ તેમજ કમજોરીની ઓળખ થાય છે. જ્યારે વિદ્યાર્થીઓના બળ વિશે જાણવા મળે છે તો ત્યારબાદ કરવાવાળી પ્રક્રિયા આસાન થઈ જાય છે. જે ઉપચારાત્મક હોય છે. તેમના જ્ઞાન-પ્રાપ્તિની કઠિનાઈને દૂર કરવા માટે તેમના જ્ઞાન-પ્રાપ્તિ સ્તરને ઉંચું કરવા માટે

વિદ્યાલયમાં મૂલ્યાંકનનું ક્ષેત્ર વિદ્યાર્થીઓના વ્યક્તિત્વ વિકાસ માટે દરેક પક્ષ સુધી ફેલાયેલું છે. તેમાં શૈક્ષણિક તથા સહ-શૈક્ષણિક બંને ક્ષેત્રે સામેલ હોય છે તેથી આ સમગ્ર કહેવાય છે. ઉદાહરણ તરીકે ગણિતમાં સ્કોર કે વિષય સંબંધિત શૈક્ષણિક ક્ષમતા, વિષય પ્રત્યે મનોવૃત્તિ વિષયમાં રૂચિ વિગેરે સહ શૈક્ષણિક ક્ષમતા દર્શાવે છે. બનું પક્ષ અંતઃ સંબંધિત છે તથા શિક્ષણના ઉદ્દેશ્યો સાથે પંકિતબદ્ધ છે. જો મૂલ્યાંકન સતત છે તો બાળકોની મજબુતી તેમજ કમજોરી જુદી-જુદી રીતે સામે આવશે. તથા તેને સમજવા તથા ખુદને સુધારવાનો અવસર મળશે. આમા શિક્ષકોને પણ પોતાની શિક્ષણ પદ્ધતિ સુધારવાનું પુર્નબળ મળે છે.

૧૩.૪.૧ અવધારણાં પ્રક્રિયા તથા જરૂરીયાત

વિદ્યા વિદ્યાર્થીનો પૂર્ણ વિકાસને નિશ્ચિત રાખે છે. આ માટે સતત તેમજ સમગ્ર મૂલ્યાંકન બાળકોના બૌદ્ધિક, ભાવાત્મક, એમ જ શારીરિક ક્રિયાત્મક વિકાસને ધ્યાનમાં રાખીને કરવો પડશે. બૌદ્ધિક વિકાસનો અભિપ્રાય છે કે બાળકોના માનસિક વિકાસ (જેમકે બાળકનું જ્ઞાન, સમજ, લાગુ પાડવાની ક્ષમતા, વિશ્લેષણ, જોડવું તથા મૂલ્યાંકન) ભાવાત્મક વિકાસ વિદ્યાર્થીની મનોવૃત્તિ, રૂચિઓ તથા વ્યક્તિગત વિકાસ પર જો આપે છે. ક્રિયાત્મક વિકાસનો સંબંધ બાળકોની કેટલીક ક્રિયા કરવા કે પ્રાયોગિક કાર્ય કરવાનતી ક્ષમતાથી છે. આથી જો શિક્ષણ પ્રાપ્તિની પ્રક્રિયા દ્વારા વધારે વિકાસ નિશ્ચિત કરે છે તો વિદ્યાર્થીઓનું મૂલ્યાંકન સતત તેમજ સમગ્ર હોવું જોઈએ. શિક્ષણની ગુણવત્તોમાં સુધારા તેમજ બાળકના સંપૂર્ણ વિકાસ માટે મૂલ્યાંકનની પ્રક્રિયાના બંને વિકાસના શૈક્ષણિક તથા સહ શૈક્ષણિક ક્ષેત્રો પર પર્યાપ્ત ધ્યાન આપવાની જરૂરિયાત છે. સમગ્ર મૂલ્યાંકનમાં સતત તેમજ સમગ્ર હોવું જોઈએ. શિક્ષણની ગુણવત્તા તેમજ સુધાર બાળકોના સંપૂર્ણ વસ્કા માટે, મૂલ્યાંકનની પ્રક્રિયાના બંને વિકાસના શૈક્ષણિક તેમજ સહ શૈક્ષણિક ક્ષેત્રો પર ધ્યાન દેવાની જરૂરિયાત છે. સમગ્ર મૂલ્યાંકનમાં પુરા શૈક્ષણિક વર્ષમા નિશ્ચિત અવધિ પર નિરંતરતાનું હોવું પણ જરૂરી છે. હવે પ્રારંભિક વિદ્યાલયમાં ચાલી રહેલા મૂલ્યાંકનના અભ્યાસનું વિશ્લેષણ કરી તથા નીચેના પ્રશ્નોના જવાબ આપો.

નોંધ

આકલન તથા મુલ્યાંકનના આધારે

- શું આ બાળકોના વિષયના પૂર્ણ ચિત્રણ આવે છે કે તે શું જાણે છે તથા તે વાસ્તવિક જીવનમાં શું લાગુ કરી શકે છે.
- શું તે બાળકોની ક્ષમતા વિશે કંઈક જણાવે છે ?
- શું આ આપણે શિક્ષક હોવાના નાતે કંઈક સારૂ કરવજામાં સહાયતા કરી શકીએ છીએ.
- શું મુલ્યાંકનનું પરિણામ શિક્ષકો તથા યોજનાના બનાવવાવાળાને શિક્ષણની ગુણવત્તાનો સુધારવામાં સહાયતા કરે છે ?

તમને એ અહેસાસ થશે કે તમાને આપશ્રીના સંતોષકારક જવાબ નથી મળ્યા. સતત તેમજ સમગ્ર મુલ્યાંકનની આવશ્યકતા સારી રીતે નજર આવે છે. તેથી આપણે કહી શકીએ છીએ કે સતત તેમજ સમગ્ર મુલ્યાંકનની આવશ્યકતા છે. કારણ કે,

- શિક્ષણના શૈક્ષણિક તથા સહ શૈક્ષણિક બંને પ્રશ્નોનું નિર્ધારણ કરીને આ બાળકોને સંપૂર્ણ પ્રોફાઈલ આપે છે.
- ભિન્ન સંદર્ભમાં બાળકોમા છુપેલી યોગ્યતા ઓળખે છે.
- બાળકોની ઉપલબ્ધિનું સ્તર ઉચ્ચ કરવાની પદ્ધતિ તેમને ઓળખે છે.
- વિદ્યાલયના સુધાર હેતુ સમગ્ર મુલ્યાંકન કાર્યક્રમની યોજના બનાવે છે.
- સતત તેમજ સમગ્ર મુલ્યાંકન માટે ઉપશુકલ યંત્ર તેમજ તકનીકનો સુજાવ આવે છે.
- વિદ્યાલય તેમજ વિદ્યાર્થીઓના નિરંતર સુધારા માટે મુલ્યાંકનનો એક યંત્રની જેમ પ્રયોગ કરે છે.
- વિદ્યાલયના પ્રશાસકો વ્યક્તિઓ તથા સમુદાયને સતત તેમજ વ્યાપક મુલ્યાંકન પ્રત્યે સંવેદનશીલ બનાવવાના રસ્તા તેમજ પદ્ધતિઓને સુજાવ આપે છે.

શબ્દ નિરંતર કે સતતનું જોર તેના ઉપર છે કે વિદ્યાર્થીની પ્રગતિ તેમજ વિકાસને ઓળખવામાં આવેલા પક્ષોનું મુલ્યાંકન એક સતત ચાલવાવાળી પ્રક્રિયા છે ના કે એક ઘટના છે. આ શિક્ષણ પ્રાપ્તિની પૂરી પ્રક્રિયાના અંતનિહિત છે પણ શૈક્ષણિક સત્રની પુરા સમયમાં ફેલાયેલી છે. તેનો અર્થ છે શિક્ષકો અને વિદ્યાર્થીઓને તેમના સ્વયં મુલ્યાંકન માટે નિર્ધારણની નિયમિતતા ભાગ પરીક્ષણની પ્રાપ્તિકતા જ્ઞાનપ્રાપ્તિની ખામીઓનું નિદાન, સુધારત્મક કાર્યનો ઉપયોગ, પુનઃ પરીક્ષણ તથા પ્રમાણનું પુનઃશિક્ષણ શબ્દ સમગ્ર નો અર્થ છે કે આ પ્રક્રિયા બાળકોને વધારો તેમજ વિકાસના શૈક્ષણિક તેમજ સહ શૈક્ષણિક વધારો તેમજ વિકાસના શૈક્ષણિક તેમજ સહ શૈક્ષણિક બંને પક્ષને સમોલ કરવાનો પ્રયાસ કરે છે. કારણ કે યોગ્યતાઓ, રૂચીઓ, મનોવૃત્તિઓ તથા અનુવૃત્તિઓને ભિન્ન રૂપો તથા ક્રિયાઓમા જોઈ શકાય છે. શબ્દ સમગ્રથી અભિપ્રાય છે કે કેટલાક પ્રકારના યંત્ર તથા તકનીકો

નોંધ

પરીક્ષણ તથા અપરીક્ષણનો પ્રયોગના વિકાસને નિર્ધારણ જેમ કે જ્ઞાન, સમજ, લાગુ પાડવી - વિશ્લેષણ મૂલ્યાંકન, સર્જન તથા નવાપણું વગેરે.

તેના માટે આપણે સતત તેમજ સમગ્ર મૂલ્યાંકનને પ્રભાવિત કરી શકે છે જેથી

સતત તેમજ સમગ્ર મૂલ્યાંકન એક પ્રક્રિયા છે જેના દ્વારા ભિન્ન ક્ષેત્રો જેમકે માનસિક ભાવાત્મક, તથા ક્રિયાત્મક બાળકોના પૂર્ણ વિકાસ હેતુ સર્જનાત્મક તેમજ સંકલનાત્મક બંને પ્રકારના મૂલ્યાંકન દ્વારા વિદ્યાર્થીઓનું જ્ઞાનપ્રાપ્તિ નિષ્પાદન સુનિશ્ચિત કરી શકાય છે.

સતત તેમજ સમગ્ર મૂલ્યાંકનની વિશેષતા

- આ બાળકોનું વિદ્યાલય આધારિત મૂલ્યાંકન છે. બાળકોનો વિકાસના દરેક પક્ષોને સામેલ કરે છે.
- સતત તેમજ સમગ્ર મૂલ્યાંકનનું સતત પક્ષ મૂલ્યાંકનની નિરંતરતા તેમજ આવર્તનનું ધ્યાન રાખે છે.
- નિરંતરતાથી અભિપ્રાય છે કે શિક્ષણના શરૂઆતમાં તથા શિક્ષણ કાર્ય દરમિયાન સર્જનાત્મક મૂલ્યાંકન અનૌપચારિક રૂપથી મૂલ્યાંકનની વધારે તકનીકોનો પ્રયોગ કરીને આપવામાં આવે છે.
- નિર્ધારિત સમય મર્યાદાથી અભિપ્રાય છે કે નિષ્પાદનનો નિર્ધારણ હંમેશા ભાગ સત્ર દરમિયાન એક ભણવા અંતમાં કેટલાક માનકોને પ્રયોગ કરીને જોઈ શકાય છે. (ઉદ્દેશ્યો પર આધારિત નિત્પાદનના સ્વીકાર્ય માનકો પર)
- સતત તેમજ સમગ્ર મૂલ્યાંકન દરેક ભાગ બાળકોના વ્યક્તિત્વના દરેક ભાગનું ધ્યાન રાખે છે. તેમાં વિદ્યાર્થીના વિકાસના શૈક્ષણિક તેમજ સહશૈક્ષણિક બંને પક્ષો સામેલ છે.
- શૈક્ષણિક પક્ષોમાં વિષય વિશેષ ક્ષેત્ર સામેલ છે જ્યારે સહશૈક્ષણિકમાં વ્યક્તિગત સામાજિક વિશેષતાઓ સહ પાઠ્યચર્ચા યાલતી પ્રવૃત્તિઓ અભિવૃત્તિઓ તેમજ મૂલ્ય.
- શૈક્ષણિક ક્ષેત્રોમાં નિર્ધારણ ઔપચારિક તેમજ અનૌપચારિક યાલતી પ્રવૃત્તિઓના મૂલ્યાંકનની વધારે તકનીકોને પ્રયોગ કરે સતત તથા કેટલીક વાર નિર્ધારિત સમય મર્યાદા પર કરી શકાય છે. નિદાનાત્મક મૂલ્યાંકન તથા ભાગ કે સત્રના એક ભાગના અંતના રૂપમાં હોય છે. નિદાનાત્મક પરીક્ષણોનો પ્રયોગ કરીને નિમ્ન નિત્પાદન તથા નિમ્ન નિત્પાદનના ક્ષેત્રોનું નિદાન કરી શકાય છે. તેના બાદ ઉપર્યુક્ત શૈક્ષણિક ઉપચાર આપીને બીજી વખત ટેસ્ટ લઈ શકાય છે.
- સહ - શૈક્ષણિક ક્ષેત્રોનું નિર્ધારણ વધારે તકનીકોનો પ્રયોગ કરી ઓળખાવી શકેલા વર્ગોના આધાર ઉપર કરવામાં આવે છે. જ્યારે વ્યક્તિગત સામાજિક ગુણોનું નિર્ધારણ નિર્ધારણ તેમજ ચેકલીસ્ટના સૂચકોના આધાર પર કરવામાં આવે છે.

નોંધ

આકલન તથા મુલ્યાંકનના આધારે

(સ્ત્રોત : પોજીશન પેપર, નેશનલ ફોક્સ ગ્રુપ - એક્ઝામિનેશન, રીફોર્મસ પેજ-૨૫)

આવો આપણે સતત તેજમ વ્યાપક મુલ્યાંકનનો ઉદ્દેશ્ય જોઈએ.

સતત તેમજ સમગ્ર મુલ્યાંકન ઉદ્દેશ છે.

- વિદ્યાર્થીના વ્યક્તિગત વિકાસ - માનસિક, ક્રિયાત્મક તેમજ ભાવાત્મક વિકાસમાં સહાયતા કરવી.
- વિચાર કરવાની પ્રક્રિયા ઉપર જોર આપવું તથા તે કરવાની પ્રક્રિયા ઉપર દબાવ ઓછો કરવો.
- મુલ્યાંકનનો શિક્ષણ પ્રાપ્તિ પ્રક્રિયાનો એક આવશ્યક ભાગ બનવો.
- મુલ્યાંકનને વિદ્યાર્થીઓની નિયમિત નિદાન તથા ઉપરાત્મક પરિક્ષણના આધાર ઉપર ઉપલબ્ધિ તથા શિક્ષણ પ્રાપ્તિ સુધાર હેતુ પ્રયોગ કરવો.
- મુલ્યાંકનનો વાસ્તવિક નિષ્પાદન તેમજ વંછિત નિષ્પાદનના વચ્ચે રહી ગયેલી ખામીને દુર કરવા માટે એક ગુણવતો નિયંત્રણ યંત્રની જેમ પ્રયોગ કરવા તથા નિષ્પાદનને અકે વંછિત સ્તર રાખવા માટે પણ.
- વિદ્યાર્થી, જ્ઞાન પ્રાપ્તિની પ્રક્રિયા તેમજ જ્ઞાન-પ્રાપ્તિ પર્યાવરણના ઉપર્યુક્ત નિર્ણય લેવા માટે.
- જ્ઞાનપ્રાપ્તિ પ્રક્રિયાને એક જ્ઞાન-પ્રાપ્તિ કેન્દ્રિત બનાવવા માટે.

સ્ત્રોત : સતત તેમજ વ્યાપક મુલ્યાંકનના ઉદ્દેશ્યો.

આ રીતથી આપણે કહી શકીએ છીએ કે સતત તેમજ સમગ્ર મુલ્યાંકનનું જોર વિદ્યાર્થીઓના માનસિક, ભાવાત્મક, શારીરીક તથા સામાજિક વિકાસના સુનિશ્ચિત કરીને સતત વધારા પર થાય છે. તેથી તે વિદ્યાર્થીની ફક્ત શૈક્ષણિક ઉપર્ભળતા નિર્ધારણ તક સીમીત નહી હોતો. સતત તેમજ સમગ્ર મુલ્યાંકન નિર્ધારણનો પ્રયોગ શિક્ષકો તથા વિદ્યાર્થીઓના પુર્નનિવેશન આપવાનું કામ કરે છે. તે જ્ઞાન-પ્રાપ્તિ ને બેહતર બનાવવા માટે ઉપર્યુક્ત પ્રયાસોમાં બદલાવ કરી શકે. આ બાળકોને પ્રેરણા પણ આપી શકે છે. તથા તેમના પ્રોફાઈલનું સમગ્ર ચિત્ર આપે છે.

E- ૪ એક શિક્ષક હોવાના નાતે આપણા વિદ્યાર્થીઓનું મુલ્યાંકન કરતા આપણે શું કરવું જોઈએ અને શું ન કરવું જોઈએ.

૧૩.૪.૨ સતત તથો વ્યાપક મુલ્યાંકન હેતું માત્રાત્મક અને ગુણાત્મક આંકડાઓનો ઉપયોગ.

મુલ્યાંકનની રીતો તથા જે આંકડા પ્રાપ્ત છે તેને બે વર્ગોમાં વહેતી શકાય છે.

માત્રાત્મક તથા ગુણાત્મક

સામાન્ય રીતે માત્રાત્મક રીત સ્પષ્ટ સંખ્યા આપે છે. જ્યારે ગુણાત્મક રીત દ્વારા વર્ણાત્મક આંકડા મળે છે. મોટાભાગે જે રીતનો તમે ઉપયોગ કરો છો. તે મુલ્યાંકનના ઉદ્દેશ્યો પ્રયોગ કરેલા

નોંધ

સંસાધનો દ્વારા નિર્ધારિત કરી શકાય છે. શિક્ષક શું કરે છે? તેમને સંખ્યા પણ જોઈએ તથા સંખ્યાની વ્યાખ્યાનું વર્ણન પણ તેથી માત્રાત્મક તથા ગુણાત્મક બન્ને પદ્ધતિ બાળકોના શિક્ષણના વિભિન્ન પક્ષોના વિશે સમૃદ્ધ અમલ પ્રદાન કરે છે.

મુળભુત રીતે આંકડાને માત્રાત્મક સમજવામાં આવે છે. જો તે સંખ્યાઓમાં આપવામાં આવે છે. તથા ગુણાત્મક શબ્દોમાં આપવામાં આવે છે. પરંતુ ગુણાત્મક આંકડામાં ચિત્ર, વિડીયો, રેકોર્ડિંગ તથા અન્ય લખ્યા સીવાયના આંકડા હોય છે. દા.ત. જ્યારે તમે કહો કે ધોરણ ૫ માં સોમાને ગણિતમાં ૧૦૦ માંથી ૮૦ અંક આવ્યા છે. આ ગણિતમાં સોમાની ઉપલબ્ધીનું માત્રાત્મક વર્ણન કરે છે. પરંતુ જ્યારે તમે કહો કે “ટપુ નૃત્ય કરવામાં સારો છે” અથવા “ મહેશનું લખાણ સારું છે. ” અથવા “ગીત ગાતો અક્ષય બધાને આકર્ષિત કરે છે.” આ બાળકના વિશે ગુણાત્મક સુચના પ્રદાન કરે છે.

ગુણાત્મક રીત જેમ કે કેસ અધ્યયન અથવા સાક્ષાત્કાર વગેરે જેનો સંબંધ અર્થનું વર્ધન કરવાની સાથે છે. તેના બદલે સંખ્યાતીય પરિણામ આપવામાં આવે તે ગહન તથા સમૃદ્ધ વર્ણન આપે છે.

માત્રાત્મક	ગુણાત્મક
— ઉપલબ્ધિ પરિક્ષણ	— અવલોકન, સાક્ષાત્કાર, પોર્ટફોલિયો
— સર્વેક્ષણ(સર્વે)	કેશ અધ્યયન, પરિયોજના, કાર્ય
— પ્રશ્ન શ્રુંખલા	કેન્દ્રીત સમૂહ ચર્ચા
— પહેલાં / પછીનું પરિક્ષણ	ક્ષેત્ર નોંધ ડાયરી
— ઉપલબ્ધ માહિતી પાચો	વિડીયો, ઓડિયો રેકોર્ડિંગ ચિત્ર
	દસ્તાવેજ (રીપોર્ટ)

માત્રાત્મક તેમજ ગુણાત્મક આંકડા કયા પ્રકારથી અલગ હોય છે ?

માત્રાત્મક તેમજ ગુણાત્મક આંકડામાં અંતર નીચે મુજબ કોષ્ટક ૧૩.૪ માં આપેલ છે.

કોષ્ટક ૧૩.૪ માત્રાત્મક તથા ગુણાત્મક આંકડામાં અંતર

માત્રાત્મક આંકડાં	ગુણાત્મક આંકડા
વ્યાખ્યા કરે છે કોણ કયા કેટલુ તથા કેટલા	વર્ણન કરે છે કેવી રીતે તથા કેમ.
સંખ્યાઓના સાથે કામ કરે છે આંકડાઓનો	વર્ણન સાથે કામ કરે છે.
સાચા આંકડાઓને જોઈ તથા માપી શકાય છે. પ્રવૃત્તિથી નિર્ધારિત કરી શકાય.	આંકડાઓનું અવલોકન કરી લગભગ અપ્રત્યક્ષ રીતથી મુલ્યાંકિત કરી શકાય છે.

નોંધ

આકલન તથા મુલ્યાંકનના આધારે

વધારે માત્રામાં જવાબ આવવાળાનું સંરેક્ષણ કરી શકાય.	આંકડા વ્યક્તિ તથા જવાબ આપવાવાળાના સમૂહથી એકત્રીત કરી શકાય.
આ ત્યારે ઉપયોગી થાય છે જ્યારે જરૂરી સૂચનાઓના ટુકડાઓને ગણીય તીથી ગણી શકાય છે. તથગા સંખ્યાના પ્રયોગ કરી તેનું વિશ્લેષણ કરી શકાય.	આ ત્યારે ઉપયોગી જાય છે જ્યારે એક વિશેષ પ્રકરણ વ્યાપક સમજ તેમજ વર્ણનની જરૂરીયાત હોય છે. જેના માટે માત્રાત્મક આંકડા જરૂર નથી.
એનો પ્રયોગ ત્યારે જ થાય છે જ્યારે બીલકુલ સાચા અને ચોક્કસ આંકડાની જરૂર હોય છે.	જ્યારે સૂચના તેના પર જોઈ એક વિદ્યાર્થીએ વિષેના પરિસ્થિતિના વિશયમાં શું વિચારે છે તથા તેમની પ્રાથમિકતા શું છે તે જાણવા પણ ઉપયોગી છે.
વસ્તુનિષ્ઠતા વિશ્વાસનીયતા સામાન્યકરણી યોગ્ય સુનિશ્ચિત કરવાની છે. પરંતુ ગાઢ વિવિરણ ક્યારેક થઈ શકે.	તેનું સામાન્ય કરણ નથી કરી શકાતું.
એક જ યંત્રના આંકડા ઉત્પન્ન કરી શકાય છે સંદર્ભના નિરપેક્ષ	ગુણાત્મક આંકડામાં સંદર્ભ મહત્વપુર્ણ છે.

૧૩.૬ સદર્ભગ્રંથ / કેટલાક ઉપયોગી પુસ્તકો

1. Wright, C. (2000). Issues in Education and Technology: Policy Guidelines and Strategies, London: Commonwealth Secretariat
2. Resta, P. (2002). Information and Communication Technology in Teacher Education: A Planning Guide. Paris: UNESCO
3. UNESCO (2005). Information and Communication Technologies in School. A Hand book for Teachers. Paris: UNESCO

૧૩.૭ અંત્ય એકમ અભ્યાસ

- (૧) શિક્ષાર્થીઓના જ્ઞાન પ્રાપ્તિની પ્રભાવશાળી વધારા માટે સર્જનાત્મક તેમજ સંકલનાત્મક અનુમાનની ભૂમિકાઓનું વર્ણન કરો.
- (૨) એક શિક્ષક હોવાના નાતે તમે પોતાના વિદ્યાલયમાં સતત તેમજ વ્યાપક મુલ્યાંકન કઈ રીતે લાગુ કરવાનું પસંદ કરશો ?

નોંધ

નોંધ

મુલ્યાંકનના ઉપકરણ તેમજ યુક્તિઓ

એકમ -૧૪ મુલ્યાંકનના ઉપકરણ તેમજ યુક્તિઓ

સંરચના

- ૧૪.૦ પ્રસ્તાવના
- ૧૪.૧ શિક્ષણ ઉદ્દેશ્ય
- ૧૪.૨ ઉપલબ્ધિ પરીક્ષણની રચના તેમજ ઉપયોગ
 - ૧૪.૨.૧ અધ્યાપક નિર્મિત પરીક્ષણ
 - ૧૪.૨.૨ એકમ પરીક્ષણ
- ૧૪.૩ ભિન્ન પ્રકારના પરીક્ષણ પદોની રચના
 - ૧૪.૩.૧ વિસ્તૃત ઉત્તર પ્રકારના પદ
 - ૧૪.૩.૨ પ્રતિબંધિત ઉત્તર પ્રકારના પદ
 - ૧૪.૩.૩ વિષય વસ્તુ પ્રકારના પદ
 - ૧૪.૩.૪ મુક્ત અંત પદ
- ૧૪.૪ ગુણાત્મક ઉપકરણો તેમજ તકનીકોનો ઉપયોગ તેમજ રચના
 - ૧૪.૪.૧ અવલોકન
 - ૧૪.૪.૨ ઓળખ સૂચી
 - ૧૪.૪.૩ શ્રેણી - નિર્ધારણ
 - ૧૪.૪.૪ પ્રશ્નાવલી
 - ૧૪.૪.૫ સાક્ષાત્કાર
 - ૧૪.૪.૬ પોર્ટફોલિયો
 - ૧૪.૪.૭ પરિયોજના
 - ૧૪.૪.૮ કેસ અધ્યયન
- ૧૪.૫ સારાંશ
- ૧૪.૬ પ્રગતિની તપાસ માટે આદર્શ ઉત્તર
- ૧૪.૭ સંદર્ભ ગ્રંથ / કેટલાક ઉપયોગી પુસ્તકો
- ૧૪.૮ અંત ભાગ અભ્યાસ

નોંધ

૧૪.૦ પ્રસ્તાવના

પૂર્વના પાઠમાં તમે જ્ઞાન પ્રાપ્તિ શિક્ષણ પ્રક્રિયામાં મુલ્યાંકનના મહત્વ વિશે જાણકારી પ્રાપ્ત કરી ચુક્યા છો. આપણે ધોરણ પ્રક્રિયામાં સાથ અનુમાન અને અપેક્ષિત જ્ઞાન-પ્રાપ્તિ નિષ્કર્ષને સંબંધના વિશે જાણકારી પ્રાપ્ત કરી છે. CCE વિદ્યાર્થીઓને વિકાસમાં વિભિન્ન પદલાઓના અનુમાન કરીને વિદ્યાલય આધારિત એક પદ્ધતિ છે અતઃ CCE એકવાર થવાવાળી ઘટના નહીં છે. વરન આ પૂરું શૈક્ષણિક સત્રનાં અવધિમાં ફેલ થાય છે. CCE ના નિક્ષરતા, અલ્પાવીધમાં રચનાત્મક અનુમાનને નિયમિતતા વિદ્યાર્થીઓના જ્ઞાન-પ્રાપ્તિને મુશ્કેલીઓ ઓળખી શકે છે અને સુધારાત્મક ઉપાયના ઉપયોગ કરવા તથા વિદ્યાર્થીઓને સમય પર પૃષ્ઠપોષણ ઉપલબ્ધ કરવા માટે બળ આપે છે. જ્યારે તમે વિદ્યાર્થીઓને શૈક્ષણિક અને સહ-શૈક્ષણિક બંને પદલુઓને અનુમાન કરે છે તો તમે વિચારે છેકે કેવળ એક જ ઉપકરણ અથવા તકનીક અનુમાન કરવા માટે પ્રયાસ છે. તમે સંકલત્માતક અનુમાનના ઉપકરણો અને તકનીકોને મૂળભૂત સંકલ્પના વિશે શીખે છે. જો પ્રત્યેક વિદ્યાર્થીના શૈક્ષણિક અને સહ શૈક્ષણિક પગલાઓનું અનુમાન કરવા માટે વિભિન્ન પ્રકારમાં ઉપકરણની સરચના કરવા માટે કૌશલનો વિકાસ થાય છે.

આ પાઠમાં માટે તમને લગભગ ૧૫ કલાકની જરૂરત હશે.

૧૪.૧ શિક્ષણ ઉદ્દેશ્ય

આ એકમને પૂર્ણ કર્યા પછી તમે આ યોગ્ય થશો.

- વિદ્યાર્થીઓને સંપૂર્ણ વિકાસના અનુમાન કરવા માટે પ્રયોગના મતે વિભિન્ન ઉપકરણોની ઓળખ.
- ઉપલબ્ધિ પરીક્ષાને વિકાસ અને પ્રયોગ કરવા તથા વિદ્યાર્થીઓને સંબંધિત સૂચનાઓ તે એકત્રિ કરવા માટે ઉપકરણોનો વિકાસ કરે છે.
- વિદ્યાલય વિષયોને પરીક્ષા પર માટે વિભિન્ન પરીક્ષા પદોનો નિર્માણ કરવાની આવશ્યકતા કૌશલ્યોના વિકાસ કરે છે.

૧૪.૨ ઉપલબ્ધિ પરીક્ષણની સંરચના તેમજ ઉપયોગ

તમે ઉલબ્ધિની અવધારણાને શું સમજો છો ?

શબ્દકોશમાં આ શબ્દનો અર્થ એક કાર્ય વ્યક્તિ દ્વારા સફળતાપૂર્વક સંપાદિત કરે છે. વિશેષ રૂપમાં આપણા પ્રયાસ અને કૌશલ ઋણ ઉદાહરણના વિજયનો જો ધોરણ છ ની વિદ્યાર્થીના સાધારણ અને ચક્રવૃધ્ધિ વ્યાજમાં સંબંધિત વિભિન્ન પ્રકારમાં પ્રશ્નોને સરળ કરી શકે છે. જેમકે

સાજન ખાલી ૪ પ્રકારના પ્રશ્ન નો જ જવાબ આપે છે. આપણે કહી શકીએ છીએ કે સાધારણ અને ચક્રવૃધ્ધિ વ્યાજવાળા પ્રશ્નોને જવાબ લખવામાં વિજયની ઉપલબ્ધિ સાબનથી સારી છે. વિજયની ઉપલબ્ધિ વધારે છે. કારણ કે તે અલગ સંદર્ભમાં સાધારણ અને મિશ્ર વ્યાજના સંબંધિત સમસ્યાને સમજવા માટે વધારે જ્ઞાન અને કૌશલ અવિતિ કહ્યું છે જો કે સાબન એ જ અવધિમાં ઓછું જ્ઞાનાર્બન કર્યું આ સ્થિતિમાં ઉપલબ્ધ સમસ્યાને હલ કરવા માટે અર્બિત અનુભવ છે.

નોંધ

મૂલ્યાંકનના ઉપકરણ તેમજ ચુકિતઓ

વિદ્યાર્થીઓને જ્ઞાનપ્રાપ્તિ ઉપલબ્ધિનું અનુમાન કરવા માટે આપણે વિદ્યાલયોમાં પરીક્ષામાં પ્રયોગ કરે છે. આ પ્રકાર પરીક્ષામાં આપણા દ્વારા તૈયાર કરે છે. અથવા તમને અધિકારીઓ દ્વારા ઉપલબ્ધ કરે છે. અથવા બજારમાંથી ખરીદી છે. જો પ્રશ્નપત્ર ખરીદી તો તમણ દ્વારા જો પ્રશ્ન પત્ર ખરીદી હોય તો આપણે ઉદ્દેશ્યને પૂર્તિ કરે છે? આ મુદ્દા પર તમે ગહન વિચાર કરી અધિકાશ શિક્ષક વિદ્યાર્થી શિક્ષણ જ્ઞાન પ્રાપ્તિ પ્રક્રિયામાં કયા સ્તર સુધી શિક્ષા લક્ષ્યોની પ્રાપ્ત કરે છે. પરીક્ષા પરિણામ ગ્રેડ અથવા અંકોને માધ્યમમાં પ્રદર્શિત કહી શકાય છે. આવો એક ઉદાહરણ લઈએ.

માની લો કે તમે ધોરણ બીજામાં વિદ્યાર્થીઓ તે બે અથવા બે થી વધારે સંખ્યાઓમાં યોગ કરવું સિખી રહ્યા છે જેમાં તમે નીચે પ્રમાણે અવધોરણોનો સમાવેશ થાય.

- દ્વિઅંકીય સંખ્યાઓનો યોગ લીધા વગર
- દ્વિઅંકીય સંખ્યાઓનું યોગ હાસિલ કરવા
- દ્વિઅંકીય સંસ્થાઓનું પક્તિવાદ યોગ
- દ્વિઅંકીય સંખ્યાઓનું શબ્દ નિરૂપણને ક્ષાર

યોગ અવધારણોને શિખવાના પસ્યાત તમે પ્રત્યેક વિદ્યાર્થીને સંસ્થાઓના યોગ કરવા માટે અર્જિત અનુભવની માત્રાને જાણવા માંગે છે સ્થિતિમાં આપણે વિદ્યાર્થીઓને જ્ઞાન-પ્રાપ્તિ ઉપલબ્ધિના સ્તરને જાણવા ઉપલબ્ધિ પરીક્ષના ઈસ્તરમાંથી જેને અપેક્ષિત જ્ઞાન-પ્રાપ્તિ નિષ્કર્ષમાં સંબંધિત પહલુઓ જેમકે જ્ઞાન, સમજ, અનુપ્રયોગ, વિશ્લેષણ સંશ્લેષણ અને મૂલ્યાંકન કૌશલને અર્થાત ક્ષમતાનું અનુમાન કરે છે. આ પ્રકાર પરીક્ષાના દ્વારા શિક્ષક એક વિદ્યાર્થીને ઉપલબ્ધિ સ્તરને બીજા વિદ્યાર્થીને અર્જિત ઉપલબ્ધિ સ્તરનાં તુલના કરે છે.

E.1 પ્રાથમિક વિદ્યાલય સ્તર પર વર્ષખંડમાં ધરોણમાં ઉપલબ્ધિ પરીક્ષા ગમે તે ત્રણ ઉપયોગનો વર્ણન કરો.

માની લો કે તમે તમારા વિદ્યાલયને ધોરણ પાંચમાં ગણિત વિષયમાં એક સારા પરીક્ષણ પત્રને રચના કરી. તમે તમારા વિદ્યાર્થીઓને સારી રીતે માનો છો અને જો પરીક્ષા પત્ર તમે વિકસિત કરે છે. અને પરિક્ષણ પત્ર તમને વિકસિત કરે છે તેમાં ગણિતનાં ઉપલબ્ધિમાં સંબંધિત આવશ્યક સૂચવા ઉપલબ્ધ છે. તમે પરીક્ષામાં પ્રદર્શન સંતુષ્ટ છે. કયા આ પરિણામ પત્રને વાપરવા તમારા રાજ્યમાં કયાંક દુર ભનજાતિ ક્ષેત્રમાં કે સ્થિત વિદ્યાલયમાં તમારા શહેરમાં સ્થિત વિદ્યાલયમાં કાર્યરત અધ્યાપક શું કરી શકે છે? આપણે સુનિશ્ચિત નથી થઈ શકતા. વધારેમાં વધારે આપણે એ કહી શકીએ છીએ કે આ પરીક્ષણ સરસ ઉપાયોથી કાર્ય કરી શકે છે. જો વિદ્યાર્થીઓ અને વિદ્યાલયની સ્થિતિ તમારા વિદ્યાલયની જેમ હોય તો પરંતુ સર્વ નિષ્ પરીક્ષાઓમાં રાજ્યનાં દરેક માટે એક જ પરીક્ષણ સેટનાં ઉપયોગ કરી શકાય છે. આ પરીક્ષણની રચના ખૂબ જ ધ્યાનપૂર્વક કરી શકાય છે. અનુસરણ કરવામાં આવે છે. જેથી રાજ્યમાં સ્થિત બધા વિદ્યાલયમાં અધ્યાપનરત બધા વિદ્યાર્થીઓ માટે આ પરીક્ષણ નિત્યક્ષ હોય આ પ્રકાર પરીક્ષણની શ્રેણી છે. અધ્યાપક નિર્મિત પરીક્ષણ પણ અને માનવીકૃત પરીક્ષણ પત્ર તમારા રાજ્યમાં બધા માધ્યમિક વિદ્યાલયમાં થવાવાળા વાર્ષિક માધ્યમિક વિદ્યાલય સર્ટિફિકેટ પરીક્ષાઓમાં માનવાકૃત ઉપલબ્ધિ પરીક્ષણ પત્રનો ઉપયોગ કરવા માટે જાય છે. માનવીકરણ પ્રક્રિયાના માધ્યમ દ્વારા પરીક્ષણના નિમ્નાંકિત ગુણોને સુનિશ્ચિત કરી શકાય છે.

નોંધ

- વાપરવાવાળા પરીક્ષણપદની ડિઝાઇન ઉદ્દેશ્યપૂર્ણ રીતથી કરી જાય છે. જેથી સ્પષ્ટ રૂપથી પરિભાષિત ઉપલબ્ધિ ક્ષેત્રોનું માપન કરી શકાય છે.
- પરીક્ષણ પદ માનક, વિષયવસ્તુ પર આધારિત હોય છે જેનાથી કે ભિન્ન વ્યક્તિઓને ભિન્ન સોપાનોમાં ભિન્ન સમય પર એક સમાન પરીક્ષણ પદનો ઈસ્તમાલ કરવામાં નિયમોને સુનિશ્ચિત થઈ જઈ શકે.
- એક સમાન વાતાવરણમાં શુદ્ધતાની પરીક્ષણ કરી શકાય.
- પરીક્ષણને વિદ્યાર્થીઓને આપવું, નિત્કર્ષ, તેમજ અંકન ન વ્યાખ્યા કરવાની એક માનકીકૃત વિધિનું અનુસરણ કરી શકાય છે.
- માનવીકૃત ઉપલબ્ધિ પરીક્ષણ ઉચ્ચસ્તરીય પરીક્ષક પદોથી બને છે. જેને વિશેષણો દ્વારા વિકસિત કરી શકાય છે.
- માનો કે આવા માનવીકૃત પરીક્ષાઓની જ્ઞાન પ્રાપ્તિ પ્રક્રિયાની નિગરાની કરવામાં વિદ્યાર્થીઓના સારપ્રાપ્તિ વિસ્તારિત કરવામાં સીમીત ઉપયોગ છે. અધ્યાપક દ્વારા નીર્મિત પરીક્ષણ પદ રચનાત્મક અનુમાન કરવા માટે વધારે ઉપયોગી છે. જેના માટે આપણે પૂર્વ ભાગમાં ચર્ચા કરી ચૂક્યા છે. આવો અધ્યાપક નિર્મિત પરીક્ષણ પદોના ભિન્ન પગલાઓને સમજાવે છીએ.

૧૪.૨.૧ અધ્યાપક નિર્મિત પરીક્ષણ

વર્ગખંડમાં ભણાવતી વખતે તમને વર્ગખંડના પ્રત્યેક વિદ્યાર્થીના જ્ઞાનપ્રાપ્તિ અનુમાન માટે પરીક્ષણ પદોને વાપરવાનું હોય છે. આવા પરીક્ષણ અનુમાનને સતત અને વ્યાપક બનાવવા માટે ભૂરી છે. તમે કેટલાક એવા અધ્યાપક નિર્મિત પરીક્ષણ પદોનું નિર્માણ અને ઉપયોગ, તમે તમારા વર્ગખંડના વિદ્યાર્થીઓની પ્રગતિનું ભિન્ન અવસરમાં અનુમાન કરવા માટે કર્યું હશે.

શિક્ષકોએ નક્કી કરેલી પરિક્ષણ પદ ને થોડું મહત્વપૂર્ણ ઉદ્દેશ્ય નીચે આપેલ છે.

- શાળામાં દરેક દિવસે કે શિક્ષણ જ્ઞાન પ્રાપ્તિ ક્રિયાકલાપો પર વિચાર કરે છે.
- જ્ઞાન પ્રાપ્તિ સુગમ શિક્ષણ - જ્ઞાન પ્રાપ્તિ રણનીલયોમાં વિકાસ કરવું.
- દરેક વિદ્યાર્થીઓની ક્ષમતાને ઓળખવું. વિદ્યાર્થીઓની ક્ષમતાઓને જાણકારી મળવાથી શિક્ષકો અલગ-અલગ ક્ષમતાઓવાળા સમૂહનો નિર્માણ કરવા માટે એક સારી સ્થિતિમાં હોય છે. (આ કોર્સના બાળક-૨ થી પાઠ-પની સહાયતા લઈ શકે છે.)
- વિદ્યાર્થીઓના સબળ અને નિર્બળ પક્ષોની ઓળખાણ કરવી અને એમનો ઉપયોગ સુધારાત્મક અને સમૃદ્ધિકરણ કાર્યક્રમોમાં કરવું.

નોંધ

મુલ્યાંકનના ઉપકરણ તેમજ ચુકિતઓ

E-2 નીચે આપેલા ઉદાહરણના વિશ્લેષણ કરવું શ્રીમતી પાંડે આપણી ધોરણ માટે જ્ઞાન પ્રાપ્તિ અને શિક્ષણની વિધિઓની યોજના સાવધાની પૂર્વક બતાવી છે. એક દિવસ એમને પોતાના વિદ્યાર્થીઓના ઉચ્ચતમ સમાયવત્યની અવગણનાને શિખવાડવાની યોજના બનાવી. એમને વિચાર્યું કે HCF ની અવગણનાને શિખવાડવા ના પહેલા આ જાણવું જરૂરી છે કે તેમના વિદ્યાર્થીના ગુણક અને ગુણાંકોની અવગણનાને કેટલું સમજે છે. છેલ્લે એમને આ જાણવા માટે એક પરીક્ષા પદને વિકાસ આપ્યું અને એ વિદ્યાર્થીઓને ઉપાય કરવા માટે પરીક્ષણ નિષ્કર્ષણના આધારે તે આગળ પાઠ યોજના બનાવે છે.

- શું તમે વિચારો છો કે શ્રીમતી પાંડે દ્વારા બનાવે પરીક્ષણ પદ એમને વિશિષ્ટ ઉદ્દેશ્યોને પ્રાપ્ત કરવામાં મદદરૂપ થશે?
- શ્રીમતી પાંડેના માટે આ પરીક્ષણ પદ કેટલું ઉપયોગી થશે ?
- તમે જે ધોરણમાં વર્તમાનમાં ભણી રહ્યાં છે. એ ધ્યાનમાં રાખીને એક એવું ઉદાહરણ પ્રસ્તુત કરો.

શિક્ષકો દ્વારા બનાવેલ પરીક્ષાની વિશેષતાઓ નીચે આપેલ છે.

કોષ્ટક ૧૫.૧ શિક્ષકો દ્વારા બનાવેલ પરીક્ષાની વિશેષતાઓ

વિશેષતાઓ	શિક્ષકો દ્વારા નિર્માણ પામેલી ઉપલબ્ધ પરીક્ષા
પરીક્ષા આપવા માટેના નિર્દેશ	કોઈ સમાન દિશા- નિર્દેશ નિર્દિષ્ટ નથી. જો શિક્ષકો આમાં ઉપયોગ કરે તો આમના ઉપર નિર્ભર કરે છે.
જ્ઞાન પ્રાપ્તિ નિષ્કર્ષણ અને વિષયવસ્તુના નમૂના	સ્થાનીય પાઠ્યક્રમના વિષયવસ્તુ અને નિષ્કર્ષણને અનુસાર હોય, ધોરણમાં શિક્ષકોને નિર્ધારિત કરે છે કે એક વિશેષ પરીક્ષામાં કેટલું વિષયવસ્તુનો સમાવેશ કરવામાં હોય છે.
સંરચના	ધોરણ શિક્ષકો અને એમની ક્ષમતાના ઉપર નિર્ભર કરે છે. પ્રપ: એક નમૂના તૈયાર કરે છે, પદ વિશ્લેષણને માટે ઓછું ક્ષેત્ર અને પરીક્ષણ પદોને પહેલાં પરીક્ષણ કરવું જોઈએ.
ઉપયોગી આવૃત્તિ	આ પરીક્ષા પરના ઉદ્દેશ્ય પ્રાપ્તિ ઉપર નિર્ભર કરે છે.
ઉદ્દેશ્ય	સારૂ પોષણ ઉપલબ્ધ કરવું, જ્ઞાન પ્રાપ્તિના અભ્યાસનો કાર્ય કરવા વિદ્યાર્થીઓના સારા વચવું-વાંચવુંના આદતોની વિકાસ કરવા પ્રેરીત કરવું .
ઉપયોગ	આ વિશેષ વિદ્યાલયમાં પ્રાપ્તકની તુલના અને વ્યાખ્યા કરીને બીજા વિદ્યાલયમાં તુલના કરી શકાય નહિ. શિક્ષકો દ્વારા નિર્ધારિત વિશેષ ઉદ્દેશ્યના માપન માટે બધાથી વધારે ઉપર્યુક્ત છે

નોંધ

શિક્ષકોમાં આ જ્ઞાન હોવો જોઈએ કે તેમના વિદ્યાર્થીઓને જ્ઞાન પ્રાપ્તિ નિષ્કર્ષણની સંબંધિત સાચું અને ચોક્કસ સૂચના પ્રાપ્ત કરીને અમે પરીકાળ પદની યોજના, નિર્માણ અને ઉપયોગ આ પ્રકારની કરીએ. અન્ય ઉચિત સોચ વિચારીના વિના નિર્મિત પરીકાળ અમારે ઉદ્દેશ્યોની પ્રાપ્તિના માટે, થઈ શકે છે અને સહાયક ન થઈ શકે અને આ પ્રકારના પરીક્ષાથીના નિષ્કર્ષણના પર નિર્ભર રહી નિરર્થક થઈને અને ક્યારે-ક્યારે આ વિદ્યાર્થીઓના જ્ઞાન પ્રાપ્તિ માટે હાનિકારક છે.

આ પરિક્ષણની કઈ વિષયવસ્તુ છે. આ પરીકાળમાં નીચે આપેલા સંબંધિત સૂચનાઓના સમાવેશ થાય છે.

- પરીક્ષા સમય (જેવા કે ત્રૌમાસિક, અડધુ વાર્ષિક, વાર્ષિક)
- ધોરણો જેના માટે પરીક્ષા નિર્મિત કરવામાં આવી છે.
- પરીક્ષણનું પૂરૂ જવાબ આપી તેના કુલ સમય (થોડા કલાકમાં)
- પરીકાળના પૂર્ણાંક / વધારે અંક અને
- પરીક્ષણ પદ સમય પ્રશ્નોના રૂપમાં જાણીએ છીએ. પરીક્ષણના અધિકાસના કિસ્સામાં સમાવેશ થાય છે.

શું તમે જાણો છો કે પ્રશ્નોના પદ કેમ હોય છે.

આઓ નીચે આપેલા પત્રોનો નિરક્ષણ કરીએ.

- (૧) બાંગ્લાદેશની રાજધાનીનું શું નામ છે ?
- (૨) કોલેરા ફેલાવાના કોઈ ત્રણ કારણો બતાવો.
- (૩) ઉચ્ચ અસાક્ષરતા દરના માટે કેવલ ગરીબીનું કારણ નથી ? આપણે ઉત્તરનો આયોજયિત સ્વીકારીએ.
- (૪) ભારતમાં વહેતી સૌથી લાંબી નદી..... છે.

આપણે ધ્યાન આપીએ કી કથન (૧) પ્રશ્નના રૂપમાં છે. (૨) એક વિધ્યાત્મક વાક્ય છે. (૩) એક નકારાત્મક વાક્ય છે અને (૪) એક પૂર્ણ વાક્ય છે. આ બધા પ્રશ્નના રૂપમાં નથી. કરવા માટે સમજ શક્તિનો વિકાસ કોશલ અને રચનાત્મક ગતિવિધિઓ ના અનુમાન કરવા માટે આ પ્રકારની પરિશ્રાનો ઉપયોગ કરવામાં આવે છે.

- **વસ્તુનિષ્ઠ પરિક્ષા :** આ પરિક્ષણ મા પોતાના પદ વસ્તુનિષ્ઠ પ્રકારના હોય છે. (આ ભાગમાંએ ૧૫.૩ મા આનું વર્ણન કર્યું છે.
- **નિબંધપરીક્ષા:** આ પરિક્ષણના પ્રત્યેક પદ અથવા તો વિસ્તૃત પ્રકારના પ્રતિબંધાત્મક પ્રકારના ઉત્તરવાળા હોય છે. (આ ભાગ કે ભાગ ૧૫.૩)માં વર્ણન કર્યું છે.
- **પે પરિક્ષણ:** પદોના જવાબ આપવાના પણ ત્રણ પ્રકાર હોય છે.
- **મૌખિક પરિક્ષા:** આ પ્રકારની પરિક્ષાના પરિક્ષણમાં બધા પદોના જવાબ મૌખિક ભાગ આપ્યા હોય છે અને આ પ્રકારની પરીક્ષામાં પ્રાથમિક સ્કુલો શરૂઆતના વર્ષમાં ઉપયોગ

નોંધ

મુલ્યાંકનના ઉપકરણ તેમજ ચુકિતઓ

- કરવામાં આવે છે. આના બદલામાં વિદ્યાર્થીઓની આવી અવધારણાને સમજને સ્તર ને જાણવા માટે પણ મૌખિક પરીક્ષાનો ઉપયોગ કરે છે.
- લેખિત - પરીક્ષા પરિક્ષાના પ્રત્યેક પ્રશ્નના ઉત્તર લિખિત રૂપ મે આપવામાં બધા લોકો લિખિત પરિશ્રામાં પરિચય છે અને આનો ઉપયોગ ફરીથી બધાં અવસરોમાં કરી શકાય છે .
 - નિષ્પાદન પરિક્ષણ : આ પ્રત્યેક પદના જવાબ આપવા માં વિદ્યાર્થીઓનો પણ ક્રિયાકલાપ કરવાની જરૂરી હોય છે. જેમ લંબાઈનું માપ ભારધારિતા ચિત્રાકન પેન્ટીંગ વિદ્યાર્થીઓને ક્રમબધ્ધ રૂપના વ્યવસ્થિત કરતા વાંચિત ડિઝાઈન માડલ વિદ્યાર્થીઓ માટે સ્પષ્ટ થાય. એક અને શિક્ષક અમીન મહસુચ કરે છે કે એક પરીક્ષણ સારૂ છે. આના સિવાય વગર કોઈ પક્ષાદ કે એનું એકમ કરી શકાય તથા પરિણામને આસાનીથી અને અર્થપૂર્ણ ઢંગને વિદ્યાર્થીઓ અને એમના માતા પિતાને કહી શકાય તે નંદિતા પ્રકાશ અને અમીન વિચાર છે શું તે એક સારૂ પરિક્ષણને વિશેષતા છે. એ શિક્ષકો માટે જે પરીક્ષણનો ઉપયોગ કરે છે. એટલા માટે એક પરીક્ષણને સંરચના અંત્યત સાવધાની પૂર્વક કરવી જોઈએ. એટલા માટે તે એક સારૂ પરીક્ષણની વિશેષતાઓ સમાવિષ્ટ કરી શકે.

ક્યારેક ક્યારેક એક જ ઉપલબ્ધી પરીક્ષામાં અલગ પ્રકારના પદો ઉપયોગ કરવામાં આવે છે. આ પ્રકારના પરિશ્રણમાં એક હી પ્રકારના પદોના પરિક્ષણ પત્રને અલગ ભાગમાં રાખવામાં આવે છે. પરિક્ષણની રચનાના સમય હમે વિભિન્ન પ્રકારના પદોના પરિશ્રણમાં ઉપયોગ કરવામાં નિર્ણય કરે છે. આવો આપણે એક સારૂ પરિશ્રણની રચનાને ઉપયોગ માટે વિચાર કરીએ છે.

E-3 અદીતી ધોરણો-૭માં ઉર્જાના સંરક્ષણની ધારણા વિશે ભણાવી રહી હતી ભણાવતી વખતે તેણે વિદ્યાર્થીઓની અવધારણા સમજવાના સ્તરની ઝડપથી તપાસ કરવી જોઈએ આ માટે તેણે કેવા પ્રકારના પરિક્ષણનો ઉપયોગ કરવો જોઈએ ?

એક સારા પરિક્ષણની રચના કરવી.

બધા પરિક્ષણનો ઉપયોગ કરે છે. એને આવા સારા પરિક્ષણ સમજશો જો ઉચ્ચ પ્રાથમિક ધોરણોનો ભણાવે છે. આવા વિચારને એક સારા પરિશ્રણ તે જ્ઞાન પ્રાપ્ત વિષય ભાગ / પાઠના વંચિત ઉદ્દેશ્યોની પ્રાપ્તિની પુર્તિ કરે છે. બધા આને સહયોગી પ્રકાશના વિચાર જો આવા સારા પરિક્ષણને જેને કોઈ પણ સમાવેશ પદોને પોતાના પરંતુ આ બધા પરિશ્રમ કે ઉદ્દેશ્ય કી પુર્તિઓ કરે છે. પ્રત્યેકને એટલા માટે પરિશ્રમ પદ રહે છે પદોના પ્રકાર અને આધાર અલગ શ્રેણિયોના પરિશ્રમ પણ હોય છે. નીચે મુજબ થાય છે.

E-4 શિક્ષક નિર્મિત એક સારા પરિક્ષણની ચાર વિશેષતાઓ લખો.

એક સારા પરીક્ષણની સંરચના પગલાં.

યોજના, પરીક્ષણ પદોને લખવું, પદોનું એકીકરણ, અને સંપાદન કરવું તથા સમંકોની પ્રક્રિયા બનાવવી.

એક સારા પરીક્ષણ બનાવા માટે વ્યાપક અને પ્ર્યાપ્ત યોજનાની આવશ્યકતા છે. યોજનાની પ્રક્રિયાના નીચે આપેલા પ્રશ્નોના જવાબ આપે જેવી રીતે,

નોંધ

- શિક્ષક શું કરવા માટે છે. (અર્થાત પરિક્ષણનો ઉપયોગ કયા કરવા માગે છે ?
- પરીક્ષણ શું કરવા માટે કરે છે ? અર્થાત પરીક્ષણના ઉદ્દેશ્ય જેવા વિદ્યાર્થીઓ જરૂરીયાત અર્જીત અને જ્ઞાન અને કૌશલ્યનું અનુમાન કરવું જોઈએ. ઉપલબ્ધિના અનુસાર વિદ્યાર્થીના રેન્કીંગ તૈયાર કરી, વિદ્યાર્થીઓની કઠિનાઈઓની પહચાન કરીએ. અર્થે.
- કઈ વસ્તુનું પરીક્ષણ કરવું જોઈએ. (અર્થાત કેટલી વિષયવસ્તુનો સમાવેશ કરવો છે. પાઠમાં મુખ્ય ઉદ્દેશ્યોના સૂચીકરણ કરવું, ઉદ્દેશ્યનો પરિભાષિત કરવું અને, પરીક્ષણ પદોના લખવા માટે શિક્ષકોના એક વિશિષ્ટ કોષ્ટક તૈયાર કરવું પડે. (આ સમય રૂપરેખા કહે છે અર્થાત વિષયવસ્તુ અને લક્ષ્યના વ્યવસ્થિતકરણ)

નીચે આપેલા કોષ્ટકને જોઈએ અને જેમાં ધોરણ VIIના માટે વિજ્ઞાન વિષયમાં પાઠમાં આકસીજનના માટે લક્ષણ નિરૂપણ કોષ્ટક આપી છે.

કક્ષા VIIના વિજ્ઞાન વિષયમાં આકસીજન પાઠના માટે લક્ષણ નિરૂપણ સારણી.

ઉદ્દેશ્ય	જ્ઞાન	સમજ	અનુપયોગ	કૌશલ્ય	યોગ
ભૌતિક ગુણ	૮	૬	૬	૦	૨૦
રાસાયણિક ગુણ	૧૨	૮	૮	૦	૩૦
બનાવાવાની વિધિ	૦	૪	૦	૬	૧૦
ઉપયોગ	૧૬	૧૧	૮	૪	૪૦
યોગ	૩૬	૩૦	૨૪	૧૦	૧૦૦

સારા પદની રચના માટે અધ્યાપકને વિષયની ગાઢ જાણકારીની આવશ્યકતા છે, જે વિદ્યાર્થીઓનું પરીક્ષણ કરી શકાય છે. તેમને સમજવા તથા ભિન્ન પ્રકારનાં પદોથી પરિચિત હોવું અને લક્ષણ નિરૂપણ સારણીનું અનુસરણ કરવું.

પરીક્ષણ પદોને લખવા પછી આ પદોની સમીક્ષા તેમની ઉપરયુક્તતા કાર્ય કરવાની સખતા ભાષા વગેરે કરીને પરીક્ષણ પદોને સંપાદિત કરી શકાય છે.

પરીક્ષણ પદોની સંરચના સાથે સાથે મુલ્યાંકન પ્રક્રિયાની તૈયારી કરવી એક સારૂ પરીક્ષણ વિકસિત કરવા માટેની જરૂરીયાત છે તથા તેના સમંકનની કુંજીને અધ્યાપકને ઉપલબ્ધ કરાવી જોઈએ જેથી તે પરીક્ષણ પદોનું સમકન કરતી વખત તેની સહાયતા લઈ શકે.

૧૪.૨.૨ એકમ પરીક્ષણ(યુનિટ ટેસ્ટ)

આપણે જાણીએ છીએ કે શિક્ષણ પ્રાપ્તિને અજ્ઞાન બનાવવા માટે કોઈ એક વિશેષ કક્ષાના પ્રત્યેક વિષયને કેટલાક ભાગમાં વિભાજિત કરીએ છીએ. પ્રત્યેક ભાગ અંતરાભાષિત અવધારણાઓથી બનેલી હોય છે. પરંતુ ભિન્ન ભાગની અવધારણાઓ એક બીજાથી સંબંધિત હોય છે. પરંતુ સુવિધા માટે પ્રત્યેકભાગને સ્વતંત્ર માનવામાં આવે છે. આ ભાગની જ્ઞાન પ્રાપ્તિ પ્રક્રિયા બાદ તમારે એ જાણવાની જરૂરીયાત છે કે પ્રત્યેક વિદ્યાર્થીએ આ પાઠની અવધારણાઓને કયા સ્તર સુધી ગ્રહણ કર્યું

નોંધ

મુલ્યાંકનના ઉપકરણ તેમજ ચુકિતઓ

છે. તમને આ જાણવા માટે વિસ્તૃત અને લાંબા પરીક્ષણની કદાચ જરૂરીયાત ન હોય. તમને જરૂરીયાત છે તો એક નાના પરીક્ષણની જેને ભાગ પરીક્ષણની યોજના બનાવી જોઈએ.

એકમ પરીક્ષણનો હેતુ

- વાર્ષિક અને અર્ધવાર્ષિક પરીક્ષાઓ સામાન્ય રીતે સત્રાંત સમાકલિત અનુમાન હોય છે. તથા આગળની ઉચ્ચ કક્ષામાં પ્રમોટ હેતુ ઉપયોગ કરવામાં આવે છે. આ પરીક્ષણ પૂરા પાઠ્ય ક્રમની વિષયવસ્તુને ધ્યાનમાં રાખીને તૈયાર કરવામાં આવે છે. તથા ફરીથી તેમાં દરેક ક્ષમતાઓને નિરૂપિત કરવી સંભવ બની શકતું નથી. જ્યારે ભાગ પરીક્ષણમાં વધારે ક્ષમતાઓનું અનુમાન કરી શકાય છે જો તેને નિયમિત રૂપથી આયોજિત કરી શકાય તો.
- એકમ પરીક્ષણ એક પ્રકારનું રચનાત્મક અનુમાન છે તે વિદ્યાર્થીઓને પ્રાત્પોષણ ઉપલબ્ધ કરાવે છે. જેમાં વિદ્યાર્થી પોતાની જ્ઞાનપ્રાપ્તિ મુશ્કેલીઓને ઓળખી શકે છે. આ અધ્યાપક માટે ઉપયોગી હોય છે. અને જે વિદ્યાર્થી શીખવામાં મુશ્કેલીનો અનુભવ કરે છે તેમના માટે વૈકલ્પિક પાઠ યોજના બનાવી શકે છે.
- એક પાઠમાં પરિક્ષણમાં સીમિત ક્ષમતાઓનું અનુમાન કરી શકાય છે તથા સમાવિત પરીક્ષણની અપેક્ષા થોડા સમયમાં આયોજન કરી શકાય છે. સામાન્ય પાઠમાં પરીક્ષણ ૩૦-૪૦ મિનિટના અવધિના પીરિયડમાં આયોજિત કરી શકાય છે. આ પ્રકારના પાઠમાં પરીક્ષણની તિથિમાં કક્ષા અને વિદ્યાલયનાં ક્રિયાકલાપોમાં વ્યવધાન ઉત્પન્ન નહીં થતો.

આ પાઠ પરીક્ષણમાં અન્ય પ્રયોજનોના વિશે વિચાર કરે છે, આપણા વિચારોને તેના દોસ્તોના સાથે વિભાજિત તથા લખીને રાખે છે. પાઠ પરીક્ષણ અન્યમાં કયા પ્રકારની ભિન્ન હોય છે. નીચે પ્રમાણે ચોક્કસમાં આપેલું છે.

એકમ પરીક્ષાની વિશેષતાઓ

- આ એક સીમિત ક્ષમતાઓ પર નિર્ભર કરે છે.
- તેના દ્વારા બાળકો પરીક્ષાની વધારે અનૌપચારિક હોય છે. અથવા આ પાઠની પરીક્ષા સામાન્ય વર્ગખંડના વર્ગખંડના સમયે, વિદ્યાલયના અન્ય ક્રિયાકલાપોમાં મુશ્કેલીઓ ઉત્પન્ન કર્યા વગર આયોજિત કરે છે.
- એકમનો પરીક્ષામાં વધારે અંક શિક્ષક દ્વારા નિર્ધારિત કરી શકાય છે. પાઠનો પરીક્ષાના અર્જિત અંક, વિદ્યાર્થીઓને સરળ અને નિર્ભળ પક્ષોમાં ઓળખ કરવાથી, વધારે મહત્વપૂર્ણ નથી.
- શિક્ષક એ પણ નિર્ધારિત કરે છે કે પ્રશ્નોના ઉત્તર દેવા માટે કેટલો સમય વિદ્યાર્થીઓને આપે છે તથા પરીક્ષામાં કુલ કેટલા પર શામિલ થાય છે. આ પૂર્ણત શિક્ષક નિર્મિત પરીક્ષા છે.
- આ પરીક્ષામાં વિભિન્ન પ્રકારોને પદોમાં સમાવેશ કરે છે. પરંતુ એક પાઠમાં પરીક્ષાના પદોની સંખ્યા સીમિત છે.
- તેના દ્વારા, વિદ્યાર્થીઓને નિષ્પાદનના આધાર પર શ્રેણીબદ્ધ નથી કરી શકાતું. વહન આ એક ઉપકરણ રૂપમાં કાર્ય કરે છે.

નોંધ

- કારણ કે આ એક અનૌપચારિક વાતાવરણમાં આયોજિત કરે છે અહીં આ વિદ્યાર્થીઓને પરીક્ષામાં તનાવ ઓછી કરે છે.

E-4 નીચે આપેલ માંથી શું એકમ પરીક્ષણ સંબંધિત છે ?

- સમાકલિત અનુમાન
- રચનાત્મક પ્રકૃતિ
- દક્ષતાઓની સંખ્યાની સીમિત કરવો.
- શિક્ષક દ્વારા પૂર્ણત નિયંત્રિત હોવું.
- માનવની કૃતિ ઉપલબ્ધ પરીક્ષા
- આગળના ઉચ્ચ ધોરણમાં પ્રોત્સાહન હેતુ નિર્ણાયક થાય છે.
- સુધારાત્મક ઉદ્દેશ્યના માટે ઈસ્તેમાલ કરી શકાય છે.
- પરીક્ષાને અભિભાવડોને અવગત કરાવી શકાય છે.

પાઠ પરીક્ષણ ની રચના કરવામાં તે જ સિદ્ધાંતોનું અનુસરણ થાય છે જે એક પૂરી પરીક્ષણની રચના કરવામાં થાય છે. પરંતુ નીચે લખેલા બિંદુ પર ધ્યાન આપવું જરૂરી છે.

- પાઠ પરીક્ષણ સીમિત વિષયવસ્તુ / પાઠક્રમનો સમાવેશ થાય છે.
- રૂપરેખા તૈયાર કરવા માટે બનાયેલા લક્ષણ નિરૂપિત સારણીમાં એક તરફ વિષયવસ્તુ તથા બીજી તરફ પ્રશ્નોના પ્રકાર જે અનુદેશાત્મક ઉદ્દેશોથી સંબંધિત થાય છે.
- અધ્યાપક દ્વારા સીમિત પ્રશ્નોના સમાવેશ પાઠ પરીક્ષણમાં થાય છે. જેના જવાબ સારી રીતે ક્રમબદ્ધ કરીને વિદ્યાર્થીઓને સરળ કરીને અનૌપચારિક વાતાવરણમાં આપવું જોઈએ.
- આંકડા પ્રણાલીને વિદ્યાર્થીઓની સાથે ચર્ચા કરો અને પરીક્ષા સમાપ્તિના પછી અંતિમ રૂપ આપો.

નીચે આપેલી રૂપરેખાનું અવલોકન અને વિશ્લેષણ કરો.

ધોરણ-૫ ના ભાષા વિષયના એક પાઠ માટે રૂપરેખા :

વિષય વસ્તુ / ભાષા કૌશલ્ય	મૌખિક	લિખિત	નિષ્પાદન	કુલ
સમજીને વાંચવું	૧ (૩)			૩
રુકાવટ વગર વાંચન	૧ (૩)			૩
બોધ		૩ (૨)		૬
ક્રિયાત્મક વ્યાકરણ		૧ (૫)		૫
જુદા સંદર્ભમાં ભાષા પ્રયોગ	૨ (૨)		૪	૪
વિષય વસ્તુ પર કાર્ય પરિયોજના			૧ (૪)	૪
કુલ	૬	૧૫	૪	૨૫

નોંધ

મુલ્યાંકનના ઉપકરણ તેમજ ચુકિતઓ

આ રૂપરેખા માતૃભાષાનો એક પાઠ માટે પાઠ પરીક્ષા બનાવવા માટે તૈયાર કર્યો છે. કોષ્ટકની બાહરની સંખ્યા પદોને સંકેત કરે છે જ્યારે કોષ્ટકના અંદરની સંખ્યા દરેક પદના અંકને નિરૂપિત કરે છે. પાઠમાં મૌખિક લિખિત અને નિષ્પાદન પ્રકારના પદોનો વપરાશ થાય છે. એક બાજુ ભાષા કૌશલ / વિષયવસ્તુને રાખેલ છે. તથા બીજી બાજુ ભાષા કૌશલ / વિષયવસ્તુને રાખેલ છે. તથા બીજી બાજુ ક્ષેત્રિય રેખામાં પ્રશ્નોના પ્રકાર ક્રમબદ્ધ કરેલ છે.

ક્રિયાકલાપ- ૧

આપણા રાજ્યમાં ધોરણ ૫ માં એક પાઠ આધારીત એર રૂપરેખા લખો તથા ઉપર લખેલ રૂપરેખાના આધારે એક પરિક્ષણ તૈયાર કરો.

૧૪.૩ અલગ-અલગ પ્રકારના પરીક્ષણ પદોની રચના કરવી

નીચે ત્રણ પરીક્ષણ પદ આપેલ છે ધ્યાન પૂર્વક વાંચો.

- (૧) એક સ્થળ પર જનસંખ્યા વૃદ્ધિના પ્રજાવિત કરવાવાળું કયું કારણ છે ?
- (૨) સજીવોનો કોઈપણ ત્રણ વિશેષતાઓના નામ લખો.
- (૩) ભારતની રાજધાનીનું નામ શું છે ?

ઉપર આપેલા ત્રણ પરીક્ષણ પદોમાં શું તમે કયાક અંતર અનુભવ કર્યો ?

પહેલા પદમાં જનસંખ્યાના વૃદ્ધિ કારણ ના વિશેમાં વિસ્તૃત વિવ્રણ વિદ્યાર્થીઓને આપવાનાં છે. આ પ્રકારના પ્રશ્નોને નિબંધાત્મક પદ કહેવાય છે. નિબંધાત્મક પદના બે પ્રકાર હોય છે. જે વિદ્યાર્થીઓના જવાબ આપવા માટે સ્વતંત્રતાની માત્રા પર નિર્ભર હોય છે. એક નિબંધાત્મક પદ જેમાં વધારે વિવરણાત્મક જવાબ આપવા માટે આવશ્યકતા હોય છે. આને વિસ્તૃત જવાબ આપવાવાળા પદ કહે છે. પણ ઉપર લખેલા સંખ્યા-૨માં વિદ્યાર્થીઓને સજીવોના ત્રણ વિશેષતાઓ લખવાના ક્રિયા છે.

આ પ્રકારના પ્રશ્નોને પ્રતિબંધિત ઉત્તરવાળા પદ કહેવાય છે. ત્રીજા પદમાં એક નક્કી કરેલા ઉત્તરની આવશ્યકતા છે. આ પ્રશ્નોને વસ્તુનિષ્ઠ પ્રકારના પદ કહેવાય છે. આવો આ ભાગમાં અલગ પ્રકારના પરીક્ષણ પદના વિચાર કરીએ.

૧૪.૩.૧ વિસ્તૃત ઉત્તર પ્રકારના (પદ)

આ પ્રકારના પદ સમજવા માટે આવો નિમ્નલિખિત ક્રિયાકલાપ કરીએ.

ક્રિયાકલાપ - ૨ નિમ્નલિખિત પ્રશ્નોને વાચીયે.

- (૧) પ્રયોગશાળામાં કાર્બનડાયોક્સાઈડ ગેસ બનાવવાની વિધિનું વર્ણન કરીએ.
- (૨) ઔરંગજેબની પ્રશાસનિકની નિતીના કારણે ભારત માં મુગલ સામ્રાજ્યનું પતન થયું. આમા કથનમાં સર્મથનમાં કે અસહમતિમાં આપના વિચાર વ્યક્ત કરો.
- (૩) હાઈડ્રોજન ગેસમાં કોઈપણ બે ભૌતિક ગુણો લખો.

નોંધ

ઉપર આપેલા પ્રશ્નોના આધાર પર નિમ્નાંકિત કોષ્ટકને પૂરૂ કરો. (જો કથન યોગ્ય છે તો (ખરા) ની નિશાન કરો અને કથન અયોગ્ય હોય તો (ખોટા)ની નિશાન કરો.

કોષ્ટક

ક્રમ	કથન	પ્રશ્ન-૧	પ્રશ્ન-૨	પ્રશ્ન-૩
૧.	જવાબ આપવા માટે સ્વતંત્રતા આપવામાં આવે છે.			
૨.	જવાબ આપવા સમય અનુમાન લગાવવુ સીમિત છે.			
૩.	કેટલાક સંભાવિત જવાબ દેવાની ક્ષમતાનું માપન કરે છે.			
૪.	વિદ્યાર્થીઓનો વિચારનો કેમથી લિખિત રૂપથી પ્રસ્તુત કરવા યોગ્ય બનાવે છે.			
૫.	જવાબ આપવા માટે વધારે સમયની જરૂર છે.			
૬.	જવાબમાં વિદ્યાર્થીઓની રચનાત્મક ક્ષમતા પ્રતિબિંબિત છે.			
૭.	અલગ અલગ પરીક્ષકના અંકનમાં પરીવર્તન થઈ શકે છે.			

જો તમે ઉપર આપેલ ત્રણ પદો અને સારણી ૧૫.૩ના પોતાના ઉત્તરોનું વિશ્લેષણ કરો ત તમે મેળવશો કે પદ-૧ અને પદ-૨ થી ભિન્ન છે. પહેલા બે પદ વિસ્તૃત ઉત્તર પ્રકારનાં પદ છે જ્યારે ત્રીજું પદ પ્રતિબિંબકાત્મક ઉત્તર પ્રકારનું પદ છે.

વિસ્તૃત જવાબવાળા પદમાં વિદ્યાર્થીઓને ઉત્તર આપવા માટે પર્યાપ્ત સ્વતંત્રતા આપવામાં આવી છે. આ પ્રકારનાં પદોમાં વિદ્યાર્થીઓના પોતાના વિચારોની ધ્યાને પોતાના ઢંથથી પ્રસ્તુત કરવા માટે આજ્ઞા આપવામાં આવે છે. આ પ્રકારને પદ વિદ્યાર્થીઓને કઠિન કૌશલ્યો તથા વિચારોને વ્યવસ્થિત કરવા વિશ્લેષણાત્મક કૌશલ્યોના સાથે સાથે અવધારણાઓ અને સિદ્ધાંતો સમજનું અનુમાન કરવામાં સહાયતા કરે છે.

પરંતુ વિસ્તૃત જવાબવાળા પદમાં કાફી સબળ પક્ષ છે પરંતુ તેમાં કેટલીક ખામીઓ પણ છે. આ પ્રકારના પ્રશ્નોનું વસ્તુપરણ ઢંગથી મુલ્યાંકન કરવું અઘરું છે. કારણ કે વિદ્યાર્થીઓ માટે વિચાર વ્યક્ત કરવા માટે વધારે સ્વતંત્રતા છે. મૂલ્યાંકન, પરીક્ષકના પોતાના આંકલન કરવામાં માનદંડ અને સ્વભાવ પર આધારિત હોય છે.

નોંધ

મુલ્યાંકનના ઉપકરણ તેમજ ચુકિતઓ

આવા કારણોથી અલગ અલગ પરીક્ષક એક જ પ્રશ્નના જવાબ માટે અલગ-અલગ અંકઆવે છે. વિસ્તૃત ઉત્તર પદવાળા પરીક્ષણમાં વંચછિત જ્ઞાન-પ્રાપ્તિ નિત્કર્ણોને સામેલ કરવા માટે અત્યંત સીમીત સ્થાન હોય છે.

E-5 વિસ્તૃત ઉત્તર પ્રકારના પદના બે સબળ અને વિલંબ પક્ષોના ઉપરયુક્ત ઉદાહરણ આપીને વર્ણન કરો.

E-6 વિદ્યાલયના પ્રત્યેક વિષય માટે વિસ્તૃત ઉત્તર પ્રકારના પરીક્ષણ પદોના બે ઉદાહરણ પ્રસ્તુત કરો.

કક્ષા અધ્યાપક એક સરસ વિસ્તૃત ઉત્તર પ્રકારના પરીક્ષણ પદની રચના કરી શકે છે અને વિદ્યાર્થીઓની જ્ઞાન-પ્રાપ્તિ ક્ષમતામાં વૃદ્ધિ કરવા માટે તેનો ઉપયોગ કરી શકે છે. આ પ્રકારનાં પદોની રચના કરવા સમય નિમ્નઅંકિત બિંદુને ધ્યાનમાં રાખી શકાય છે.

- પ્રત્યેક પ્રશ્નના ઉત્તરની લંબાઈને સ્પષ્ટ નિષ્ઠિ કરો.
- વિદ્યાર્થીઓને કેટલીક માર્ગદર્શન સૂચી ઉપલબ્ધ કરવો જેમાં કેટલાક બિંદુ જેનાથી વિદ્યાર્થી જવાબમાં પોતાનું ધ્યાન કેન્દ્રિત કરી શકે.
- વિદ્યાર્થીઓને પૂર્વમા જ ઉતરતા વિભિન્ન બિંદુથી સંબંધિત એકની સૂચના ઉપલબ્ધ કરાવો.

૧૪.૩.૨ પ્રતિબંધિત ઉત્તર પ્રકારના પદ :

જ્યારે આપણે નિબંધાત્મક પદ પર કોઈ પ્રતિબંધ લગાવીએ છીએ જેનાથી કે ઉત્તરને નિયંત્રિત કરી શકાય કે સંક્ષિપ્ત બનાવી શકાય આવા પદને પ્રતિબંધિત ઉત્તર પદ કહે છે.

નીચે આપેલ પદોને ધ્યાનપૂર્વક વાચો છો:

- (૧) પોતાના પાલતુ પશુ પ્રત્યે પોતાનો ભાવનુવર્ણન ૫૦ શબ્દોમાં કરો.
- (૨) રેડિયોની અપેક્ષા ટેલીવીઝનના કોઈ બે લાભ જણાવો.
- (૩) ભારતના ગરીબીનું શું કારણ છે. વ્યાખ્યા કરો. (પાંચ વાક્યમાં)
- (૪) વિદ્યાલયમાં પોતાના અનુપચિત કરવાનું કારણ નીચે ઉપલબ્ધ કરાયેલી જગ્યા પર વર્ણન કરો.
 - (પ) નીચે મુજબ પ્રશ્નોનો જેટલી જલદી આપી શકો છો તે આપો. (પ્રત્યેક પ્રશ્ન માટે મિનિટથી વધારે સમય નથી.)
 - (a) વર્ષના કેટલા મહિનામાં તમારા રાજ્યમાં વર્ષા થાય છે ?
 - (b) વર્ષા છાયા ક્ષેત્ર શું છે ?
 - (c) પહાડ પર ઉપર ચઢવા પછી તમે ઠંડીનો અનુભવ કેમ કરો છો ?

નોંધ

તમે અવલોકન કરી શકો છો ?

તમે અવલોકન કરી શકો છો કે આ પદોની ઉત્તરનું નાનું અને અધિક કે કેન્દ્રિત બનાવવાના માટે પ્રતિબંધિત લગાવ્યું છે.

- પદ-૧ અને ૩માં ઉત્તરની લંબાઈને ક્રમશઃ ૫૦ શબ્દો અને ૫ વાક્યોમાં પ્રતિબંધિત કરવામાં આવ્યું છે. તેમાં વિદ્યાર્થી પોતાના વિચારોની ચુંટણી વ્યવસ્થિત અને સંયોજન નિર્દેશતા શબ્દો કે વાક્યોની ભીતર કરી શકે છે.
- પદમાં ઉત્તરની વિષયવસ્તુને ટેલિવિઝનના બે લાભો રેડિયોની તુલનામાં, વર્ણનમાં પ્રતિબંધિત કરવામાં આવ્યું છે. પરંતુ રેડિયો અને ટેલિવિઝનના વચ્ચે તેમા વધારે અંતર બિગુ છે.
- પદ-૪માં જવાબ આપવા માટેના સ્થાનની ચાર લાઈન પ્રતિબંધિત કરવામાં આવ્યું છે. વિદ્યાર્થીઓને પ્રશ્નોત્તર પ્રસ્તિષમાં આપવામાં આવેલ ચાર લાઈનમાં પોતાનો જવાબ લખવાનાં છે.
- પદ-૫ મા પ્રત્યેક પ્રશ્નના ઉત્તર આપવાની સમય મર્યાદાને ૨ મિનિટ સુધી સીમિત રાખી છે. પરંતુ વિદ્યાર્થીઓને જવાબ આપવા સમય પોતાના વિચાર વ્યક્ત કરવા માટે સ્વતંત્રતા આપવામાં આવેલ છે.

પરંતુ આ ઉત્તર પ્રતિબંધિત છે. આ પ્રકારના પ્રતિબંધાત્મક પદ સમય પ્રબંધનમાં ઉપયોગી હોય છે. તથા ઉત્તરો મુલ્યાંકન વસ્તુફરક ઢંગથી કરી શકાય છે. જો પ્રતિબંધાત્મક ઉત્તરવાળા પરીક્ષણ પદોની રચના સાવધાનીપૂર્વક કરી શકાય છે. તો આ ઉચ્ચસ્તરીય જ્ઞાન પ્રાપ્તિના અધિગમ નિષ્કર્ષા જેવા બોધન અનુપ્રયોગ વિશ્લેષણ, રચનાધર્મિતા અને ગણ વિવેચનનું માપન કરવાનું ઉપકરણ હોઈ શકે છે.

E-7 અધિગમ નિષ્કર્ષાનું અનુમાન કરવામાં અન્ય પ્રકારના પરીક્ષણ પદોની અપેક્ષા, વિસ્તૃત ઉત્તર પ્રકાશના પદોનાં ત્રણ લાભોનું વર્ણન કરો.

E-8 વિસ્તૃત ઉત્તર પ્રકારનાં પદોનું પરીક્ષકો દ્વારા ભિન્ન મૂલ્યાંકન કરવાના ત્રણ કારણ જણાવો.

E-9 નિબંધાત્મક પદોને પ્રતિબંધાત્મક ઉત્તરવાળા પદ બનાવવા માટે કેટલાક પ્રતિબંધોની જરૂરિયાત હોઈ શકે છે.

૧૪.૩.૩ વસ્તુનિષ્ઠ પ્રકારના પદ

નીચે આપેલ પદને ભણો.

- (૧) ૭+૬-૩ નું માન જણાવો.
- (૨) સ્વતંત્ર ભારતના પ્રથમ પ્રધાનમંત્રી કોણ હતા ?
- (૩) ભારત ઈ.સ.માં આઝાદ થયો.

નોંધ

મુલ્યાંકનના ઉપકરણ તેમજ ચુકિતઓ

આ પ્રશ્નના પદોથી પરિચિત છે. આ પ્રકારના પદોને વાપરવાનો અધિકારા પરીક્ષણોમાં કરવામાં આવે છે. આ પ્રકારના પદનો ઉત્તર નિશ્ચિત અને વિશેષ હોય છે જો વસ્તુ ફરક ઢંગથી તેનું મુલ્યાંકન કરી શકાય છે. કારણ કે આ પદનું મુલ્યાંકન વસ્તુપરખ ઢંગથી (આ પરીક્ષક કે ઉત્તરદાતાના વ્યક્તિગત વિચારોથી પ્રભાવિત નથી હોતુ) કરી શકાય છે માટે આ વસ્તુનિષ્ઠ પદ કહેવામાં આવે છે.

વસ્તુનિષ્ઠ પરીક્ષણ વિદ્યાર્થીઓને એક ઉચ્ચસ્તરીય સંરક્ષિત કાર્ય કરવા માટે આપે છે. જેમા જવાબ આપવાની સ્વતંત્રતાને એક શબ્દ, એક સંખ્યા એક સંકેત આપવામાં આવેલ. વૈકલ્પિક ઉત્તરોમાં કોઈ એક ઉત્તરની પસંદગી કરવા સુધી સીમિત રાખી શક્યો છે. સામાન્ય રૂપથી વસ્તુનિષ્ઠ પ્રકારનાં પદાના જવાબ આપવામાં ઓછો સમય લાગે છે. અને તેનું મુલ્યાંકન અદ્વિતીય ઢંગથી કરવામાં વિસ્તૃત અને પ્રતિબંધિતા પ્રકારના પદની તુલનામાં આસાન હોય છે.

શિક્ષક નિર્મિત ભાગ પરિષણમાં જુદા પ્રકારના વસ્તુનિષ્ઠ પદોમાં ઉપયોગ કરી શકાય છે. તમારા માટે આવશ્યક છે કે જુદા પ્રકારના વસ્તુનિષ્ઠ પદોના વિશે તમારે સ્પષ્ટ જાણકારી હોવી જોઈએ.

નીચે લખેલા પરિક્ષણ પદો પર વિચાર કરો.

(૧) સાચા ઉત્તરમાં મૂકો.

ગ્રામ પંચાયતના સદસ્ય વર્ષોના માટે પસંદગી કરવામાં આવે છે.

૨. કોષ્ટકમાં આપેલા ઉતરોમાંથી સાચો ઉત્તર આપો. (૩) (૪) (૫) (૬)

ગ્રામ પંચાયતના સદસ્યવર્ષોના માટે પસંદગી કરાય છે.

શું પદ ૧ અને ૨ માં કોઈ અંતર છે ?

પદ-૧માં વિદ્યાર્થીઓને પાઠ્યક્રમમાં આવેલા ઉત્તરના સ્મરણ કરવા - માં ભરવાના છે. પરંતુ

પદ-૨ માં કોષ્ટકમાં આપેલા ઉત્તરોમાંથી એક સાચો ઉત્તર પસંદ કરી - માં ભરવાનો છે.

અંતે પહેલા પદ માંગ પ્રમાણેના પદ છે. જ્યારે બીજુ પદ પસંદગી પ્રકારના પદ છે.

આવો જુદા પ્રકારના વસ્તુનિષ્ઠ પદોના વિચારમાં ઉપર આપેલા ઉદા.માં ચર્ચા કરો છો.

(a) લઘુઉત્તર પ્રકારના પદ

લઘુઉત્તર પ્રકારના પદ બ્રહ્મ સ્તર પર સાધારણ જ્ઞાન પ્રાપ્તિની નિષ્કર્ષણા કરવા માટે આપેલ છે. આ પ્રકારના પરિક્ષણ પદોના સામાન્ય પ્રત્યેક્ષ પ્રશ્ન કહી શકાય. અહીયા થોડા ઉદા. નીચે છે.

— વર્ષોની માત્રાના માપન માટે કયા ઉપકરણનો વપરાશ થાય છે ?

— જો ૧૦ પેનની કિંમત ૪૫ રૂ. હોય તો ૧ પેન ખરીદવા માટે તમે કેટલા રૂ. આપશો ?

— કયા વર્ષમાં પાણીપથનું પ્રથમ યુદ્ધ થયું ?

નોંધ

ઉપર આપેલા પ્રશ્નો આપવા માટે વિદ્યાર્થીઓના તથ્યના સ્મરણ કરવાના હોય છે. લઘુઉત્તર પ્રકારના પદોના વપરાશ વિદ્યાર્થીઓના તથ્યો, શબ્દાવલી અને સિદ્ધાંતોના જ્ઞાનના અનુમાન કરવા માટે કરાય છે. શિક્ષકોના માટે લઘુ ઉત્તર પ્રકારના પ્રશ્નો બનાવવા ખૂબ જ સહેલા હોય છે.

આ પ્રકારના પરિક્ષણ પદોના નિર્માણ કરતા શબ્દોને કરવામાં અને ભાષધાને પ્રયોગ કરવામાં અશ્રુદ્ધિયતાની બચવા માટે વધારે સાવધાની વર્તવી જોઈએ.

(b) પૂર્તિકરણ પ્રકારના પદ :

થોડાક પરિક્ષણ પદોમાં વિદ્યાર્થીઓને અપૂર્ણ કથનથી પૂર્ણ કરવાના હોય છે. આ લઘુ ઉત્તર પ્રકારના પદના એક બીજું રૂપ છે. અહીંયા થોડા ઉદાહરણ નીચે છે.

- ભારતમાં એક સંસદ સદસ્ય વર્ષો માટે પસંદગી કરાય છે.
- છોડ દ્વારા ભોજન બનાવવાની પ્રક્રિયાને..... કહે છે.
- સમદ્વિબાજુ ત્રિકોણના પ્રત્યેક ખુણાનું માપ..... છે.

ઉપર આપેલા દરેક પદ માંગ પ્રકારના પદ છે. જેમાં વિદ્યાર્થીઓ, અપૂર્ણ કથનને પૂરા કરવા માટે સાચા જવાબ આપવાના છે. એક પદમાં એક - આપેલી છે. જે સામાન્ય રીતે વાક્યના છેલ્લા ભાગ તરફ અપાયેલી છે. નિયમઅનુસાર આ પદોમાં લાંબા અને કઠિન વાક્યોનો પ્રયોગ કરવો જોઈએ નહિ.

(c) સત્ય અસત્ય કે વિકલ્પી પ્રકારના પદ :

નીચેના પરિક્ષણ પદો પર ધ્યાન આપો.

દરેક કથનને ધ્યાનપૂર્વક વાંચો. જો કથન સત્ય છે તો T વૃત્તનું નિશાન બતાવો અને જો કથન અસત્ય છે તો F પર વૃત્તનું નિશાન બતાવો.

- ૧૬૯ નું ઘનફળ ૧૩ છે. તો T _____ F _____
- દ્વિતીય વિશ્વ યુદ્ધ ૧૯૩૯ માં સમાપ્ત થયું. T _____ F _____
- દેરક વર્ગ એક આયાત છે પરંતુ દરેક આયાત એક વર્ગ નથી. T _____ F _____
- અગ્નિની ઉકનના લેખક મનમોહન સિંહ છે. T _____ F _____

અહીંયા વિદ્યાર્થી કથનની ભવ્યતાની શોધ કરે છે. સત્ય અને અસત્ય પ્રકારના પદોના અન્ય રૂપ સાચો કે ખોટાં તે હા, ના છે. કેમકે ઉત્તરની પસંદ ફક્ત બે સુધી જ સીમીત રાખવામાં આવે છે. અંતે ઉત્તરદાતાન પાસે નીચે પ્રમાણે વર્ણવેલ છે. અને બંનેમાંથી કોઈ એકના જ પસંદગી પદોને મુશ્કેલરૂપ વર્ણન પ્રકાર કહે છે. તથ્યાત્મક જ્ઞાન સમજ અનુપ્રયોગ કૌશલ્ય અને સમસ્યા - સમાધાન યોગ્યતાઓના પરિક્ષણ આ પ્રકારના પરીક્ષણ પ્રકારના પદો કરાય છે. આ યુવા વિદ્યાર્થીઓ માટે ઉપયોગી થાયે . પરંતુ આ વધારે પડતાં અનુમાનો લગાવવાવાળા પદ હોય છે. તથા સિદ્ધાંતપૂર્વક અને વિશ્વસનીય અને વસ્તુપરખ ઢંગથી આના સમંગન કરવામાં આવે છે.

નોંધ

મુલ્યાંકનના ઉપકરણ તેમજ ચુકિતઓ

ક્રિયાકલાપ - ૩

સામાજિક જ્ઞાનથી પુસ્તકના પાઠથી ૧૦ સત્ય-સત્ય પ્રકારના પદોની રચના કરો.

ઉપરની દર્શાવેલ ૧૦ સત્ય-સત્ય પદોની રચના કરવાના ક્રિયાકલાપને પુરા કરીને પછી નીચે દર્શાવેલ માપદંડને આધારે પદોની શોધ કરો.

- શું પ્રત્યેક સરળ અને સ્પષ્ટ ભાષામાં વ્યક્ત કરી શકાય છે ?
- શું તમે પાઠ્ય પુસ્તકની ભાષાનો ઉપયોગ કર્યો ?
- કયા વિશિષ્ટ નિધારક જેવા બધા ૧ કેટલાક, સમય, પ્રાય અને સદૈવના ઉપયોગ કથનોમાં કરવામાં આવતું નથી.
- શું તમને આંશિક રૂપથી સત્ય અને આર્થિક રૂપથી અસત્ય કથનોને લીધા છે.
- કયા કથનોમાં બે નકારાત્મક શબ્દ છે ?
- શું લગભગ બરાબર માત્રમાં સત્ય અને અસત્ય પદ છે.
- શું બધા પદોની લંબાઈ લગભગ સમાન છે.
- શું વિદ્યાર્થીને આપેલા નિર્દેશ સ્પષ્ટ છે.

સત્ય - અસત્ય પદોની રચના કરતા સમયે a) g) h) i) ના આપેલા માનદંડને તમારે સુનિશ્ચિત કરવા જોઈએ અને b) c) d) અને e માં વર્ણિત નકારાત્મક માનદંડથી બચાવ જોઈએ.

(d) બહુ વિકલ્પ પદ :

નીચેના પદો પર ધ્યાન આપો.

નીચેના લખેલામાંથી કઈ એક પૂર્ણ સંખ્યા છે.

A	2
B	4
C	6
D	10

હવે નીચે લખેલા પ્રશ્નોના જવાબ આપવાનો પ્રયાસ કરો.

- કયા સંદર્ભમાં આ પદ સત્ય અસત્યથી અલગ છે.
- શું આ સત્ય અસત્ય પદથી સારૂ પદ છે ? કેમ ?
- શું તમે આ પ્રકારના પદોનો વપરાશ તમારા ધોરણ વિદ્યાર્થીઓની જ્ઞાન પ્રાપ્તિ પ્રગતિના શોધ માટે કર્યું છે ?
- આ પદ બહુવિકલ્પીય પદ છે અને તમે પાઠ્ય પુસ્તકમાં આ પ્રકારના પદને જોયું હશે આ પદોમા નિમ્નાકિતનો સમાવેશ થાય છે.

નોંધ

- આમા એક સમસ્યા હોય છે. (જેને સ્તમ્ભ) કહેવામાં આવે છે. અને સંભવિત જવાબો જ એક સૂચી (જેવી, વિકલ્પી, સ્વૈચ્છિક પસંદગી કહેવામાં આવે છે.) સાચા વિકલ્પ જવાબ છે તથા શેષ વિકલ્પોનો ધ્યાન ભંગ કરવાવાળા કહેવામાં આવે છે.
- સમસ્યાના પ્રત્યક્ષ પ્રશ્નના રૂપમાં પૂર્ણ કે અપૂર્ણ કથનના રૂપમાં વ્યક્ત કરવામાં આવે છે. દરેકના ઉદાહરણ નીચે મુજબ છે.

દરેક પ્રશ્ન રૂપ	પૂર્ણ કથનરૂપ	અપૂર્ણ કથનરૂપ
કયા વર્ષમાં ભારત આઝાદ થયું ?	એ વર્ષનું નામ બતાવો જ્યારે ભારત આઝાદ થયું.	ભારત આઝાદ થયા વર્ષ.....મ
A 1857	A 1857	A 1857
B 1919	B 1919	B 1919
C 1947	C 1947	C 1947
D 1950	D 1950	D 1950

ઉપર આપેલા ઉદાહરણનાં ૧૯૪૭ સાચા ઉત્તર લખો જેમકે ૧૯૫૭ અને ૧૯૯૦ ધ્યાન ભંગ કરવાવાળા છે.

એક સાચો જવાબ રાખવાના શીખવા તમે એક-એક સારા બહુવિકલ્પીય પદ પરીક્ષણના વપરાશ કરો.

નીચે લખેલા ઉદાહરણ તમને આ સમજવાના મદદ કરી શકે છે.

રાજ્યની રાજધાની ના પસંદ કરતી વખતેની કરતી વખતે સમય નીચેનામાંથી કયા કારણને ધ્યાનમાં રાખવામાં આવે છે.

- A જનસંખ્યા
- B બજારની ઉપલબ્ધતા
- C જલ વાયુ
- D જગ્યાના સ્થિતિ

ધ્યાન આપો કે ઉપર આપેલા વિકલ્પ સાચા છે. પરંતુ વિકલ્પ ડી સૌથી વધારે ઉપર આપેલ ઉત્તર લાગે છે. એક સક્રિય શિક્ષક હોવાના સંબંધથી તમને જાણવાની જરૂરિયાત છે કયા પ્રકાર બહુવિકલ્પીય પ્રકારના પદ તૈયાર કરે છે કે કયા પ્રકાર બહુ વિકલ્પીય પ્રકારના પદ તૈયાર કરે છે.

અહીયા થોડા સુજાવ તમારા માટે આપવામાં આવેલ છે.

A) સ્તમ્ભ અર્થપૂર્ણ હોવા જોઈએ તથા એક નિશ્ચિત સમસ્યા પ્રસ્તુત કરે છે.

નામાંકિત કોષ્ટકમાં બે ઉદાહરણ આપેલ છે. એની તુલના કરો.

નોંધ

મુલ્યાંકનના ઉપકરણ તેમજ ચુકિતઓ

	ઉદાહરણ - ૧	ઉદાહરણ - ૨
A	ગંગા નદીના કિનારે સ્થિત છે.	A મુંબઈ
B	ભારતની રાજધાની છે.	B ચેન્નાઈ
C	કુતુમ્બમીનારના માટે પ્રસિધ્ધ છે.	C ચંડીગઢ
D	બહુભાષીય સંસ્કૃતિ છે.	D દિલ્લી

તમે બંને ઉદાહરણોમાં કયા અવલોકન કરે છે ? કયા ઉદાહરણના સારા પદ છે અને કેમ?

ઉદાહરણ -૧ ના સ્તમ્ભ જવાબના જરૂરીયાતના સ્પષ્ટ નહીં કરી શકતા તથા જ્યારે વિકલ્પને ભણી નથી હાકત આપણને ખબર નથી પડતી કે પ્રશ્ન શું પ્રસ્તુત કરે છે ? સમસ્યાના સાર સ્તમ્ભમાં સ્પષ્ટ કરી શકતા નથી.

B) વિકર્ષક વિશ્વાસનીય હોવા જોઈએ અને પદના સ્તમ્ભના પ્રસ્તુત સમસ્યાઓમાં કોઈ રીતે આ સંબંધિત હોવા જોઈએ.

નીચે આપેલા ઉદાહરણની ચર્ચા કરો.

ખરાબ પદ	સારા પદ
નીચેના વૈજ્ઞાનિકમાંથી કોણે રેડિયોના આવિષ્કાર કર્યો ? આવિષ્કાર કર્યો ?	નીચેના વૈજ્ઞાનિકમાંથી કોણે રેડિયોના
A મારકોની	A મારકીના
B ફ્રેસક ન્યુટન	B બર્લ
C બેલ	C સેમ્યુઅલ
D પાશ્ચર	D એડિસન

ડાબી બાજુના બેકાર કેમ છે ? શું તમને બંને પક્ષના વિકલ્પોની ગુણતાના અવલોકન કર્યું છે. ડાબી બાજુના પદમાં ચાર વિકલ્પ આપેલા છે. એમા પાશ્ચર એક વૈજ્ઞાનિક છે જે ચિકિત્સાના ક્ષેત્રથી જોડેલા છે. ન્યુટન પણ સંસારથી સંબંધિત નથી. જ્યારે શેપ બે વિકલ્પ ધ્યાન ભંગ કરવાવાળાના રૂપમાં કાર્ય નથી કરી રહ્યા તે બંને વિકલ્પોમાંથી એક સાચો જવાબ પસંદ કરવાની સંભાવના એક અર્જિત કરી શકો છે. અંતે બહુવિકલ્પીય પદમાં પ્રત્યેક વિદ્યાર્થીના સાચા જવાબ સાચા લાગે તે સાચા જવાબના પસંદ કરવા માટે પર્યાપ્ત વિશ્વસ્ત નથી.

C) એક પદમાં ફક્ત એક જ સાચા જવાબ હોવા જોઈએ. આ સ્પષ્ટ રૂપથી સૌથી વધારે સારો ઉત્તર હોય.

નોંધ

D) વિદ્યાર્થીઓના અપ્રાસંગિક સંકેત આપવાથી બાળકો આ વિદ્યાર્થીઓના સાચા જવાબના યુનાવ કરવામાં સહાયત કરશે જો વિદ્યાર્થીને સાચા ઉત્તર જરૂરી ન હોય. સંકેત વિદ્યાર્થીને સાચા ઉત્તરની ઓળખ કરવાના યોગ્ય બનાવશે. નીચેના ઉદાહરણો પર ધ્યાન આપો.

ખરાબ પદ	સારા પદ
વિપિન વિદ્યાલયના સાચા સમય સવારે ૧૦-૦૦ વાગે નહિ ૧૧-૦૦ વાગે કેટલી મોડા પહોચ્યા.	વિપિન વિદ્યાલયના સાચા સમય સવારે પહોચ્યા તે ૧૦-૦૦ વાગેના બદલે ૧૧-૦૦ વાગે પહોચ્યા. તે કેટલા મોડા પહોચ્યા
A ૩૦ મિનિટ	A ૩૦ મિનિટ
B ભારતની રાજધાની છે	B એક કલાક
C ૪૫ મિનિટ	C ૪૫ મિનિટ
D બે કલાક	D બે કલાક

અવલોકન કરો ડાબી બાજુ આપેલા પદના સ્તમ્ભના એક સંકેત છે. આ સંકેત એક છે જે સાચા જવાબના પસંદ કરવામાં જરૂરિયાત છે. અર્થાત પરંતુ સારા પદમાં એવા કોઈ સંકેત આપેલા નથી.

E) 'હું નહી જાણતો' વિકલ્પ ઉપલબ્ધ કરાવવા પર વિચાર કરો. આ પ્રકારના પદ શિક્ષકના માટે અનુદેશાત્મક પ્રક્રિયાના અનુસાર વિદ્યાર્થીઓને ચિંતન કરવા માટે યોગ્ય બનાવવાના માટે ઉપયોગી છે.

F) અધ્યાર્પિત વિકલ્પ દેવાથી બચો આનાથી વિદ્યાર્થી સાચા ઉત્તરના પસંદ કરતી વખતે દુવિધાગ્રસ્ત થઈ શકે છે.

નીચેના પદો પર વિચાર કરો.

જુલાઈ મહીનામાં ભારતના ઔસત વર્ષા છે.

A ૧૨૦ મિ.મી. થી ઓછા

B ૧૪૦ મિ.મી. થી ઓછા

C ૧૪૦ મિ.મી. અને ૧૫૦ મીમીના વચ્ચે

D ૧૫૦ મિ.મી. થી વધારે

E ૧૫૫ મિ.મી. થી વધારે

નોંધ

મુલ્યાંકનના ઉપકરણ તેમજ ચુકિતઓ

ક્રિયાકલાપ-૪

ગણિતના કોઈ પાઠ થી ૫ બહુવિકલ્પીયની રચના કરો. પ્રત્યેક પદમાં ૪ અથવા ૫ વિકલ્પ હોવા જોઈએ.

બહુવિકલ્પીય પદ બનાવવાના પશ્ચાત નીચે આપેલા શોધ સૂચીના પ્રત્યેક પદની સાથે અલગ-અલગ કરો.

તમેને જાણતા જ હશો કે પદ સારૂ છે કે નહિ

સત્યાપનના માટે શોધ સૂચી

- ૧ શું પદને સ્પષ્ટ રીતે પ્રસ્તુત કરવામાં આવે છે. ? હા ના
- ૨ શું સ્તંભમાં મુખ્ય સમસ્યા છે ? હા ના
- ૩ શું સ્તંભ અપ્રાસંગિક તત્વોમાં મુક્ત છે ? હા ના
- ૪ શું વિકલ્પ વ્યાકરણના રૂપથી સ્તંભના અનુરૂપ છે ? હા ના
- ૫ શું વિકલ્પ સાંક્ષાત અને અનાવશ્યક શબ્દોમાં મુક્ત છે ? હા ના
- ૬ શું ફક્ત એક જ સાચા ઉત્તર છે કે સ્પષ્ટ રૂપથી વધારે સારૂ છે ? હા ના
- ૭ શું પદ ઉત્તરના સંકેત મુક્ત છે ? હા ના
- ૮ શું સંખ્યાત્મક વિકલ્પ સંખ્યાત્મક ક્રમથી છે ? હા ના
- ૯ શું વિકલ્પ સામાગી છે. હા ના

તમારી શોધના આધાર પર તમે પદોના ગુણતાના સ્તરને સુધારી શકશો. હા ના

e) જોડાણ પ્રકારના પદ :

જોડાણ પદ મૂલતઃ બહુ વિકલ્પીય પદ પરિક્ષણ હોય છે જેમાં ઉત્તરદાતા એકને બીજા સ્તંભમાં આપેલા કેટલાક વિકલ્પોમાંથી એક વિકલ્પથી જોડે છે. આ પ્રકારના પરીક્ષણની રચના કરવી અને સમકંન કરવા આસાન છે. હવે જ્ઞાનપ્રાપ્તિ નિષ્કર્ષ બે વસ્તુઓના વચ્ચે નાસબંધને ઓળખવાની યોગ્યતા પર ભાર આપે છે તો એક જોડાણપદ વાળા અભ્યાસ સૌથી વધારે ઉપરચુક્ત લાગે છે.

ક્રિયાકલાપ - ૫

બે જોડાણ અભ્યાસ ઓળખો કયુ સારૂ છે ? તમારી પસંદના કારણ બતાવતા ઉત્તર લખો. જોડાણ અભ્યાસ-૧ સ્તંભ-A સ્તંભ-B ને મિલાન કરે.

સ્તંભ- A	સ્તંભ - B
બિહાર	સૂર્ય મંદિર
તામિલનાડુ	પટના
રાજસ્થાન	પોંગલ તહેવાર
ઉડીસા	થારમહુસ્થળ

જોડાણ અભ્યાસ-૨ : સ્તંભ- A માં રાજ્યોના નામ તથા સ્તંભ-B માં રાજધાની શહેરોના નામ છે. સ્તંભ-Aના રાજ્યોના સ્તંભ-B ના એમના રાજધાની શહેરથી જોડો.

સ્તંભ- A	સ્તંભ - B
બિહાર	ભુવનેશ્વર
ઉડીસા	ચેન્નઈ
રાજસ્થાન	ઈટાનગર
તમિલનાડુ	જયપુર
	પટણા

નિશ્ચિત રૂપથી તમે નીચેના કારણોના અભ્યાસના વાધરે સારા આપેલા નિર્દેશ સ્પષ્ટ અને પૂર્ણ છે. આ વિદ્યાર્થીઓના વિના કોઈ સમસ્યાના સમાંગી વિકલ્પો અને પદો (બંને સ્તંભોમાં) ના વપરાશ કરીને પ્રશ્નના કરવામાં યોગ્ય બનાવે છે. અભ્યાસના સ્તંભ-A માં ભારતના ચાર રાજ્યોના નામ છે તથા સ્તંભ-B માં રાજ્યોના રાધાની નામ છે. તમે અસાનથી આ અવલોકન કરી શકો છે કે અભ્યાસ-૧ માં સ્તંભ-. . માં સમાની પદ છે. પરંતુ સ્તંભ-B માં સમાગ પદ છે. પરંતુ સ્તંભ-A માં સમાગી પદ નથી જેમા આ એક બોર પદ છે. આ પ્રકારના અભ્યાસ તમે કોઈપણ ક્ષેત્રમાં આપી શકો છે જેના શબ્દ અને અનો વિપરીત શબ્દ, ક્રિયા અને એના ભૂતકાળ રૂપ, ગણિતીય પદ અને એના સૂત્ર, દેશ અને એના મુદ્દા વગેરે આ પ્રકારના એક અભ્યાસના ઉપલબ્ધિ માનપની એક સુગમ વિધિ બનાવા ઈચ્છો છો તે નીચેના આ હોવા જરૂરી છે.

- સમાંગી વિકલ્પ
- વિકલ્પો અને પદોના એમના સ્તંભમાં વર્ણમાળા ક્રમમાં વ્યવસ્થિત કરવા.
- વિકલ્પો અને પદોના એમના સ્તંભોમાં અસમાન સંખ્યામાં પદ રાખવું એટલે વિદ્યાર્થી સરળતાથી એ ઉત્તરના અનુમાન ન લગાવી શકે.
- વિકલ્પોના એક જ પેજ પર રાખો જેને વિદ્યાર્થીઓના વિના કઠિનાઈઓના ઉત્તર શોધવામાં સહાયત મળે.
- વધારે મિલન પદ બનાવવા માટે તમે અધિક બિન્દુ જોડી શકો છે.

૧૪.૩.૪ મુક્ત પદ

તમે પહેલા જ જુદા વસ્તુનિષ્ઠ પ્રકારના વિચારમાં જાણકારી કરી ચૂક્યા છે. તમે આપણ જાણો છો કે આ પ્રકારના પદોની રચના કરવામાં પધ્ધતિ શું છે. તમે જાણો છે કે વસ્તુનિષ્ઠ પ્રકારના પદોના એક અદ્વિતીય અને નિશ્ચિય ઉત્તર હોય છે. પણ શું તમે વસ્તુનિષ્ઠ પ્રકારના પદના દ્વારા વિદ્યાર્થીઓ કે વિચાર શક્તિના પરસ અને જ્ઞાનપ્રાપ્તિમાં અનેને હોયના માપન એક વસ્તુનિષ્ઠ પ્રકારના પદની સહાયતા કરી શકે છે.

નોંધ

મૂલ્યાંકનના ઉપકરણ તેમજ ચુકિતઓ

આ સંભવ તો નથી પરંતુ કઠિન જરૂર છે. નીચે આપેલ બે પક્ષો પર ધ્યાન આપો.

પદ સંખ્યા-૧ એક વસ્તુની કિંમત ૫૦૦ રૂ. છે. અને તેને તમે ૬૦૦ રૂ.માં વેચો. લાભા નોંધ કરો.

પદ સંખ્યા-૨ એક વસ્તુને ૧૦૦ રૂ.ના લાભ પર વેચવામાં આવી શું તમે વિક્રમ મુખ્ય અને કમ મુજબ જાણી શકો છો.

પદ સંખ્યા-૧ વસ્તુનિષ્ઠ પ્રકારનું પદ છે જેનો એક નિસ્ખત ઉત્તર અહીં ૧૦૦ રૂપિય) છે. વસ્તુ પદ કહી શકે છે. કે કયા મૂલ્ય ૫૦૦ રૂ. તથા વિક્રમ મૂલ્ય ૫૦૦ રૂ. અને ત્યાં બીજા વિદ્યાર્થી કહી શકે છે કે કમ મુજબ ૪૫૦ રૂ. સોર વિક્રમ મૂલ્ય ૫૫૦ રૂપિયા જણાવી શકો છો. અને આપ તમો કેટલાક સાચા ઉત્તર પ્રાપ્ત કરી શકો છો. આ પ્રકારના પદને મુક્ત પદ કે ખુલ્લા પદ કહેવામાં આવે છે આમાં વધારે સંખ્યામાં સાચા ઉત્તર આપી શકે છે.

આવા વસ્તુનિષ્ઠ પ્રકારના પદ કે અન્ય કાંઈ આ પ્રકારના પદ જેના નિશ્ચિત કે નિશ્ચિત કહેવામાં આવે છે. તમે નીચે આપેલ ઉદાહરણનું અવલોકન કરીને મુક્ત પદ અને બંધ પદમાં અંતર કરી શકો છો.

બંધપદ	મુક્ત પદ
૧ રિક્ત સ્થાન વિશે $૫ + \dots = ૯$ રમત શબ્દના અંતમાં રહે છે. જોડીને લખો.	કઈ સંખ્યાઓને જોડવાથી ૯ મળશે. વધારેમા વધારે શબ્દ લખો જેના અંતમાં રહે છે. હોય
૩ એક ત્રિકોની રચના કરો જેના આસન્ન ખૂણા કમશ 5 cm તથા ૯ સેમી. છે. તેમના વચ્ચેના ખૂણાનું માપ ૬૦° છે.	એક ત્રીકોને (ત્રિકોણ) તમે કેટલા ઉપાથી તથા અરેખિત કરી શકો છો.
૪ સિમેન્ટ તથા તગારા (કાદવ) ના વધારે પાકણ મકાન બનાવા માટે કઈ મુખ્ય સામગ્રીને વાપરવામાં આવે છે.	એક ઈંટને વાપરવાના કેટલા ઉપાયો હોઈ શકે છે.
૫ અધ્યાપક અને વિદ્યાર્થીઓને વિદ્યાલયમાં કોણ નિયંત્રિત કરે છે.	જો તમે મુખ્ય અધ્યાપક તો તમે પોતાના વિદ્યાલયના સ્તરને કઈ પ્રકાર સુધારશો.

નોંધ

- વસ્તુનિષ્ઠ પ્રકારના પદમાં અનુમાન લગાવવા માટે અવસર હોય છે. વિદ્યાર્થી દ્વારા આપવામાં આવેલ વિકલ્પોમાં સાચા ઉત્તરનું લગાવી શકો છો. આ સ્થિતિમાં પરંતુ બાળકોને અવધારણની સમજના હોવાના સિવાય પણ અનુમાન લગાવીને સાચા જવાબ પસંદ કરો છે અને આ પૂર્ણ એક અર્જિત કરી લે છે. પરંતુ મુક્ત પદોની સ્થિતિમાં અનુમાન લગાવવાની સંભાવના બહુ કમ હોય છે. આ બાળકોને અવધારણાને નહીં સમાજમાં છે તો આ ઉત્તર નહીં દેવી શકાય છે. આ પ્રકારે મુક્ત પદ અનુમાન લગાવવાથી બચે છે.
- મુક્ત પદ એક એવા ઉપકરણ છે જો વિદ્યાર્થીઓને સમસ્યાને સમજીને અપેક્ષા કરે છે. આ અપસારી ચિંતનનો લેવા પ્રેરિત કરે છે. (એક સમસ્યાના એકથી અધિક સમાધાન શોધાવને લેવા પ્રેરિત કરે છે.) બાળક સમાધાનના કોઈ પહેલુઓને વિચાર કરી શકે છે.
- જો આ પાઠમાં પહેલી ચર્ચા કરી ચૂકે છે. અધિગમ એક અર્થપૂર્ણ રચનાત્મક ક્રિયાકલાપ છે. મુક્ત પદ વિદ્યાર્થીઓને કોઈ અધધારણાને સમજીને યોગ્યતા વિકાસના આકલન કરીને અવસરની રચના કરે છે. વસ્તુનિષ્ઠ પ્રકારના પદોમાં આ માપ કઠિન છે. આ બાળકો એક મુક્ત પદને કોઈ ઉત્તર દેવા છે. તો આ કહી શકે છે કે અર્થપૂર્ણ નિષ્કર્ષ નિકળીને યોગ્ય છે.
- મુક્ત પદ કંઠસ્થ કરીને શીખવાની પ્રવૃત્તિને સમાપ્ત કરે છે.
- મુક્ત પદ વિદ્યાલયની પ્રારંભિક અવસ્થામાં બેહતર અધિગમને લેવા પ્રેરિત કરે છે અને અવસરની રચના કરે છે. નાના બાળકોને વસ્તુનિષ્ઠ પ્રકારને પદોના સહી ઉત્તર કદાચ ન મળે પણ આ ધ્યાન કેન્દ્રિત કરીને અવધિ અત્યંત થોડી હોય છે. એક પ્રકારના ક્રિયાલાપ પર લાંબા સમય તક ધ્યાન કેન્દ્રિત નહીં કરી શકે. પરંતુ મુક્ત પદોમાં બાળકો પ્રશ્નો પર અને આ વિવિધ ઉત્તરો પર ધ્યાન કેન્દ્રિત કરી શકે છે જો અને અધિક શીખવાને મળે છે.
- વસ્તુનિષ્ઠ પ્રકારના પદની વિશેષતા આ નિશ્ચિત ઉત્તરના દ્વારા પ્રદર્શિત હોય છે. સહી ઉત્તર ન દેવાની સ્થિતિમાં વિદ્યાર્થી હતોત્સાહિત હોય છે. અને આ શીખીને યોગ્યતામાં હતોત્સાહિત હોય છે અને આ શીખીને યોગ્યતામાં ખોટ જાય છે. આ વિપરીત મુક્ત પદ વિદ્યાર્થીને એક સફળતાના અહેસાસ દે છે. આ કોઈ સારો ઉત્તર હોય છે. અને વિદ્યાર્થી દ્વારા એક સાચો ઉત્તર આપવાની સંભાવના બની જાય છે

E-8) નીચે કથન ઓપલ છે. જો ધ્યાનપૂર્વક વાંચો. સહી કથનો પર (ખરા) અને ખોટા કથનો પર (ખોટા)ની નિશાન કરો.

a) વિસ્તૃત ઉત્તર પ્રકારના પદ નિબંધાત્મક પ્રકારના પદ હોય છે.

b) વસ્તુનિષ્ઠ પ્રકારના પદનો ઉપયોગ વિદ્યાર્થીઓને રચનાત્મક ક્ષમતાના માપન કરીને લેવા અધિક કરી જાય છે.

નોંધ

મૂલ્યાંકનના ઉપકરણ તેમજ ચુકિતઓ

- c) $૫ + ૨ = \dots\dots\dots$ એક યુનાવ પ્રકારના પદ છે.
- d) પ્રત્યેક માંગ પ્રકારના પદનો યુનાવને પદમાં પરિવર્તિત કરી જાય છે.
- e) મિલન પ્રકારના પદ બહુ વિકલ્પીય પદના એક પ્રકાર છે.
- f) બહુ વિકલ્પીય પદમાં ખોટો વિકલ્પનો સ્તંભ કહે છે.

૧૪.૪ ગુણાત્મક ઉપકરણો તેમજ તકનીકોની રચના અને ઉપયોગ

જો કે પૂર્વમાં આપણે શીખી ગયા કે અધિગમના આકલન / મૂલ્યાંકન વિદ્યાર્થીઓને નિષ્પાદનના ગુણાત્મક અને પરિણામત્મક વિવરણો બે પર આધારિત હોય છે. વિદ્યાર્થીને નિષ્પાદનને ગુણ અને પરિણામ પહેલાઓ જાણવા માટે ધોરણ શિક્ષકને વિભિન્ન પ્રકારના ઉપકરણો અને રણનિતીઓનો ઉપયોગ કરવો પડે છે.

આવો આ ચર્ચા નીચેની સ્થિતિની સહાયતા કરે છે.

સ્થિતિ-૧ : સમીર પ્રાથમિક ધોરણમાં ગણિત વિષય ભણાવે છે. ભણવાના સમયમાં બાળકનું અવલોકન કરે છે કે પ્રકારમાં વિભિન્ન પ્રશ્નોના ઉત્તર દેવા છે. કયા ગણિત અધિગમના પ્રતિ વાસ્તવિક રૂચી છે. કયા ગણિત પરિયોજનાઓ અને દન્તકાર્યોનો નિર્ધારિત સમય મારટે સારા ઢંગથી પૂરા કરે છે. સીવાય બાળકોનો અક પરીક્ષણ એ જાણવા માટે આપે છે કે શું જાણીને લેવા માટે હોય છે કે કયા બાળકોએ ભણાવેલી અવધારણાઓ સમજી છે ?

ઉપરના ઉદાહરણ પરથી, કેવળ ઉપલબ્ધિ પરીક્ષણનો ઉપયોગ કરીને ગણિત શિક્ષકને આકલનની વિભિન્ન વિધિઓ જો પરીક્ષણના ઉપયોગ વાંચવાના સમયે બાળકોના અવલોકન કરી, અવધારણાના સંબંધિત પરિયોજના કાર્ય અને દન્તકાર્ય, આ ઉપકરણો અને તકનીકોના ઉપયોગથી ગુણાત્મક પરિણામ મળે. આપણે મહેસૂસ કરવાનું છે કે બાળકોના વ્યવહારમાં સંબંધિત બધા સૂચનાઓ, પરીક્ષણો અને કોઈ એક ઉપકરણ અને વિધિનો ઉપયોગ કરીને એકત્રિત નહીં કરી શકાય. વિદ્યાર્થીઓના શૈક્ષણિક અને સહ - શૈક્ષણિક ક્ષેત્રોમાં સંબંધિત કાર્ય નિષ્પાદના વ્યાપક મૂલ્યાંકન ઉપકરણો અને તકનીકોના દ્વારા પરિણામત્મક અને ગુણાત્મક બે સૂચનાઓને મેળવીને કરી જાય છે.

૧૪.૪.૧ અવલોકન

આપણા વિદ્યાલયમાં વિદ્યાર્થીઓની સાથે શિક્ષણ અધિગમ ક્રિયાકલાપોની વચ્ચે તથા અન્ય ક્રિયાકલાપોના સમયમાં આપણે બાળકોને વિશિષ્ટ પ્રકૃતિ છે. અનુભવ હોવો જોઈએ. આ પરીક્ષણોના માધ્યમમાં આપણે નહીં જવું પડે. આપણે અવલોકન કરીને બાળકો ધોરણના અંદર કે બહાર કેવો વ્યવહાર કરે છે. બીજા બાળકોની સાથે કેવા અંતઃક્રિયા કરે છે. એમની પસંદ અને નાપસંદ શું છે. એમની ભાવનાત્મક સ્થિતિ કેવી છે અને આ પ્રકારે અન્ય સૂચનાઓ એમના શિક્ષણમાં પ્રગતિ અને અડચણનું મૂલ્યાંકન કરીને તમારી સહાયતા કરી શકે છે.

નોંધ

વિદ્યાર્થીઓના પ્રાકૃતિક વાતાવરણ તથા નિર્મિત વાતાવરણમાં) માં વ્યવસ્થિત રૂપના અવલોકન કરીને, વિદ્યાર્થીઓને શૈક્ષણિક અને સહગામી ક્રિયાઓને નિષ્પાદનના તથા આ પ્રભાવિત વ્યવહારના આંકડા એકત્રિત કરીને લેવા, એક ઉપયોગી તકનીક છે. વિદ્યાર્થીઓની વિભિન્ન ક્ષેત્રોમાં પ્રગતિ અને વ્યવહાર જેવા બોલવાનો, હાથ લેખન, ગાયન, નૃત્ય, નાટ્યકલા, સમયબદ્ધતા, સમયનો સદ્ઉપયોગ, સૌદાપૂર્ણ, સંબંધ, મોટાનો આદર વગેરે મૂલ્યાંકન પેપર - પેન્સિલ પરીક્ષના માધ્યમમાં નહીં કરી શકે. આ બધા આકલન. અવલોકન તકનીકના દ્વારા કરી જાય છે. એક અવલોકનત્મક તકનીક એક વિશેષ અવલોકનત્મક ઉપકરણના ઉપયોગમાં કરે છે. જે તપાસ સૂચી, નિર્ધારણ માપણી અને વૃતાંત અભિલેખ (Lehmann) (1999) ના અનુસાર અવલોકનત્મક તકનીકના અર્થ એક વ્યક્તિના વ્યવહારના અવલોકન અને અભિલેખન કરીને આ વિધિ છે. આપણે આપણા વિદ્યાર્થીઓના અવલોકન નજીકના સાથ મળીને અનેક ક્રિયાકલાપોમાં ભાગ લેવા (પ્રતિભાગી અવલોકન) આપી આ દૂરના અવલોકન કરી શકે છે જે વ્યક્તિત્વ રૂપમાં સામૂહિક રૂપમાં કોઈ ક્રિયાકલાપોમાં રહે છે. (દર્શક રૂપમાં અવલોકન) આ અવલોકન પ્રત્યક્ષ રૂપમાં કરી શકે છે. જે આ માલૂમ પડે છે કે આ અવલોકન જઈ રહ્યા છે અને અપ્રત્યક્ષ રૂપમાં જે વિદ્યાર્થીઓ આ જ્ઞાન નહીં હોય તો અવલોકન કરી જાય છે. અવલોકન ઉદ્દેશ્ય પૂર્ણ (એક નિશ્ચિત યોજના બની) ઢંગ સે દૂર કરી શકે છે. આ સંયોગવશ (વિશિષ્ટ વ્યવહારના સંયોગિક અવલોકન) અવલોકન કરી શકે છે. પરંતુ વિદ્યાર્થીઓના કાર્યોના પ્રત્યક્ષ અને અપ્રત્યક્ષ ઢંગના થોડા થોડા અવલોકન કરીને અધિગમ પ્રગતિના લગાતાર પાછળ પોષણ (પ્રતિપૂષ્ટિ) પ્રાપ્ત કરી શકાય છે. આપણે આ સમય પર ત્રુટિયાં અને સમસ્યાઓના પહોંચવા માટે નિરાકરણને લેવા સુધારાત્મક યોજના બનાવી શકીએ.

નીચે પ્રભાવકારી અવલોકન કરીને કોઈ સમજીને આપવાનો છે જે વૈજ્ઞાનિક અને પ્રમાણિક છે.

- કયા અવલોકન વૈજ્ઞાનિક અને પ્રમાણિક છે.
- એક અવલોકન પ્રક્રિયામાં એક અને બે વ્યવહારની અધિક નહીં.
- અવલોકન ઉપકરણોના સ્પષ્ટ અને અસંદિગ્ધ શબ્દોનો ઉપયોગ કરે.

અવલોકનના પ્રશ્નાત શીખ્રતાના આ અભિલેખન અને સારાંશ લખી અન્ય ભૂલીને પૂરી અવસર કરી શકાય છે. સંયોગવશ જે આપણે કોઈ વિશિષ્ટ વ્યવહારના અવલોકન કરે છે તો આ તુરંત અભિલેખનકરી અને પછી આગળ અવલોકન યોજનામાં શામિલ કરે છે. જે આ લાગી જે તો વ્યવહારના અવલોકન કરે છે સંયોગિક છે કે નહીં.

૧૪.૪.૨ તપાસ સૂચી

વિદ્યાર્થીઓના વ્યવહાર અલગ અલગ સ્થિતિઓમાં અલગ હોય છે. એક વિશેષ વિદ્યાર્થીના વ્યવહારમાં શિક્ષક દ્વારા અવલોકન અને આ અભિલેખન મૂલ્યાંકન પ્રક્રિયામાં એક મહત્વપૂર્ણ ભૂમિકા નિભાવે છે. તપાસ સૂચી એક ઉપકરણ છે જે વિદ્યાર્થીના વિશેષ ક્રિયાકલાપોના નિષ્પાદનના અભિલેખન કરીને શિક્ષક આ સહાયતા કરે છે. તપાસ સૂચી એક ઉપકરણ છે જે વિદ્યાર્થીના વિશેષ

નોંધ

મુલ્યાંકનના ઉપકરણ તેમજ ચુકિતો

ક્રિયાકલાપોના નિષ્પાદનના અભિલેખન કરીને શિક્ષકને સહાયતા કરે છે. તપાસ સૂચીમાં સામાન્ય વ્યવહારો વિશેષતાઓના સમાવિષ્ટ હોય છે જો આ ઉપસ્થિત હોય છે કે નહીં હોય.

અકે તપાસ યાદી વિદ્યાર્થીના જ્યામિતીય સંરચના સંપાદનના નિષ્પાદનના અભિલેખન કરવા માટે નીચે આપેલ છે.

ક્રિયાકલાપ	આ કાર્ય સાચું કર્યું હોય તો ખરાનું નિશાન લગાવો.
૧. આવશ્યક ઉપકરણોના એકત્રીકરણ.
૨. સફેદ કાગળનો ટુકડો લીધો.
૩. પેન્સિલ છોલેલી છે.
૪. ઉપકરણોના સહી ઉપયોગ કરવો.
૫. ચરણબદ્ધ રીતે સંરચના કરવી.
૬. જ્યામિતીય આકૃતિનું નામકરણ.
૭. કોઈ અન્ય (કૃપયા નિર્દિષ્ટ કરે).

તપાસ સૂચિ વિદ્યાર્થીઓની વિશેષતાઓ વ્યવહાર તથા એક ઘટનાની ઉપસ્થિતિની અવલોકન કરીને વ્યવહાર વૃત્તિ લેવા નિર્ધારિત સ્તંભમાં (ખરા) ના નિશાન કરોને યોગ્ય બને છે. તપાસ સૂચિના પૂરી ભરીને પશ્ચાત આપણે આ ઉપયોગ રણનીતિઓમાં સુધારા કરીને યોજના બનાવીને કરી શકે છે. જો બેહતર અધિગમને લેવા અનુકૂળ વાતાવરણ બનાવી શકે. એક વિશેષ તપાસ સૂચી શિક્ષક છે વિદ્યાર્થીનો કૌશલોની તપાસ કરીને સહાયતા કરે છે. જો અને અધિક પ્રશિક્ષણ દેવાની આવશ્યકતા છે. આપણે તપાસ સૂચિનો ઉપયોગ સામૂહિક વ્યવહારના અવલોકન કરી શકાય છે. આ સમૂહના અધિકાંશ સદસ્યોની ક્રિયાકલાપોમાં પર ધ્યાન દેવા અને વિસામાન્ય વ્યવહારમાં તપાસ સૂચીને અવલોકિત વ્યવહારની સાથ નોટ કરીને પ્રયાસ કરો.

ક્રિયાકલાપ - ૫

ધોરણ-I અને ધોરણ - IV ના વિદ્યાર્થીઓને સ્વચ્છતાના અભિલેખન કરવા માટે તપાસ યાદી તૈયાર કરો. આ પ્રત્યેક ધોરણના ૧૦ વિદ્યાર્થીઓના અવલોકન ધોરણનુસાર બનાવી તપાસ યાદીના આધારે કરો.

નોંધ

તપાસ યાદી આપણે માટે કોઈ સારો ઉપયોગી છે. આ વિદ્યાર્થીઓ / શિક્ષકો અને ધોરણની આવશ્યકતાના અનુસાર કોઈ ઉદ્દેશ્યોને માટે સ્વીકૃત કરી જાય છે. અધિગમ નિષ્કર્ષ જો વિધિ અને વ્યક્તિગત સામાજિક વિકાસ શામિલ છે. આસાનીથી મૂલ્યાંકન વિશેષ અધિગમ નિષ્કર્ષોના સંબંધમાં ઉન્નતિના પ્રમાણમાં અભિલેખન કરીને જાય છે. વિધિઓના મૂલ્યાંકન કરીને જો સુસ્પષ્ટ રૂપમાં પરિભાષિત, સુવ્યક્ત અને વિશિષ્ટ ક્રિયાઓની શ્રેણીમાં વિભાજિત કરી જાય છે. આ તપાસ યાદી મોટી અધિક ઉપયોગી છે.

તપાસ યાદીને તૈયાર કરવી અને ઉપયોગ કરવો બહુ સારણ છે.

૧૪.૪.૩ નિર્ધારણ માપણી

કોઈ-કોઈ આપણા વિદ્યાર્થીઓના નિષ્પાદનના સંબંધમાં વિભિન્ન ક્ષેત્રોમાં જાણકારી માંગે જાય છે. વાલી તમને પૂછે છે કે શું મારા બાળકો રમતમાં રૂચિ લે છે? શું તે સાડા નાચ છે? મારા પુત્રને વિજ્ઞાન વિષયમાં કઈ રીતનું નિષ્પાદન છે.

મુખ્ય અધ્યાપક તમને પૂછે છે કે તમે તમારા પોતાના વર્ગખંડમાં વિદ્યાર્થીઓની સ્વતંત્રતા સંબંધી આદર્શથી સંતુષ્ટ છે. અંતર વિદ્યાલય વિજ્ઞાન પ્રદર્શનમાં સુનીતાનું પ્રદર્શન કેવું હોય છે જેને દર્શકો દ્વારા સરાહા આવ્યું? તમે આ રીતના પ્રશ્નોનો કઈ રીતે જવાબ આપો.

અમારો જવાબ ગુણાત્મક રૂપથી હોય છે જેમકે મધ્યમ, ઉત્કૃષ્ટ, મધ્યમ થી ઉપર સંતોષજનક વગેરે. બીજા શબ્દમાં આપણે ગુણોનું નિર્ધારણ માપવામાં નકારાત્મક સ્તર ખરાબ કે અસંતોષજનકથી લઈને ઉચ્ચસ્તરીય ઉત્કૃષ્ટ કે વધારે સંતોષજનક પર રેટીંગ કરે છે. સંક્ષિપ્તમાં આપણે ગુણોનું કે નિષ્પાદનનું નિર્ધારણ નિર્ધારણ માપણી પર તેના વિષયમાં ઓછી જાણકારી કરો છે.

નિર્ધારણ માપણી એક યંત્ર છે જેમાં નિર્ધારિત કરવાવાળી વસ્તુને સંખ્યાક નિર્દિષ્ટ કરવામાં આવે છે. નિર્ધારણ માપણી તપાસ સૂચીના સમાન છે પરંતુ તેનો વપરાશ ત્યારે કરીએ છીએ જ્યારે સુક્ષ્મ વિવરણની જરૂરિયાત પડે છે. તપાસ સૂચિમાં તમે શું કરો છો? તમે તપાસ સૂચિના માધ્યમમાં કેવળ વિશેષતાઓની ઉપસ્થિતિ કે અનુપસ્થિતિને સૂચિત કરે છે. પરંતુ નિર્ધારણ માપણી તમને નિર્ધારણ કરવાવાળા વસ્તુના ગુણમાં સ્તરને સૂચિત કરવાનું હોય છે.

નીચે આપેલ બે ઉપકરણો પર ધ્યાન આપો.

ઉપકરણ - ૧

(એક વિદ્યાર્થીના વિદ્યાલય ક્રિયાકલાપોમાં સહભાગિતા મો તપાસ સૂચી)

- (૧) કક્ષા પરિયોજનામાં વિદ્યાર્થી સક્રિય છે.
- (૨) વિદ્યાર્થી પોતાના સહપાઠી સાથે સંબંધ રાખે છે.
- (૩) વિદ્યાર્થી સમૂહ ચર્ચામાં ભાગ લે છે.
- (૪) વિદ્યાર્થી ખેલ ક્રિયાકલાપમાં સક્રિય છે.

નોંધ

મુલ્યાંકનના ઉપકરણ તેમજ ચુકિતઓ

(૫) વિદ્યાર્થી ક્લબ ક્રિયાકલાપમાં સક્રિય છે.

ઉપકરણ - ૨

(વિદ્યાલય ક્રિયા ક્લોપમાં વિદ્યાર્થીની સહભાગિતા માટે નિર્ધારણ માપનની)

તમારે અવલોકન અને તપાસના આધાર પર વિદ્યાર્થીના સક્રિય ભાગીદારી સ્તરથી સંબંધીત છે. પ્રશ્નોના ડાબી બાજુ આપવામાં આવેલ સંખ્યાને વૃત્તથી થશે.

(૧) અસંતોષજનક (૨) મધ્યમ થી નીચે (૩) મધ્યમ (૪) મધ્યમથી ઉપર (૫) ઉત્વડ

૧. વિદ્યાર્થી ક્ષમા પરિયોજનામાં સક્રિય	૧ ૨ ૩ ૪ ૫
૨. વિદ્યાર્થી પોતાના સહપાઠિના સંપર્કમાં છે.	૧ ૨ ૩ ૪ ૫
૩. વિદ્યાર્થી ખેલ ક્રિયામાં સક્રિય છે.	૧ ૨ ૩ ૪ ૫
૪. વિદ્યાર્થી સમૂહ ચર્ચામાં ભાગ લે છે.	૧ ૨ ૩ ૪ ૫
૫. વિદ્યાર્થી કલાક્રિયામાં સક્રિય છે.	૧ ૨ ૩ ૪ ૫

બંને ઉપકરણોમાં તમે શું અંતર મેળવો છે? નિર્ધારણ માપની તપાસ સૂચીમાં કઈ રીતથી ભિન્ન છે. કયું ઉપકરણ વિદ્યાર્થીની વ્યવહારનું વધારે ગુણાત્મક વિવરણ આપે છે? ઉપરોક્ત નિર્ધારણ માપની ૫ બાઈટ સ્કેલ પર આધારિત છે. જેમાં વિદ્યાર્થીઓના વ્યવહારની નિર્ધારણ ઉત્કૃષ્ટ (૧) મધ્યમથી ઉપર (૨) મધ્યમ (૩) મધ્યમથી નીચે (૨) અને સંતોષજનક (૧) આ પ્રકાર તમે ૩-બાઈટ સ્કેલ તૈયાર કરી શકો છે. ગુણાત્મક વિવરણને તમે તેના સમક્ષ આપવામાં આવેલ ઉપર્યુક્ત સંખ્યાને વૃત્તથી ઘેર કરી પરિમાણાત્મક રૂપમાં વ્યક્ત કરવાનું છે જે તેમના માપના નિર્ધારક દ્વારા વિદ્યાર્થીના વ્યવહારને પરિમાણાત્મક રૂપથી નિયત કરે છે.

૧૪.૪.૪ પ્રશ્નાવલી

વિદ્યાર્થીઓનાં વ્યવહારની ભિન્ન વૃત્તિઓનું અનુમાન કરવા માટે અને પ્રશ્નાવલીને પ્રભાવકારી બનાવવામાં આવી. સાક્ષાત્કારની સીમા પર વિચાર કરો જેમકે આપણે પહેલા જ ચર્ચા કરી ચૂક્યા છીએ. જ્યારે બીજી તરફ સમય અને ઉર્જાને બચાવવા માટે પ્રશ્નાવલી અંકે બાલ્ભવ વિકલ્પ છે. એક જ સમયમાં વધારે ઉત્તરદાતા પ્રશ્નાવલીના માધ્યમથી સૂચના આપી શકે છે. એક પ્રશ્નાવલીમાં મુદ્દાઓ / વિષયોમાં કેટલાક પદ લેખિત રૂપમાં રાખવામાં આવે છે. ઉત્તરદાતાના પ્રશ્નોના જવાબ આપવાનો હોય છે. પ્રશ્ન આ પ્રકારનો હોવો જોઈએ જેનાથી કે ઉત્તર વિચારોના બદલે તથ્યો પર આધારિત હોય. ઉત્તરના રૂપમાં જે સૂચના કે તથ્ય ઉપલબ્ધ કરાવવામાં આવેલ છે. તેમનું સત્યાપન કે પ્રતિ ઓળખ કરી શકાય છે. ઉત્તરોનું વિશ્લેષણ કરીને તમે ઉપર્યુક્ત અને પ્રામાણિક નિષ્કર્ષ પર પહોંચી શકો છો. ઉદાર રીતે ઘર પર બચ્ચોના અધિગમ (જ્ઞાન-પ્રાપ્તિ) ક્રિયાકલાપોમાં સંલગ્ન રહેવાના વિષયમાં અને વિદ્યાલય સમયના પછી પરિવાર દ્વારા કઈ પ્રકારનું અને કેટલી વાર સહાયતા બાળકોને ઉપલબ્ધ કરાવી શકાય છે. આ સંદર્ભમાં એક સારા ઉપાયથી તૈયાર પ્રશ્નાવલીના માધ્યમથી જાણકારી પણ કરી શકો છો.

નોંધ

એક પ્રશ્નાવલી પર્યાપ્ત શુદ્ધતા બવિના પક્ષપાતના વંછિત આંકડા ઉપલબ્ધ કરવામાં વધારે ઉપયોગી છે. સૂચના કે ઉદ્દેશ્ય અને પ્રયોજના આધાર પર પ્રશ્નાવલીના માધ્યમથી જાણકારી પણ કરી શકો છો. તેના પછી ઉત્તરદાતાને પ્રશ્નાવલીના જવાબ આપવામાં આવે છે. અહીં એ વાતને ધ્યાનમાં રાખવી હશે કે ઉત્તરદાતાને આ જાણમારી હોવી જોઈએ કે તેના જવાબને અનામ રાખી શકાય તેના પછી એકત્રિત આંકડાઓનું વિશ્લેષણ કરી શકાશે.

૧૪.૪.૫ સાક્ષાત્કાર

સાક્ષાત્કાર સામ-સામે વાતચીત કરીને વિશેષ પ્રયોજનને ધ્યાનમાં રાખીને પ્રત્યક્ષ સૂચના એકત્રિત કરવાની એક પ્રભાવકારી તકનીક છે. જ્યારે આપણે વિદ્યાર્થીના વિશેષ વ્યવહારનો સંબંધમાં કારણ જાણવાની જરૂરિયાત હોય છે. ત્યારે વિદ્યાર્થી વ્યક્તિગત રૂપથી પ્રશ્ન કરવા ઉત્તર પ્રાપ્ત કરવો સૌથી વધારે ઉપાય છે. વિદ્યાર્થી પોતાના અધ્યાપકના વિષયમાં જે વિશ્વાસ રાખે છે. આ અધ્યાપકને સાચુ સૂચન પ્રાપ્ત કરવામાં સહાયતા કરશે.

કાર્યની પ્રકૃતિમાં આધાર પર અધ્યાપક વિદ્યાર્થીથી મુક્ત પ્રશ્ન કે બંધ પ્રશ્ન મૂકી શકે છે. સાક્ષાત્કારના માધ્યમથી જે સૂચના એકત્રિત કરી શકાય છે તેના સાવધાની પૂર્વક અભિલેખન, એક નિષ્કર્ષ પર પહોંચાડવા માટે, કરવું જોઈએ. સાક્ષાત્કારની સૂચન અભિલેખન કરવા માટે સમય નિર્ધારિત કરવી જોઈએ. સાક્ષાત્કાર કાર્યક્રમનું નિર્ધારણ કરવાથી સાક્ષાત્કારકર્તાને વિષયવસ્તુ પર ધ્યાન કેન્દ્રિત કરવામાં સહાયતા મળે છે. સંચરચિત પ્રશ્ન ઉત્તરોના વર્ગીકરણ અને અસંચરચિત સાક્ષાત્કાર ઉત્તરદાતાને વધારે સ્વતંત્રતા પ્રદાન કરે છે. સાક્ષાત્કાર નાના બાળકો અને અભણ માટે વધારે ઉપયોગી છે. એક ઉત્તરદાણનો સાક્ષાત્કાર માટે વધારે ઉપયોગી છે. એક ઉત્તરદાતાનો સાક્ષાત્કાર કરતી વખતે નીચેની સાવધાનીઓને ધ્યાનમાં રાખવી જોઈએ.

- આવા પ્રશ્ન કરો જે તમારા પ્રયોજનને સંતુષ્ટ કરે.
- ઉત્તરદાતાને ઉત્તર આપવા માટે પર્યાપ્ત સમય આપો.
- ઉત્તરદાતામાં વિશ્વાસ અને સહાસ ઉત્પન્ન કરવાનું પ્રયાસ કરવો જોઈએ.
- ઉત્તરદાતાના સાથે સંબંધ બનાવો જે સાક્ષાત્કારની સ્થિરતાને સુનિશ્ચિત કરે છે.
- પ્રશ્નોમાં સ્પષ્ટતા લાવો.

સાક્ષાત્કાર ઉત્તરદાતાની સ્થિતિના સંદર્ભમાં સ્પષ્ટીકરણની શોધ માટે અવસર પ્રદાન કરે છે. પરંતુ આ એક મોઘું અને વધારે સમય કરે છે કેમકે સાક્ષાત્કાર એક સમયમાં એક જ વ્યક્તિના સામ-સામે બેઠીને પૂર્ણ કરી શકાય છે.

૧૪.૪.૬ દફતર

દફતર વિદ્યાર્થીનો કોઈ વિશેષ ઉદ્દેશ્યની પ્રાપ્તિ કરાવવા માટે થયેલ કાર્યને પસંદ કરેલ હિસ્સો નું સંકલન હોય છે. આ કેવળ વિદ્યાર્થીને કાર્યને જ રાખી નહીં શકતુ પણ તેના ઉત્તમ કાર્યોનો પણ સંગ્રહ હોય છે. દફતર વિદ્યાર્થીનું અનુમાન કરવા માટે એક પ્રભાવકારી ઉપકરણના રૂપમાં

નોંધ

મુલ્યાંકનના ઉપકરણ તેમજ ચુકિતઓ

વાપવરામાં આવે છે. દફતર સ્વ-મૂલ્યાંકન કરવા માટે કૌશલનું પરિપાલનનું એક પ્રભાવી ઉપકરણ સિદ્ધ થઈ શકે છે જે વિદ્યાર્થીને એક સ્વતંત્ર ચિંતન માટે પ્રેરિત કરે છે. જ્યારે વિદ્યાર્થી કોઈ અસાધારણ રચનાત્મક કાર્ય કે સંકલન કરે છે ત્યારે તેનું તેના દફતરમાં રાખવામાં આવે છે. વિદ્યાર્થીઓનો કહેવામાં આવે છે કે તે દફતરમાં કેટલીક સ્વમૂલ્યાંકનના અંશ સામેલ કરો અને પ્રત્યેક પ્રવિષ્ટી પર પોતાની વિચારપૂર્ણ ટીપ્પણી લખો.

આ પ્રકારે દફતર વિદ્યાર્થીઓને પોતાના સ્વ મૂલ્યાંકન અને સ્વચિંતનના માધ્યમથી કાર્ય નિષ્પાદિત કરવાનો અવકાશ ઉપલબ્ધ કરાવે છે. અધ્યાપક દ્વારા દરેક વિદ્યાર્થીઓના દફતરનું નિયમિત અંતરાલમાં વિદ્યાર્થીઓ, વાલીઓ અને અધ્યાપકોની ઉપસ્થિતિમાં પ્રદર્શિત કરી શકાય છે. આ આગામી જ્ઞાનપ્રાપ્તિના માટે અવસરની રચના કરે છે તથા વાલીને વિદ્યાલય ક્રિયાકલાપોમાં સામેલ કરવાનો પણ અવસર ઉપલબ્ધ કરાવે છે. આ વિદ્યાર્થીની સબ પક્ષો અને તેના વ્યક્તિત્વના સકારાત્મક પગલા પર ચર્ચા કરવા માટે એક મંચ ઉપલબ્ધ કરે છે. દફતરના રાવણ પક્ષોનીચે બોક્સમાં આપેલ છે.

દફતરની તાકાત

- વિદ્યાર્થીઓમાં સ્વયંના સબળ અને નિર્બળ પક્ષોનું મૂલ્યાંકન કરવામાં કૌશલ્ય વિકસિત કરે છે.
- વિદ્યાર્થીઓનું લક્ષ્ય નિર્ધારણ અને સ્વયંની પ્રગતિનું મૂલ્યાંકન કરવાની જવાબદારી લેવામાં સહાયતા કરે છે.
- વિદ્યાર્થીની પ્રગતિ પર ચિંતન અને સહયોગ કરવા માટે અવસરની રચના કરે છે.
- સમય અનુસાર વિદ્યાર્થીઓના વિકાસનું ઠોસ ઉદાહરણ પ્રસ્તુત કરે છે તથા તેના વર્તમાન કૌશલ્યોને પણ પ્રદર્શિત કરે છે.
- વાલી માટે પોતાના બાળકોના નિષ્પાદનનું અનુમાન કરવા માટે અવસરની રચના કરે છે.

દફતરનું જ્ઞાનપ્રાપ્તિ અને મૂલ્યાંકન બંને ઉદ્દેશ્યો માટે વપરાશ સમયે અધ્યાપક તેના ઉદ્દેશ્ય નિર્ધારિત કરશે. દફતર પ્રવિષ્ટિની પસંદગી માટે દિશા નિર્દેશ ઉપલબ્ધ કરાવશે. સ્વ મૂલ્યાંકન અને પસંદગી કરવામાં વિદ્યાર્થીની ભૂમિકા પ સિમાન્તિ કરશે મૂલ્યાંકન માનદંડનું નિર્ધારણ કરશે અને પોર્ટફોલિયાના વપરાશ અનુદેશ અને સંચારમાં કામ કરશે.

એક સમય મર્યાદામાં (એક સત્ર કે પૂરા વિદ્યાલય સત્ર) સંકલિત કાર્યના દફતરના વિશેષ કરીને રચનાત્મક મૂલ્યાંકન કરવામાં પ્રભાવકારી હોઈ પડે છે. ઉદાહરણ તરીકે એક સમય મર્યાદામાં વિદ્યાર્થીના રચનાત્મક લેખન સંગ્રહથી અધ્યાપક વિદ્યાર્થીને વ્યાકરણ વિચારોને વ્યવસ્થિત કરવાની ક્ષમતા તથા ને સમયાવધિમાં તેમની પ્રગતિના વિકાસનું અનુમાન કરી શકે છે.

વિદ્યાર્થી પોતાના શિક્ષક સાથે મળીને પોતાના કાર્યનું મૂલ્યાંકન માપદંડ વિકસિત કરવા કરી શકે છે. આ રીતે આપણને નિષ્કર્ષ નિકાળી શકીએ છીએ. દફતરની કક્ષા- કરી અનુદેશન સાથે જોડી શકાય છે અને ક્રિયા કલાપ દ્વારા વિદ્યાર્થી પોતાના સ્વયંના જ્ઞાનપ્રાપ્તિની જવાબદારી લઈ શકે છે.

નોંધ

ક્રિયા- કલાપ -૬

પોતાની વર્ગખંડના વિદ્યાર્થીઓના વિજ્ઞાન પ્રદર્શનમાં પ્રગતીના મુલ્યાંકનમાં ઉપયોગ - કરવા માટે હવે એક દફતરની રચના કરો.

૧૪.૪.૭ પરિયોજના

પરિયોજના વિદ્યાર્થીઓને જીવન અને પાઠ્યપુસ્તકના અંદરના જ્ઞાન વચ્ચે એક સંબંધ સ્થાપિત કરવામાં સારૂ ઉપયોગી છે બેલેડ અનુસાર એક પરિયોજના વાસ્તવિક જીવનનો એક નાનો ભાગ જેને વિદ્યાલયમાં નિવેશ કરવામાં આવે છે અને ઘર વિદ્યાલયના વિવિધ વિષયોમાં કાર્ય.

પરિયોજના ઉચ્ચત્ર સ્તરનાં કૌશલ્યોને શીખવા માટે જેમકે સંરચનાત્મક અને રચનાત્મક ચિંતન અવરની રચના કરે છે. પરિયોજનામાં વિદ્યાર્થીઓ માટે એક સમસ્યા પ્રસ્તુત કરવામાં આવે છે. જેનો હલ વિદ્યાર્થીઓને શોધવાનો હોય છે. પરિયોજના વ્યક્તિગત વિદ્યાર્થી કે વિદ્યાર્થીનીઓનો એક નાના સમૂહ દ્વારા લઈ શકાય છે.

પરિયોજનાનું એક ઉદાહરણ નીચે મુજબ આપેલ છે.

મૌસમ પરિવર્તનના સાથે પક્ષિની સંખ્યામાં પરિવર્તન સ્થાન જ્યા તે મેળવવામાં આવે છે, તે કઈ રીતે ઉડે છે. (સીધા, પંખ હલાવ્યા વગર, ડુબીને વગેરે) તેમના શરીરનું વિવરણ (આકાર, રૂપ, રંગ, શરીરનાં ભાગ) ચાલ, અવાજ, ભોજન અને ભોજન કરવાની આદતો, માળો, ઈંડા (સંખ્યા, આકાર, રંગ) વગેરે.

આ રીતે વિદ્યાલય પરિસરના સૌંદર્યકરણ પર આસપાસના વૃક્ષ, છોડ, સ્થાનીય ઉદ્યોગોના સર્વેષણ પર વિદ્યાર્થીઓ દ્વારા પરિયોજનાનું કાર્ય કરી શકાય છે. પરિયોજનાનું આયોજન કરવામાં કેટલાક ક્રિયાકલાપ સમિતિ હોય છે. જેમકે પરિયોજનાની ચૂંટણી, તેના માટે યોજના બનાવવી ક્રિયાનવચન મુલ્યાંકન અને અભિનંદન કરવા માટે એક પ્રભાવશાળી તકનીકના રૂપમાં કાર્ય કરી શકે છે. આ અધ્યાપકને વિદ્યાર્થીની ભિન્ન સ્થિતિમાં જ્ઞાનનો ઉપયોગ કરવાની ક્ષમતાના વિષયમાં સૂચના પ્રાપ્ત કરવામાં સહાયતા કરે છે. તેના અતિરિક્ત આ અધ્યાપકને વિદ્યાર્થીના આંકડાઓને સમિલેખન આંકડાઓનું વિશ્લેષણ અને પરીયોજનાઓનું અભિલેખન કરવાના કૌશલ્યોનો જાણવા યોગ્ય બનાવે છે. વિદ્યાર્થી પોતાના કાર્ય નિષ્પાદન અનુમાન સ્વયં કર શકે છે. વ્યક્તિગત વૃત્તિઓ જેવી નિષ્ઠા, કાર્યમા સફાઈ વ્યવસ્થિત પ્રક્રિયાનું પાલન સમૂહમાં કાર્ય કરવું અને તેનું પરિયોજનાના માધ્યમથી મુલ્યાંકન કરી શકાય છે.

ક્રિયા -કલાપ -૭

પોતાના વર્ગખંડના વિદ્યાર્થીઓ માટે ઉપરયુક્ત ૧૦ પરિયોજનાની યાદી તૈયાર કરો.

૧૪.૪.૮ કેસ અધ્યયન

કેસ અધ્યયન એક વ્યક્તિ, એક પરિવાર, એક વિદ્યાલય કે બચ્ચાના એક સમુહનું ગાઢ અન્વેષણ છે. શિક્ષણમાં સમસ્યાગ્રસ્ત બાળકોની પૃષ્ઠભૂમિ વાતાવરણ અને તેમની વિશેષતાઓનું

નોંધ

મુલ્યાંકનના ઉપકરણ તેમજ ચુક્તિઓ

નિર્ધારણ કરવા માટે આયોજીત કરી શકાય છે. વર્તમાન અવસ્થા, જુના અનુભવ અને અન્ય સંબંધિત ઘટનાઓના વિષયમાં આવશ્યક આંકડા એકત્રિત કરવા આપણે આકસ્મિક નિરાશગ્રસ્તના વર્તમાન વ્યવહાર અને નિષ્પાદનને સમજી શકીએ છીએ. આ આંકડાઓને ગુણાત્મક વિશ્લેષણ કેસનું વ્યાપક અને સમાયોજીત કૃત્ય સંરચના કરવામાં સહાયક હોય છે. કેસ અધ્યયન ઉપાગમમાં અધ્યાપક વ્યક્તિની અદ્વિતીય કેસ માનીને પોતાની રૂચીને તેમના સુધી સીમીત રાખે છે. આ વ્યક્તિઓને એક નાના સમૂહના આંકડા એકઠા કરે છે જેને ગાઢ અધ્યાપન માટે એક ભાગના રૂપમાં લે છે.

કેસ અધ્યાપન ઉધ્વાદર (બાળકોના વિષયમાં એક લાંબા સમય સુધી સૂચના એકત્રિત કરવું) કે શૈતિજ કે પ્રતિનિધ્યાત્મક (વર્તમાન સમયમાં બાળકોના વિષયમાં દરેક સંભવ સ્ત્રોતોથી સૂચના એકત્રિત કરવું) હોઈ શકે છે.

પરંતુ આંકડાઓના વસ્તુપરખ એકત્રીકરણ અને વિશ્લેષણ તકનીકોમાં પક્ષતાપૂર્ણ ઢંગથી વ્યક્તિગત વિચારોનો સમાવેશ કરવાનો ખતરો સતત બની રહે છે.

અન્વેષકને કેસ અધ્યયન આયોજીત કરવાથી સંબંધિત બધા કૌશલ્યોથી સારી રીતે પરિચિત હોવું જોઈએ. કેસ અધ્યાપન આયોજીત કરતી વખતે સમય નિમ્માંકિત ચરણોનું અનુસરણ કરી શકીએ છીએ.

- કેસની વર્તમાન અવસ્થાનું નિર્ધારણ કરવું પ્રત્યક્ષ અવલોકન દ્વારા નિર્ધારણ કરવામાં આવી શકે છે. તમે કોઈ પણ પ્રકારના પરીક્ષણની સહાયતા લઈ શકે છે. વાલીઓ, સહપાઠિયોથી વાત કરીને બાળકોના વિષયમાં સૂચના પ્રાપ્ત કરી શકે છે.
- સૌથી વધારે સંભવિત પૂર્વવૃત્તિનું નિર્ધારણ કરવું આ સૂચના કાર્ય યોગ્ય પરિચના કરીએ બાળકોના વિષયના સૂચના પ્રાપ્ત કરી શકો છો.
- પૂર્વવૃત્તિની ખરાઈ કરવી.
- કારણોનું નિદાન કરવું અને કારણના પ્રકરણના
- સુધારાત્મક ઉપાયની યોજના બનાવવી.
- કેસનો અનુવર્તન કાર્યક્રમ

એક પ્રભાવકારી તકનીકના રૂપમાં કેસ અધ્યયન સમસ્યાને ઓળખવા અને રણનીતિ વિકાસ માત્ર યોજના બનાવવા કેસમાં સંબંધિત સૂચના આપે છે.

કેસ અધ્યયન અધ્યાપકને બાળકોને આ સમસ્યાનું નિરાકરણ કરવા માટે ઉપરચુક્ત રણનીતિનો વિકાસ કરવા માટે સહાયતા કરે છે જેના કારણ બાળકોના જ્ઞાન પ્રાપ્તિ વિકાસમાં ઉત્પન્ન થાય છે આ અધ્યાપકને કેસનો વ્યાપક અનુમાન કરવા યોગ્ય બનાવે છે.

નોંધ

ક્રિયા વાર્તા - ૮

એક કે બે વિદ્યાર્થીની ઓળખ કરો જો નિયમિત રૂપથી વિદ્યાલયમાં ઉપસ્થિત નથી હોતા. જેમના વાલીઓ સહપાઠીનથી સલાહ લઈને સૂચના પ્રાપ્ત કરો. જાણ કરો કે આ પ્રકારના વ્યવહારનું કારણ શું છે. તેને અવાધિત ગતિવિધિને રોક્યા માટે એક રણનીતિનો વિકાસ કરો અને કેસ પર એક રીપોર્ટ લખો.

૧૪.૫ સારાંશ

એક વિદ્યાર્થી વિશેષનો ભિન્ન વિષયોમાં સર્જલ જ્ઞાન-પ્રાપ્તિ માપન માટે ઉપલબ્ધિ પરીક્ષણ વધારે ઉપયોગી છે. જ્ઞાન-પ્રાપ્તિ નિષ્કર્ષ અને માપિત વિષય વસ્તુની પ્રકૃતિના આધાર ઉપર, પરીક્ષણ પદનો ગુણ, પરીક્ષણ આપવાની પ્રક્રિયા, સમકન વ્યાખ્યા કરવાના આધાર ઉપર અધ્યાપક નિર્મિત પરીક્ષણ તૈયાર કરી શકાય છે.

જવાબ આપવાના ઉપાય અનુસાર ત્રણ પ્રકારના પરીક્ષણ પદો જેવા કે, મૌખિક, લેખિત, નિત્પાદન આધારિતનો વિકાસ અને તેને વાપરી શકાય છે. વર્ગખંડ અધ્યાપકને અધ્યાપક નિર્મિત પરીક્ષણ તૈયાર કરતા સમય પ્રકારનાં પદનો વપરાશ કરવો જોઈએ.

ભાગ પરીક્ષણ એક અધ્યાપક નિર્મિત પરીક્ષણ છે. જેની પ્રવૃત્તિ રચનાત્મક હોય છે. ભાગ પરીક્ષણ અનૌપચારિક રૂપથી અધ્યાપક દ્વારા આયોજીત કરી શકાય છે. આ અધ્યાપકને તેને શિક્ષણ પદ્ધતિઓના વિષયમા તથા વિદ્યાર્થીના જ્ઞાન-પ્રાપ્તિ પ્રગતિ અને કઠિનાઈના વિશે વિશ્વસનીય પૃષ્ઠપોષણ ઉપલબ્ધ કરાવે છે. તેનો ઉપયોગ સુધારાત્મક અને જ્ઞાનપ્રાપ્તિ સમૃદ્ધિ કરમા ઉદ્દેશ્ય માટે કરવામાં આવે છે.

- પરીક્ષણ પદોના બે મુખ્ય શીર્ષકોમાં વિભાજીત કરવામાં આવ્યું છે. નિબંધાત્મક પ્રકાર તથા વસ્તુ નિષ્ઠ પ્રકાર નિબંધાત્મક પ્રકારના પરીક્ષણ વિસ્તૃત જવાબના તથા પ્રતિબંધાત્મક પ્રકારના હોય છે.
- ભિન્ન પ્રકારના વસ્તુનિષ્ઠ પ્રકારના પદ જેમકે - લઘુ ઉત્તર, વધારે વિકલીપ પ્રકાર, મિલન પ્રકાર વૈકલ્પિક ઉત્તર પ્રકાર વગેરેનો વપરાશ અધ્યાપક દ્વારા કરી શકાય છે.
- મુક્ત અંત પદ વિદ્યાર્થીઓ વાંચીને યાદ કરવાની પ્રવૃત્તિને રોકવા તથા તેમને ભિન્ન રિતે વિચારવાના યોગ્ય બનાવવા માટે ઉપયોગી છે. મૂલ્યાંકન તકનીક જેમકે અવલોકન, સાક્ષાત્કાર કે અધ્યાપન અને દફતર વિદ્યાર્થીના વ્યવહાર પ્રવૃત્તિનું અનુમાન કરવામાં કાફી ઉપયોગી છે. તેના માટે ઉપકરણ જેવા અવલોકન કાર્યક્રમ, સાક્ષાત્કાર કાર્યક્રમ, ઓળખ નિશાન્ત, નિર્ધારણ માપણી અને પ્રશ્નાવલી વપરાશ કરવામાં આવે છે.

નોંધ

૧૪.૬ પ્રગતિની તપાસ માટે આદર્શ ઉત્તર

E-1 વિદ્યાર્થીમાં કઈ સ્તરની હદ સુધી એક વિષય વસ્તુમાં જ્ઞાન અને કૌશલ્ય અર્જીત કરવામાં આવે છે. આ જાણવા માટે ઉપલબ્ધિ પરીક્ષણ ઉપયોગી છે. વિદ્યાર્થીના જ્ઞાનાર્જનની તુલના કરવા માટે પણ આ પરીક્ષણ ઉપયોગી છે. આ અધ્યાપકની બાળકોને સમુદ બનાવવામાં અને એક બાળકની જ્ઞાનપ્રાપ્તિ કઠિનાઈને ઓળખવામાં સહાયતા કરે છે.

E-2 a) એક અધ્યાપક નિર્મિત પરીક્ષણમાં સ્તરીત સંખ્યામાં ક્ષમતા હોવી જોઈએ.

b) વિદ્યાર્થીના જ્ઞાનપ્રાપ્તિ કઠિનાઈને ઓળખણ યોગ્ય હોવું.

c) કેટલા પ્રકારનાં પદનો સમાવેશ હોઈ શકે છે જોઈએ.

E-3 મૌખિક પ્રશ્ન

E-4 કથન (b) (c) (d) (g) અને h ના એકમ પરીક્ષણની સંબંધિત છે.

E-5 વિસ્તૃત જવાબ પ્રકારના પદો દ્વારા કેટલાક પ્રકારના માનસિક પ્રસંસ્કરણ અને કૌશલ્યોનું માપન કરી શકાય છે. આ અધ્યાપકને વિદ્યાર્થીના જવાબ લખવાની અને તેના પ્રત્યાવકારી ઢંગથી પ્રસ્તુત કરવાની યોગ્યતાને સ્તરનું અનુમાન કરવામાં સહાયતા પ્રદાન કરે છે. આ પ્રકારના પદોની રચના કરવા પ્રતિબંધારક પ્રકારના પદની તુલનામાં સરળ છે.

E-6 શિક્ષકોના ભિન્ન વિષયવસ્તુ જ્ઞાન નિરીક્ષકના દ્વારા હસ્તલેખના આધાર પર સમંકન કરના, વ્યાકરણ અને લેખન ત્રુટિઓ પર અધિક બળ આપવું. વગેરે થોડા કારણ આ છે કે જેના કારણે નિરીક્ષકો દ્વારા વિસ્તૃત ઉત્તર પ્રકારને પદોના સમંકન ભિન્ન હોય છે.

E-7 મુખ્ય ચાર પ્રકારના છે પ્રતિબંધ લગાવવામાં આવે છે આ પ્રતિબંધ છે, ઉત્તરની લંબાઈ, ઉત્તરની વિષયવસ્તુ, ઉત્તરને સ્થાન અને ઉત્તર આપવાનો સમય.

E-8 a. ✓

b. ×

c.

d. ✓

e. ✓

f.

નોંધ

૧૪.૭ સંદર્ભ ગ્રંથ

1. Deale, R. N.(1975), Assessment and Testing in the secondary School, Evans/ Methuen Educational, London
2. Gronlund, N.E. and Linn, R. L. (2000), Measurement and Assessment In Teaching, Pearson Education, Singapore
3. Lehmann, I. J. and Mehrens, W. A. (1991), Measurement and Evaluation in Education and Psychology, Harcourt Brace College Publishers, USA

૧૪.૮ અંત્ય એકમનો અભ્યાસ

૧. એક મૌખિક અથવા નિષ્પાદન પરીક્ષના લીધે દિશા નિર્દેશ તૈયાર કરી. જેમા પરીક્ષણની જવાવાળી યોગ્યતાઓનું વર્ણન છે. અને પરીક્ષણની આવશ્યક સામગ્રીની રૂપરેખા બનાવો.
૨. કોઈપણ વિષય માટે પાઠના પરીક્ષણ તૈયાર કરો. મૌખિક, લેખિત અને નિષ્પાદન પ્રકારના પદોના ઉપયોગ કરો.
૩. ભાષાના વિકાસ માટે દફતરમાં સામેલ છે માટે એક શીટનો વિકાસ કરો. શીટમાં દફતરમાં વિસ્તૃત વિવરણ હોઈ વિદ્યાર્થીને દફતરને કેમ પસંદ કર્યો. તેના માટે સ્થાન, પ્રવિશિષ્ટ તિથિ દફતરની વિશેષતાઓ પ્રબળ બિન્દુ અને વિચારણીય વાતો ઉપર કે તે ક્ષેત્ર જેના પર કાર્ય કરવાની આવશ્યકતા છે, તેના અધ્યાપકની ટિપ્પણી પોતાના વિદ્યાર્થીઓને કહો કે આ શીટને દફતરના આધારે ભરો.

નોંધ

મુલ્યાંકનના પરિણામોનો ઉપયોગ કરીને અધિગમને વધારે સારું બનાવવું

એકમ-૧૫ મુલ્યાંકનના પરિણામોનો ઉપયોગ કરીને અધિગમને વધારે સારું બનાવવું.

સંરચના

૧૫.૦ પ્રસ્તાવના

૧૫.૧ શિક્ષણના ઉદ્દેશ્ય

૧૫.૨ મુલ્યાંકિત પરિણામની યાદી અને અહેવાલ

૧૫.૨.૧ યાદી અને અહેવાલની જરૂરિયાત

૧૫.૨.૨ યાદી શિક્ષણ પ્રગતિની પ્રક્રિયા

૧૫.૨.૩ સંબંધિતોને રીપોર્ટ કરવો.

૧૫.૩ શિક્ષણને વધારે સારું બનાવવા માટે મુલ્યાંકિત પરિણામોનો ઉપયોગ

૧૫.૩.૧ ક્ષમતા અને કમજોરીની ઓળખ કરવા માટે મુલ્યાંકન પરીક્ષણનું વિશ્લેષણ કરવું.

૧૫.૩.૧ કાર્યક્રમનું પુનરાવર્તન કરવું.

૧૫.૪ સારાંશ

૧૫.૫ પ્રગતિની તપાસ કરવા માટે આદર્શ ઉત્તર

૧૫.૬ સંદર્ભ ગ્રંથ / કેટલાક ઉપયોગી પુસ્તકો

૧૫.૭ અંત્ય એકમ અભ્યાસ

૧૫.૦ પ્રસ્તાવના

તમે એકમ-૧૪મા શીખી ચૂક્યા છો કે આ છે મુલ્યાંકન, બાળકોને જ્ઞાનપ્રાપ્તિ તેમજ વિકાસને ઉચ્ચ બનાવવામાં સહાયક હોય છે. તમે એકમ-૧૫માં એ શીખી ચૂક્યા છો કે બાળકોના શૈક્ષણિક તેમજ સહ શૈક્ષણિક ક્ષેત્રોમાં તેમની પ્રગતિ માટે વિભિન્ન સૂચનાઓને એકત્રિત કરવામાં વિભિન્ન ઉપકરણો તેમજ તકનીકોનો ઉપયોગ કરી શકાય છે. દરેક બાળકોના પ્રદર્શન અને પ્રગતિ પર આધારિત પરિણામ સંખ્યાની માત્રાના રૂપમાં (જેમકે કુલ પ્રાપ્તિ કે એક) કે ગુણાત્મક પદોના સ્વરૂપમાં (જેમકે) વર્ણનાત્મક કથન હોય છે. બાળકોના વિકાસમાં તેમના પ્રદર્શનનું વિભિન્ન દૃષ્ટિકોણથી વિશ્લેષણ કરવા માટે એકત્રિત

મુલ્યાંકનના પરિણામોનો ઉપયોગ કરીને અધિગમને વધારે સારું બનાવવું

આંકડા અને સંબંધોનું અભિલેખન અને વર્ગીકરણ કરી શકાય છે. અને બાળકોને જ્ઞાનપ્રાપ્તિનું સાધન ઉપલબ્ધ કરાવવા ઓછામાં ઓછું જુદા-જુદી સંબંધિતોમા કેટલાક રૂપથી રિપોર્ટિંગ કરી શકાય છે. તથા તેમના જ્ઞાન-પ્રાપ્તિ સ્તરને એક સુખદ અન્તની વધારવા માટે એક સટીક માપનને (આદર્શ માપનને પસંદ કરી શકાય છે. બાળકોના આ પરિચય અને પ્રગતિના અભિલેખિત સંબંધિત શિક્ષણની યોજનાને રૂપાંતરિત કરવામાં તથા શિક્ષણ જ્ઞાનપ્રાપ્તિ પ્રક્રિયાને વધારે સારી બનાવવા માટે ઉપયોગી હોય છે. આવો આ પાઠમા આપણે ભિન્ન પાઠ્યગામી તેમજ પાઠ્ય સહગામી ક્ષેત્રોમાં અનુમાન અને રિપોર્ટિંગ અનુમાન પરિણામ શું છે. કેમ છે? ના વિષયમાં ચર્ચા કરો અને આગળ બાળકોના જ્ઞાનપ્રાપ્તિ માટે અનુમાન વાલીઓના વિશ્લેષણ પર આધારિત કાર્યક્રમનો પૂર્ણ લાભ પ્રાપ્ત કરવાની યોજના કેવી રીતે બનાવોના વિષયમાં ચર્ચા કરો.

આ ભાગને પૂર્ણ કરવા માટે ઓછામાં ઓછું અધ્યયનના આઠ કાલાશોની જરૂરિયાત હશે.

૧૫.૧ શિક્ષણ ઉદ્દેશ્ય

આ એકમને પૂર્ણ કર્યા પછી તમે એ યોગ્ય થઈ શકો.

- વિભિન્ન શૈક્ષણિક તેમજ સહ-શૈક્ષણિક ક્ષેત્રોમાં બાળકોના જ્ઞાન પ્રાપ્તિ પ્રદર્શનને અભિલેખ અને રિપોર્ટિંગ કરવા માટે પ્રક્રિયા અને આવશ્યકતાઓનું વર્ણન કરે છે.
- બાળકોની વ્યક્તિગત જરૂરિયાતો તેમજ જ્ઞાન પ્રાપ્તિ જરૂરિયાતોની ઓળખ કરવા માટે અનુમાનિત પરિણામોનો ઉપયોગ કરે છે અને બાળકોના જ્ઞાન પ્રાપ્તિમા વધારે લાભ લાવવા માટે અંત સુધી પ્રયાસ કરે છે.
- બાળકોના પરિણામ ઉપર ફરી વિચાર કરો જેમાં તમે પોતાના શિક્ષણ રણનીતિ તેમજ અનુમાન વિધીને પરિષ્કૃત કરીને વિદ્યાર્થીની જ્ઞાન પ્રાપ્તિના સ્તરને વધારી શકે છે.

૧૫.૨ મુલ્યાંકિત પરિણામનો યાદી તેમજ અહેવાલ

જ્યારે તમે એક પરીક્ષાનું આયોજન કરો છો તમે જવાબ ઉપર માર્ક્સ આપો છો અને પ્રત્યેક બાળક પ્રત્યેક વિષયમાં કુલ પ્રાપ્તિનો અંક નિર્ધારિત કરો છે. અને ત્યારે આ અંકોને વ્યક્તિગત બાળકોના નામની આગળ અંકિત કરો છે. આ અંકોને રજીસ્ટર, ભવિષ્યમાં ઉપયોગ માટે એક સ્થાયી અભિલેખ છે. રજીસ્ટરમાં અંકોના અભિલેખ બાદ દરેક વિદ્યાર્થીનું એક પ્રગતીકાર્ડ તૈયાર કરવામાં આવે છે. અને પ્રત્યેક વિદ્યાર્થી બતાવવામાં આવે છે. વિદ્યાર્થીના માતા-પિતા તેના વિષયમાં સૂચના અવલોકન કરી શકે. કેટલાક વિદ્યાલયમાં પરીક્ષાના બાદ શિક્ષક વાલી સંમેલનનું આયોજન કરે છે. જેમ બાળકોના પરિણામ પર ચર્ચા કરવામાં આવે છે. શૈક્ષણિક ક્ષેત્રમાં બાળકોનું પ્રદર્શન (અધિકાંશ લેખિત પરીક્ષા)નું અભિલેખ તેમજ રીપોર્ટિંગ આપણા વિદ્યાલયમાં એક સુપરિચિત અને સતત અભ્યાસ પરંતુ સતત અને વ્યાપક મુલ્યાંકનના મહત્વ આપવા માટે કારણ અનુભવ ફક્ત શૈક્ષણિક તક સુધી જ સીમીત નથી. વ્યક્તિ બાળકોના પૂર્ણ રૂપથી અનુમાન કરવાનું ક્રમમાં દરેક શૈક્ષણિક તેમજ સહ શૈક્ષણિક ક્ષેત્રોમાં શામિલ કરવામાં આવ્યું છે. જેમની પાછલા ભાગમાં પહેલા જ વિસ્તૃત રૂપથી ચર્ચા કરવામાં આવી છે.

કહી શકાય છે આ એક પ્રમાણ છે શૈક્ષણિક અને સહ શૈક્ષણિક ક્ષેત્રોમાં બાળકોના પ્રદર્શનના અનુમાનને વિભાગોને વધારવા માટે તેનો સાથે અભિલેખનની વિમાઓમાં વૃદ્ધિ થાય છે. સમાન

નોંધ

નોંધ

મૂલ્યાંકનના પરિણામોનો ઉપયોગ કરીને અધિગમને વધારે સારું બનાવવું

રૂપેમાં વિભિન્ન સંબંધિતોના અનુમાનના પરિણામની સાબિતી આપવી એક ચેતવણી પૂર્ણ કાર્ય બની જાય છે. આવો, અભિલેખન અને સાબિતી આપવા માટે વિભિન્ન પ્રકાર અને તેની મુશ્કેલીઓ વિશે ચર્ચા કરો.

૧૫.૨.૧ યાદી અને અહેવાલની જરૂરિયાત

એક વખત તમે વિભિન્ન શૈક્ષણિક અને સહ-શૈક્ષણિક ક્રિયાકલાપમાં બાળકોની જ્ઞાન પ્રાપ્તિની પ્રગતિની સૂચના અને પ્રમાણ પ્રાપ્ત કરે છે અને વિભિન્ન વિધિઓ દ્વારા વિભિન્ન સ્ત્રોતોમાં સામાજિક વ્યક્તિગત ગુણોને એકત્રિત કરે છે. ત્યારે તેમનું વ્યવસ્થિત રૂપમાં અભિલેખ કરે છે. આ એક પિરિયડમાં અત્ર અને વિષયના હિસાબમાં પૂર્ણ કરે છે. પ્રત્યેક બાળકોના સર્વાંગીણ વિકાસને નિશ્ચિત કરવા માટે તેમની ક્ષમતા, શૈક્ષણિક અને સહ-શૈક્ષણિક ક્ષેત્રોમાં બાળકોને પ્રદર્શનના પ્રમાણના અભિલેખ, સતત અને વ્યાપક મૂલ્યાંકનમાં બહુત મહત્વપૂર્ણ છે. બાળકોનું આ જ્ઞાન પ્રાપ્તિની વિદ્યાલયમાં વિભિન્ન ક્રિયાકલાપોમાં કામ આવે છે.

અભિલેખ : બાળકોને શૈક્ષણિક અને સહ-શૈક્ષણિક બંને ક્ષેત્રોમાં જ્ઞાનની પ્રાપ્તિ પ્રદર્શન અને પ્રગતિના પ્રમાણો, જેને સાબિતીના વિભિન્ન ઉપકરણ અને ટેકનોલોજીનો ઉપયોગ કરે છે. એકત્રિત કરે છે અને વ્યવસ્થિત લેખનની પ્રક્રિયા અભિલેખ કરે છે.

રીપોર્ટીંગ - એક બાળક સમજ અને કૌશલ સર્જનની નીચે સ્તરમાં ઉચ્ચ અને અધિક જટીલમય સાબિતી સ્તરની અને કેવી રીતે તેની પ્રગતિ કરે છે. સીએ છે. અને તેની પ્રદર્શિત કરવા માટે સાબિતીની પુષ્ટપોષણની અલગ કરે છે અને સંપ્રેપણ કરી રીપોર્ટીંગ કરે છે.

બાળકોને જ્ઞાન પ્રાપ્તિની પ્રદર્શનની અભિલેખના રિપોર્ટની ઉપયોગકર્તા અને સંદર્ભમાં બધાથી સારી રીતે પ્રકાર અને વર્ણન કરેલ છે. જેમાં આ બધું સામિલ છે.

- (i) વિદ્યાર્થી અને માતા-પિતા
- (ii) શિક્ષક અને પરામર્શદાતા
- (iii) યોજના બનાવવાવાળા અને પ્રશાસક

(i) વિદ્યાર્થી તેમજ માતા-પિતા

આવો જોઈએ કે અભિલેખ અને રિપોર્ટીંગ વિદ્યાર્થી અને તેમના માતા-પિતા કેવી રીતે સહાય કરે છે.

- વિદ્યાલય કાર્યક્રમોના ઉદ્દેશને સિદ્ધ કરે છે. બાળકો આ જાણકારી પ્રાપ્ત કરે છે કે તે શું કરી રહ્યા છે? કેમ કરી રહ્યા છે? વાલીને પણ તે જાણકારી કાળે છે કે બાળકો વિદ્યાલયમાં શું કરી રહ્યા છે અને મે વિશેષ વિદ્યાલયમાં ક્રિયાવાર્તાના પાછળ વિદ્યાલયની શું કાર્ય સુરો છે.
- આ જ્ઞાન પ્રાપ્તિમાં બાળકોની ક્ષમતા અને કમજોરીની સુચના પ્રદાન કરે છે. ઉદાહરણના રૂપમાં એક બાળક ગણિતમાં સારું થઈ શકે પરંતુ ભાષા વિષયમાં નબળું થઈ શકે છે કે રમત ગમતમાં સારું થઈ શકે છે. પરંતુ શૈક્ષણિક ક્ષેત્રમાં નબળું હોય શકે છે. આ બાળકો અને વાલીઓ નબળું પક્ષ પર કાર્ય કરવા તેના પર મોકો આપે છે.

- આ બાળકોને વ્યક્તિગત અને સામાજિક વિકાસમાં વધારે સમજણ આપે છે. ઉદાહરણ રૂપમાં એક સરમીલા બાળકને ધોરણમાં વાદ-વિવાદ સ્પર્ધામાં બોલવા માટે મોકો આપી શકે છે.
- આ બાળકોને પ્રેરિત કરે છે જ્યારે બાળકો હાજરી અને સફળતાઓને જોએ છે તો તે પોતાના પ્રદર્શનમાં વધારે સુધારા કરવા માટે પોતાનામાં નવી ઉર્જા અનુભવે છે. એમના માટે સફળતાથી સારું બીજું કોઈ પારિતોષિક ન થઈ શકે આ સુનિશ્ચિત થઈ ગયું છે. તે અભિલેખન કરવું, બાળકોને પ્રેરિત કરવા આ એમના માટે વાલીઓની મદદ કરવાને હિસાબથી એક પર્યાપ્તનું મજબૂત બિન્દુ છે.

(ii) શિક્ષક અને પરામર્શ દાતા : બાળકોની ક્ષમતાને સમજીને ભેગી કરેલી રૂપાંતરિત સુચનાઓને પ્રદાન કરે છે. જ્ઞાનનું પ્રદર્શન અને અભિલેખ શિક્ષક અને પરામર્શદાતાઓની સહાય કરે છે. ઉપલબ્ધ પ્રમાણોના આધાર પરથી વિદ્યાર્થીની જ્ઞાન અને પ્રગતિને માટે કારણ નિકાળી શકે છે. એના માટે સમજવું આવશ્યક છે. કે વિદ્યાર્થીનું સ્તર આ સમય ક્યાં છે ? અને વિદ્યાર્થીઓ આ સમયે કેવા પ્રકારની સહાયતાઓ જરૂરી છે ? તેથી તે વિદ્યાર્થીના સ્તરને ઉઠાવી જ્યાં તેને આ ઉંમરમાં યોગ્યતા પ્રમાણે હોવું જોઈએ.

અભિલેખોના આવર્ત પર આધારિત વિશ્લેષણ તેમજ પુનરાવર્તન ન્યુનતમ બિંદુઓ પર પ્રતિબિંબન પર શિક્ષક સહાયત કરે છે.

- શિક્ષણ વ્યૂહ રચના અને વિધિયો
- વર્ગખંડની વ્યવસ્થા અને
- વિદ્યાલયના અંદર અને બહાર ઉપલબ્ધ સામગ્રી તથા સંસાધનોનો ઉપયોગ, જેના માટે બાળકોના પ્રદર્શન સારું થાય છે.

બીજા એક પરામર્શદાતા (કોઈ માલિકીથી થઈ શકે છે કે એક શિક્ષકની પરામર્શ દાતાની ભૂમિકા ભજવી શકે છે) બાળકોની પ્રગતિ સુનિશ્ચિત કરવા માટે સામ સામે બેસીને વ્યક્તિગત સમસ્યાઓને ઓળખી શકે છે. અભિવ્યક્તિ આ પ્રતિવેદનની વ્યાપક અને ઉપચાર પૂર્વક વ્યવસ્થા બાળકોને માટે પ્રભાવપૂર્ણ જ્ઞાન પ્રાપ્તિને સામાજિક વિકાસમાં માર્ગદર્શન કરી શકે છે. અને વાસ્તવ શૈક્ષણિક નિયોજનમાં મદદ કરી શકે છે.

ટિપ્પણી :

(iii) યોજના બનાવવાવાળા તથા પ્રશાસન : નીચે આપેલા ઉદ્દેશોમાં યોજના બનાવવાવાળા બધા પ્રશાસનોની મદદ કરે છે.

- કલસ્ટરથી લઈ જિલ્લાના બધા સ્તરો તક શિક્ષાના ગુણોના તપસા કરાવે.
- યોગદાન અને અડચણોની તપાસ કરવી.
- શિક્ષણના ગુણો વધારવા માટે વિદ્યાલયનું વર્ગીકરણ કરવું.
- શિક્ષણના પ્રદર્શન માટે તેની જાતે જ જવાબવાહી ને માટે શિક્ષણનું અનુમાન કરવું.

નોંધ

મુલ્યાંકનના પરિણામોનો ઉપયોગ કરીને અધિગમને વધારે સારૂ બનાવવું

- ભિન્ન ક્ષેત્રોમાં પાઠ્યક્રમ વિકાસ અને શિક્ષક-શિક્ષા જેવા માટે વિસ્તૃત સુધારા કરી વાલદીર માટે પ્રતિબંધ થવું. જ્યારે અભિલેખને પ્રતિવેદન તૈયાર કરવું. અનુમાનનું એક એકકૃત ભાગ છે. પ્રતિવેદનનો સ્પષ્ટ સ્વરૂપે માટે સ્પે આઉટની અવશ્યકતા છે. જેનું અભિલેખન કર્યું હોય તેના પ્રમાણને આંકડા પર આધારિત થવું જોઈએ. ને સહભાગી બનવું પડે. અનુશાસનાત્મકતા પ્રગતિની ને અગ્રસર બનવું પડે. અનુશાસનાત્મકતા પ્રગતિની અગ્રસર અને સુધારાત્મકની આવશ્યકતા હોવી જોઈએ. તેનો ઉદ્દેશ એ છે કે બાળક એ સ્વિકાર કરે કે તે પોતાની પ્રગતિની જવાબદારી લઈ રહ્યાં છે. અને પ્રગતિ માટે બીજાની સહાય શોધી રહ્યો છે. એટલે કે બાળકને પાછળ જતા રોકી શકાય જ્યારે તેના રિપોર્ટ કરવામાં આવે છે ત્યારે સ્પષ્ટ થાય છે કે શું કોણ બાળક અધિગમ પ્રદર્શનમા વધારો કરશે અભિલેખન ના માટે ક્રિયાલાપોના આધારે રિપોર્ટ વિભિન્ન સંબંધિત ના માટે અલગ બીજો (૨) હોય છે. પ્રત્યેક સંબંધિતના પાસે તેના માટે કોઈક બિંદુ હોય છે.

જો એક બાળક અંગ્રેજી ધોરણમાંથી ડરતો ફરે છે ત્યારે રિપોર્ટમાં સંબંધિત શિક્ષકના માટે, બાળક પર વ્યક્તિગત રીતે ધ્યાન દેવું જરૂરી બને છે. રિપોર્ટને બધાના માટે એક જે છે જ અપેક્ષા હોય. વ્યક્તિગત રીતે બાળકની ક્ષમતાને કમજોરીને જોતા વિચારી શકાય કે તેને કેવી રીતે બ્લોકવાળું બનાવી શકાય.

વિદ્યાર્થીના શિક્ષણના દષ્ટિકોણથી રિપોર્ટ કરવાનો સમય બહુ મહત્વપૂર્ણ હોય છે. વિશેષ રૂપ તો શિક્ષણ ક્ષેત્રમાં મુલ્યાંકનને તરત જ મુલ્યાંકન અભિલેખના બાળકને સાથે સહભાગી કરવી જોઈએ. જેથી તે તરત જ પૃષ્ઠપોષણ પ્રાપ્ત કરે છે. તથા મુલ્યાંકન અભિલેખ ના પ્રત્યેક પરીક્ષાના અંતમાં અભિભાવકોને સાથે સદભાગિતા કરી શકાય. મુલ્યાંકન અભિલેખને મુખ્ય અધ્યાપકને દષ્ટિમાં લેવું આવશ્યક છે. જ્યારે તે સત્ર કે શરૂમાં શૈક્ષિક યોજનાઓમાં વ્યસ્ત હોય છે. વિષય અધ્યાપકને અભિલેખ તરત જ પ્રાપ્ત કરે લઈ લેવી જેમાં તે બાળકના માટે કંઈક સુધારાત્મક કદમ લઈ શકાય. બાળકના વિદ્યાલય છોડવાના એમ કે પ્રવેશના સમયે મુલ્યાંકન સમય આંકડાવાળે પ્રોફાઈલના સ્થાપનાતરણ માં પણ બાળકના સાથે જ થઈ જવું જોઈએ.

ઈ. ૧ નિમ્નલિખિત બધાજ મુદ્દામાંથી એક મુદ્દાનું વર્ણન કરો.

- વિદ્યાર્થીઓ
- શિક્ષકો
- વાલીઓ

૧૫.૨.૨ મુલ્યાંકન શિક્ષણ પ્રગતિની પ્રક્રિયા

પરંપરાગત અંક પદ્ધતિથી રિપોર્ટીંગ કરવાતું સારૂ નથી બાળકને સમજવું એ આગળ એના જ્ઞાન પ્રાપ્તિ માટે સારૂ છે. અંગ્રેજી વિષયમાં ૪૫ અંકોનું સામાન્ય પ્રાપ્તિમાં જાણકારી પ્રાપ્ત નથી કરતા કે બાળકને આ પરીક્ષાને કેવી રીતે પૂરી કરે છે. કોઈ નિશ્ચિત સૂચનાઓના વગર ઉપયોગી નિષ્કર્ષ કહેવું તથા મેળવેલ એકના વિષયમાં કઈ અર્થપૂર્વક કહેવું સંભાળ નથી. આટલા માટે કોઈ પ્રાપ્તિની શુદ્ધ પ્રાપ્તિને આધાર પર વ્યાખ્યાના હોવી જોઈએ. અંગ્રેજીમાં સોફી દ્વારા પ્રાપ્ત કરેલા ૪૫ અંકોના અર્થ કે એને આ વિષય પર સારૂ કાર્ય નથી કર્યું. આનો સારો પ્રકાર સમજવા માટે નિમ્ન ક્રિયાલાપને કરે છે.

નોંધ

ક્રિયાકલાપ - ૧

અંગ્રેજીમાં સોફીના પ્રદર્શન પર આપેલી સુચનાઓના વિષય પર વિચાર કરીએ.

- આ વિષય પર હજી વધારે પ્રાપ્ત ૭૦ છે.
- આ ધોરણમાં એક વિદ્યાર્થીના અધિકતમ પ્રાપ્તિ ૫૩ છે.
- આ ધોરણમાં ન્યૂનતમ પ્રાપ્તિ ૧૨ છે.
- આ ધોરણમાં મધ્યમ પ્રાપ્તિ ૨૭ છે.
- આ ધોરણમાં માત્ર ૭% બાળકોને ૪૫ થી વધારે એક પ્રાપ્ત થયા છે.
- સોફીએ અંગ્રેજીની ગઈ પરીક્ષામાં ૩૬ અંક પ્રાપ્ત કર્યા હતા.
- સોફીની અંગ્રેજીની કલાસમાં ઉપસ્થિતિ સ્થાયી છે.
- સોફી અંગ્રેજી વિષયને પસંદ કરે છે.

અંગ્રેજીમાં સોફીને પ્રદર્શન ઉપર એનું નિષ્કર્ષ કાઢો.

આ માટે આપેલા આંકડાના અભિલેખન તથા રિપોર્ટીંગ ત્યારે પૂરું અને અર્થપૂર્ણ બને છે. જ્યારે આમા પૂર્વ પ્રદર્શન શૈક્ષણિક તથા સહ-શૈક્ષણિક બંને ઘટકોના આકલન પ્રદર્શનના સૂચન અને પસંદને સામિલ કરવામાં આવે છે. જ્યારે તમે તમારા વિદ્યાર્થી કે વિભિન્ન આકલનને પરિણામના અભિલેખન કરો છે ત્યારે તમને નિમ્ન બિંદુઓને લખવું આવશ્યક હોય છે.

- અભિલેખન વ્યક્તિગત રૂપથી પુરું હોવું જોઈએ.
- અભિલેખનના ખાસ આંકડાઓના પ્રકાર તેમજ સર્જનના ઉપાયો પર નિર્ભર હોવું જોઈએ.
- અભિલેખન પ્રમાણ ઉપર આધારિત હોવું જોઈએ.
- જ્યારે આપણે ગુણાત્મક આંકડોનું અભિલેખન કરીએ છીએ. ત્યારે એનું વર્ણન સામાન્યની અપેક્ષા સાધારણ ભાષાનું પ્રયોગ કરવું જોઈએ. જેથી સંબંધિતોને સમજવામાં સહેલું પડે છે.
- અભિલેખન, સકારાત્મક અને સંતુલિત મગજની સહાયતાથી પૂર્ણ થવું જોઈએ. જેથી બાળકો કે જ્ઞાનપ્રાપ્તિ સ્તરમાં વૃદ્ધિ થાય. અભિલેખનને એક જુદી વસ્તુનું અભ્યાસ ના હોવો જોઈએ.
- અભિલેખિત આંકડોનું અલગ સંબંધોમાં વહેંચવું જોઈએ. જેનાથી એ તે એના સ્તરથી સારી સહાયતા પ્રદાન કરે.
- અનુમાનિત આંકડો આ ઢંગથી અભિલેખિત હોવું જોઈએ. તેથી અલગ સંબંધ કે ક્રિયા બિંદુ અભિલેખિત આંકડેથી ચોખ્ખું રૂપથી સામે આપે.
- આઓ ધોરણ ૬ થી ૭ ના છોકરાઓની ઉપલબ્ધિઓના અભિલેખનને પ્રદર્શન રીપોર્ટકાર તૈયાર કરીએ.

નોંધ

મુલ્યાંકનના પરિણામોનો ઉપયોગ કરીને અધિગમને વધારે સારું બનાવવું

પ્રદર્શનમાં સૂચવેલા પ્રદર્શન રીપોર્ટ કાર્ડમાં સારું ઉલ્લેખ કરવો જોઈએ. આ પાંચ બિંદુઓ

ગ્રેડ - A	૮૦% અને તેથી ઉપર	શ્રેષ્ઠ
ગ્રેડ - B	૬૫% થી ૭૯%	ખુબ સારું
ગ્રેડ - C	૫૦% થી ૬૪%	સારું
ગ્રેડ - D	૩૫% થી ૪૯%	મધ્યમ
ગ્રેડ - E	૩૫% થી નીચું	વિશેષ સહાયકની આવશ્યકતા

સહ શૈક્ષણિક તથા પાઠ સાથેના ક્ષેત્રોના સાથે આ ત્રણ બિંદુ શકલમાં હોઈ શકે છે જેમકે

ગ્રેડ - A	ખુબ સારું
ગ્રેડ - B	સારું
ગ્રેડ - C	વિશેષ સહાયતાની આવશ્યકતા

છોકરાઓના પ્રદર્શનનું સહાયતાની આવશ્યકતા છોકરાઓના પ્રદર્શનના રીપોર્ટ કાર્ડ

A. વિદ્યાર્થીઓની પ્રોફાઈલ

વિદ્યાર્થીનું નામ.

શાળાનું નામ

ધોરણ વિભાગ રોલ નં.....

વર્ષ

B. શૈક્ષણિક ક્ષેત્રમાં પ્રદર્શન

ક્રમ	વિષય	સત્ર-૧ અંક / ગ્રેડ				સત્ર-૨ અંક / ગ્રેડ				સત્ર-૩ અંક / ગ્રેડ			
		O	W	P	T	O	W	P	T	O	W	P	T
૧.	ભાષા-૧												
૨.	ભાષા-૨												
૩.	ભાષા-૩												
૪.	ગણિત												
૫.	વિજ્ઞાન												
૬.	સા. વિજ્ઞાન												

નિર્દેશ O _____ - મૌખિક W _____ લેખિત P _____ પ્રેક્ટીકલ/ પ્રાયોગિક અને T કુલ ટીમ

નોંધ

C. સહ શૈક્ષણિક ક્ષેત્રમાં પ્રદર્શન

ક્રમ	સહ - શૈક્ષણિક ક્ષેત્રગ્રેડ	ગ્રેડ સત્ર-૧	ગ્રેડ સત્ર-૨	ગ્રેડ સત્ર-૩
૧.	કલા શિક્ષા			
૨.	કાર્ય - અનુભવ			
૩.	સ્વાસ્થ્ય અને શારીરિક શિક્ષણ			

D. વ્યક્તિગત - સામાજિક ગુણ

ક્રમ	વ્યક્તિગત સામાજિક ગુણ	ગ્રેડ સત્ર-૧	ગ્રેડ સત્ર-૨	ગ્રેડ સત્ર-૩
૧.				
૨.				
૩.				
૪.				
૫.				

નિર્દેશ બિન્દુ-૫ વ્યક્તિગત - સામાજિક ગુણોને અમે પસંદ કરી શકીએ છીએ.

સાફ-સફાઈ, રાહભાગિતા, નિયમિત, અનુશાસન અને આજ્ઞાનું પાલન, સંવેદનશીલતા, જવાબદારી લેવી, પર્યાવરણના પ્રતિ જાગૃત, ધૈર્ય, સારા ગુણો અને પ્રોત્સાહિત કરવું, નેતૃત્વની ક્ષમતા, સાચું બોલવું, રાષ્ટ્રીયતા, સામાજિક સેવા અને ભાવના, મનોવૈજ્ઞાનિક સમજ, મજદૂર તથા શ્રમિકો અને તેના પ્રતિ આદર, મોટાના માટે સમ્માન, પર્યાવરણની સુરક્ષા કરવી અને સાંસ્કૃતિક વિરાસતની સુરક્ષા કરવી અને પરિશ્રમી વગેરે.

E. પુસ્તક સહભાગી ક્રિયાકલાપ :

ક્રમ	પાઠના આધારે પ્રવૃત્તિઓ	ગ્રેડ સત્ર-૧	ગ્રેડ સત્ર-૨	ગ્રેડ સત્ર-૩
૧.	સાહિત્ય (ભણવું, વાંચવું, ચર્ચા - વિચારણા સર્જનાત્મક લેખક)			
૨.	વૈજ્ઞાનિક (કલબ ક્રિયાલાપ, પ્રાકૃતિક અધ્યયન, કમ્પ્યુટર સાક્ષરતા)			
૩.	કલા (ચિત્ર કલા, કસીદાકારી, શિલ્પ કલા, મૂર્તિકલા)			

નોંધ

મૂલ્યાંકનના પરિણામોનો ઉપયોગ કરીને અધિગમને વધારે સારું બનાવવું

૪.	સાંસ્કૃતિક (સંગીત, કલા પ્રદર્શન)			
૫.	શારીરિક શિક્ષા (અંત: ખેલ, બાહ્ય ખેલ, યોગ, અભ્યાસ)			
૬.	મિશ્રિત કલા (પ્રાથમિક ચિકિત્સા, રેડ ફોસ, એનસી.પી., સાહસિક ક્રિયાલાપ)			

F. ઉપસ્થિતિ :

સત્ર-૧		સત્ર-૨		સત્ર-૩	
કાર્ય દિવસોની સંખ્યા	ઉપસ્થિતિ	કાર્ય દિવસોની સંખ્યા	ઉપસ્થિતિ	કાર્ય દિવસોની સંખ્યા	ઉપસ્થિતિ

G. ટિપ્પણી :

ક્રમ	ટીપ્પણી	ટિપ્પણી	સત્ર - ૧	સત્ર - ૨	સત્ર - ૩
૧.	વર્ગશિક્ષક	ક્ષમતા સુધારનું ક્ષેત્ર			
૨.	પ્રધાન-આચાર્ય	ક્ષમતા સુધારનું ક્ષેત્ર			
૩.	વાલી	ક્ષમતા સુધારનું ક્ષેત્ર			

H. હસ્તાક્ષર :

૧. વાલી ૨. વર્ગશિક્ષક ૩. પ્રધાન-આચાર્ય

ક્રિયા કલાપ - ૨

શું કોઈ બાળકનું પ્રદર્શન ઉપર આપ્યા ફોર્મેટમાં અભિપ્રાય કરી શકાય છે ? જો ના તો સ્થાનીય જરૂરીયાતો ધ્યાનમાં રાખી આમાં તમે શો બદલાવ કરવા પસંદ કરશો ?

મુલ્યાંકનના પરિણામોનો ઉપયોગ કરીને અધિગમને વધારે સારું બનાવવું

ઉપર ચર્ચા કરેલ ધોરણ ૯-૧૦ ના રીપોર્ટ કાર્ડમાં તમે જાણકારી પ્રાપ્ત કરી હશે કે રીપોર્ટ કાર્ડમાં વિષયવાર આંકડા એકને ત્રણ ઉપસત્રોમાં હોય છે. તથા શૈક્ષણિક વિભાગો (મૌખિક, લખાણ, પરીયોજના, પ્રયોગ, દન્ત કાર્ય) થી સંદર્ભિત છે. જો તમે શિક્ષક હોવા ના થી કોઈ બાળકને અર્ધગમ સ્તરે એ વિષય જેનું તમે શિક્ષણ કરો છો તેને ઉઠાવો. ઈચ્છો તો તો આ તમારો ઉદ્દેશ્ય પૂરું નહીં કરે. તમારે વિષયની પ્રાપ્તિમાં ના સુચક ના સુચી ઓળખવાની છે અને દરરોજ ૩ થી ૫ બાળકોનું અવલોકન કરવાનું છે. અને આ સંક્ષિપ્ત અભિલેખને તમારા રજીસ્ટરમાં દર્જ કરો. મહીનાના છેલ્લા દિવસોમાં તમારી પાસે વર્ગખંડ ના દરેક બાળકની જાણકારી હશે. આ તમને ૩ માસની રીપોર્ટિંગમાં મદદરૂપ બનશે. આ પ્રક્રિયા તમે વિશિષ્ટ ક્ષમતાને ઓળખવા તે બાળકોને કમજોરીયાને ઓળખવા સુધી રાખી શકો છો.

E-2. વિભિન્ન પાઠ્યગામી અને સહગામી ક્ષેત્રમાં બાળકની અભિલેખન પ્રગતિની પ્રક્રિયા કોઈ જ અંતર વ્યાખ્યા કરો ને આ પ્રક્રિયામાં અંતરના કારણોને વ્યાખ્યાયીત કરો.

અહીં ધોરણ ૩ થી ૫ શિક્ષણ પર્યાવરણ માટે સુચનાની વિસ્તૃત સુચી એક ઉદાહરણ રૂપમાં છે. જ્યારે બાળકો પ્રાથમિક અભ્યાસ પૂર્ણ કરે છે. ત્યારે યોગતાને અવધનો વિકાસ થવા સાથે નીચેની સુચકની જરૂરીયાત પડશે. જેને ૩ બિન્દુ (૧, ૨, ૩) ની ઉપર જોઈ શકાય છે. ૧ નો અર્થ મદદની જરૂરીયાત ૨ નો અર્થ સારૂ ૩ નો અર્થ ખુબ સારૂ.

ધોરણ - ૫ માટે પર્યાવરણ અધ્યયનમાં અભિલેખન પ્રદર્શન.

ક્રમ	બિ-માપ	સુચક	ઉપસત રેટીંગ		
			ઉપસત્તર. ૧	ઉપસત્તર. ૨	ઉપસત્તર. ૩
૧.	અવલોકન અને અભિલેખન	સુચનાઓ ભેગી કરવા માટે			
		જ્ઞાનનેદ્રયોનો ઉપયોગ			
		એક વસ્તુ, એક ઘટના કે			
		એક પ્રાસંગીક ઘટનાનું અવલોકન			
		એક સમાન વસ્તુ કે ઘટનાને			
		વચ્ચે ઓળખવું. અલગ-અલગ			
		વસ્તુઓ કે ઘટનાઓ કે વચ્ચેની			
સમાનતાને ઓળખવી.					
		મહાન વિવરણો જાણકારી કરવી			
		ઘટના કે કમને ઓળખ જે			
		કોઈપણ ક્રમમાં સ્થાન લે છે.			
		એક ઘટના કે પ્રક્રિયાનું પ્રતિવેદન			

નોંધ

નોંધ

મુલ્યાંકનના પરિણામોનો ઉપયોગ કરીને અધિગમને વધારે સારું બનાવવું

		અને વિવરણ			
		ધીરે - ધીરે જટિલતાની સામે વધતા ચિત્રો માનચિત્રો અને કોષ્ટકને ભણવું.			
૨.	પરિચર્યા	બીજાના વિચારો અને ઈચ્છાઓને સાંભળવી.			
		કોઈના વિચારો અને ઈચ્છાઓ સમહુમાં પ્રસ્તૂત કરનાર			
		બીજાના વિચારો અને ઈચ્છાઓના વારં-વારં દોડાવવી અને પ્રતિક્રિયા કરવી.			
		બીજાના પૃષ્ઠપોષણને સ્વીકાર કરનાર અને બીજા વ્યક્તિઓ અહિયા સુધી અપરિચિત પ્રાપ્ત કરનાર			
		શબ્દોમાં અભિ વ્યક્ત કરવું.			
૩.	અભિવ્યક્ત કરનાર	અનુમાનને દ્વારા શારિરીક ભાષાને દ્વારા ચિહ્નકૃતિયા દ્વારા કઈક અભિવ્યક્ત કરવું.			
		કલાને દ્વારા અભિવ્યક્ત કરવું.			
		કલાકૃતિઓને ચિહ્નકૃતિક માનચિત્રોને અતરને સમજવા અને સાધારણ માન ચિત્ર બનાવવાની યોગ્યતાને વિકસીત કરવી.			
૪.	વ્યાખ્યા કરનાર	સૂજનાત્મક લેખનને દ્વારા કોઈપણ વિચાર કે સોચને અભિવ્યક્ત કરવું.			
		પોતે જોઈ હોઈ તેવી ઘટના અથવા ક્રિયા કલાપનું સુત્રિ કરણ કરવું.			
		પોતાની તર્કક્ષમતાને બારામાં કઠિનાઈથી સોચવું.			
		તકેપૂર્ણ સંબંધ બનાવવું.			
		સાધારણ પરિકલ્પના બનાવવી. અવલોકનની			

		વ્યાખ્યા કરનાર			
		એક સિદ્ધાન્ત કે પૂર્વ ધારણાના રૂપમાં સંબંધ બનાવો.			
		આ ઓળખ કરો કે એક ઘટના ક્રિયાકલાપની એક કે વધારે સંભાવ વ્યાખ્યા હોઈ શકે છે.			
		વધારે પ્રમાણ વ્યાખ્યાની જાણકારી કરી આવશ્યકતાને ઓળખો.			
		પ્રમાણો અને આકૃતિઓનો ઉપયોગ કરી કલ્પનાનું નિર્માણ કરવું (જો અનુમાનથી અલગ કે એને પ્રમાણની પ્રમાણની જરૂર નથી)			
પ.	વર્ગીકરણ	અવલોકનાર્થ ગુણોના આધાર પર વસ્તુ ઓ માટે સમૂહની ઓળખ કરવી. વસ્તુઓના સમૂહોમાં ભિન્નતા તથા અંતરને ઓળખો.			
		એક સમય પર એક ના આધાર પર વસ્તુઓના સમૂહ બનાવો.			
		વસ્તુઓ, ઘટનાઓ અને વ્યક્તિઓના વીસ મે સૂચના મેળવવા માટે પ્રશ્ન પૂછવા.			
દ.	પ્રશ્ન કરવું.	ગાઢ વિશ્લેષણની મદદથી જટિલ પ્રશ્નનીને ઉઠાવો			
		કલ્પના પર આધારિત પ્રશ્ન પૂછવા. આવા પ્રશ્નોની ઓડખ કરવી જે એમની પોતાની જાય થી ફલ કરી શકાય			
		જોડા પ્રશ્નોની ઓળખ કરવી જેની પૂછતાછ કરી ફલ ન કરી શકાય.			

નોંધ

મુલ્યાંકનના પરિણામોનો ઉપયોગ કરીને અધિગમને વધારે સારું બનાવવું

૭.	વિશ્લેષણ	પોતાની ભાષામાં કોઈ ઘટના કે પરિસ્થિતિને પરિભાષિત કરવી.			
		કોઈ ઘટનાની સંભવ કારણોના અનુસાર લગાવી / ઓળખ કરવી.			
		જો કંઈ પ્રાપ્ત કરવા માટેના તરીકા સાચા ન હોય તથા પ્રમાણની તપાસ કરવી.			
		દરેક નિષ્કર્ષ ન નવા પ્રમાણે ના દ્વારા ખુલી યુનોતીથી સ્વીકાર કરવી અને જ્યારે પ્રમાણેના વિશે એનાથી સાચી જાણકારી મળી જાય તો આપનો વિચાર બદલો			
		અનુભવોની પ્રયોગથી પ્રાપ્ત પ્રમાણેના ઉદાહરણો ના આધારિત બનવું.			
૮.	પ્રયોગત્મકતા	વ્યક્તિગત રૂપથી કે સમૂહમાં ઉપકરણોની સંભાળ કરવી			
		ક્રમબદ્ધ રૂપથી વ્યક્તિગત કે સમૂહમાં ક્રિયાલાપ કરવી. જીવતા પ્રાણિઓનું સમ્માન અને સંભાળ કરવી.			
		સંબંધિત સામગ્રીઓને ઓછામાં ઓછું વપરાશ કરવું અને તુલનાત્મક અધ્યયનમાં માનકલ અનુ અમાનકલનો ઉપયોગ કરવો અને રીડિંગ લેવું.			
		પોતાના દ્વારા નવી વસ્તુઓનું સર્જન કરવું અને સુધારો કરવો.			
૯.	ન્યાયી થી સંબંધ અને	વિભિન્ન જીવનના અનુભવ / સંસ્કૃતિ થી આવેલ છોકરાઓના વિચારોનો સમ્માન			

મુલ્યાંકનના પરિણામોનો ઉપયોગ કરીને અધિગમને વધારે સારું બનાવવું

નોંધ

	એક સમાન સહભાગિતા કરવું. પરિવાર અને સમાજનો અસમાનતાને પ્રતિ જાગૃત થવું. જો ઘણી યોગ્યતાઓને હોવા છતાં પણ લાભ પ્રાપ્ત ન થતા એમના પ્રતિ સંવેદનશીલ થવું. ન્યાય માટે મજબૂત થવું અને કોઈપણ સમસ્યા માટે હંમેશા તૈયાર રહેવું.			
૧૦.	સહભાગિતા પોતાની ક્ષમતા અને કમજોરીને સ્વીકાર કરવી. બીજાના દષ્ટિકોણને પ્રાત્સાહિત કરવું. સામૂહિક કાર્યમાં પહલ કરવી. જિમ્મેદારી લેવી. બીજાની સાથે કાર્ય કરવું અને સહભાગિત બનવું. બીજાના વિચાર સાંભળવા અને તેમના માટે સહાયક બનવું.			

ધોરણ-૫ માટે ભાષામાં શિક્ષણ પ્રદર્શનની નોંધ

ભાષા શિક્ષણથી તાત્પર્ય ભાષાના ચાર કૌશલ્યોના અભિગ્રહણ કરવાથી છે. સાંભળવું, બોલવું, વાંચવું, લખવું માટે તમે ૩ બિન્દુનો ઉપયોગ કરી શકો છો. જેમકે તમે પર્યાવરણ અધ્યયનમાં પ્રત્યેક દક્ષતા માટે એક સત્રના ત્રણ ઉપસત્રોમાં સૂચકો ની રેટિંગ કક્ષા કક્ષમાં પ્રતિદિવસ તેના અવલોકનના આધાર પર કરી છે.

ક્રમ	મુલ્યાંકન ના બિંદુ	સૂચક	ઉપસત્રિય રેટિંગ		
			સત્ર-૧	સત્ર-૨	સત્ર-૩
૧.		સૂચના અને મૌખિક પાઠ્યવસ્તુના પ્રચારને સમજવા (જેમ કે ધોરણનું ભાષણ, ટી.વી. રેડિયો દ્વારા પ્રસારિત			

નોંધ

મુલ્યાંકનના પરિણામોનો ઉપયોગ કરીને અધિગમને વધારે સારું બનાવવું

		સમાચાર, ઉદગોષણા, વાદ-વિવાદ, દિશા-નિર્દેષ વગેરે...) શું વાક્યોની નકલ કરી છે અને શું ટીચર દ્વારા ફકરા નું શ્રુતલેખન કરાવ્યું છે. મહત્વના શબ્દોને વાક્યાંશોની ઓળખ કરવી. શું ઉદા. બનશે શું અનુમાન લાગશે			
૨.	બોલવું	મુખ્યબિંદુ ને યાદ કરી શકાય છે. પ્રતિક્રીય કરવી નિર્ણય કરવો. નિષ્કર્ષ પાઠવો વિભિન્ન સ્વરનો ઉપયોગ કરવો. સંરચના સમુહની વાર્તા દરમિયાન અનુભવો વિચારોને અવલોકન વેચવું. શું ઈચ્છાને સારી તેમજ પ્રભાવશાળી થી અભિવ્યક્ત કરી શકે દીન-પ્રતિદિન વાત-ચીત નું કાર્યવન્ત કરવી.			
૩.	ભણવું	મૌખિક અને ચુપ રહી, બે રીતે પાઠ્યવસ્તુને ઉપયોગ કરવું. પુર્વજ્ઞાન, અનુભવોને સુચનાનો ઉપયોગ કરવો. શબ્દકોષ કે જ્ઞાન કોષ નો ઉપયોગ કરી શકે છે. શું પાઠ્યપુસ્તક પર આંતરિક રૂપથી પ્રતિક્રિયા કરી શકે છે. લેખ, કવીતાને પ્રતિવેદનને સમજવું તે પ્રોત્સાહીત કરવું.			
૪.	લખવું	શું પત્ર વર્ણન લખી શકે છે. પોસ્ટરને સુચના તૈયાર કરવું. સંદેશો લખવો. વિચારો સાચા ક્રમમાં ગોઠવી ઉદા. થી તથ્યો વ્યાખ્યા કરી શકે છે.			

નોંધ

ક્રિયા કલાપ - ૩

સ્થાનીય અંતરનો વિચાર કરતા ધોરણ ૩ ના છોકરાના પ્રદર્શન ને અભિલેખન ફોર્મેટ ૩ બિંદુ પર વિકસિત કરો.

ધોરણ - ૩ માટે ગણિતમાં પ્રદર્શન નોંધ

ગણિતમાં પ્રક્રિયા - આધારિત મુલ્યાંકન થાય છે. તમારા બાળકોનું સાવધાની પૂર્વક અવલોકન કરવું પડશે. ગણિતમાં કોઈ સમસ્યાને ૨ પદોમાં ભાગી પ્રત્યેક પદમાં આવશ્યક છે ને તેને ઓળખી સ્વીકારો આ પ્રદર્શન આધારિત દરેક સમસ્યાને મુલ્યાંકન અને વર્ગીકરણને ઓછા ત્રણ ગ્રેડના આધાર પર બતાવાય છે. ૧, ૨, ૩ ગ્રેડ એ આ જરૂરિયાત પ્રકારના છે.

ગ્રેડ-૧ વિદ્યાર્થી જ્યારે સમસ્યાના ભાગનો ઉકેલ લાવી શકતો નથી.

ગ્રેડ -૨ વિદ્યાર્થી જ્યારે પુરી પ્રક્રિયાનો કોઈ ભાગનો હલ કરી શકે.

ગ્રેડ- ૩ વિદ્યાર્થી જ્યારે પૂરી પ્રક્રિયાને સફળતાપૂર્વક ઉકેલ કરી શકે.

ક્રમ	વિષય વસ્તુ	સત્ર-I			સત્ર-II			સત્ર-III		
		કક્ષા કાર્ય	દત્ત કાર્ય	પ્રયો- ગાત્મક	કક્ષા કાર્ય	દત્ત કાર્ય	પ્રયો- ગાત્મક	કક્ષા કાર્ય	દત્ત કાર્ય	પ્રયો- ગાત્મક
૧.	આકૃતિ અને ડિઝાઈન									
૨.	સંખ્યા ને વાંચવું અને લખવું									
૩.	યોગ									
૪.	ઘટના									
૫.	સમય									
૬.	કેલેન્ડર									
૭.	વજન									
૮.	મુદ્રા									
૯.	આયતન									
૧૦.	ગુણ									
૧૧.	ભાગ									
૧૨.	આંકડા ના									

નોંધ

મુલ્યાંકનના પરિણામોનો ઉપયોગ કરીને અધિગમને વધારે સારૂ બનાવવું

વિષય શિક્ષક ખાલી સ્થાનમાં ગ્રેડ ભરે છે. અભીલીખીત કરી ગઈ સૂચનાને સકારાત્મક શબ્દાઅર્થને સાર્થ બાળકો અને અભીભાવુક ને વેચવા જોઈએ.

ક્રિયા પ્રવૃત્તિ - ૪

સ્થાનીય અંતર તેમજ વિષય માટે અપેક્ષિત દક્ષતાને વિચાર કરવા માટે ધોરણ-પના બાળકો માટે ગણિતમાં અભિલેનન ફોર્મેટને વિકસિત કરો.

E-3. ભિન્ન વિષય ક્ષેત્રોમાં જ્ઞાન પ્રાપ્તિ પ્રદર્શનના અભિલેખનના ફોર્મેટમાં અંતરને કારણ સહિત ચિન્હિત કરો.

૧૫.૨.૩ વિભિન્ન સંબંધિતોને અહેવાલ આપવો.

અહેવાલ પરિણામોને વિભિન્ન સંબંધિતમાં પૃષ્ઠપોષણ માટે વહેંચવામાં આવે છે. જેનાથી પ્રત્યેક સંબંધિત પોતાના ઉપાયોથી બાળકોની પ્રગતિમાં સામેલ થઈ શકે આ સહભાગીદારી પ્રતિવેદન કહેવાય છે. જે બાળકોના જ્ઞાનપ્રાપ્તિ પ્રગતીનું વાસ્તવિક પ્રસ્તુતીકરણ છે. તે હંમેશા બાળકોની ક્ષમતા પર અધિક કેન્દ્રિત તેમજ અનુશાસિત હોય છે. પ્રતિવેદન અમારા સંબંધોની અપેક્ષાઓ પર નિર્ભર કરતા ભિન્ન પ્રકારના હોય છે. ઉદાહરણ માટે પ્રધાન આચાર્યને બધા ધોરણના પ્રદર્શનની આવશ્યકતા સંબંધિત બાળકોના પ્રદર્શનની આવશ્યકતા હોય શકે છે. બાળકી આ જાણવાનું પસંદ કરી શકે છે કે તે કયા વિષય વસ્તુમાં સમૂહની પાછળ ચાલી રહ્યું છે. અભિભાવુક બાળકોને વ્યક્તિગત સામાજિક ગુણોને વિશે જાણવા પસંદ કરી શકતા હોય છે. બાળકના પ્રદર્શનના પ્રતિવેદનના ભિન્ન સંબંધિતો તે દ્વારા ભિન્ન આવશ્યકતા તથા ઉપયોગ થાય છે. જેને વિશે અને આગળ આ ભાગના વિશે ચર્ચા કરીશું.

૧૫.૩ શિક્ષણને સુધારવા માટે મુલ્યાંકિત પરિણામોનો ઉપયોગ

૧૫.૩.૧ ક્ષમતા અને કમજોરીની ઓળખ કરવા માટે મુલ્યાંકિત પરિણામનું વિશ્લેષણ કરવું

જ્યારે તમે એકવાર અહેવાલ ભરી લો છો તો તેને સંબંધિતોને વહેંચવા માટે તૈયાર કરી લો છો. ત્યારે તમે અહેવાલ કરાયેલા આંકડાઓ દ્વારા સમીક્ષાત્મક વિશ્લેષણ કરી શકો છો. તમે આવા જુદા-જુદા ઉપાયોથી કરી શકો છો..

- (૧) વિષયના હિસાબથી વિશ્લેષણ
- (૨) વિષય - વસ્તુના હિસાબથી વિશ્લેષણ
- (૩) જ્ઞાન-પ્રાપ્તિના હિસાબથી વિશ્લેષણ
- (૪) ઉપસત્રના હિસાબથી વિશ્લેષણ

મુલ્યાંકનના પરિણામોનો ઉપયોગ કરીને અધિગમને વધારે સારું બનાવવું

વિશ્લેષણના કેટલાક ઉદાહરણ નીચે મુજબ છે.

ક્રમ સંખ્યા	વિષય	અલગ અલગ છોકરાઓના મેળવેલા ગુણ						
		A	B	C	D	E	F	G
૧.	ભાષા (કુલ અંક-૧૦૦)	૪૧	૧૦	૪૦	૫૦	૪૪	૩૮	૪૮
૨.	ગણિત (કુલ અંક-૧૦૦)	૬૪	૨૮	૮૦	૭૦	૬૦	૬૮	૬૮
૩.	પર્યાવરણ (કુલ અંક-૧૦૦)	૫૮	૨૩	૬૪	૨૨	૫૮	૫૬	૭૫

આ કોષ્ટક : માં દર્શાવ્યા ગયા બાળકોને પરિણામ પરિક્ષણ કરશે. આનાથી અમને નાના વિષયો પર પહોંચી શકાય છે.

- પૂરી કક્ષામાં ભાષામાં કમજોર છે જેમકે લગભગ પ્રત્યેકને ૫૦% થી ઓછા એક આવ્યા છે.
- ગણિત અને પર્યાવરણ અધ્યયનની અપેક્ષા ભાષામાં વિદ્યાર્થીઓનો પ્રદૂષણ કમજોર છે.
- બાળકોએ ગણિતમાં સારું કાર્ય કર્યું છે. પરંતુ તે હજુ પણ સારું કરી શકે છે.
- વિદ્યાર્થી C એ ગણિત અને પર્યાવરણમાં અધ્યયનમાં ખુબ જ સારું કાર્ય કર્યું છે. પરંતુ ભાષામાં સારું કામ નથી કર્યું.
- વિદ્યાર્થી B એ બધા વિષયોમાં નબળું કામ કર્યું છે.
- ભાષામાં તપાસના પદો મુશ્કેલીથી વિશ્લેષણની આવશ્યકતા છે.

કોષ્ટક - ૨ વિષય વસ્તુ અને હિસાબમાં વિશ્લેષણ

વિષય વસ્તુનું નામ : ૧..... ૨..... ૩.....

કુલ અંક - ૫૦

વિદ્યાર્થી	વિષય વસ્તુ-૧	વિષય વસ્તુ-૨	વિષય વસ્તુ-૩
A	૪૦	૨૫	૧૦
B	૩૭	૩૦	B
C	૩૦	૨૩	૫
D	૪૨	૩૦	૧૫
E	૩૨	૨૮	૧૧

નોંધ

નોંધ

મુલ્યાંકનના પરિણામોનો ઉપયોગ કરીને અધિગમને વધારે સારૂ બનાવવું

ઉપરોક્ત કોષ્ટકમાં આપણે નાનુ લેખન નિષ્ક્રમ નિકાલ કરી શકીએ.

- બધા બાળકોને વિષય વસ્તુ ૧ માં સારૂ પ્રદર્શણ કર્યું છે.
- બધા બાળકોએ વિષય વસ્તુ ૩ માં નબળુ પ્રદૂષણ કર્યું છે.
- વિષય વસ્તુ-૩ ના માટે બનાવાયેલુ તપાસ પદનું કઠીન સ્તરનું વિશ્લેષણ કરવું આવશ્યક છે.
- વિદ્યાર્થી 'D' ને અમુકમાં બધા વિષયોમાં સારૂ પ્રદર્શન કર્યું પરંતુ વિષય વસ્તુ-૩ માં અને સારૂ પ્રદર્શન કરી શકાય.
- વિદ્યાર્થી 'C' બધા ત્રણે વિષય વસ્તુમાં સારૂ કરવા યોગ્ય નથી.

કોષ્ટક-૩ શિક્ષણ પ્રાપ્તિ અને હિસાબ માટે વિશ્લેષણ

ઉદ્દેશ્ય - બોધન

વિદ્યાર્થી	વિભિન્ન વિશિષ્ટતાઓ ને વ્યાપકતા ને સાથે પ્રાપ્તક (પ્રત્યેક વિશિષ્ટતાઓમાં ૫૦ માં થી)					
	અનુવાદ કરવું	અનુવાદોનું ઉલ્લેખન કરવું	સંબંધોને દેખાય	તુલના કરવી	વર્ગીકરણ કરવું	વ્યાખ્યા કરવી
A	૩૫	૩૩	૫	૧૦	૫૮	૫
B	૪૪	૩૪	૬	૮	૧૦	૬
C	૪૩	૩૩	૮	૮	૧૨	૫
D	૪૨	૩૫	૧૦	૧૩	૧૦	૮
E	૩૮	૨૮	૫	૮	૫	૪

ઉપરોક્ત કોષ્ટકથી આપણે નિમ્નલિખિત નિષ્કર્ષ કાઢી શકીએ.

- બાળકોને અનુવાદ કરવા અને ઉદાહરણોનો ઉલ્લેખ કરી સંબંધીત શિક્ષણ જરૂરીયાતોને સારૂ પ્રદૂષણ કરે છે.
- બાળકોને વ્યાખ્યા અને સંબંધોને દેખીને સંબંધિત શિક્ષણ જરૂરીયાતોમાં કમજોર પ્રદૂષણ કરે છે.
- બાળકોને તુલના કરવા અને વર્ગીકરણ કરવાને સંબંધિત શિક્ષણ જરૂરીયાતો તે ઔષધને કમતર પ્રદૂષણ કરે છે. જેમાં આગળ સુધારો કરી શકાય.
- સમુહમાં વિદ્યાર્થી D ના બધા વિશિષ્ટતાઓમાં બધાથી સારૂ પ્રદર્શણ છે. ત્યાં વિદ્યાર્થી E નું

મુલ્યાંકનના પરિણામોનો ઉપયોગ કરીને અધિગમને વધારે સારું બનાવવું

વ્યાપક કાર્ય સાર્થક સંબંધિત અધિગમ જરૂરિયાતોમાં ખરાબ પ્રદર્શન રહ્યું છે.

- વિદ્યાર્થી B અનુવાદ કરેલ પ્રાપ્ત કર્યું ગયું પ્રયત્નને અન્ય જ્ઞાન પ્રાપ્તમાં બનાવવામાં અસફળ રહે છે.

અહીંયા બાળકો વધારે સારું નિષ્કરણ વ્યક્તિગતરૂપથી અથવા સામાહિક રૂપથી જ્ઞાન પ્રાપ્તમાં વિશ્લેષણ દ્વારા નિકાળ્યુ જોઈ શકાય બાળકોની ક્ષમતા અને કમજોરીની જાણકારી આગળના ક્રિયા કલાને વિશ્લેષણ દ્વારા પ્રાપ્ત થાય.

કોષ્ટક-૪ ઉપસત્રના હિસાબથી વિશ્લેષણ

વિદ્યાર્થી	ઉપસત્ર-૧			ઉપસત્ર-૨			ઉપસત્ર-૩		
	ભાષા	ગણિત	પર્યા.અં.	ભાષા	ગણિત	પર્યા.અં.	ભાષા	ગણિત	પર્યા.અં.
	કુલ અં.	કુલ અં.	કુલ અં.	કુલ અં.	કુલ અં.	કુલ અં.	કુલ અં.	કુલ અં.	કુલ અં.
	૧૦૦	૧૦૦	૧૦૦	૧૦૦	૧૦૦	૧૦૦	૧૦૦	૧૦૦	૧૦૦
A	૫૦	૪૦	૬૦	૫૫	૪૦	૬૨	૬૦	૩૮	૬૪
B	૪૦	૮૦	૪૫	૪૫	૫૫	૪૨	૪૨	૮૦	૬૦
C	૭૦	૮૦	૭૫	૭૫	૮૦	૮૦	૮૦	૮૮	૮૨
D	૭૮	૮૨	૮૦	૮૦	૮૦	૮૦	૮૦	૮૮	૮૨
E	૬૦	૬૨	૩૮	૬૪	૪૦	૫૦	૫૦	૬૦	૪૫

ક્રિયા-કલાપ -૫

હવે કોષ્ટક-૫ પર આધારિત પોતાના નિષ્કર્ષ (તારણો) કાઢવાની કોશિશ કરો. સંકેત તમારો વિશ્લેષણ આધારિત હોઈ શકે છે.

- ઉપસત્ર દરમ્યાન વ્યક્તિગત રૂપથી કે સમુહમાં બાળકોના જ્ઞાનપ્રાપ્તિ પ્રદર્શનમાં પ્રગતિનું પ્રમાણ છે.
- ઉપસત્ર દરમ્યાન વિષયના હિસાબથી પ્રગતિ છે.
- કયો વિષયનો ભાગ સારો પ્રગતિને પ્રદર્શન કરે છે અને કયો ભાગ કઈ સારી પ્રગતિને પ્રદર્શિત નથી કરતો.
- કયા બાળકનું પ્રદર્શન સતત સારું હોય છે.
- કયું બાળક પ્રદર્શનના વિષયમાં પાછળ રહી ગયું છે ?
- અને કયા ક્ષેત્રમાં પાછળ રહી ગયું છે.

નોંધ

નોંધ

મુલ્યાંકનના પરિણામોનો ઉપયોગ કરીને અધિગમને વધારે સારું બનાવવું

૧૫.૩.૨ કાર્યક્રમનું અનુકરણ કરવું

બાળકોના જ્ઞાન પ્રાપ્તિ પ્રદર્શનનું વિશ્લેષણ કરીને તમે એક ધંધાદારી અધ્યાપક હોવાના નાતે શું કરશો ?

- બાળકોની કમિને દુર કરવા માટે તેમજ તેમના જ્ઞાન પ્રાપ્તિ સ્તરને ઉઠાવવા માટે તમારે તેમની સહાયતાથી સાચો નિર્ણય લેવાનો છે. સાચો નિર્ણય નીચે મુજબ છે.
 - શિક્ષક એક સલાહકારના રૂપમાં
 - જ્ઞાન પ્રાપ્તિ મુશ્કેલીઓનો ઉપાય
 - સંમૃદ્ધતા
 - શિક્ષકની ખુદની છાપ
- શિક્ષક એક પરામર્શ દાતાના રૂપમાં તમને એક પરામર્શદાતાની ભૂમિકા નિભાવવાની છે. અને નીચે આપેલા પ્રશ્નોના જવાબ આપવાના પ્રત્યક્ત કરવાનો છે.
- બાળકોને લક્ષ્ય સુધી પહોંચવામાં તેમને કેવી સહાયતા કરી શકો છે.
 - તે પોતાના જ્ઞાન પ્રાપ્તિમાં આવેવાવાળી અડચણને કઈ રીતે દુર કરી શકે છે.
 - વિભિન્ન હલ શું છે ?
 - જ્યારે તમે પરામર્શ આપો છો તો તેમને પ્રાપ્ત કરવાની કોશિશ કરવાની છે.

પરામર્શ એક એવો અનોનો સહાયતા આપવાવાળો સંબંધ છે. જેમા બાળકોને કેટલુક શીખવા, મહરેસુરી કરવા અને અનુભવ કરવાનો અવસર પ્રદાન કરવામાં આવેછે. અને તેના ઉપાયોમાં આવા બદલાવ કરવામાં આવે છે. જેના વિષે તે વિચારે છે. આ રીતે પરામર્શ પરિભાષિત કરવામાં આવે છે.

પ્રત્યેક બાળકો દ્વારા સ્વીકાર કરવામાં આવેલ ભૂલોના વિષયમાં તેમની સાથે ચર્ચા કરવાની જરૂર છે. તમારે તે જાણવાની જરૂરિયાત છે કે આ ભૂલો, બાળકોની ના સમજ કે તાપરવાહીના કારણથી ફરી મોકો આપશો અને જોશો કે તેમાંથી તે કેટલીક ભૂલો સુધારી શકે છે. ક્યારેક ક્યારેક વિદ્યાર્થી ભુલના કારણે પાકની બદલે લાપરવાહીનાના બદલે તેમજ હાથમાંથી પેન છુટી જવાના કારણ ભુલ કરી બેસેછે. આવી સ્થિતિમાં તમે વિદ્યાર્થી કહી શકો છો કે તે પોતાની ભૂલોને ઓળખીને તેમાં સુધારો કરે. તેને તેના સહપાઠીના માધ્યમથી સુધારી શકાયછે જો વિદ્યાર્થીએ કઈ પણ નથી શીખ્યું તો તમે તેનાથી સુધારાની ઉપેક્ષા નથી રાખી શકાતી. વિદ્યાર્થી ભુલો કરે છે. ક્યારે તે આવા કાર્ય કરવાનો પ્રયાસ કરે છે. જેણે કવરા માટે તે યોગ્ય નથી. આ સ્થિતિ છે. જ્યા વ્યક્તિગત વિદ્યાર્થીના અપર્યાપ્તિની આધાર ઉપર અધ્યાપક સુધારાત્મક કાર્યક્રમની વ્યવસ્થિત યોજના બનાવવી. જો વિદ્યાર્થી ઉત્પાસહિત નથી. અને પોતાની જાતને સમઆયોજીત કરવામાં કેટલીક સમસ્યાઓ છે. જ્યારે તમે વિદ્યાર્થીની સાથે સામ-સામે બેઠીને પૂર્ણ રૂપથી પરામર્શ આપો જેથી તે પોતાની ક્ષમતા અનુસાર કાર્ય કરી શકે. આવી રુકાવટો માટે તમને પૂર્ણ રૂપથી પેશાવર, ઉત્સાહજનક તેમજ સહાયતા પૂર્ણ વ્યવાર કરવો જોઈએ. તમને વિદ્યાર્થીની ક્ષમતા પર પૂર્ણ રૂપથી વિશ્વાસ તેમ નિષ્ઠા રાખવાની જરૂરિયાત છે.

નોંધ

શિક્ષણની મુશ્કેલીઓનો ઉપચાર

જ્ઞાન પ્રાપ્તિ મુશ્કેલીઓના નિદાન તેમજ ઉપચાર માટે નીચે આપેલ મુખ્ય ચાર ચરણ છે.

(i) જ્ઞાન પ્રાપ્તિ મુશ્કેલીઓવાળા વિદ્યાર્થીઓનું મુલ્યાંકન કરવું.

બાળકોના વિષય અનુસારને ઉપસત્ર અનુસારને વિશ્લેષણ દ્વારા તમે કઠીનાઈવાળા છોકરાઓની ઓખળન કરી શકો છો. તમે વિભિન્ન અવલોકનાત્મક તકનીકો જેવી નિર્ધારણ માપની સુચી, વૃતાંત, અભિલેખની મદદથી કઠીનાઈવાળા છોકરાની ઓખળ કરી શકો છો.

(ii) શિક્ષણ કઠીનતાનું વિશિષ્ટ પ્રવૃત્તિથી મુલ્યાંકન કરવું

વિદ્યાર્થી જ્યાં ભુલ કરે છે તે સ્થાનની ઓખળ કરવી. જ્યારે તમે ૧ વિષયને પરિણામનું વિશ્લેષણ કરો છો ત્યારે તમે એ સ્થાનોની ઓખળાવી કરી શકો છો.

(iii) શીક્ષણ કઠીનાઈનના અસરકારક કારણો નિર્ધારિત કરવા

ક્યારે-ક્યારે કઠીનાઈ અભિરૂચી પ્રેરણા જવા કારણેના કારણ ઉત્પન્ન થઈ શકે છે જો કોઈ વિદ્યાર્થી ગણિતને અધ્યાપકના વૃત્તિ નકારાત્મક હોય તો તેને ગણિતમાં સમંકથી પ્રભાવિત કરો. તેના ઘણા પેચીદા કારણો હોઈ શકે છે. જો કે વિદ્યાર્થીઓનું અવલોકન વિદ્યાર્થીઓ સાથે કેન્દ્રિત સમુહ ચર્ચા શિક્ષક અભિભાવાકની બેઠક દરમિયાન તે તથા માતા-પિતાને સાક્ષાત્કાર વિદ્યાર્થી અભિયોના દ્વારા માં સુચના એકત્ર કરી શકાય છે.

(iv) ઉપરની ઉપચારાત્મક પ્રક્રિયા ને લાગુ કરવી.

પરીક્ષણને મુલ્યાંકનથી કાર્યક્રમ મે મહત્વપૂર્ણ ભૂમિકા છે. જેનો ઉપયોગ (I) વિદ્યાર્થીને કહેવું જોઈએ કે તમારા થીજેવા જવાબની અપેક્ષા હતી તેના આર રીતે કરવો જોઈએ. (II) વિદ્યાર્થી તે જ્યાં જે કઠીનાઈમાં ધ્યાન આપવાની જરૂર છે અને તેમને કશે કે તમે અહીં ભુલ કરો છો તે આના અભ્યાસની તમારે જરૂર છે. (III) તમે વિદ્યાર્થીને સાવધાનીપૂર્વક ક્રમાનુસાર પરીક્ષણ અભ્યાસ આપો. જેથી વિદ્યાર્થીમાં ૧ સફળતાનો અહેસાસ પ્રાપ્ત થાય. ઉદાહરણ તરીકે જો દાદા પ્રશ્નમાં સિધ્ધબદ્ધ નથી તો તે ભાગ પ્રશ્ન પણ હલ નથી થઈ શકતો જે મો તમે આ ભાગના પ્રશ્ન આપવા પહેલા ઘટા પ્રશ્નને દળ કરવાનો મોકો આપો જેથી તેને સફળતાનો એહાસા થાય (iv) વિદ્યાર્થીને. અવધીનો લક્ષને તેની પ્રગતિના માટે જાણકારી આપીને ખુશ કરો અને તેન કહો કે તેમને ઘેટાના પ્રશ્નો બહુ જલ્દી અને સાચી રીતે કરેલ છે. આવી જ રીતે તમે ભાગ કે પ્રશ્ન પણ આસાનીથી હલ કરી શકો છો. (ખરા) વિદ્યાર્થીને ઉપચારાત્મક પ્રક્રિયા કે પ્રભાવકારી સંબંધી સૂચના કે ઉપલબ્ધ કરવું કે તમે આ કાર્ય સાચા ઢંગથી કર્યું કેમકે તમે અવ્યવસ્થિતથી શરૂ કરી પ્રક્રિયાના માધ્યમથી અહિંયા સુધી પહોંચ્યા. અને આ પ્રકાર તમે પ્રગતિ કરી.

E.5 ભુલ અને ખામીમાં શું અંતર છે ? વિદ્યાર્થીઓના ગૃહકાર્યના દિવસે પ્રતિદિન કે અવલોકનથી ઉદાહરણ આપો.

E.6 તમારા વિષય ક્ષેત્રમાં વિદ્યાર્થીઓ દ્વારા જ્ઞાન પ્રાપ્તિ કઠિનાઈનોના ઉપચાર માટે અનુસરણ કરવા માટેના ચરણોની ચર્ચા એક શિક્ષકના રૂપે કરો.

નોંધ

મૂલ્યાંકનના પરિણામોનો ઉપયોગ કરીને અધિગમને વધારે સાડું બનાવવું

સમૃદ્ધિકરણ

જો બાળક સારી રીતે નિશાપાદન કરે તો તેમનું પણ ધ્યાન રાખવું તેને સમજવું જોઈએ કે પોતાની ક્ષમતાઓનો પૂર્ણ ઉપયોગ કરી ઉત્કૃષ્ટ કાર્ય પ્રદર્શન કરી શકે છે. એના માટે તેને વિદ્યાર્થીઓ માટે ઉચ્ચતરીય જ્ઞાન પ્રાપ્તિ સામગ્રી તૈયાર કરવી અથવા તેને ઉચ્ચ સ્તરીય જ્ઞાન પ્રાપ્તિ ક્રિયાકલામાં આવું અથવા દંતેકાર્ય આપો ઉદાહરણ તરીકે મધ્યમ વિદ્યાર્થીઓને એક અઘરો શબ્દનો ઉપયોગ કરી એક વાક્ય બનાવવા માટે કહો. તથા મધ્યમ સે ઉચ્ચ બાળક ને બે અઘરા શબ્દનો ઉપયોગ કરીને વાક્ય બનાવવાનું કહો. તમે બાળકોની પ્રતિભાવનો પોષિત કરવા માટે કાર્ય અથવા અઘરા સ્તરનું વધારો કરવો.

અધ્યાપકનો પોતાનો વિચાર

શિક્ષકના રૂપમાં, તમને પોતાનું કાર્ય નિષ્પાદન કરી ચિત્ન કરવા માટેની આવશ્યકતા છે. તમે પોતાનો જાતને નીચે આપેલ પ્રયત્નો પૂછો.

- શું મેં પ્રત્યેક વિદ્યાર્થી માટે પર્યાપ્ત કાર્ય કર્યું છે.
- કઈ રીતે હું ભિન્ન થઈ શકું છું.
- હું કેવી રીતે એકે બાળકને અથવા તેમના સમૂહને કાર્ય નિષ્પાદનમાં પરિવર્તન લાવી શકે છે.
- શું મેં પોતાના બાળકોને માટે અલગ વૈકલ્પિક કાર્ય વિકસીત કરી શકું છું.
- મારા વિદ્યાર્થીઓ જૂની ક્ષમતાના અનુમાન કરવા માટે સૌથી શ્રેષ્ઠ તકનીક અથવા ઉપકરણ હશે.

શિક્ષક પોતાની શૈક્ષણિક રણનિતી અને અનુમાન આવશ્યક કરી તેથી વિદ્યાર્થીઓને તેમને ક્ષમતાઓનો ઉત્તમ ઉપયોગ કરી શીખવા માટે સહાયતા પ્રદાન કરી શકાય. શકો અનુમાન કરતી વખતે આ પ્રકારથી દત્તકાર્ય ડિઝાઈન કરો જેમા વિદ્યાર્થી જવાબ આપે પરિક્ષણમાં ભાગ લેવા ઈચ્છિત રહે.

ક્રિયા કલાપ - ૬

તમે પોતાના પાછળના ભાગ પરીક્ષણના પ્રશ્નપત્રોનું વિશ્લેષણ અને વર્ણન કરો કે કઈ રીતે તમે એને.

પૂછેલા પ્રશ્ન	સુધારેલા જવાબ
પક્ષી કેમ પ્રવાસ કરે છે ?	શીતઋતુમાં ચિલ્કા સરોવરમાં પક્ષીઓના પ્રવાસના કોઈપણ કારણનું વર્ણન કરો.

મુલ્યાંકનના પરિણામોનો ઉપયોગ કરીને અધિગમને વધારે સારું બનાવવું

આવો ઉપરોક્ત ઉદાહરણમાં આપવામાં આવેલ ઉત્તર પ્રશ્નોનું વિશ્લેષણ કરીએ. અહીંયા વિદ્યાર્થીઓને એક નિશ્ચિત કાર્ય નિષ્પાદન કરવા માટે કહ્યું છે. તેમને કોઈપણ ત્રણ કારણોની પસંદગી કરવાની સ્વતંત્રતા છે. અહીં આ પદ એક વિષયવસ્તુને પ્રસ્તુત કરે છે. આ પદ વિદ્યાર્થીના વસ્તુગત રીતથી સમકંન કરી શકાય છે.

નોંધ

૧૫.૪ સારાંશ

- રિકોર્ડિંગ, વિદ્યાર્થીઓના શૈક્ષણિક તેમજ સહ શૈક્ષણિક બંને ક્ષેત્રોના જ્ઞાન પ્રાપ્તિ નિષ્પાદન તેમજ પ્રગતિના જુદા-જુદા ઉપાયો તેમજ ઉપકરણો દ્વારા એકત્રિત કરાયેલા પ્રમાણોનું વ્યવસ્થિત ઢંગથી પ્રલેખન કરવાની પદ્ધતિથી સંબંધ રાખે છે.
- રેકોર્ડિંગ, વિદ્યાર્થી કઈ રીતના નિમ્ન બોધ તેમજ કૌશલ્ય સ્તર ઉપર અર્જિત અભિગમ તેમજ પ્રગતિથી ઉચ્ચ તેમજ કઠિન સ્તર ઉપર અર્જિત જ્ઞાન અને પ્રગતિના અનુમાન પરિણામથી પૃષ્ઠપોષણને વહેંચવું અને સંચારિત કરવાનું છે.
- વિદ્યાર્થીઓના અનુમાનથી રેકોર્ડને વિભિન્ન સંબધિતોને અલગ-અલગ ઢંગથી રીપોર્ટ કરવાનો છે. જેમકે, (૧)વિદ્યાર્થી તેમજ અભિભાવુક (૨)અધ્યાપક તેમજ પરામર્દાતા તથા(૩) યજના બનાવવાવાળા તેમજ પ્રશાસકથી તેમના તરફ અંતરાક્ષેપણની આવશ્યકતા માટે.
- વિદ્યાર્થીઓનાં રિપોર્ટ કાડમાં કેટલા છે આયામાં ને સામેલ કરવાની જરૂરીયાત છે જેમકે વિદ્યાર્થીનું પ્રોફાઈલ (૧) શૈક્ષણિક શૈક્ષમાં વિદ્યાર્થીનું નિત્પાદન (૨) વિદ્યાર્થીની સાથે.
- શૈક્ષણિક ક્ષેત્રોમાં આદેશ (iv) વિદ્યાર્થીઓના વ્યક્તિગત સામાજિક ગુણ (v) વિદ્યાર્થીઓના સહાગી ક્રિયાલાપ (vi) વિદ્યાર્થીઓની હાજરી (vii) ધોરણમાં શિક્ષક અને મુખ્ય શિક્ષક ચર્ચા (viii) વિદ્યાર્થીઓના બધા પરિણામ.
- પર્યાવરણ વિષયમાં વધારે નિયમની રેકોર્ડિંગમાં થોડા વિસ્તારનો સમાવેશ કરવા જેવા કે (i) અવલોકન અને ફકોર્ડિંગ (ii)ચર્ચા (iii)અભિવ્યક્તિ (iv)વ્યાખ્યા (v) વર્ગીકરણ (vi) પ્રશ્ન પૂછા (vii) વિશ્લેષણ (viii) પ્રયોગના કાર્ય (ix) ન્યાય અને સમાનતા માટે નિષ્ઠા અને (x) સહયોગની ભાવના
- ભાષામાં આદેશની રિકોર્ડિંગમાં મૂળભૂત કૌશલ જેવા કે (i) સાંભળવું (ii) બોલવું (iii) ભણવું (iv) લખવું જેનો સમાવેશ કરી શકાય છે.
- ગણિતમાં આદેશની રેકોર્ડિંગમાં એક ધોરણ વિશેષમાં શિખવાડવામાં આવેલું અલગ - અલગ વિષયવસ્તુનો સમાવેશ કરી શકાય છે.
- અનુમાન પરિણામના વિશ્લેષણ કરી શકાય છે (i) વિષયના અનુસાર (ii) ઉપવિષયના અનુસાર અને (iii) જ્ઞાન પ્રાપ્તિના પરિણામના અનુસાર વિદ્યાર્થીઓના જ્ઞાન પ્રાપ્તિના સ્તરમાં ઉન્નતિ બનાવવા માટે કરી શકાય છે.
- અનુમાન પરિણાક કે વિશ્લેષણ ના આધાર પર વર્તન કરનાર કાર્યક્રમ જેવા કે પરામર્શ, નિદાનના દ્વારા ઉપચાર અને સમુદ્ધિકરણ કાર્યક્રમને આયોજન શિક્ષકો દ્વારા કરી શકાય છે.

નોંધ

મુલ્યાંકનના પરિણામોનો ઉપયોગ કરીને અધિગમને વધારે સારું બનાવવું

શિક્ષકો વિદ્યાર્થીઓને જ્ઞાન પ્રાપ્તિ આદેશ પર પોતાના વિચાર જોડી શકે છે અને જ્ઞાન પ્રાપ્તિ આદેશના અનુમાન માટે ઉપયોગમાં લેવામાં આવેલા ઉપકરણો અને તકનીકોના નિરધારણા કરી શકે છે.

૧૫.૫ પ્રગતિની તપાસ કરવા માટે આદર્શ ઉત્તર

E-1 વિદ્યાર્થીઓના મુલ્યાંકનનું રીપોર્ટિંગ સહાયક છે.

(i) શિક્ષકો માટે

- અલગ અલગ એકત્રિત સૂચનાના માધ્યકથી વિદ્યાર્થીઓની શક્તિઓને સમજવામાં.
- વિદ્યાર્થીના પહેલા પ્રોફાઇલનો વિકાસ કરવો
- વિદ્યાર્થી કેવી રીતે શીખે છે / ઉન્નતિ કરી રહ્યો છે, વિષયમાં નિષ્કર્ષ કાઢવામાં.
- વિદ્યાર્થી ક્યાં છે અને વિદ્યાર્થીની સહાયતા કરવા માટે શું કરી શકાય? તે સમજાવવું.

(ii) વાલી માટે

- આ જાણવું જોઈએ કે બાળક શાળામાં શું કરે છે.
- શીખવામાં બાળકોના સબબ અને નિર્મળ પક્ષોને ઓળખવા.
- વિદ્યાર્થીઓએ એમની રુચિ અને સ્વભાવના અનુસાર કાર્ય કરવા માટે પ્રોત્સાહન કરવું.
- વિદ્યાર્થીની જરૂરીયાત અનુસાર સમૃદ્ધિ માટે ક્રિયાકલાપ તૈયાર કરવું.

(iii) વિદ્યાર્થી માટે

- આપણે આદેશ સારું બનાવા માટે સ્વપ્રેરતા આપવું જોઈએ.
- વ્યક્તિગત સામાજિકને વિકાસ આપવું જોઈએ.
- જાણી કે તે શું કરે છે? કેમ કરી રહ્યા છે? આ એમને કમજોર પક્ષોને ઓળખીને સુધારવાનો મોકો આપે છે.

E-2 વિદ્યાર્થીના શૈક્ષણિક અને સારું શૈક્ષણિક ક્ષેત્રમાં ઉન્નતિમાં રિકોર્ડિંગના પ્રક્રિયાના એક વખત અંતરનું મુલ્યાંકન કરવામાં આવ્યું.

- વિદ્યાર્થીઓના અલગ શૈક્ષણિક ક્ષેત્રોમાં જ્ઞાન પ્રાપ્તિ પ્રગતિને રિકોર્ડના નંબરો અથવા ગ્રેડના દ્વારા કર્યા કે પણ સહ શૈક્ષણિક ક્ષેત્રોની રેકોર્ડિંગ કરવામાં અથવા ગ્રેડમાં વાપરવામાં આવે છો.

મુલ્યાંકનના પરિણામોનો ઉપયોગ કરીને અધિગમને વધારે સારું બનાવવું

નોંધ

- શૈક્ષણિક ક્ષેત્રોમાં જ્ઞાન પ્રાપ્તિના રિકોર્ડના નંબરો અથવા ગ્રેડના પાટો મૌખિક લિખિત અને પ્રયોગિક / પરિયોજના / દંત કાર્ય જેવા અંતર્ગત અલગ-અલગ કરવું પડે પણ સહ શૈક્ષણિક ક્ષેત્રોની રિકોર્ડિંગ વ્યાપક રૂપમાં અલગ-અલગ પરાલુન એ જોવી પેન્ટિંગ અને સંગીત વગેરેમાં કરવી પડે છે.

E-3 અલગ-અલગ વિષય ક્ષેત્રોમાં જ્ઞાન પ્રાપ્તિ આદેશની રિકોર્ડિંગના દરમ્યાન વિશેષતામાં અવલોકન કરી શકાય છે.

- ભાષામાં જ્ઞાનની પ્રાપ્તિ આદેશની રેકોર્ડિંગમાં મૂળભૂત કૌશલમાં સમાવેશ થાય છે જેવા કે (i) સાંભળવું (ii) બોલવું (iii) ભણવું (iv) લખવું.
- EVS માં જ્ઞાન પ્રાપ્તિ આદેશની રેકોર્ડિંગમાં અલગ - અલગ વિસ્તારમાં સમાવેશ કરી શકાય છે. જેવા કે (i) અવલોકન અને રિકોર્ડિંગ (ii) ચર્ચા (iii) અભિવ્યક્તિ (iv) વ્યાખ્યા (v) વર્ગીકરણ (vi) પ્રશ્ન પૂછવા (vii) વિશ્લેષણ (viii) પ્રાયોગિક (ix) ન્યાય એ સમાનતાના માટે નિપટા અને (x) સહયોગની ભાવના.
- ગણિતમાં જ્ઞાનની પ્રાપ્તિ આદેશની રિકોર્ડિંગમાં ધોરણ વિશેષમાં શીખવું અને અલગ-અલગ ઉપ વિષયોમાં શામિક કરી શકાય છે.

E-4 ખામી ઓછી થાય છે, પણ ભુલો થઈ જતી હોય કે ખામી સાધારણ પણ ઓછી થાય છે.

પણ ભુલો મનુષ્ય ક્રિયાઓનો સમાવેશ થાય છે. એક ખામીમાં સંતૃપ્ત થી ભવકાવાય છે. એક ગલ્તી એક ખામી કે જે ભૂલતી અથવા દ્વારા થાય છે. ભૂલતી ખોટું નિર્ણય લઈને અસાવધાનીમાં અથવા ભૂલ સ્વીકારવામાં થઈ શકે છે.

E-5 તમને એક અધ્યાપક હોવાના નાતે તમારા વિષયના ક્ષેત્રમાં જ્ઞાન પ્રાપ્તિ મુશ્કેલીવાળા વિદ્યાર્થીઓ માટે ઉપચારના નીચે આપેલ ચરણોનું અનુસરણ કરવું જોઈએ.

- વિષય અનુસાર અને સત્રાનુસાર નિપાદન કરીને જ્ઞાન પ્રાપ્તિ મુશ્કેલીઓવાળા વિદ્યાર્થીઓનું નિર્ધારણ કરવું.
- નિદાન દ્વારા જ્ઞાન પ્રાપ્તિ મુશ્કેલીઓને વિશિષ્ટ પ્રકૃતિનું નિર્ધારણ કરવું.
- જ્ઞાન પ્રાપ્તિ મુશ્કેલીઓ જેવી કે અભિવૃત્તિ, રૂચિ, પ્રોત્સાહન અને પસંદ જેમકે પ્રભાવિત કરવાળા કારકોનું નિર્ધારણ કરવું.
- ઉપરચુક્ત ઉપચારાત્મક વિધિને લાગુ કરવું.

નોંધ

મુલ્યાંકનના પરિણામોનો ઉપયોગ કરીને અધિગમને વધારે સારું બનાવવું

૧૫.૬ સંદર્ભ ગ્રંથ / કેટલાક ઉપયોગી પુસ્તકો :

1. Government of India (1986 & 1992). National Policy on Education, Ministry of Human Resource Development, Department of Education, New Delhi.
2. Government of India (1991). Minimum Levels of Learning at the Primary Stage: Report of the Committee Set Up by Ministry of Human Resource Development, NCERT, New Delhi.
3. Government of India (2005). National Curriculum Framework. Ministry of Human Resource Development, NCERT, New Delhi.
4. Gronlund, N.E. & Linn, R. (1990). Measurement and Evaluation in Teaching (6th Ed.). Macmillan Publishing, New York.
5. Rajput, S. et. Al. (2002). Handbook on Paper Setting. NCERT, New Delhi.
6. Shertzer, B. & Peters, H.J. (1965). Guidance Techniques for Individual Appraisal and Development. Macmillan Company, New York.
7. Singh, P. (1986). Evaluation at the Elementary Stage: A Book of Readings (Ed.), NCERT, New Delhi.

૧૫.૭ અંત્ય એકમ અભ્યાસ

૧. તે કયા કયા વિભિન્ન સંબંધી છે જે વિદ્યાર્થીના પ્રદર્શનનું વિવરણ કરે છે. તે બાળકોના જ્ઞાનપ્રાપ્તિ પ્રદર્શનમાં સુધારમાં કેવી રીતેયોગદાન આપી શકે છે ? વર્ણન કરો.
૨. વાલીઓના માટે માર્ગદર્શન સૂચી અધ્યાપક માટે કેવી રીતે યોગદાન આપી શકે છે ? વર્ણન કરો.
૩. જ્ઞાન પ્રાપ્તિ પર આધારિત મુલ્યાંકનના પરીણામ સુધારા માટે અધ્યાપકો દ્વારા ઉઠાવવામાં આવેલી પગલાની વ્યાખ્યા કરો.
૪. આદેશ પરીક્ષણની સંરચના કરવાના ચરણોની વ્યાખ્યા કરો તથા પોતાના વિષયમા વિદ્યાર્થીની થવાવાળી જ્ઞાન પ્રાપ્તિ મુશ્કેલીઓનું નિદાન કરવા માટે પરીક્ષણ પદોનો વિકાસ કરો.

એકમ ૧૬ અધિગમ અને આંકલન

નોંધ

સંરચના

- ૧૬.૦ પ્રસ્તાવના
- ૧૬.૧ શિક્ષણ ઉદ્દેશ
- ૧૬.૨ શિક્ષણ અને મૂલ્યાંકન
 - ૧૬.૨.૧ શિક્ષણ ના મૂલ્યાંકન
 - ૧૬.૨.૨ શિક્ષણ હેતુ મૂલ્યાંકન
 - ૧૬.૨.૩ શિક્ષણ તરફથી મૂલ્યાંકન
- ૧૬.૩ મૂલ્યાંકન માટે યોજના બનાવવી
- ૧૬.૪ સારાંશ
- ૧૬.૫ સંદર્ભ ગ્રંથ / કેટલાક ઉપયોગી પુસ્તકો
- ૧૬.૬ અંત્ય એકમ અભ્યાસ

૧૬.૦ પ્રસ્તાવના

તમે આ જોયું હશે કે આ કોર્સમાં બધા ખંડો માં કેન્દ્ર શિક્ષણ અતં શિક્ષણ આધારિત શિક્ષણ રહ્યું છે. બાળકો કેવી રીતે શીખે છે. “અને” અધિકતમ શિક્ષણ ને વધારવા કેવી રીતે શીખે છે ધોરણ પ્રક્રિયાઓ માં અલગ મુદ્દા માટે ચર્ચા નું કેન્દ્ર રહે છે. શિક્ષણ શિક્ષણ અધિગમ સાધનો, ધોરણ પ્રબંધન નિર્ધારિત અને મૂલ્યાંકન અને અન્ય આવા મુદ્દા જે કે ધોરણો પ્રક્રિયાઓમાં સંબંધિત છે. અને એવા તત્વો ના રૂપમાં પેશ કર્યું છે. કે જે અધ્યેતાઓ અધિગમ માટે પ્રરણાદાયક સ્થિતિઓ છે. પારંપરિક પર, આપણા સ્કૂલોમાં અધિગમ અને મૂલ્યાંકન ની પ્રક્રિયાઓ ધોરણમાં બાળકોની વચ્ચે પ્રતિસ્પર્ધા વધારે છે. કોઈ પણ પરીક્ષા ધોરણના અંતમાં અમે આપણ પરિમામોનું વિજલેષણ આપણે આપ સંતોષ કરવા માટે કરે છે. કોઈ પ્રશ્નોના જવાબ મેળવ્યા? અથવા કોઈ કોઈને એ એથવા બી ગ્રેડ મેળવ્યા? અથવા કેટલાક ને ભાષા માં કુલ આંકડામાં ૩૦% નથી આવ્યા? પરંતુ આ બધાજ પ્રશ્નોના થી અમે અધ્યાતઓ તેમના આંકડા અથવા ગ્રેડો મેળવ્યા છે તે આધાર પર ભેદ કરે છે. તેમની યોગ્યાતાઓ અથવા ક્ષમતાઓ ને ઓળખવા માટે પરિણામોના આધાર પર કોઈક

નોંધ

અધિગમ અને આંકલન

વાર આપણે વિદ્યાર્થીઓનો ધોરમ બની રહે છે. ઉદારમ પ્રમાણે ધોરણ Vમાં આંકડા પર આધાર ત્રણ ધોરણ બનાવી શકાશે. પહેલું ધોરણ તે વિદ્યાર્થીઓનું છે જેમને ૬૦% થી પર આંકડાં મેળવ્યા છે. (અને ઉચ્ચ નિષ્પાદન ધોરણ કહેવાય) બીજા વર્ષ આ છે જેમાં ૩૦ થી ૫૯% (સરેસાશ નિષ્પાદન ધોરણ) આંકડા પ્રાપ્ત કર્યા અને ત્રીજા ધોરણમાં તે વિદ્યાર્થી છે જેને ૩૦% (સામાન્ય નિષ્પાદન વર્ગ) થી આછા મેળવ્યા. ઉચ્ચ નિષ્પાદન ધોરણો અતિરિક્ત શિક્ષણ દેવામાં આવે છે. ગણિત પ્રતિયોદિતઓમાં વજરા જીવતા માટે જે મારે નીચે નિષ્પાદન વર્ગને પણ શિક્ષણ આપવામાં આવે છે. માટે તે ૩૦% થી ઉપર આંકડા મેળવે અને અસફળતા ના અહેવાલ જોકે આ પ્રકારના મૂલ્યાંકન કોઈ ધોરણ અથવા વિદ્યાર્થીઓમાં બાળકોમાં મતભેદ ને વધારે છે. સ્કૂલ શિક્ષણમાં તંત્રમાં મહત્વપૂર્ણ બદલાવ આવે છે હવે કેન્દ્ર શિક્ષણ નહિ પરંતુ અધિગમ પર છે. અધિગમ કેન્દ્રીત તંત્ર વિશ્વાસ કર્યો છે કે કઈ પણ બાળક જેનાથી આધિગમ ને પ્રેરણા કરવા વાળી પરિસ્થિતિ પ્રદાન કરે ઉચ્ચ સ્તરમાં ઉપલબ્ધ પ્રાપ્ત કરી શકે છે આ ઉદ્દેશી ની પ્રાપ્તિ હેતુ, પારંપરિક પ્રતિસ્પર્ધા પર કરી શકે છે. આ ઉદ્દેશ ની પ્રાપ્તિ હેતુ પારંભિક પ્રતિસ્પર્ધા પર આધારિત પરીક્ષા ને કોઈ મદદ નથી કરતી પરંતુ આવા મૂલ્યાંકન નિર્ધારણ અભ્યાસમા સ્વીકારવું પડશે જેમાં સફળતાને માનવ બાધા બાળકો કરવા અને બધા બાળક ઉચ્ચ સ્તર તક પહોચે આ વાંછિત પહોચે આ વાંછિત છે. આવા મૂલ્યાંકન માં ગ્રેડિંગ તંત્ર બાળકોને ગ્રેડ નથી આપતા પરંતુ નિષ્પાદન ગ્રેડ આપે છે ગ્રેડ એ બાળકો નહી હોતા પરંતુ ગ્રેડ એ નિષ્પાદન હોય છે. અને શિક્ષકને આ તરીકાથી ભણાવવું અને નિષ્પાદન કરવાનું છે. કે બધા બાળકો સફળતા પ્રાપ્ત માટે પ્રેરિત થઈ જાય ત્યારે અધિગમ નિર્ધારણ માં બદલાવ થી વિશ્વાસ અને પ્રક્રિયા શું છે.

આ ઈકાઈ માં આપણે કોઈ પ્રકારની નિર્ધારણ યંત્રો અને વિદ્યાર્થી એ પરિચિત કરાવશે જે હવે ધોરણમાં પ્રયોગ કરાવે છે. માત્ર બાળકો જે શિખવ્યું તેમને નિર્ધારિણ હેતુ નહી પરંતુ અધિગમ ને વધારવા માટે છે. આ ઈકાઈ કો પૂર્ણ કરવા માટે આપણે અધ્યાયન માં ૧૦ કલાક જોઈએ.

૧૬.૧ શિક્ષણ ઉદ્દેશ્ય

આ એકમ વાંચ્યા પછી તમે આ યોગ્ય થઈ જશો.

- મુલ્યાંકનની પ્રક્રિયા ના ધોરણમાં અધિગમ ને વિભિન્ન ચરણોમા સાથ સંબંધ સ્થાપિત કરી શકાશે.
- મુલ્યાંકનના યંત્રો અને વિધિઓના પ્રયોગ ધોરણ શિક્ષણ ના વધારવા આપવા માટે કરી શકાશે.
- મુલ્યાંકનની ઘટનાઓમાં ઉપયોગ શિક્ષણ સ્ત્રોતોના રૂપ માં કરી શકાશે.
- આપણા વિદ્યાલય માં મુલ્યાંકનના કાર્યક્રમની યોજના બનાઈ શકશે.

૧૬.૨ શિક્ષણ અને મુલ્યાંકન

પાછળના એકમોમાં આપણે આ વાત જ્ઞાન થયું કે હાલાતિ શિક્ષણ અને મુલ્યાંકન જોડે જોડે ચાલે છે. આ બંને વિશિષ્ટ પ્રક્રિયા છે. આ સંદર્ભમાં ચાલો આપણે નીચે લખી પરિસ્થિતિઓ પર નજર કરે:

પરિસ્થિતિ ૧ :સોહાના એ આપણી સ્કૂલના ધોરણ Vના પ્રકરણ સ્વતંત્રતા માટે આપણા સંદર્ભ ભણવામાં છ કાલાશ લગાવ્યા. પ્રકરણ પુરું થઈ ગયા પછી તેમને આ સુનિશ્ચિત કરવા માટે દરેક બાળકોને પ્રકરણ પર કરેલું જ્ઞાન અને સમજ મેળવી છે. તે માટે એક ટેસ્ટ લીધો.

પરિસ્થિતિ ૨ :ધોરણ ધોરણ IVના જુદા ને જોડ અને ઘટાને સમજાવા તે મદદ કરી ને રહિને મેળવ્યું કે કેટલાક વિદ્યાર્થી બે અસંગત (Improper) જુદા ને જોડે પુરુ કરવામાં સક્ષમ નથી. તેમને સંગત જુદા જોડમાં એક નાનો ટેસ્ટ આપ્યો (બે સંગત જુદા જોડના એક પ્રશ્ન, સંગત અને અસંગત જુદા જોડના ત્રણ પ્રશ્ન તથા પાયાની લગભગ ૪૫% વિદ્યાર્થીઓ સંગત તથા અસંગત જુદા જોડ પર સાષ્ટતા નતી જેથી તેમના બે અસંગત જુદા જોડની સમજના વિકાસ પર ધ્યાન કેન્દ્રિત કર્યું અને તેમને સંગત જુદાની સાથ જોડ પર જેના પછી તે અસંગત જુદા જોડના શિક્ષણ તરફ વળ્યું.

પરિસ્થિતિ ૩ :સોહા, જો ની ભાષા વાંચી રહી હતી, અને આપણા ધોરણ VIIના વિદ્યાર્થીઓથી આપણી સ્કૂલ અને મોહલ્લામાં આયોજન કર્યું સ્વતંત્રતા દિવસના સમારોહ પર એક નાનું વર્ણન લખવાનું કહ્યું ઉદ્દેશ હતો તેમના પેરાગ્રાફ બનાવાની યોગ્યતાનું નિર્ધારણ કરવાનું વિદ્યાર્થીઓને સૂચના ભંગી કરવા નિયમ અને પ્રક્રિયા પર ચર્ચા કરી તેમને આ નિર્ણય લીધો કે તે નિયમ પેરાગ્રાફ ના નિર્ધારણ કરવા માટે પ્રયોગ કરવામાં આવશે. સોહાને દરેક બાળકોને તેમના પેરાગ્રાફને જેવું ઈચ્છે તેવું રૂપ આપવાની સ્વતંત્રતા આપતા નિર્ધારણ ના નિયમો પર સહમત કરી લીધું જુદી જુદી જગ્યાઓ પર આયોજિત સમાનતાઓ અને અસમાનતા ઓનું અવલોકન કરવાનું છે. સૂચના ભંગી અને સંગઠિત કરીને દરેક સ્ટેપ પર દરેક વિદ્યાર્થી નિર્ધારિત નિયમેના સંદર્ભમાં તેમની પ્રક્રિયા માં સુધારો અથવા પરિવર્તન આવશે. તેમને આ દિવસ પર કેટલાક સંગઠનો દ્વારા આપી પુસ્તિકાઓ ભેગી કરી. અને કેટલાક સભ્યો જેમનાં મોહલ્લાના બાળકો પણ અંદર તેમની ભાવનાઓને સાંભળી. વર્ણનના વચ્ચે અથવા અંતમાં તેમને દિવસ ના તેમના વિચાર અને લોકોનો ઉત્સાહ વિશે લખ્યું પરિયોજના પૂરી કરવા પછી તે ધોરણમાં સોહાની સાથ બેઠે અને આપણી રિપોર્ટ ના ઉચ્ચારણ કર્યું દરેક વર્ણન માટે તેમને ગ્રેડ આપવાનો પ્રયત્ન કર્યો જેમ કે નિર્ધારણ હેતુ નિર્ધારિત નિયમ પર આધાર હતી. નિર્ધારણ પછી દરેક બાળકો નિર્ધારણ અવલોકનના આધાર બન્યા આપ વર્ણનને સુધારવા માટે કહ્યું.

ક્રિયા-કલાપ - ૧

થોડા સમય માટે વિચાર અને ઉપર આપેલી ત્રણ પરિસ્થિતિઓની પ્રક્રિયા અને ઉદ્દેશ માં સમાનતાઓ અને અસમાનતાઓ સૂચિ બનાવીએ.

શું ઉપર આપેલી ત્રણ પરિસ્થિતિઓની પ્રક્રિયા અને ઉદ્દેશ માં કોઈ અંતર છે ?

હા, આપણે પહેલાની પરિસ્થિતિમાં ઘણા સીમા તક જાણ છે. એક ઈકાઈ આથવા પ્રકણના પૂરા થાય પછી, આપણી હમેશા આ ઈચ્છા કરે આથવા દરેક વ્યક્તિ મેળવ્યાની મેળવ્યા પર

નોંધ

નોંધ

અધિગમ અને આંકલન

વાંચિત સ્ટરની તુલના કર બીજો શબ્દમાં દરેક અધિગમના પરિણામ પર નિર્ધારણ કરે છે. આ પ્રક્રિયાને “અધિગમ ના નિર્ધારણ” કહેવામાં આવે છે. અને આ કેટલાક પ્રકરણ/પાઠની ઈકાઈ ના અંતમાં કરવામાં આવે છે. બીજી પરિસ્થિતિમાં રોહિત બાળકો ને નિષ્પાદન ના નિર્ધારણ તે સમય પર કરી રહ્યો છે. જ્યારે શિક્ષણમાં અધિગમ ની પ્રક્રિયા ચાલતી હતી. તેમને નિર્ધારણના પરિણામમાં અધિગમના સુધારા અને આપણા શિક્ષણની પ્રક્રિયા ને સુધારવા માટે કહ્યું પૂર્વ ઈકાઈઓમાં કરી હતી અને આપી ‘અધિગમ હેતુ નિર્ધારણ’ કહેવામાં આવે છે.

સોહાના વિદ્યાર્થીઓ એ નિર્ધારિત નિયમ પર નિર્ણય લીધો અને અધિગમ માં તેમના સંદર્ભ રાખ્યો જેથી તેમની આપણા અધિગમ ની પ્રક્રિયા ને સાચા રસ્તામાં સહાયતા મળી. અને પરિવર્તન કરવામાં પમ સાંસાંશ માં વિદ્યાર્થી અધિગમ ની પ્રક્રિયા હેતુ નિર્ધારણના નિયમોનો પ્રયાગ કરે છે. આ માટે આને કહી શકાય છે. નિર્ધારણ અધિગમ જેવા.

જેમ કે આપણે અધિગમના નિર્ધારણ માં સામાન્ય ત્રાન છે. ચાલો આપણે બીજી બે પ્રક્રિયા સમજી એ જે અધિગમ છે.

૧૬.૨.૧ શિક્ષણનું મુલ્યાંકન

શિક્ષણના મુલ્યાંકનથી અભિપ્રાય બે પ્રકારના મુલ્યાંકનથી છે. મૌખિક નિષ્પાદન અને લેખિત આ આમા થી બે અથવા વધારે વિવિધીયોના મિશ્રણ જેથી તોઈનું શિક્ષણ ઈકાઈ અથવા સત્રના અંતમાં આયોજન કરવામાં આવે છે. આ પ્રકારે નિર્ધારિત ની તપાસ કરી શકીયે છે. અવધારણાઓ અને અનુભવોનું સંશ્લેષણ અને નિષ્પાદન કરાવીને જેથી તેમાનામાં શિક્ષણ સત્રમાં ધારણ કરયા છે. શિક્ષણના મુલ્યાંકનના પરિણામ નો દરેક સ્થાન પર વિદ્યાર્થીઓના શિક્ષણની વધારવાની તપાસ માટે મહત્વપૂર્ણ સૂચના માનવામાં આવે છે. તેમના પ્રયોગો જુદા જુદા તુલમા કરવા માટે કરવામાં આવે છે. જેવા કે જુદા વિષયો માં વિદ્યાર્થી ના નિષ્પાદન ધોરણમાં વિદ્યાર્થી ઓ વચ્ચે તુલના જુદી જુદી સ્કૂલો માં વિદ્યાર્થીઓ વચ્ચે તુલના પરિણામનો આગળના સત્ર અથવા શૈક્ષણિક વર્ષે હેતુ પાઠ્યચર્યાય ક્રિયાઓની યોજના બનાવા માટે પ્રયોગ કરવામાં આવે આગળ, શિક્ષણના મુલ્યાંકનના પિણામો માં આંકડા અથવા ગ્રેજો ના માધ્યમ થી દેખવામાં આવે છે. જેને સ્કૂલ શિક્ષણથી સંબંધિત દરેક વ્યક્તિ પરિચિત છે. અને જેને વિશે હું આપણો પૂર્વ ઈકાઈ માં આપણા પહેલા થી ભણયા હતા.

ઉપકરણ તથા યુક્તિઓ : શિક્ષણના મુલ્યાંકનના માટે નિર્ધારિત કરવા વાળો કાર્યની પ્રકૃતિ પર આધારિત આપણે જુદા યંત્રો અને વિવિધયોના પ્રયોગ કરવો પડે છે. જેવા કે ઈકાઈમા કહ્યું છે કે આપણે યંત્રો અને વિધિયોના રાયન ઉદ્દેશ સહિત સૂચના ની વાંચિત માત્રા અને કિસ્મ ના અનુસાર કરવાનું છે. શિક્ષણના મુલ્યાંકન માટે પ્રયોગ કરવા વાળા કેટલાક ઉપકરણ છે. જુદા જુદા પઆકારના પ્રશ્નો વાળા હેસ્ટ, એનૈકડીટલ રિકોર્ડ (વિદ્યાર્થી) ના જીવનની મહત્વપૂર્ણ ઘટનાઓના વર્ણન જેમના સંબંધ નિર્ધારિત કરવામાં આવેલા કાર્ય અથવા પ્રક્રિયા થી છે. રોટિંગ સ્કેલ, એક લિસ્ટ વગેરે.

આ મુલ્યાંકન માં વિધિયો છે. અવલોકન, વિદ્યાર્થીઓના (મૌખિક અને લેખિત) જવાબના વિશ્લેષણ, વિદ્યાર્થી ઓના કાર્યનું વિશ્લેષણ વિદ્યાર્થીની સાથે ચર્ચા,

અધિગમ અને આંકલન

અપેક્ષિત ફરજો : એક શિક્ષણ હોવા માટે, આપણે આ અહસાસ કરવો પડશે કે અધિગમના નિર્ધારણ ના પૂરી ફરજો અને તેમના અનુવર્તન આપણા પર છે. આ માટે કેટલાક મુદ્દા પર આપણા ધ્યાન જરૂરી છે.

નોંધ

- આપણે આ શુંનિશ્ચિત કરવાનું છે કે મુલ્યાંકન કાર્ય અથવા દત્ત કાર્ય નો ઉદ્દેશ વિદ્યાર્થીઓને સ્પષ્ટતાથી સમજ આવી ગઈ છે.
- આપણા કાર્ય પૂર્તિ માટે ઉપરોક્ત સમય મુલ્યાંકન કરવાનું છે.
- આપમા કાર્ય પુરું કરવામાં કેટલાક વિદ્યાર્થીઓની સામે આપવાની યુનૌતીના વિશે સંવેદનશીલ હોવાનું જરૂરીયાત છે.
- આપણે આપણા નિર્ણાય લેવા માટે પૂરતા માત્રામાં પ્રમાણ ભેગા કરવા પડેશ.
- જે આંકડા / ગ્રેડ તમે વિદ્યાર્થીઓને આપો છે જેનાથી પાછળ આપણી પાસે મજબૂત તર્ક સંગતિ હોવી જોઈએ.

ક્રિયા-કલાપ - ૨

આપણે આપણી સ્કૂલમાં શિક્ષણના મુલ્યાંકનની પ્રક્રિયા ઓથી જાણ છો. તે ક્રિયાઓની સૂચી બનાવી જેના થી આ મુલ્યાંકનો વિદ્યાર્થીઓના અધિગમ અને ઉપલબ્દની ગુણવત્તાની સારી બનાવવા માટે વધારે પ્રભાવશાળી બનાવી શકાય.

અધિગમાના અનુમાનને પ્રભાવશાળી બનાઈએ : નીચે કેટલાક પોઈન્ટ આપ્યા છે. જેનું ધ્યાન આપવા અધિગમના નિર્ધારણ ના વૈધ અને ન્યાયપૂર્ણ સુનિશ્ચિત હેતુ રાખે છે.

- આપણે પૂરતા માત્રામાં પ્રમાણ ભેગા કરવાના છે. (લેખિત મોખિક અથવા / બને નિષ્પાદનના) જેથી આપણે માટે આપણી માટે થી વિદ્યાર્થીની હાજરી ના સહી ચિત્ર આપવા સંભવ રહે, આ ઉદ્દેશ માત્ર લેખિત પરીક્ષણ (અથવા પરીક્ષા પરિણામો) ના પરિણામ પર આધાર હોવું પૂરતું નથી.
- આપણા મુલ્યાંકનની કેટલીક રીતોના પ્રયોગ પ્રમાણે ભેગા કરવાનો હેતુ કરવો પડેશે. તેથી બધા વિદ્યાર્થી આપણા શિક્ષણના નિષ્પાદન કરી શકે છે. જે આપણે માત્ર એક લેખિત પરીક્ષણ આયોજન કરો છે અથવા આથી શિક્ષણના મુલ્યાંકન હેતુ પ્રયોગ કરો છો તો આ બધા હદ સુધી સંભાવતા છે કે વધારે વિદ્યાર્થીઓને કેટલાક પ્રશ્નોના જવાબ આપવામાં અસુવિધા થઈ હશે. આ પ્રકાર તમને નીચા આંક / ગ્રેડ, મળે જેથી બીજા પ્રકાર ના કાર્ય માં આ સંભાવના છે કે તે સારું કરી શકે.

નોંધ

અધિગમ અને આંકલન

- નિર્ધારવાના કાર્ય / યંત્ર ના અંદર થી વિદ્યાર્થીઓ માટે તેમની વ્યક્તિગત આવશ્યકતાઓને અનુસાર પૂરતા વિકલ્પ હોય જોઈએ.
- જો આપણે આપણા વિદ્યાર્થીઓના શિક્ષણના વિશે માં એક વિશોક વિષય વસ્તુની ઈકાઈ પર પૂરતા આંકડા ભેગ કરી લીધા છે. તો પણ આપણો શિક્ષણના મુલ્યાંકન માટે લાવી ગયા છે. અથવા નવા આંકડાનો પ્રયોગ કરવો પડશે.
- કોઈ પાકરણ / ક્ષેત્ર માં શિક્ષણના મુલ્યાંકન શરૂ કરવાના પહેલા આપણે આ સુનિશ્ચિત કરવું પડેશે. કે દરેક વિદ્યાર્થીને ઉપરોક્ત પુનર્નિવેશન ની સાથે એભ્યાસ કરે અને અભ્યાસ દરમિયાન સુધાર માટે પૂરતો સમય પ્રદાન કરી શક્યા છે.
- આપણાં વિદ્યાર્થીઓની પ્રતિક્રિયાઓ અને નિષ્પાદન અંક અથવા ગ્રેડ આપતી વખત વધારે સાવધાની રાખવાની છે. જેથી આ કાર્ય બિલકુલ નિષ્પક્ષ રહે જેમ કે પહેલા કહી ચૂક્યા છે કે આપણે આપણા વ્યાવસાયિક ન્યાયસંગતાના પ્રયોગ પર અંક અથવા ગ્રેડ આપવા જથી જો જરૂરિયાત પડે તો આપણે તેમને ન્યાયસંગત શરૂઆત કરી શકીએ.
- જો આપણે કેટલાક વિદ્યાર્થીઓના પરિણામ સૌથી છેલ્લા વાળા નિર્ધારણ માં અસંગત અથવા અસ્થિર લાગે તેમને સાવધાનીપૂર્વક બીજાવાર દેખવું અને જરૂર લાગે તો તે વિદ્યાર્થી ઓના ઘર અને સ્કૂલ ની શિક્ષણની પરિસ્થિતિઓની તપાસ કરો જેથી આવા અસ્થિર પરિણામ વાસ્તવિક કરણ જાણી શકાય છે.

E - 1 નીચે લખેલા માંથી કયો શિક્ષણના મુલ્યાંકનનું ઉદાહરણ નથી ?

- અ વાર્ષિક પરીક્ષા
- બ ગૃહકાર્ય નિર્ધારણ
- સ છાત્રાવૃત્તિની પરીક્ષા

E - 1 શું પ્રાથમિક સ્કૂલના વિદ્યાર્થી ઓને આગળના ધોરણમાં ધોરણ ઉન્નતિ માટે વાર્ષિક પરીક્ષા અંક / ગ્રેડના પ્રયોગ કરી શકાય છે.

૧૬.૨.૨ શિક્ષણ હેતુ મુલ્યાંકન

શિક્ષણના આ મુલ્યાંકન વિશે વિચારીએ જેમાં મુલ્યાંકનના પરિણામ દરેક વિષય વસ્તુની એકમ પ્રકરણના અંતમાં હાજર છે. અને વચે છે. શું એકમ અથવા ટર્મના અંતમાં પુનિવેર મળ્યા પર અનાયર કાર્ય કરવું કોર્થ કરવા કરવામાં વધારે મોડુ થઈ ગયું છે. માની શકશો. જો વિદ્યાર્થી ઓ આપણા નિષ્પાદન પર પુનનિવેશન સાચા સમય પર મળી જાય, એકમ ટર્મના અંતમાં નહિ તો તે આપણા શિક્ષણ ની રીતે સુધારી વધારે નિષ્પાદનનું પ્રદર્શન કરી શકશે. આ માટે શિક્ષણ ત્યારે પ્રભાવશાળી થાય છે. જ્યારે તેમને ખાસ કરીને વિદ્યાર્થીઓના શિક્ષણને સમય સમય પર અનૌપચારિત રૂપ એ માટે કરાવું અને સાચા સમય પર પુનરાવર્તન પણ કરાવું પડે છે.

આ પ્રકારના મુલ્યાંકનને શિક્ષણ હેતુ માટેનું મુલ્યાંકન કહેવામાં આવે છે.

શિક્ષણ હેતુ મુલ્યાંકનના મુખ્ય ઉદ્દેશ નીચે આપેલા છે.

- દરેક બાળકોને આ જ્ઞાન કરવાનું છે કે તે શું કરી રહ્યા છે. આ સમજાવવા તેમને સુધારા માટે શું કરવાની જરૂરિયાત છે. અને ત્યાં પહોંચવાનું છે. બાળકોને બળ પ્રદાન કરવાનું છે. જેથી સક્રિય અધ્યોતા બનાવ માટે પ્રેરિત કરાવે છે તેથી આપણા અધિગમમાં સતત સુધારી શકાય છે.
- દરેક શિક્ષકને આ યોગ્ય બનાવવા વિદ્યાર્થીઓની હાજરી વિશે સારો મુલ્યાંકનના પ્રગતિની અવધારણાઓ અને નિયમો સમજી શકે અને અધિગમ ના સુધારા હેતુ જાણી શકશે. ઉપરાંત જે વિદ્યાર્થી પાણી ક્ષમતા ને પૂરું નથી કરી શકાત.
- ઘર સ્કૂલમાં સંગઠિત અને સુનિયોજીના મુલ્યાંકન યંત્રો ના હોવા જેથી વિદ્યાર્થીઓના નિયમિત ઉપયોગી પ્રબંધ યોગ્ય અને સાચા મુલ્યાંકન થઈ શકે અને મુલ્યાંકનના પરિણામોના ઉપયોગી, બાળકો શિક્ષણની પ્રગતિની તપાસ માટે કરી શકાય.
- દરેક માં-બાપ અથવા અભિભાવકો બતાવવું કે તેમના બાળકો શિક્ષણમાં કેવી રીતે ચાલી રહ્યો છે. અને તેમને સુધારા માટે શું કરવાની જરૂરિયાત છે. અને તે બાળકો અને શિક્ષણની શી મદદ કરી શકે છે. અધિગમ હેતુ મુલ્યાંકનના બે ચરણ હોય છે. પહેલું નિદાનાત્મક મુલ્યાંકન અને સૃજનાત્મક મુલ્યાંકન
- **નિદાનાત્મક મુલ્યાંકન :-** એકમના શિક્ષણની શરૂઆત પહેલાં આ જાણવા માટે કરવામાં આવે છે કે વિદ્યાર્થી ઓ પ્રકરણ વિશે શું જ્ઞાન છે. શુ નથી. આ પ્રકારનું મુલ્યાંકન આ જાણવા માટે મદદ કરે છે કે આપના વિદ્યાર્થી શિક્ષણના કયા સ્તર પર છે વિદ્યાર્થીઓના શિક્ષણ સ્તરના અનુસાર શિક્ષણ હેતુ કઈ વિધિયા અપનાવી જાણવું જોઈએ. જો આપણે ધોરણ VI માં ભારતના જુદા જુદા રાજ્યોના વિશે ભણાઈ રહ્યા છે તેથી આપમે આ જાણવું જરૂરી છે કે બાળકો એટલીસ વધારે પ્રયોગ કરતા કે નહીં, જો આપણે આ મેળવ્યા છે કે ધોરણ ના અધિકારી વિદ્યાર્થીઓ અટલસ નો પ્રયોગ કરતા આવડે છે. તે સમયે તેમને આ કાર્ય માં લાગવું તે બાળકોને નાન સમૂહ સાથે કાર્ય કરી શકશે, જેથી આ કાર્ય કરતા નથી આવડતું.
- **સૃજનાત્મક મુલ્યાંકન:-** આ મુલ્યાંકન છે જેના દ્વારા આપણે શિક્ષણ પ્રક્રિયા કે સમય જયારે ધોરણ ચાલુ હોય છે. અને અધ્યયમ ની એવું ઈકાઈ પર આગળ પ્રગતિ થઈ છે. આંકડાં ભેગા કરી શકાય છે. બાળકો જ્ઞાન અને કૌશલ પર સુનિશ્ચિત કરવા માટે જેનામાં શિક્ષણમાં રહી ગઈ ની અંદર હોય આપણે સૃજનાત્મક મુલ્યાંકનના પરિણામોના શિક્ષણના માર્ગદર્શન કરવા માટે ત્રણ બાળકો જરૂરીયાત અનુસાર આપણી શિક્ષણ વિધિમાં ફેરફાર માટે આપણે બાળકોને જે કાર્ય એટલસના પ્રયોગ કરી પૂર્મ આપણા આ પર પુનનિવેશન પ્રદાન કરી શકાય છે. અને આપણા શિક્ષણને બીજીવાર વ્યસ્થિત કરવા તેની પર બીજીવાર વિચાર કરવો અને સુસ્પષ્ટ કરવા માટે વિચાર હાજર કરી શકાય છે.

નોંધ

નોંધ

અધિગમ અને આંકલન

- સૃજનાત્મક મુલ્યાંકનના દ્વારા જો આપણે મેળવીએ છીએ કે વધારે વિદ્યાર્થીઓને ભણાઈ રહ્યા સમજમાં ના આવ્યું માટે આપણે આગળ ના પાઠ ભણાવા પહેલા અલગ અથવા વૈકલ્પીય વિધિઓનો અવધારાઓ અને અથવા કૌશલો ને ભણાવા માટે કરવું પડશે.

શિક્ષણ હેતુ મુલ્યાંકન ની નીચે આપેલી વિશેષતા છે.

- આ દરેક અધ્યેતા માટે તેમની શક્તિ અને જરૂરીયાત ઓળખાવીને પ્રતિસંવેદી છે.
 - આ પ્રકૃતિ માં વ્યક્તિનિષ્ઠ છે. અને નિર્ણયશીલ નથી મૂલ્યાંકન નથી કરતું.
 - ઉંચા ગુમવતા વાળા પુનર્નિવેશન માટે આ વિદ્યાર્થીઓ આ વાત ની સૂચના પૂરી કરે છે. કે તેમને શું બહુ સરસ કર્યું છે. તેમને ક્યાં મુશ્કેલીનો સામનો કરવો પડ્યો અને તેમને આપણા કાર્ય અને વધપ સારું કરવા માટે કોઈ અલગ કરવું પડશે.
 - પરંતુ દરરોજ ચાલું રહેવા વાળુ શિક્ષણની પ્રક્રિયા ના સુધારા હેતુ અધ્યાયેતાને પુનર્નિવેશન પુરું કરે છે. મુલ્યાંકન વાંરવાંર અવે ચાલું શિક્ષણની પ્રક્રિયા દરમિયાન કરાઈ શકાય છે.
 - આ વિદ્યાર્થીઓને આપણા કાર્ય અને શિક્ષણ પર પુનઃ વિચાર કરવા અને સુધારા હેતુ વિશિષ્ટ ક્રિયાઓ કરવા માટે એક કારણ બને છે.
 - આ વિદ્યાર્થીઓને ભૂલોની સંભાવના રાખે છે અને તેમને ભૂલોની તપાસ કરી આપણા શિક્ષણને સુધારવા માટે માગદર્શન પૂરું કરે છે.
 - આ વિદ્યાર્થીઓને સ્વયં અને સહભાગિદાર ની સંરચિત પરીક્ષામાં સમાવેશ કરે છે.
 - આની યોજના આ પ્રકાર બનાવીને આનો ઉપયોગ કરવમાં માટે કે વિદ્યાર્થીઓના શિક્ષણ ના બ પુરું પાડે છે. માટે અંતમાં તે શિક્ષણમા મુલ્યાંકનમાં સારું નિષ્પાદન કરી શકાય જેથી ગ્રેડિંગ અને સ્પોટિંગ નો ઉદ્દેશ માટે પ્રયોગ કરાઈ શકાશે.
- યૂ. કે રિફોર્મ ગ્રુપ (૧૯૯૯) ના શિક્ષણ હેતુ મુલ્યાંકનના ૫ મોટા નિયમોની જાણ છે. જે નીચે આપેલા છે.

૧. વિદ્યાર્થીઓને પ્રભાવશાળી પુનર્નિવેશન પુરું કરે છે.
૨. આપણાં શિક્ષણમાં વિદ્યાર્થીઓને સક્રિય ભાગીદારી
૩. મુલ્યાંકનના પરિણામોમાં મદદ નજર રાખતા શિક્ષણને અનુકુળ બનાવવું.
૪. મુલ્યાંકનની વિદ્યાર્થીઓ પ્રેરણા કરવા અને તેમના આત્મ સમ્મા પર પ્રભાવ ની ઓળખાણ કરાવી આ બન્ને તેમના શિક્ષણ પર મહત્વપૂર્ણ પ્રભાવ પડે છે.
૫. વિદ્યાર્થીઓની આપણા મુલ્યાંકન સ્વયં કરવાની જરૂરિયાત અને તે સમજવાની કે કેવી રીતે સારું થાય છે.

નોંધ

શિક્ષણ હેતુ અનુમાનની પધ્ધતિ અને વિધિઓ

ઘોરણ પરિસ્થિતિમાં બધા વિદ્યાર્થીઓના શિક્ષણના મુલ્યાંકનની ટેકનીક ના વિશે હમે સુનવણી લેવી વખત આ ધ્યાનમાં રાખવાનું છે કે પસંદ થયેલ વિધિ (અથવા) કોઈ સીમા સુધી બધા બાવકોની પ્રગતિના મુલ્યાંકન કરીયે યોગ્ય આપણે બનાવીએ અને બઆળકો ને સૃજનાત્મક પ્રાપ્ત કરીને મદદ કરીશ. આ કરવા માટે મુખ્ય ચાર પધ્ધતિ છે.

- શિક્ષક ચાલીત અનુમાન (કોઈ પ્રકારની વિધિઓ નો પ્રયોગ કરી ને જેવા કે લેખિત અને મૈખિક પરીશ્રણ વિદ્યાર્થીઓની સાથે અંતઃ ક્રિયામાં દત્ત કાર્ય બાળકોની ક્રિયોના અવલોકન વગેરે.
- અધ્યેતાના સ્વયં અનુમાન (આપણા નિષ્પાદન પર સ્વયંના પુર્નિવિચાર અને બીજા પર નિર્ણય)
- સહભાગીદાર દ્વારા અનુમાન (અધ્યેતાની પ્રક્રિયાઓ અને નિષ્પાદન પર સહભાગીદાર દ્વારા મુલ્યાંકન)
- કમ્પ્યુટર સહ અનુમાન (ખાસ કરીને આ ઉદ્દેશ માટે સોફ્ટવેર દ્વારા)

શિક્ષણ હેતુ મુલ્યાંકનની યોજના બનાવવી

શિક્ષણ હેતુ મુલ્યાંકનની યોજના ઘોરણ શિક્ષણ અધિગમ માટે તૈયારી કરેલી યોજના ના ભાગ હોવા જઈએ. આ પ્રકારના મુલ્યાંકન શિક્ષણ પ્રક્રિયાની સાથે સાથે ચાલતો ભાગ છે. શિક્ષણ હેતુ પ્રભાવશાલી મુલ્યાંકન હેતુ આપણા શિક્ષણ ક્રિયાઓને તૈયાર કરવા માટે નીચે આપેલા પક્ષોનું ધ્યાન રાખવું પડશે.

- ઘોરણમાં નિષ્પાદન અવધારણાઓ એકમ પ્રકરણના શિક્ષણ ઉદ્દેશોમાં ઉપરોક્ત મુલ્યાંકનમાં ઉદ્દેશ સુનિશ્ચિત કરવા,
- જ્યારે શિક્ષણ હેતુ પ્રભાવશાળી તરીકા થી થાય ત્યારે ઘોરણ ના સાફ ચિત્રણ હોવું જોઈએ. જેવા શબ્દ, ચિત્ર, રેખાચિત્ર અને અથવા બચ્ચોના કાર્યો ના ઘોરણમાં પ્રદર્શન કર્યું હોય
- વિદ્યાર્થીઓને તેમન સહભાગીદાર અને અથવા શિક્ષક સાથે આપણા કાર્યના સંકલિત મુલ્યાંકન સમાવેશ કરેલા હોય.
- શિક્ષક અને અન્ય વિદ્યાર્થીઓ દ્વારા સતત પુનર્નિવેશ આપવામા આવી રહ્યું છે.
- મુલ્યાંકન વિધિમાં પુરતી લયક પરંતુ આપણા દ્વારા યોજના બાનાવાઈ ગયેલ વિધિ વાસ્તવિક ઘોરણ પરિસ્થિતિમાં કાર્યનિવત ના હોય તો આપણી પાસે વૈકલ્પિક વિધિઓ હંમેશા તૈયાર હોવી જોઈએ
- હંમેશા નિદાનાત્મક મુલ્યાંકન શરૂઆત કરવું કદાચ અનૌપચારિકતામાં જાણીને શીખીએ આર્ટ ને તૈયાર કરીને આ ચાર્ટને છતા ત્રણ શીર્ષકમાં આજુબાજુ સંકલિત કરાઈ રહ્યું છે. જે આપણા પહેલાની ત્રણ છે. જે આપણને શીખવાડવા માટે છે. અને જે આપણ ને શીખવાડ્યું.

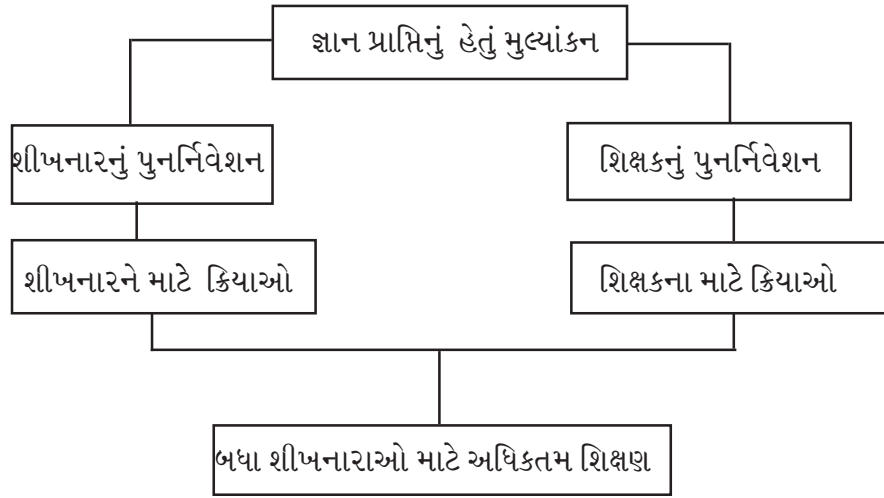
નોંધ

અધિગમ અને આંકલન

- તમે તથા અન્ય વિદ્યાર્થીઓ દ્વારા સમય પર પુનર્નિવેશન કરતા તથા વિદ્યાર્થીઓને પુનર્નિવેશનમાં આંપલે માર્ગદર્શનના અનુસાર સુધાર સુનિસ્વિત કરે છે. બાળકો આ વાતનો સંકેત આપે છે. પુનર્નિવેશન કેવી કરવું અને પ્રમ કરવું.
- મુલ્યાંકનની નિરંતરના તથા જ્ઞાન પ્રાપ્તિનો પઆગતિમાં તપાસ હેતુ એવા તપાસ તંત્રના વિકાસ કહે છે તમારા માટે કાર્યવિત છે.

શિક્ષણ હેતુ મુલ્યાંકનમાં પુનર્નિવેશન

જ્ઞાન પ્રાપ્તિના હેતુ મુલ્યાંકનના મુખ્ય ઉદ્દેશ્યો શિક્ષક અને વિદ્યાર્થી બંને ને વિદ્યાર્થીની શિક્ષણ ઉદ્દેશ્યો ની અને પ્રગતિ પર પુનર્નિવેશન પ્રદાન કરે છે. આ પુનર્નિવેશન ના પ્રયોગ શિક્ષક ન્ શિક્ષણ ને ઉપરાંત અને આગળ ના વિકાસ કરવો જોઈએ. જ્ઞાન પ્રાપ્તિનો હેતુ મુલ્યાંકનમાં પુનર્નિવેશન ની ભૂમિકા નીચે પ્રમાણે છે. આકૃતિ ૧૪.૧ માં દેખી શકો છો.

મૌખિક અને લેખિત સૃજનાત્મક પુનર્નિવેશન ના શિક્ષણ હેતુ મુલ્યાંકન અતિ મહત્વપૂર્ણ ભાગ છે. તમે કોઈ પ્રકારની પરિસ્થિતિઓ પર પુનર્નિવેશન પ્રદાન કરે છે. અથવા સમય અનૌપચારિક ઉત્તર દ્વારા અથવા ઔપચારિક રૂપમાં યોજનાબક્ષ દેસ્યે અથવા દક્ષ કાર્યો દ્વારા વિદ્યાર્થી પર ધ્યાન આપવાની આવશ્યકતા.

લિખિત પુનર્નિવેશન આપતી વખતે:

- પેલા લખેલા કાર્યની વિષય વસ્તુ તથા સંદેશ પર પ્રતિક્રિયા છે. કેવળ સતદ પર જોવાવાળી મૂળ જૈસે વર્તની અથવા વિરામચિહ્નો ની ભૂલ નથી.
- એકદમ ભૂલ પર ન જાવ પહેલાં પ્રશંસા કરો.
- જો લખાણ ૨ માં ખોટ છે. એક અથવા વિશિષ્ટ ક્ષેત્રો માં અને ધ્યાન આકર્ષિત કરો પૂરા કાર્ય ને લાલ સહીથી ખરુ કે ખોટું ચિન્હોથી ના ભરો.

- વિશિષ્ટ બને વિદ્યાર્થી અને આ સંકેત આપો કે એને દર્શાવવામાં આવેલી ખોટુકામ ને સુધારવા માટે શુ કરવું જોઈએ.
- વિદ્યાર્થી ને સુધારા કાર્ય ના માટે પ્રોત્સાહિત કરે ફક્ત સાચા જવાબ આપે વર્તની વગેરે લેખીત નાપે.

મૌખિક પુનરાવર્તન આપતા:

- સકારાત્મક પર જોર આપો જે વિદ્યાર્થી એ સારુ કાર્ય કર્યુ હોય. એના પર હંમેશા વિશિષ્ટ પુનરાવર્તિત કરો.
- જે ઉપલબ્ધી પ્રાપ્ત થઈ છે એની ખુશી ઉજવો તથા જેમા સુધારા ની જરૂરીયાત છે તથા સુધારો કેવી રીતે કરવામાં આવે એનાપર સ્પષ્ટતા પ્રદાન કરો.
- વિદ્યાર્થીઓના વિચાર જાણો તથા એમની ભાગીદારીને મુલ્યવાનને સમજો એનાથી એમને પોતાના કાર્યનું મુલ્યાંકન સારી રીતે કરવામાં સહાયતા પ્રાપ્ત થશે જે તેમને સ્વતંત્ર શીખવનાર બનાવવા માટે મહત્વપૂર્ણ છે.
- પ્રશ્ન સાવધાનીપૂર્વક બનાવો. ખુલ્લા માથા વાળા પ્રશ્નોના પ્રયોગ કરો તથા એક સમય પર એક થી વધારે પ્રશ્નો ન પૂછો.
- પ્રેરકોના પ્રયોગ કરો જેવા કે શુ તમે એને વિશે બીજુ કશુ કહેવા માંગો છો.
- સામાન્યીકરણ ન કરે જેમ કે વધારે ભૂલ કરવી તેના શીવાય વિકાસ કે વિશિષ્ટ ક્ષેત્રો પર ધ્યાન કેદિત કરે છે. જેની ચર્ચા તમે વિદ્યાર્થીઓની સાથે કરો.
- તે વસ્તુ પર કેન્ટ્રિકરો જેના દર વિદ્યાર્થી બદલ શકે છે તથા તેનેએકદમ વધારે માં પુર્નિવેશનથી ન લાવે.
- જો તમે સમૂહમાં એકવ્યક્તિ ને પુર્નિવેશન દેવા છે નો તમે સંવેદન શીલ હીવું પડશે કે અને સાંભવ્યા પછી નીચું તો ન મહેસૂસ કરશે.
- ભેગા કરી આગળવ વધવાતા રસ્તા શોધો વિચારોને અલગ તથા સામઆર્થી સોધીને તેને હમેશા પોતાના વિચાર આપતા રહે.
- આના પર સહમત થઈ બંને પરિણામના સાથ શું કરશો તેમાં નયા ઉદ્દેશ્યો પર સમજોતી યા જ્ઞાનની પ્રાપ્તિ અવસરોનો યોજના બનાવવા સમ્મિલિત હોય છે.
- વ્યક્તિ યા સમૂહ પરિસ્થિતિયો કે અનુસાર અપની પદ્ધતિ ને રુપાંતરિત છે.

કેટલીક વાર અમે ધોરણ પ્રક્રિયા દરમ્યાન જ્યારે વિદ્યાર્થી ગતીવિધિમાં લાગ્યા હાઈએ છીએ. મૌખિક પુનરાવર્તન પણ આપીએ છીએ. આ શરીરની કેટલાક પ્રકારની ગતિ પડ્ધતિને કે સંકેતો દ્વારા પ્રદાન કરવામાં આવે છે. જેવી કે કોઈ વિદ્યાર્થીની આંખોમાં દેખવુ આંગળી થી ઈસારા કરી સહમતી કે અસહમતી દેખાણવું કે માથુ હલાવુ યા સમ્મત થઈ ને હસવું.

પ્રભાવશાળી પુનરાવર્તન માટે જો તે મૌખિક કે લેશીત રૂપમાં વિદ્યાર્થીઓના નિષ્પાદ પર આપેવું છે તમારે નીચેના બિંદુઓને ધ્યાન રાખવું પડે.

નોંધ

નોંધ

અધિગમ અને આંકલન

- મોડુ કર્યા વગર પૂનરાવર્તન આપવું જોઈએ નહીં તો પૂનરાવર્તન તમારી પ્રાસંગિકતાઓ ખોઈ શકે છે.
- સાચું - સાચું તથા વર્ણન કરેલ કથન આપો કે ફક્ત અંક નહીં આ ઈશ્છાની સાથે કે વિદ્યાર્થી સ્વત્રંત જ્ઞાન પ્રાપ્તિ ની આદતોનો વિકાસ કરી શકે.
- વિદ્યાર્થીની શક્તિઓ તથા કમીઓ પર કથન સમ્વીરીત કરો તથા કમીઓ માં સુધારો કેવી રીતે થઈ શકે તે માર્ગ દર્શન કરો.
- એક કે બે જ્ઞાનપ્રાપ્તિ ઉદ્દેશ્ય પ્રદાન કરો જે વિદ્યાર્થીઓ દ્વારા આગળના ધોરણ માં પ્રાપ્ત કરી શકે.

જ્ઞાનપ્રાપ્તિ હેતુ નિર્ધારણ પર આધારિત સમયબુધ્ધિ પૂનરાવર્તન માં સકારાત્મક પ્રજ્ઞાવ ની યુષ્ટિ કોઈ અનુસંતાનો દ્વારા કરી છે હેટી (૨૦૦૨) આ શોધ ની દ્વારા પ્રમાણિત કરીયું કે જ્ઞાન પ્રાપ્તિ મે ભૂલો ઉપર પૂનરાવર્તન તથા વિદ્યાર્થી ને અમના સુધારા કરવાનાં તથા ભવિષ્ય ના કાર્ય નો સુધારવાની વિધયો ની ઓળખ ને સીધો સંબંધ ઉપલબ્ધી ની દર માં મહત્પૂર્ણ સુધારા છે.

સફતા ની સંસ્કૃતિની નિર્માણહેતુ જ્યાર બધા વિદ્યાર્થી ઓ વિશ્વાસ રાખે છે કે એ ઉપલબ્ધી મેળવી શકે છે. એક શિક્ષક હોવાને નાતે તમને આ સુનિચિત કરવાની આવશ્યકતા છે કે વિદ્યાર્થીઓને આ સ્પષ્ટ થાય.

તેશુ અને શા માટે કરી રહ્યા છે.

આનુનિર્માણ કેવીરીતે થશે.

તે ભલી ભાતી શું કરીરહ્યા છે. તથા ખોટું શું છે. તથા સાચું કરવાની આવકય છે.

જેવી રીતે કે કાળું તથા વિલિયમ(૧૯૯૯) કહ્યું છે. યોગ્ય તા એક પ્રતિસ્પધો નો સધર્ભ ના આપે બીજાની સાથે તુલના કરી બટલર (૧૯૮૮) ને કહ્યું છે કે પૂનરાવર્તન જેમા સુજનાત્મક ટિપ્પણ આપે નિષ્પાદન સૌથીવધારે હોય છે. (૩૩%) માંથી ગ્રેડ તથા એક વિદ્યાર્થીઓ ખાસ કરીને નિમ્ન ઉપલબ્ધીવાળા વિદ્યાર્થીઓના નિષ્પાદન પર નકારાત્મક પ્રભાવ નાખે છે.

E.૩ અભિગમ હેતું નિર્ધારણ ના કોી બે ઉપયોગો બતાવો.

E.૪ ગૃહ કાર્ય ના નિર્ધારણ પર પુનવર્તન આપતા વધારે અધિક ઉપયોગ વિધિ શું છે.

- ભૂલો ને લાલ રંગ ના કાચ લગાવી ને દેખાડી ને સારુ કરવું.

- લેખીત રૂ માં વિશિષ્ટ આપવી.

- મૌખિક ચર્ચા કરો.

E.૫ શુ અભિગમ હેતું નિર્ધારણ એક નિર્ધારણ એક પ્રકાર ના સર્જનાત્મક નિર્ધારણ છે. આપનો ઉત્તર ના સાથે કરાણ પણ બતાવે છે.

૧૬.૨.૩ શિક્ષણની તરફ મુલ્યાંકન

જ્યારે આપણે આપણાં તથા બીજાના નિષ્પાદન માં મુલ્યાંકન કરતા નવા અનુભવ એકત્રિત કરો તો શિક્ષણ તથા મુલ્યાંકનની પ્રક્રિયાઓ માં અંતર ની રેખા ખોવાઈ જાય છે. એવા સમયમાં મુલ્યાંકન શિક્ષણની પ્રક્રિયા બની જાય છે.

પરિસ્થિતિ- ૪

ધોરણ VII ના વિદ્યાર્થી અનંત આપણે ને એકતા કરી છે. શિક્ષક તથા આપણાં સહપાઠિયો ને દ્વારા નિર્ધારણ ના લિધે પ્રદર્શિત કરવા માટે છે. સાચા તરીકે કાર્ય ને એકત્ર તથા વ્યવસ્થિત કરવા લગાવા ના અનુસાર એમને પાર્ટફોલિયોના મુલ્યાંકનના સૂચકોની યાદી બનાવવાના પ્રયાસ કર્યો છે. એમને એમના પૂર્વ અનુમાન ને બીજાવાર યાદ કર્યો તથા મેળવ્યું કે એમને એમની એકત્રીત સામગ્રી માં કોઈ માર્દલ કે માનચિત્ર ને સંકલન નથી કર્યું તથા એમને વિચાર્યું કે આ વસ્તુઓ ને એકત્રિત વગર સામગ્રી અધુરી રહે છે. થોડા મઠિલ તથા આપના જિલ્લા માં માનચિત્ર બનાવીને એમને એમની સામગ્રી ને ફરીથી વ્યવસ્થિત કરી બતાવી કોઈ પ્રકારની સામગ્રી હતી જેવી રીતે બે નિબંધ, એક વિધ્યાલયની પ્રત્રીકા ઉપર છાપી કહાની પાંચ હણિત, થી પહેલિયાં જેના અલગ અલગગ સ્ત્રાવો માંથી લીધુ હતુ પહેલિયાં જેના માટે શિક્ષણ પર બનાવેલ ચાર નારે વિભિન્ન ફોસ વસ્તુઓ ના કાગવ થી બાવેલું એમને જિલ્લા નુ માનચિત્ર રંગબેરંગી કંકડો ના સંચયન ત્યાં નું માનચિત્ર લઈને વિચારશીલ હોઈ શકે છે. આ સામગ્રી ને કોઈ વ્યવસ્થિત કર્યું હતુ જમાં કે એમને શિક્ષણ તથા સહપાઠિયોનું ધ્યાન આકર્ષિત કર્યું છે એમને એક યોજના બનાવી એમને એક કહાની શૃખલા બનાવી તથા કહાનીની શૃખલાને બતાવવા માટે બીજા પોસ્ટર બનાવ્યા શૃખલાની વચ્ચે વચ્ચે વસ્તુઓ આ પ્રકારની સજાવી હતી કે ભુલ જોવાવાળા અનંતના કોઈ પણ કાર્યની સામગ્રીને નાજોયા બરાબર કરી શકતો નહી અને ના એ કહી શકતો કે પૂર્ણ સંચાલનમાં કોઈ વસ્તુ સંબંધિત નથી હોતું.

નીચેની પરિસ્થિતિ જુવો.

નીચે મુજબ પુનરાવર્તન કરવા માટે અનંત શુ કરી રહ્યો છે.

- આવો આના પર પુનરાવર્તન કરવા માટે અનંત શુ કરી રહ્યો હતો.
- આ નિમાર્ણ માટે સંકલિત થઈ ગયેલી વસ્તુઓ ને વ્યવસ્થિત કરવા ના પ્રયાસ કરી રહ્યો છે.
- એમને નિમાર્ણના સૂચનોની યાદી બનાવી (શિક્ષણના પરિણામ)
- એમને કોઈ નવી સામગ્રીની રચના કરી જો કોઈ એમને વિચાર્યું કે નિમાર્ણ ના હેતુ આવશ્યક છે.
- એમને ફરીથી સામગ્રી ના વ્યવસ્થિત કરવાનો પ્રયાસ કર્યો તથા જોયું કે વસ્તુ એ વધારે પડતુ અસંગત છે.
- એમને કહાની ની એક શૃખલા વિચારી તથા સામગ્રીની સુવ્યવસ્થા ને પૂર્ણ કર્યું.

એ બધુ જ કરતા સનત નિમાર્ણ ના એક કાર્યક્રમ ની તૈયારી કરી રહ્યા હતા તથા સાથે જ સાથે એમને જ તથા એમની સામગ્રી નું નિમાર્ણ કરી રહ્યું હતુ એમની પર્યાપ્તા ઉપયુક્તતા તાથા અર્પપૂર્ણતા જહા તકક શિક્ષણના પરિણામો નિમાર્ણ ના સૂચકો ના પ્રશ્ન હતો શું કમે વિચારો છો

નોંધ

નોંધ

અધિગમ અને આંકલન

કે જ્યાં એ નિર્માણ કરી રહ્યો હતો એનું અભિગમ ભી આપણા માંજ એમને માટે શિક્ષણ આપણા માંજ એમના માટે શિક્ષણની ઘટના નહોતી? અભિગમ ની તરફ નિર્માણ તુલનાત્મક તૌર ઉપર નિર્માણના ત્રણેય વર્ગોમાં તે બધાનાજ કઠિન વર્ગ છે. પરંતુ પણ વિદ્યાર્થીના લિધે કૌશલ્ય શીખવુ અતિ મહત્વપૂર્ણ છે તથા શિક્ષણમાં સ્વતંત્ર પ્રગતિ હેતુ વધારે આવશ્યક છે. શિક્ષણમાં નિર્માણ ની અન્ય પ્રવૃત્તિઓ ના મુકાબલામાં શિક્ષણની તરફ નિર્માણ પૂર્ણ રૂપ ના વિદ્યાર્થી દ્વારા નિયંત્રિત થાય છે. આ નિર્ધારિત તથા શિક્ષણના વચ્ચે વિદ્યાર્થી ની એક મહત્વપૂર્ણ જોડાણ ના રૂપના ભૂમિકા જોર છે.

શિક્ષણના રૂપમાં નિર્માણ કેવળ ક્યારે શરૂ થાય છે જ્યારે વિદ્યાર્થી શિક્ષણ શિક્ષણના ઉદ્દેશો તથા નિષ્પાદનના નિયમો અવગત થઈ જાય તથા ઉદ્દેશોની પ્રાપ્તિના લિધે પ્રથાસરત પર જાય છે. આ પ્રક્રિયાના ઉદ્દેશ્યના નિર્ધારિત થાય છે એમના અભિપ્રાય આ છે કે વિદ્યાર્થી નિર્માણના બધી જ જવાબદારી શિક્ષણના ભોગે હોય તે લઈ લે છે આ વિદ્યાર્થી જેયારે કે તેમની વિચારવાની પ્રક્રિયા ના વિરભેષણ કરવા યોગ્ય છે (જેમ કે આપણા જાણવા માટે ની પ્રક્રિયા કે સમજ ની અભિગમ ના લિધે પ્રભાવશાળી ઠંગ ના પ્રયોગ કરવાની છે જ્યારે કે શિક્ષણની પૂરી પ્રક્રિયાના પ્રોશન ચાલી રહ્યું હતું લોરન એમ અર્ભ (૨૦૦૬)ના અનુસાર શિક્ષણના રૂપ મા નિર્માણ આ વિશ્વાસ ઉપર આધારિત છે કે વિદ્યાર્થી આપને શિક્ષણ તથા નિર્ણય લેવા અનુકુલન તથા સ્વતંત્રતાના યોગ્ય હોય.

શિક્ષણની જેમ મુલ્યાંકન વિદ્યાર્થી માટે પોતાના શિક્ષણ ઉપર વિચાર કરવાનો પ્રયામ અવસર પ્રદાન કરે છે. મૈટા કોગનિશનની પ્રક્રિયા દ્વારા એને બંને સંયોમિત તથા સહપાઠિયા તથા સ્વયં મૂલ્યાંકન દ્વારા બહાવો આપ્યો હતો એક શિક્ષક હોવાના નાતે તેમ વધારે ચલિ આ કરી શકો કે આપને વિદ્યાર્થીઓનું સ્વયં તથા સહપાઠિયા દ્વારા નિર્માણના લિધે પ્રેરિત કરો જેમ કે બદલાવ માં તેમને શિક્ષણના રૂ માં નિર્ધારણના લિધે સખ્યાતા કરે છે. સ્વયં નિર્માણ વિદ્યાર્થીને સહાય કરે.

- પોતાની જ્ઞાન-પ્રાપ્તિ પર વિચાર કરવા માટે.
- પોતાની શક્તિઓને ઓળખવામાં તથા તેમને સુધારાની આવશ્યકતા છે તે ક્ષેત્રોમાં ઓળખવા માટે તે સ્પષ્ટ વર્ગોનો પ્રયોગ કરીને જો તેમની આશાઓ તથા ઉપલબ્ધીના સ્તર પર અનુકૂલ છે.
- ઉદ્દેશ્યોને નિર્ધારિત કરવા માટે તથા જ્ઞાન પ્રાપ્તિની ચરણોને ઓળખવામાં
- મૈટા- કીગ્નિશનની કૌસલ વિકસિત કરવા માટે
- સ્વતંત્ર અને સ્વયં - માર્ગ દર્શિત વિદ્યાર્થી બનાવા માટે
- પોતાના પર્ટિફોલિયોના કાર્ય પર ચયન કરવા યોગ્ય બનાવવા માટે સમય અનુસાર આપતી પ્રગતિ તથા વધારે પરંતુ સારો પ્રયાસો કરવા પ્રદર્શન કરી શકે છે.

સહપાઠિયો દ્વારા મલ્યાંકન વિદ્યાર્થીઓની મદદ કરે છે.

- સહપાઠિયોની સાથે વાતચીત અને અંત-ક્રિયા કરીને આપણે અધિગમને સંગઠિત કરવા માટે
- આ શીખવામાં સર્જનાત્મક સ્પષ્ટ, સ્વદ્વનિયનો આધારિત પુન: નિવેશન કર દિયા તથા પ્રાપ્તિ ક્રિયા કરવું જોય છે.

- ક્રિયાઓ અને આપેલા કાર્યો કરીને સ્પષ્ટ બનાવી તથા શીખવી દીધેલી અવધારણાઓ તથા કોશલ્યોનો અભ્યાસ કરવો.

E.૬ નીચે પ્રમાણે કેવી પરિસ્થિતિઓમાં જ્ઞાન પ્રાપ્તિનું મુલ્યાંકન સંભવ છે.

- અ: એકમનું પરિક્ષણ
 બ: સમૂહ પરીક્ષણ
 સ: સમૂહનું જ્ઞાન
 ક: સહયોગી જ્ઞાન

E.૭ જ્ઞાન પ્રાપ્તિ માટે મુલ્યાંકન તથા જ્ઞાનના રૂપમાં મુલ્યાંકનમાં કોઈ એક અંતર બતાવો.

૧૬.૩ મુલ્યાંકન માટે યોજનાઓનું માળખું બનાવવું.

જો તમારો ઉદ્દેશ વિદ્યાર્થીઓના જ્ઞાનની પ્રગતિનું સારું મુલ્યાંકન છે તો તમારે વધારે મોટી શૈલી અને બધા વિદ્યાર્થીઓની શક્તિઓ તથા આવશ્યકતાઓનું ધ્યાન રાખવું પડશે. તમારે યાદ રાખવું પડશે કે મુલ્યાંકન શિક્ષણ પ્રક્રિયાનું અટૂટ ભાગ છે અને આ ના તો શિક્ષણ જ્ઞાન પ્રક્રિયા મેં કુડ અતિરિક્ત જોડવામાં આવ્યું છે કે નાતો શિક્ષકને કેન્દ્રિત કરવામાં આવ્યા છે. એ લચીલું છે તે શિક્ષણની જેમજ સતત ચાલતુ રહે છે. તેથી શિક્ષણ માટે યોજના બનાવવી વર્ગહેતુ શિક્ષણ જ્ઞાન ક્રિયાઓ બનાવવામાં આવેલી યોજનાનો ભાગ જ હોવો જોઈએ.

- **મુલ્યાંકનની રીતો :-** જ્યારે કે આ પાઠમાં ચર્ચા કરી ત્રણ પદ્ધતિઓને અપનાવવાનો વિચાર આપી શકાય છે. તમારે આ નિર્ણય કરવાનો છે કે તેઓ પ્રયોગ કેવી રીતે કરવાનો છે. તથા કઈ પદ્ધતિને તમે પ્રાથમિકતા આપી શકો. જ્ઞાન પ્રાપ્તિને વધારે વધારવા દૃષ્ટિકોણ ને જ્ઞાનપ્રવિમની જે વી નિરધારણ એક બધાથી સારી વૃત્તિ છે. લેકીન એનુ પ્રયોગ આપણી ધોરણો માં જ્યા વિદ્યાર્થી યોમાં વધારે વિભીન્ન યોગ્યતાઓ છે. સહેલી નહી પરંતુ ધોરણો પ્રયોગ તાઓ છે. સહેલી નહી પરંતુ ધોરણો દિવશ પ્રતિદીન ની ક્રિયાઓ જ્ઞાન પ્રાપ્તી નો હેતું નિરધારમનો પ્રયોગ આવશ્યક છે. જેને ધોરણમાં જ્ઞાનપ્રાપ્તી પ્રક્રિયા આવશ્યક અંગ હોય છે.
- **મુલ્યાંકનનો ઉદ્દેશ્ય:-** તમે જે પ્રકારે નીધાનની આયોજન કરો છો. તેવી રીતે ઉદ્દેશ્ય બીલકુલ સ્પષ્ટ હોવો જોઈએ આ તમને અને અમને વિદ્યાર્થીઓ તે પ્રકાર દિશામાં ક્રિયા કરવામાં સહાયતા કરે છે. નિરધારણ ને પ્રકારજેમાં પ્રયોગ થાય છે. નિરધાર ના પ્રકાર ને સ્પષ્ટ કરવા તમારે વિદ્યાર્થીઓને સ્તર અનુસાર અને વિધિઓ ને અપન માં સહાયતા કરે છે.
- **જ્ઞાન પ્રાપ્તિના પરિણામોના સ્પષ્ટતા:-** નિર્ધારણ ના ઉદ્દેશ્ય તથા પદ્ધતિ ના નિર્ણય પાઠને જો શીખવાળ્યો હોય તો વાંછિત અધિગમ પરિણામો દ્વારા કરી શકાય છે. જો એક પ્રકારણમાં ભણાવવા ઉદ્દેશ્ય કેવલ જ્ઞાન ની પ્રાપ્તિ માટે અધિગમ ને નિર્ધારણ હેતુ કેવલ લિખિત પરીક્ષા ની પર્યાપ્તિ હોય જો ઉદ્દેશ્ય અધિક અમજ ક્રિયા વિશ્લેષાગ સંગઠન અથવા રચનાત્મકતા ને

નોંધ

નોંધ

અધિગમ અને આંકલન

વિકાસ માટે અને નિર્ધારણ નો ઉદ્દેશ્ય વિદ્યાર્થીને અધિગમ ની વધુ વધારે ઓજ પૂરા તેના માટે કેટલાક વિધિઓનો મિશ્રણ કરે વિદ્યાર્થી ને અધિગમની લગાતાર શોદીને પૂર્ણ વિવરાણ લેવો પડશે અધિગમ હેતુ નિર્ધારણ તથા નિર્ધારણ જેવા અધિગમ પક્ષિતિ ઓ ને પ્રાથમિકતા ની જાએ.

- **પ્રભાવશાલી મુલ્યાંકનનું દર્શન:** કવા નિર્ધારિત કાર્યક્રમની યોજના બનાવવા માટે તમને આ વાતનો સ્પષ્ટ દર્શન હોવા જોઈએ કે જ્યારે કાર્યક્રમ શાળી હોય તો શું થઈ રહ્યું હશે જો તમારે આ વિચાર જ્ઞાન પ્રારિત નિર્ધારીતનું તો તમારે આ વિચાર કરવો પડશે કે ઘોરણ કે પરીક્ષા હોય બેઠક વ્યવસ્થા રૂમની સફાઈ વિદ્યાર્થીઓમાં અનુશાર નીલીભાની પ્રશ્ન વગેરે જેવા આદર્શ તથા અનુકુળ પ્રબન્ધની સ્થિતિઓ છે. લખવાની સામગ્રીની જરૂરીયાત રૂમમાં કોઈ પુસ્તક કે તમારે આ ઘોરણની હોય આ પ્રકારની તમારે આ ઘોરણની પરિસ્થિઓના વિષયમાં પહેલાંથી વિચાર કરવો પડશે. જ્યાં સિક્ષણ ગેતું નિર્ધારણ અને જ્ઞાનપ્રાવિબન તરફ નિર્ધારણને વધારો આપવામાં આવશે. આ પ્રકારના પૂર્વચિહ્ન તમને પ્રભાવશાળી નિર્ધારણ કાર્યક્રમ ની યોજના બનાવવામાં સ્થાપક કરશે.
- **સમયનું પ્રદાન :-** જ્ઞાન પ્રાપ્તિના નિર્ધાનના આયોજન કરવા માટે તમારે પ્રકરણ ભાગ કે સત્રના અંતમાં વિશિષ્ટ સમયની જરૂરિયાત છે કારણ કે. તમને વ્યાપક તૌયારી કરવાની છે જેવી રીતે કે યંત્ર તૈયાર કરવા બેઠવાની વ્યવસ્થા ઉત્તર પુસ્તિકાઓ ની તપાસ, પરિણામોનું રેકોર્ડ કરી વહેચવું, તમારે આ પ્રકારે મુલ્યાંકનની યોજના વધારે પહેલથી બનાવી પડશે. આ ભાગ પરીક્ષમ ના માટે ઓછા સમયની જરૂરિયાત પડશે. તમે કહી છો કે કઓઈ પણ કાર્ય દિવસમાં ગઓરણમાં ના માટે લેવામાં આવેલ છે તો વિદ્યાલય જ્ઞામ પ્રાપ્તિ માટે વધારે માટે સમય વાધારે હદ સુધી ઓચું થઈ જાય જ્ઞાનપ્રાપ્તિ ના નિર્ધારણ તથા નિર્ધારણ જ્ઞાનપ્રાપ્તિ ના હિપમાં બંને જ ઘોગણ ના શિક્ષણ જ્ઞાન- પ્રાપ્તિ અટૂટ ભાગ છે તેમને આયોજિત કરવા માટે તમારે વિશિષ્ટ સમય નહી જોઈતા. આવશ્યકતા છે અને આવાત ની તમારે પોતાની પાઠ યોજનમાં આ ચર્ચા કરવી પડશે તમે શિક્ષણ ને તે કાલના ઉપરાંત કૌન કૌન કઈ-કઈ ક્રિયો નિર્ધારણના માટે કરશો.
- **વિદ્યાર્થીઓને સમ્મિલિત કરવા :-** જ્યારે અધિગમ હેતુ નિર્ધારણમાં વિદ્યાર્થીઓની ભૂમિકા કેવલ પરીક્ષામાં પૂછ્યા ગયા પ્રશ્નનો તે ઉત્તર આપ્યા તક તેને સીમિત રહી જાય છે જ્ઞાન પ્રાપ્તિના તથા સહપાઠિયો ને પ્રશ્ન કરે છે, અધ્યાક્રિયોની સહાયતા તથા અન્ય વધારે કયાઓ કરે છે. જ્ઞાન-- પ્રાપ્તિની રૂપમાં નિર્ધારણનું પૂર્ણ રૂપાં વિદ્યાર્થીઓ દ્વારા આલિત હોય છે. તમે તેના માટે કેવળ પ્રેરણા આપવાવાળી પરિસ્થિતિયાં માં પ્રદાન કરે છે.
- **વર્ગખંડનું વાતાવરણ :** જ્ઞાન- પ્રાપ્તિના મુલ્યાંકનમાં સમય આપણે કઈ વખત સુનિશ્ચિવત કરે છે. ઘોરણમાં અથવા તેમના આસ- પાસ કઈ પણ વસ્તુન હોઈ પ્રશ્નોના ઉત્તર આપવા માટે સંકિત મળી શકે પરંતુ અન્ય બે પ્રકારના મુલ્યાંકનમાં ઘોરણ જ્ઞાન પ્રાપ્તિ નું સામગ્રી થી ઊરપૂર હોવી જોઈએ ઘોરણ ની દિવારે ફર્શ તથા બધી જગ્યાએ વિદ્યાર્થીઓની પ્રતિ મરત્રીપૂર્ણ પ્રદાન કરે જેનાં તે સોચે છે. ચિંતન કરે એચ. તથા તે વિચારોની ચચના કરી શકીએ જેમાં આવશ્યકતા જ્ઞાન પ્રાપ્તિ ના હેતુ મુલ્યાંકન તથા જ્ઞાન પ્રાપ્તિ ની તરફ નિર્ધારણ માટે છે.

નોંધ

- **પુનર્નિવેશન પ્રદાન કરવું:-** આપણે પહેલા જ મુલ્યાંકન કાર્યક્રમમાં પુનર્નિવેશના પર ચર્ચા કરે છે. જ્ઞાન પ્રાપ્તિમાં મુલ્યાંકનમાં પુનર્નિવેશન ભલી-ભાતિ તૈયાર કરી શકાય છે રિપોર્ટમાં અંકો આથવા અક્ષર ગ્રેડો દ્વારા આપી શકાય છે. જો અન્ય લોગો ના સાથે અલગ કરીશકાય છે. જો વિદ્યાર્થીને જ્ઞાન પ્રાપ્તિ ની કોઈ સંબંધ રાખે છે. પરંતુ જ્ઞાન-પ્રાપ્તિ ના હેતુ મુલ્યાંકનમાં પુનર્નિવેશન તુરંત આપી શકાય છે. તથા સામાન્ય મૈખિક હોય છે તથા વિદ્યાર્થીએ વ્યવહાર અથવા કાર્યોનું વર્ણન હોય છે. જેના કારણે વ્યાપક યોજનાની આવશ્યકતા નહી પરંતુ કરીથી વર્ણનો વિદ્યાર્થીઓનું પ્રતિક્રિયા પુસ્તિકાઓમાં નોટ રી શકાય છે. દૈનિક ડાયરીમાં જેને અભિભાવકોને સાથે અલગ કરી શકાય છે. જ્ઞાનપ્રાપ્તિ ની જેવા મુલ્યાંકનમાં વિદ્યાર્થીને પુનર્નિવેશન આપણા હોય તો પુનર્વિચારો. ચિંતન તથા આપણાં સહપાઠિયોથી મળે છે. જેનામાટે ભમને થોડા પ્રદાન ની આવશ્યકતા નથી.
- **પરિવર્તન ને સમ્મિલિત કરવું:-** નિર્માણ ના પૂરા અભ્યાસ વિદ્યાર્થીઓને અભિગમ માં અતિરિક્ત સુધારા લાવા માટે છે. નિર્માણ ની પરિણાનો ઉપર આધારિત તમને બધા જ વિદ્યાર્થી ની સાથે સલાહ પર ક્રિયા બિંદુ સુધારા અને સમૃદ્ધિ માટે નિર્ધારણ નુ ચક્ર જ્ઞાનપ્રાપ્તિ ની શક્તિ ઓ અને કમિયોના નિદાન સુધારા અને સંમૃદ્ધિ હેતુ વયયુક્ત કાર્ય કરવા લગાતાર ચક્રિય તરીકે આલતું રહે છે. વિદ્યાર્થીઓના ગ્રેડ ઉચ્ચ હોવા જાય છે. જેવી રીતે વિદ્યાર્થીઓ સ્કુલ માં આગળ ના ધોરણ માં જોય છે.
- **સતત તપાસતું ચંત્ર:-** વિદ્યાલયો માં મુલ્યાંકનની સત્યતા તથા ગુણવત્તાને બનાવી રાખવા માટે શિક્ષકોના એક સમુહને આ દાયિત્વ આપવામાં આવે છે કે તે આ યોજના આ યોજના રિકાર્ડિંગ, પરિણામોનાં, વહેચવા તથા સમય પર ઉચ્ચુક્ત કાર્ય અનુસારવાની શોધ કરે છે. આ શોધ ના સારા કાર્ય વાંછિત જ્ઞાનપ્રાપ્તિ પરિણામના અનુસાર કરવામાં આવે છે.

૧૬.૪ સારાંશ

- ધોરણ ના દરેક વિદ્યાર્થી ને જ્ઞાન પ્રાપ્તિ ના અનુમાન વાંછિત જ્ઞાનપ્રાપ્તિ પરિણામો ના સદર્ભ માં કરવામાં આવે છે.
- જ્ઞાનપ્રાપ્તિ ને આકલન ને અભિપ્રાય આ આકલનો જોડે છે. જેવી રીતે મૌખિક નિષ્પાદન અને લિખિત તથા આવિધીયોમાં થી બે થી વધારે મિશ્રણ, જેને કોઈ પણ શિક્ષક ભાગ ને ટર્મના અંત માં આયોજિત કરાય છે. જ્ઞાનપ્રાપ્તિ ને નિર્ધારણ ના પરિણામો ના અંકો કે ગ્રેડો ના પ્રયોગ કરવા રિકોર્ડ કરાય છે. તથા એમના પ્રયોગ આગળ આગળ આવા વાળા ભાગો માં વિદ્યાર્થીઓ ને નિષ્પાદન માં સુધારામાટે કરાય છે.
- જ્ઞાનપ્રાપ્તિ હેતુ અકલમ મુખ્ય ને વિદ્યાર્થી યો ને જ્ઞાનપ્રાપ્તિ ને આચવા ની માટે તથા શિક્ષણ ને માર્ગ-દર્શન આપવા હેતુ કરાય છે. તેમના માટે શિક્ષક તથા સહાયકિયો ને લગાતાર પૂનરાવર્તન પ્રાપ્તિ કરાવાય છે. અભ્યાસ કાર્ય ધોરણ ના ક્રિયાઓ ને અનલોકન પરીયોજના

નોંધ

અધિગમ અને આંકલન

ઓમાં ભાગીદારી તથા પોર્ટફોલિયો ના વિકાસ એ પરિસ્થિતિઓ ના ઉદાહરણ છે. જેમાં પ્રાપ્ત હેતુ નિર્ધારણ પ્રભાવશાળી તરીકે કરી શકાય છે.

- આકલન જ્ઞાનપ્રાપ્તિની જેવી ના મુખ્ય ઉપદેશ બાળકો ને આપણે જ્ઞાનપ્રાપ્તિ પર ચિંતન કરવાના અવસર પ્રદાન કરવાના માટે છે. સવ્યં નિર્ધારણ તથા ઉપદેશ નિર્ધારીત કરવાના સહયોગીઓ દ્વારા નિર્ધારણ જ્ઞાનપ્રાપ્તિના ઉદાહરણ છે.
- આકલનને એક કાર્યક્રમ ની યોજના બતાવવા સમય આપણને કોઈ વાતો ધ્યાનમાં રાખવી પડે.
- જેમ કે ઈચ્છિત જ્ઞાનપ્રાપ્તિ પરીણામ શુ છે. પ્રભાવશાળી નિર્ધારણ સ્પષ્ટ દર્શન, સમયની સુવિધા વિદ્યાર્થીઓની ભાગીદારી, પ્રેરણા આપવા વાળા વર્ગખંડનું પર્યાવરણ, પુનરનિર્વશન આપવું, નિર્ધારણની તપાસ કરવાનું તંત્ર વગેરે.

૧૬.૫ સંદર્ભ ગ્રંથ-કેટલાક ઉપયોગી પુસ્તકો

1. Black, P & William, D (1999). Assessment for learning: Beyond the black box. London: Kings College London.
2. Butler, R (1988). Enhancing and undermining intrinsic motivation: effects of task-involving and ego-involving evaluation on interest and performance. *British Journal of Educational Psychology*, 56 (51–63). 45
3. Cooper, Damian (2007). Talking about assessment, strategies, and tools to improve learning. Toronto, Ontario: Thomson Nelson.
4. Earl, Lorna M. (2006). Assessment as learning: Using classroom assessment to maximize student learning. Thousand Oaks, California: Corwin Press.

૧૬.૬ અંત્ય એકમ અભ્યાસ

૧. જ્ઞાન પ્રાપ્તિનું મુલ્યાંકન તથા જ્ઞાન પ્રાપ્તિમાટે મુલ્યાંકનમાં અંતર સ્પષ્ટ કરો.
૨. જ્ઞાન પ્રાપ્તિના મુલ્યાંકનમાં પુનરાવર્તનની ભુમિકા સ્પષ્ટ કરો.